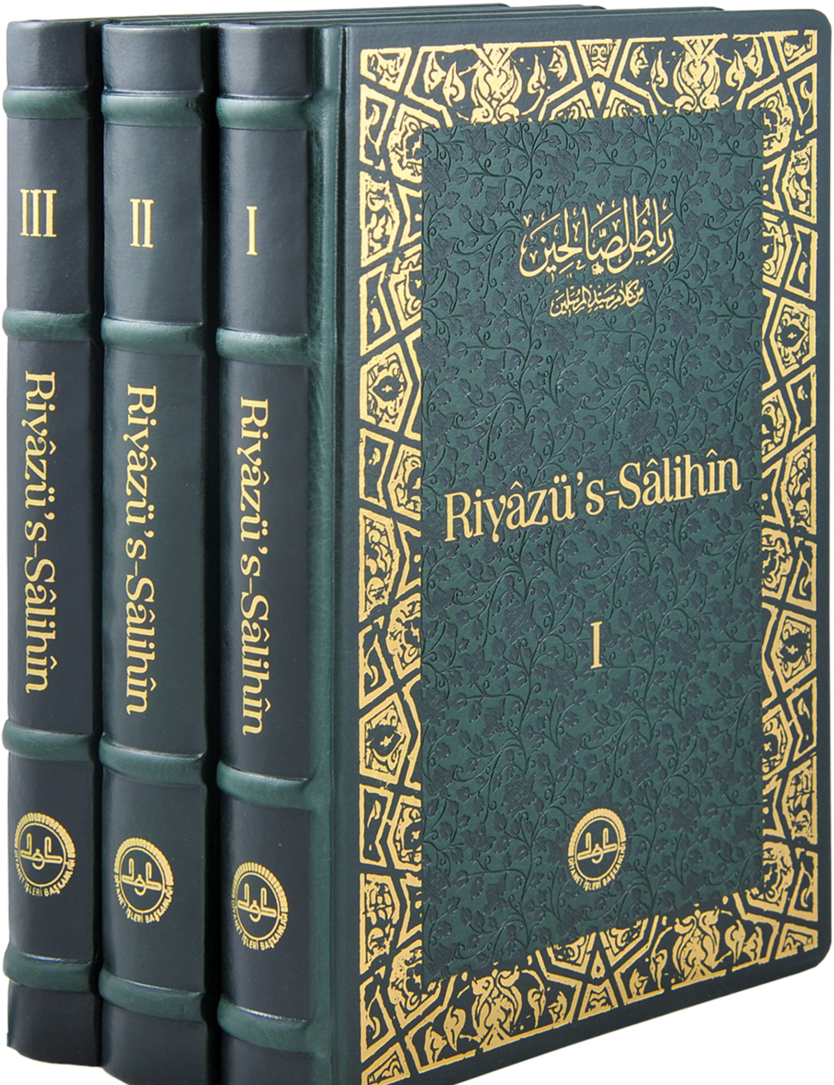
III
Riyâzü's-Sâlihîn
II
Riyâzü's-Sâlihîn
I
Riyâzü's-Sâlihîn
رياض الصالحين
من كلام سيد المرسلين
Riyâzü's-Sâlihîn
I

بسم الله الرحمن الرحيم

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 917
KAYNAK ESERLER: 64

Genel Koordinatör
Prof. Dr. M. Emin ÖZAFŞAR

Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Koordinasyon
Yunus AKKAYA

Tashih ve Redaksiyon
Hale ÇERÇİBAŞI
Elif ERDEM
Rukiye AYDOĞDU

Sanat Yönetmeni
Harun Tan

Grafik & Tasarım
İsra Ebubekir NALBANT

Baskı Kontrol
İsmail DERİN

Baskı Hazırlık
Emre YILDIZ

4.Baskı, Ankara - 2015

Baskı
Özyurt Matbaacılık
0312 384 15 36
Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı:
24.05.2012/42
2015-06-Y-0003-917
ISBN: 978-975-19-5557-9 (Tk.)
978-975-19-5558-6 (1.cild)
Sertifika No: 12930
© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 93 - 94
Faks: 0 312 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

رياض الصالحين

من كلام سيد المرسلين

Riyâzü's-Sâlihîn
-Metin ve Çeviri-

I

Tasnif
Muhyiddin en-NEVEVÎ

Çeviri

Prof. Dr. M. Emin ÖZAFŞAR
Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Bünyamin ERUL
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

SUNUŞ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

İslâmî ilimlerin tedvin ve tasnif dönemlerinden itibaren bugüne kadar hadis sahasında binlerce eser telif edilmiş ve bunların pek çoğu günümüze ulaşarak önemli bir yekûn teşkil etmiştir. Bu eserleri genel olarak temel kaynaklar ve derleme eserler olmak üzere iki sınıfta değerlendirmek mümkündür.

Hadis edebiyatının oluşumunda ilmî ve fikrî hareketlerin, kelâmî ve fıkhî görüşlerin oldukça büyük etkisi olmuştur. Bu itibarla hadis kitaplarında inanç, ibadet ve muamelât ile ilgili hadisleri toplamaya ağırlık verilmiştir. Ayrıca hadislerin isnad ve metinleriyle alâkalı teknik bilgiler daima ilgi kaynağı olmuştur. Bu nedenle erken dönemde yazılan eserlerin çoğunluğu temelde hadis uzmanlarına has özel ilmî mülahazalarla kaleme alınmıştır. *Kütüb-i Sitte* (altı hadis kitabı) adıyla meşhur ana hadis kaynakları temel kaynaklar olarak değerlendirilebilir.

Hadis edebiyatı içinde sünnetin insan davranışına örnek teşkil edecek numunelerini içeren müstakil eserler de bulunmaktadır. Halkın eğitimi, irşadı, yetiştirilmesi ve yönlendirilmesi açısından oldukça önemli olan bu eserlerde özellikle bireysel ve toplumsal hayatın çeşitli alanlarıyla ilgili olan hadisler bir araya getirilmiş ve Müslümanların itikad, ibadet, ahlâk ve muamelat sahasında İslâm'ın yüksek umdelerine göre davranmalarını sağlamak hedeflenmiştir. İrşad, tebliğ ve davet mahiyetindeki bu eserler arasında İmam Buhârî'nin (256/870) *el-Edebü'l-müfred*'i, Tirmizî'nin (279/892) *Şemâil*'i, Ebu'l-Leys es-Semerkandî'nin (373/983) *Tenbîhü'l-ğâfilîn*'i, Kudâî'nin (454/1062) *Şihâbü'l-ahbâr*'ı, İbnü'l-Cevzî'nin (597/1201) *Bustânü'l-vâizîn* ve *Saydü'l-hâtır*'ı ile Süyûtî'nin (911/1505) *Tahzîrü'l-eykâz*'ı sayılabilir. Ayrıca müstakil konulu çeşitli hadis risaleleri, seçkiler, kırk hadisler, mekârim-i ahlâk kitapları da bu cümledendir.

Ebû Zekeriyya en-Nevevî'nin (676/1277) İslâm ahlâkını ve âdâbını öğretmek maksadıyla derlediği ve 1.900 hadisi on sekiz bölüm hâlinde topladığı *Riyâzü's-sâlihin* adlı eser de tarih boyunca geniş halk kitleleri tarafından büyük ilgi görmüş; iman, ibadet, ahlâk, âdâb ve muamelât konularındaki hadisleri içeren muhalled bir eserdir. Birey ve toplumun ihtiyaçlarına İslâm'ın iki ana kaynağı ışığında çözüm üretme yollarını anlatması bakımından insanlar için bir rehber olan bu eser, asırlarca İslâm dünyasında Müslümanların el kitabı olma özelliğini korumuş, bu sebeple olsa gerek Kur'an-ı Kerim'den sonra en çok okunan kitap olduğu ifade edilmiştir. Eserin İslâm dünyasında bu derece revaç bulmasında elbette hem derlenen hadislerin hem de yazarın kişiliğinin, ihlas ve samimiyetinin rolü büyük olmuştur.

Telif edildiği günden beri hem İslâm dünyasında hem de ülkemizde hakkında pek çok çalışma yapılan *Riyâzü's-sâlihin,* Diyanet İşleri Başkanlarından Hasan Hüsnü Erdem ile Müşavere Kurulu Üyesi Kıvâmüddin Burslan tarafından dilimize tercüme edilmiştir. Ahmet Hamdi Akseki, eser için sünnet, hadis ve hadis tarihine ilişkin muhtasar ve faydalı bir mukaddime yazmıştır. Eser, Akseki'nin ifadesiyle

bilhassa vaizlerin elinde sahih ve itimada şayan bir hadis kitabı bulundurmak maksadıyla yayımlanmıştır. Bugüne kadar on yedi baskısı yapılan eserin, zaman içerisinde dilinin nispeten eskimesi nedeniyle yeniden tercümesine ihtiyaç duyulmuş, elinizdeki çeviri böyle bir ihtiyacın ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Bu vesileyle başta *Riyazü's-sâlihin'*in tercümesini gerçekleştiren Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. M. Emin ÖZAFŞAR ile Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Prof. Dr. Bünyamin Erul olmak üzere eserin yayına hazırlanması süreçlerinde emeği geçen Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Prof. Dr. Yavuz Ünal, Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Dr. Mahmut Demir, Diyanet İşleri Uzmanları Elif Erdem ve Hale Çerçibaşı, Diyanet İşleri Uzman Yard. Rukiye Aydoğdu'ya teşekkür ediyor; çevirinin din görevlilerimize, halkımıza kaynak teşkil etmesini, sahih referanslarla buluşmasını Yüce Rabbimden niyaz ediyorum.

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
Diyanet İşleri Başkanı

ÖN SÖZ

Türkçemizin bilhassa son elli yılda çok hızlı değiştiği herkesin malumudur. O kadar ki, Cumhuriyet döneminde yayımlanan çok kıymetli birçok eser bugünkü kuşaklar tarafından anlaşılamaz hale gelmiştir. Genç Cumhuriyetin iki klâsikleşmiş eseri olan *Elmalılı Tefsiri* ile *Tecrid-i Sarîh Tercümesi* bunun en ilginç örneklerini oluşturur. Nitekim *Elmalılı Tefsiri*, sadeleştirilerek iki farklı yayınevi tarafından yayınlanmıştır. Dahası henüz müellifleri hayatta olan bazı eserlerin dahi sadeleştirilmesine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu durum din dilinin kullanıldığı İlahiyat ve Diyanet kaynaklı eserlerde daha fazla karşımıza çıkmaktadır. İşte elinizdeki bu tercüme de böyle bir ihtiyaçtan doğmuştur. Nevevî'nin eseri *Riyâzü's-Sâlihîn* adlı kitabın Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından daha evvel 17 kez baskısı yapılmış ve yayımlanmıştır. Ancak Hasan Hüsnü Erdem ve Kıvamüddin Burslan tarafından çevrilen bu eserin dili de eskimiş ve anlaşılmaz hâle gelmiştir. Bundan birkaç yıl önce dönemin Diyanet İşleri Başkanı olan Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'nun "bu mahfazalı eseri" anlaşılmayan kelimeleri sadeleştirerek yeniden neşredilmesi isteği üzerine hızlı bir sadeleştirme denemesi yapıldı. Ancak sadeleştirme sonucunda eski her kelimeden sonra parantez içinde bir iki kelime yazmış olmakla eserin anlaşılması şöyle dursun, okunmasının dahi imkansız hâle geldiği görüldü. Sonra metin ve muhteva sadeleştirilmesi şeklinde ikinci bir deneme yapmaya karar verildi. Bunu yaparken aslında işin sadeleştirmeden daha öte bir şey olduğu görüldü ve eserden günümüz kuşaklarının tam olarak yararlanabilmeleri için onu yeniden, ideal bir çeviri tekniği ve anlaşılır bir dil ile tercümenin çok daha faydalı olacağı düşünüldü ve sonunda elinizdeki bu tercüme ortaya çıktı.

Çeviride kullanılan dil, olabildiğince bugün konuşulan dildir. Özellikle günümüz okurları tarafından anlaşılmayacak eski dil yerine daha anlaşılır bir üslup tercih edildi. Ancak aslı Arapça veya Farsça olsa bile dilimizde halen çok yaygın olan ve halkımız tarafından yabancı görülmeyen ve kolayca anlaşılan kelime ve kavramları kullanmaktan kaçınılmadı. Zira eski kelimeleri tamamen terk etmek, dili fakirleştireceği gibi, metnin çevirisini karşılamada da yetersiz kalmasına sebep olacaktı.

Nevevî'nin her başlık altında naklettiği âyetler bazen tam olarak verildiği gibi bazen de sadece konuyla ilgili kısım verilmiştir. Bu şekilde yarım verilen âyetlerdeki kesintiler üç noktayla gösterilmiştir. Âyetlerin tercümeleri Diyanet İşleri Başkanlığı yayını Kur'ân-ı Kerim mealinden alınmıştır. Hadis metinlerinde geçen âyetler dipnotlarda gösterilmiştir. Âyetlerin kaynak gösterimi "sûre adı, sûre no/âyet no" (Bakara, 2/22) şeklinde düzenlenmiştir.

Hadislerin çevirisinde harfî ve lafzî bir tercümeden ziyade, metindeki manayı okuyucuya en uygun dil ile aktarmayı esas alan bir yaklaşım tercih edilmiştir. Arapçanın tesiriyle yapılan ağır ve dolambaçlı tercüme yerine, düz ve akıcı bir çeviri yapılmaya çalışılmıştır.

Dua ve zikir cümleleri içeren rivâyetlerin tercümelerinde bu kısımlar,

ezberleneceği ihtimaliyle yeni harflerle okunuşları ve anlamlarıyla birlikte verilerek italik hâle dönüştürülmüştür.

Hadisteki manayı tespit ederken sebeb-i vürûd rivayetlerinin yanı sıra mana ile nakledilen farklı rivayetler de dikkate alınmıştır. Ayrıca klâsik hadis şerhlerine, garîbu'l-hadis kitaplarına ve "Hadislerle İslam" kitabındaki çevirilere de başvurulmuştur.

Okuyucunun yanlış anlayabileceği yahut konuyla ilgili muhtemel soruları dikkate alınarak bazı hadislerle ilgili açıklayıcı ve yönlendirici kısa dipnotlar düşülmüştür. Bu dipnotlarla o hadisin, İslâm'ın temel ilkeleri çerçevesinde doğru anlaşılması amaçlanmıştır. Hadislerin anlaşılmasıyla ilgili metodik araştırmalara dayalı olan bu kısa açıklamalar, Hz. Peygamber ve onun sünnetinin daha doğru okunmasına yardımcı olacaktır.

Dört yüze yakın başlıktan (bab) oluşan eser, on yedi ana bölüme (kitap) ayrılmaktadır. Ancak bu bölümlerin birçoğunda sadece birkaç başlık veya hadis yer aldığı için eserde geçen bölüm başlıkları "İçindekiler" kısmında bold olarak göstermekle yetinilmiştir.

Nevevî'nin koymuş olduğu bab başlıklarının bazıları çok uzun, bazı başlıklarda verilen hükümler ise aslında altındaki âyet ve hadis ile tam uyum arz etmemektedir. Bir kısmında ise konular tekrarlanmasına rağmen birbirine çok yakın anlam taşıyan başlıklar göze çarpmaktadır. Bu nedenle, kimi bab başlıklarında bazı tasarruflarda bulunuldu. Tekrar gibi duran başlıklar azaltıldı. Uzun olan başlıklar kısaltıldı. Bazı konu başlıklarında içerikleriyle birlikte konu bütünlüğü dikkate alınarak takdim-tehirler yapıldı. Altındaki âyetler ve hadislerle uyumlu olmadığı düşünülen başlıklar ise daha nötr konu başlığı hâline dönüştürüldü.

Hadisleri ağırlıklı olarak Buhârî ve Müslim'den ve diğer *Sünen*'lerden nakleden Nevevî, hadisi naklettikten sonra "müttefekun aleyh" yahut "Ebû Dâvûd ve Tirmizî nakletmiştir" demesine rağmen hangi kaynağı esas aldığını belirtmemektedir. Bazı yerlerde hadis Müslim'de bulunmasına rağmen mesela Buhârî'de; Tirmizî'de bulunmasına rağmen Ebû Dâvûd'da bulunmamaktadır. Zaman zaman metinlerde bazı tasarruflar görüldüğü gibi, mana ile rivayeti andıran kimi farklar da göze çarpmaktadır. Hatta muhtelif kaynaklardaki benzer metinlerin birleştirilmesi gibi bazı sorunlar da görülebilmektedir. Bu durum, Nevevî'nin kullanmış olduğu nüshalarla bugün mevcut olan nüshalar arasındaki farklardan kaynaklanabileceği gibi Nevevî'nin mana ile veya ezberinden nakletmesinden de kaynaklanmış olabilir. Bu tür durumlarda şayet *Riyâzü's-Sâlihîn*'deki metin ile asıl kaynaktaki metin arasında fark varsa çoğunlukla kaynak esas alınmıştır. Özellikle lafzî ihtilaflar varsa, bu noktada Müslim rivayetleri tercih edilmiştir. Şayet Nevevî'nin nispet ettiği kaynakta bulunmayan bilgiler söz konusu ise bu hususta not düşülmüştür. Nesâî'nin kaynak gösterildiği bazı rivâyetlerin, *Kütüb-i Sitte* içerisinde yer alan *Sünen (Müctebâ)*'dan değil *Sünen-i Kübrâ* adlı eserden nakledildiği tespit edilmiş ve oraya atıfta bulunulmuştur.

Esere kullanım kolaylığı sağlaması için Kaynakça eklenmiştir.

Prof. Dr. M. Emin ÖZAFŞAR
Prof. Dr. Bünyamin ERUL

MUSANNİF VE ESER HAKKINDA

Muhiddin Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî en-Nevevî el-Hızâmî el-Havrânî eş-Şâfiî (631-676/1233-1277). Hicrî yedinci asrın önde gelen muhaddislerindendir. 631 yılının Muharrem ayında Suriye'nin güneyindeki Nevâ Kasabası'nda doğdu.[1] Doğduğu yere nispetle daha çok Nevevî ismi ile anıldı. Ticaretle uğraşan bir babanın oğlu olmasına karşın ticarete ilgi duymayan Nevevî, çocukluğunda Kur'an ile meşgul oldu ve ergenlik çağına yakın hafızlığını tamamladı. Babası 649 yılında onu Dımaşk'a getirdi. Yaklaşık iki yıl Revâhiyye Medresesi'nde öğrenim gördü. Bu süre zarfında Şâfiî fıkhına dair eserlerden et-Tenbîh'in tamamını ve el-Mühezzeb'in ibadetler bölümünün dörtte birini ezberledi.[2]

Nevevî, 651 yılında babasıyla birlikte hacca gitti ve bir buçuk ay kadar Medine'de kaldı. Hacdan döndükten sonra ilim ve ibadetle olan meşguliyetini daha da artırdı. Hocalarından hadis, fıkıh, kelam, sarf, nahiv ve lügat alanlarında olmak üzere günde on iki ders alıyordu. Bir ara tıp tahsil etmek istediyse de bu alandan hoşlanmadı ve isteğinden vazgeçti.[3]

Nevevî, Dımaşk'ta yaklaşık 28 yıl kaldı. Bu zaman zarfında uzun süredir Eyyûbîlerin hâkimiyetinde olan şehir, 658/1260 yılında önce Moğolların, ardından da aynı yıl Memlüklerin eline geçmişti.[4] İlim ve edebiyat bakımından parlak bir devir olan Eyyûbîler döneminde ilmî açıdan Bağdat'ı geride bırakan Dımaşk ve Kâhire, çeşitli bölgelerden birçok ilim adamına ev sahipliği yaptı.[5] Memlükler dönemi de İslamî ilimlerin gelişmesi açısından İslam tarihinin en parlak dönemlerinden biri oldu. Bu esnada Moğol istilasına uğrayan Doğu İslam dünyasından ve Haçlı saldırılarına maruz kalan Endülüs'ten çok sayıda ilim adamı yeni kurulmakta olan Memlük Devleti'ne sığındılar ve böylece Kâhire ile Dımaşk iki önemli ilim merkezi hâline geldi.[6] İşte böylesine ilmî canlılığın ve fikrî çeşitliliğin bulunduğu bir ortamda yetişen Nevevî, farklı bölgelerden gelen pek çok hocadan ders alma imkânı buldu. Nevevî'nin hocalarından en meşhurları şunlardır:

Fıkıh alanında uzun süre ders aldığı Ebû İbrahim İshâk b. Ahmed b. Osman el-Mağribî (ö. 650), Dımaşk müftüsü Ebû Muhammed Abdurrahman b. Nuh el-Makdisî (ö. 654), Ebû Hafs Ömer b. Es'ad el-İrbilî (ö. 675), Ebu'l-Hasen Sellâr b. el-Hasen el-İrbilî (ö. 670); fıkıh usûlünde Ebu'l-Feth Ömer b. Bündâr et-Tiflîsî (ö. 672); hadiste yaklaşık on yıl ders aldığı, Müslim ve Buhârî şerhlerini okuduğu Ebû İshâk İbrahim b. İsa el-Murâdî el-Endelüsî (ö. 668), Sahîh-i Müslim'in tamamını dinlediği Ebû İshâk İbrahim b. Ebû Hafs el-Vâsıtî (ö. 662), Zeynüddîn Ebu'l-Bekâ' Hâlid b. Yusuf en-Nablûsî (ö. 663), Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Muhammed b. Ahmed el-Makdisî (ö. 682); lügat, nahiv ve sarfta Fahruddîn el-Mâlikî, Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Sâlim el-Mısrî ve Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Mâlik el-Ceyyânî (ö. 672).[7]

Çok sayıda öğrencisi olan Nevevî'nin en meşhur talebeleri kendisine altı yıl talebelik ve hizmet eden, *Tuhfetü't-Tâlibîn fî Tercemeti'l-İmam Muhiddin* adlı

eserinde Nevevî'nin hayatını kaleme alan Alâeddin İbnü'l-Attâr (ö. 724), *Tehzîbü'l-Kemâl* adlı hacimli eserin müellifi Ebu'l-Haccâc Yusuf b. Abdurrahman el-Mizzî (ö. 742), meşhur tarihçi İbn Kesîr'in babası Şihâbüddin Ebû Hafs Ömer b. Kesîr ve Endülüslü hadis hafızı ve Şafiî fakihi İbn Ferah el-İşbilî'dir (ö. 699).[8]

Eğitim-öğretim faaliyetine ilk olarak Revâhiyye Medresesi'nde hocalarından Ebû İbrahim İshâk b. Ahmed b. Osman el-Mağribî'nin ders halkalarında muîdlik (asistanlık) yaparak başlayan Nevevî, daha sonra çeşitli medreselerde hocalık yaptı. 665 yılında Eşrefiyye Dârulhadisi şeyhi Ebû Şâme el-Makdisî'nin vefatının ardından onun yerine getirilerek on bir yıl boyunca bu medresede hadis dersleri verdi.[9]

Nevevî, vefatından kısa bir süre önce Kudüs'ü ziyaret ederek oradan Nevâ'ya geçti. Bu ziyaretin ardından hastalandı. 676 yılında Receb ayının yirmi dördünde babasının evinde vefat etti ve Nevâ'da defnedildi.[10]

Kendisinden birçok kimsenin hadis semâında bulunduğu ve eserlerinden İslâm âleminin çeşitli coğrafyalarındaki insanların faydalandığı İmam Nevevî[11], hadislerin sahihini sakîmini, hadislerdeki bilinmeyen ya da anlamı kapalı kelimeleri, hadislerin sahih manalarını ve hadislerden hüküm çıkarmayı iyi bilen bir hadis hâfızı idi. Bununla birlikte Şâfiî fıkhının esaslarını, usûlünü ve furûunu, sahâbe ve tabiînin görüşlerini, fakihlerin üzerinde ihtilaf veya icmâ ettikleri hususları da oldukça iyi biliyordu.[12]

Nevevî, ömrünü ilme ve ibadete vererek sade bir hayat yaşadı ve hiç evlenmedi. Helâller ve haramlar konusunda son derece titizdi. Aynı titizliği emri bi'l-marûf nehyi ani'l-münker (iyiliği emredip kötülükten sakındırma) hususunda da gösteriyor, doğruyu dile getirmekten hiçbir zaman çekinmiyordu.[13] Nitekim bu hususta Memlük sultanı I. Baybars'a ve çeşitli yüksek mevki sahiplerine Müslümanların hukukuyla ilgili yazdığı mektuplar meşhurdur.[14]

Başta hadis ve fıkıh alanlarında olmak üzere çok sayıda eser kaleme alan Nevevî'nin, ömrü vefa etmediği için yarım kalan bazı eserleri[15] bulunmakla birlikte tamamladıklarından bir kısmı şunlardır: *el-Minhâc fî Şerhi Sahihi Müslim b. Haccâc, Riyâzü's-Sâlihîn, el-Ezkâr, et-Takrîb ve't-Teysîr li Ma'rifeti Süneni'l-Beşîri'n-Nezîr, el-Erbaûne'n-Neveviyye, Ravzatü't-Tâlibîn ve Umdetü'l-Müttakîn, Tashîhu't-Tenbîh, el-Îzâh (fî Menâsiki'l-Hac), et-Tibyân fî Âdâbi Hameleti'l-Kur'ân, Tehzîbü'l-Esmâ ve'l-Lüğat, Bustânü'l-Ârifîn.*

***

Riyâzü's-Sâlihîn, yüzyıllardır kütüphanelerimizin vazgeçilmez eserleri arasında yer alan Hadis klâsiklerinden biridir. Tam adı *Riyâzü's-Sâlihîn min Hadîsi Seyyidi'l-Mürselîn*'dir. Nevevî, eserin sonunda kitabını 24 Ramazan 670 tarihi Pazartesi günü tamamladığı kaydını düşmüştür. O dönemde yani hicrî yedinci asırda İslam coğrafyasının Haçlı ve Moğol istilalarına maruz kalması sonucu Müslüman dünyada çeşitli sorunlar baş göstermiştir. Böyle bir durum karşısında duyarsız kalamayan Nevevî bu önemli eseri kaleme almıştır. Nitekim o, kitabına yazdığı

mukaddimede, kişiyi âhirete hazırlayacak, kendisine iç ve dış dünyasını güzelleştiren edep ve ahlâk ilkelerini kazandıracak, iyi ve güzel olana yönlendirip kötü ve çirkin olan davranışlardan uzak tutacak, nefsi terbiye edip ahlâkı güzelleştirecek, kalpleri arındıracak ve bedenin her bir uzvunu günahtan koruyacak sahih hadislerden oluşan derleme bir eser telif edeceğini belirtmiştir.

Nevevî, *Riyâzü's-Sâlihîn*'i hazırlarken gözettiği ilkeleri şöyle sıralamıştır: Meşhur sahih hadis kitaplarından sahihliği sabit olan hadisleri vermek, her konuya Kur'ân-ı Kerîm'den âyet-i kerîmelerle başlamak, mânâsı kapalı olup şerh edilmeye ihtiyaç duyulan kelimeleri ve ifadeleri açıklamak ve hadislerin kaynaklarını göstermek. Nevevî, bu ilkelerin ardından, bir hadisin sonunda "müttefekun aleyh" dediğinde onun Buhârî ve Müslim tarafından rivayet edildiğinin anlaşılması gerektiğini kaydetmiştir.

Riyâzü's-Sâlihîn'deki hadislerin kaynakları araştırıldığında, çoğunlukla Buhârî (ö. 256) ve Müslim'in (ö. 261) *Sahîh*'leri ile Ebû Dâvûd (ö. 275), Tirmizî (ö. 279), Nesâî[16] (ö. 303) ve İbn Mâce'nin (ö. 273) *Sünen*'leri kullanılmakla beraber Mâlik'in (ö. 179) *Muvatta*'ı, Humeydî'nin (ö. 219) *el-Cem' beyne's-Sahîhayn*'ı, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241) Müsned'i, Dârimî (ö. 255) ve Dârekutnî'nin (ö. 385) *Sünen*'leri, İbn Huzeyme'nin (ö. 311) *Sahîh*'i, Hâkim'in (ö. 318) *Müstedrek*'i ve Beyhakî'nin (ö. 458) *es-Sünenü'l-Kübrâ*'sından da az sayıda hadis alındığı görülmektedir.

Farklı nüshalarda verilen farklı hadis sayılarından hareketle tekrarlarla birlikte yaklaşık 1900 hadis ihtiva ettiğini söyleyebileceğimiz *Riyâzü's-Sâlihîn*, 18 bölüm ve 372 bâbdan (alt konu başlıklarından) oluşmaktadır.[17] Nevevî, yaşadığı dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak tespit ettiği başlıkların altında öncelikle konuyla ilgili âyetleri, ardından da hadisleri sıralamıştır. Tövbe, hayâ, cenaze, yolculuk âdâbı gibi konularda ise âyet ve hadislerden önce ya da sonra âlimlerin konuyla ilgili görüşlerine yer verdiği olmuştur.

Nevevî, hadislerin uzun senedlerini vermek yerine sadece sahâbî ravilerinin isimlerini vermeyi tercih etmiş ve her hadisin sonunda aldığı kaynakları zikretmiştir. Bununla birlikte bazı hadislerde lafzın hangi kaynağa ait olduğunu belirtmiştir. Ebû Dâvûd ve Tirmizî'den aldığı hadislerin sonunda onların rivayetle ilgili değerlendirmelerine yer vermiştir. Zaman zaman kendi değerlendirmelerini de sunmuştur. Hadislerde anlamı kapalı olan ya da bilinmeyen kelime ve ifadelerin bir kısmını açıklamış, bazı uzun rivayetleri kısaltmıştır. Hadisleri lafzen rivayet etmekle birlikte mânâ ile de rivayet etmiştir. Bu tercüme çalışması esnasında hadis metinlerinin asıl kaynakları ile karşılaştırılmasında mânâ ile rivayetin zannedildiği kadar az olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum Nevevî'nin elindeki nüshaların farklılığından ya da daha başka nedenlerden kaynaklanmış olabilir.

Nevevî, bazen bir kelimenin yerine eş anlamlı başka bir sözcüğü kullanmıştır. Buhârî ve Müslim'i birlikte kaynak gösterdiği hadislerde ise, rivayet lafzı Buhârî'deki metin ile karşılaştırıldığında çeşitli farklılıkların ortaya çıktığı görülmekle beraber, lafzın Müslim'deki metin ile karşılaştırılmasının ardından Nevevî'nin böyle durumlarda genellikle Müslim'in lafızlarını tercih ettiği tespit edilmiştir. Nevevî'nin, Müslim'in *Sahîh*'ine bâb başlıkları koymak ve onu şerh

etmek suretiyle eserle yakından ilgilenmesi göz önüne alındığında böyle bir tercihte bulunması oldukça doğaldır.

Yukarıdaki Nevevî'nin sahih olan hadisleri derlediğini ifade ettiği belirtilmişti. Ancak hadislerin sıhhati konusunu tartışan bazı hadisçiler *Riyâzü's-Sâlihîn*'de zayıf rivayetlerin de bulunduğunu söylemektedirler. Abdülfettah Ebû Gudde üç zayıf hadis tespit ettiğini ifade etmiştir.[18] Nâsıruddîn el-Elbânî eserde belirlediği 41 zayıf hadisin numaralarını vermiş, ayrıca 15 hadiste karşılaştığı çeşitli problemleri dile getirmiştir.[19] Şuayb el-Arnaût ise 46 hadisin sened açısından zayıf olduğunu ve başka hiçbir tarîk ile güçlendirilmelerinin mümkün olmadığını, bunlar dışında sened yönünden zayıf fakat başka tarîkler ve şâhid hadislerle güçlendirilebilen 51 hadis bulunduğunu belirtmektedir.[20]

***

Bir ahlâk ve âdâb kitabı olarak asırlardır Müslümanların elinden düşmeyen *Riyâzü's-Sâlihîn*'in çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır. Kitap ilk olarak 1885'te Mekke'de basılmış daha sonra seksenden fazla neşri yapılmıştır. Bunlardan en önemlileri, Mustafa Muhammed Amâre (Kahire 1375), Rıdvân Muhammed Rıdvân (Kahire 1379), Abdülazîz Rebâh ve Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk (Dımaşk 1396), Nâsırüddîn el-Elbânî (Beyrut 1406), Ahmed Râtib Hammûş (Dımaşk-Beyrut 1408/1987), Şuayb el-Arnaût (Beyrut 1407/1987) ve Fâruk Hamâde (Kahire 1409) tarafından yayınlananlardır.[21]

Riyâzü's-Sâlihîn üzerine bazı şerh çalışmaları da yapılmıştır. Bunlardan en meşhurları şunlardır:

Delîlü'l-Fâlihîn li Turuki Riyâzi's-Sâlihîn: Muhammed b. Allân (ö. 1057) tarafından yazılan bu şerh, Riyâzü's-Salihîn üzerine yapılan ilk şerh çalışmasıdır. Mahmûd Hasan Rebî' tarafından Kahire'de neşredilen eser, ilk olarak sekiz cilt hâlinde 1347/1929'da, ardından dört cilt hâlinde 1385/1966, 1971, 1977 ve 1987 yıllarında basılmıştır.[22]

Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn: Hüseynî Abdülmecîd Hâşim tarafından yazılan bu şerh, daha çok öğrencilere yönelik hazırlanmıştır. İki cilt halinde 1390/1970'te Kahire'de neşredilmiştir.[23]

Nüzhetü'l-Müttakîn Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn: Mustafa Saîd el-Hın, Mustafa el-Bugâ, Muhiddin Mestû, Ali eş-Şürbecî ve Muhammed Emin Lutfî'den oluşan beş kişilik komisyon tarafından hazırlanan kısa bir şerhtir. İki ciltten oluşan eser, ilki 1397/1977'de Beyrut'ta olmak üzere yaklaşık yirmi kez neşredilmiştir.[24]

Menhelü'l-Vâridîn Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn: Subhî es-Sâlih tarafından hazırlanan bu eser, her ne kadar şerh adıyla anılsa da hadislerin sağlıklı birer metnini ortaya çıkarmak, bazı kelime ve ifadeleri açıklamak, şahıs ve yer isimlerinin doğru tespitini yapmaktan ibaret titiz bir çalışmadır. Kitabın sonunda ayrıntılı bir fihrist de bulunmaktadır. İlk olarak 1970'te Beyrut'ta basılan bu eserin, daha sonra çok sayıda baskısı yapılmıştır.[25] Subhî es-Sâlih kitaba yazdığı mukaddimede *Riyâzü's-Sâlihîn*'in, sahih nebevî metinlerin edebî açıdan incelenmesi hususunda

en uygun eser olduğuna dikkat çekmiştir. Nebevî düşünce hazinelerine muttali olmak isteyen araştırmacıların bu isteklerini gerçekleştirecek *Riyâzü's-Sâlihîn*'den başka bir eser olmadığını, onun edebî ve sosyal açılardan, medeniyet açısından kısaca her bakımdan en isabetli kaynak olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, Nevevî'nin yaşadığı dönemin ihtiyaçlarına ve beklentilerine karşılık veren bu eser, Hz. Peygamber'den (sav) aktarılan en sahih 1500 hadise ulaşabilmenin en kolay yoludur.[26]

Riyâzü's-Sâlihîn- Peygamberimizden Hayat Ölçüleri: M. Yaşar Kandemir, İ. Lütfi Çakan ve Raşit Küçük tarafından Türkçe hazırlanan sekiz ciltlik geniş bir şerh çalışmasıdır. 1997'de İstanbul'da basılmıştır. Eserde konu başlıkları kısaltılıp tercüme edilmiş, âyetler kısaca açıklanmış, hadis metinlerinden sonra Nevevî'ye ait bazı açıklamalar Arapça metinde verilmemekle birlikte şerh sırasında dikkate alınmış, hadislerin sahâbî ravileri ilk geçtikleri yerde hadisin tercümesinden sonra kısaca tanıtılmış, hadislerin *Kütüb-i Sitte*'den kaynakları gösterilmiş, Nevevî'nin göstermediği kaynaklara ise ayrıca atıf yapılmış, tekrar eden hadislerin yerlerine işaret edilmiş ve açıklamalarda *Kütüb-i Sitte* şerhleri yanında Ali el-Kârî'nin (ö. 1014) *Mirkâtü'l-Mefâtih* adlı şerhinden de faydalanılmıştır.[27]

Yukarıda zikri geçen dört eser dışında da *Riyâzü's-Sâlihîn* şerhleri bulunmaktadır: Ebû Üsâme Selîm b. Îd el-Hilâlî'nin *Behcetü'n-Nâzırîn Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Demmam 1415/1994, Cidde 1422, üçer cilt hâlinde), Abdülkâdir İrfân b. Selîm el-Aşşâ Hassûne ed-Dımaşkî'nin *Ravzatü'l-Müttakin Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Beyrut 1417/1996, dört cilt hâlinde) ve Muhammed b. Sâlih el-Useymîn'in *Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Kahire 1422/2001, dört cilt hâlinde).[28]

Riyâzü's-Sâlihîn üzerine çeşitli ihtisar (kısaltma, özet) çalışmaları da yapılmıştır. Yûsuf b. İsmâil en-Nebhânî'nin (ö. 1350) Buhârî ve Müslim'in müşterek rivayetlerinden yaklaşık 800 hadisi içeren *Tehzîbü'n-Nüfûs fî tertîbi'd-Durûs* adlı eseri, *Riyâzü's-Sâlihîn*'in bilinen ilk muhtasarıdır. İlk olarak 1329/1911'de Kahire'de basılmış, daha sonra Dımaşk ve Beyrut'ta çeşitli baskıları yapılmıştır. Bunun haricindeki ihtisar çalışmaları şu şekilde sıralanabilir: Sâlih Ahmed Ruzâ'nın *Kutûf min Riyâzi's-Sünne, Dirâse Tahlîliyye li Ehâdîs Muhtâre min Kitâbi Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Dımaşk 1410), Muhammed Abdülhamîd Mirdâd'ın *İthâfü'l-Müslimîn fî Teshîli İhtisâri Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Kahire 1389), Saffet es-Sekka'nın *Miftâhu'r-Râhilîn ilâ Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Halep 1391/1971), Muhammed Hayr Muhammed el-Hımsî'nin *Muhtasaru Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Dımaşk 1406/1985), Cemâleddin Seyrevân ve Nûreddin Karaali'nin *el-Muhtâr min Riyâzi's-Sâlihîn*'i (1407/1986, üçüncü baskı), Me'mûn Muhammed Saîd es-Sâgarcî'nin *es-Sahîhu'l-Muhtâr min Riyâzi's-Sâlihîn ve'l-Ezkâr*'ı (Dımaşk 1412/1991), Muhammed Adnân Sâlim'in *Merâti'u'l-Mü'minîn fî Riyâzi's-Sâlihîn*'i (Dımaşk 1416/1995).[29]

Riyâzü's-Sâlihîn'in Türkçeye çok sayıda tercümesi yapılmıştır. Bunlardan ilki Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından birinci cildi 1948 yılında, ikinci cildi 1954 yılında, üçüncü cildi ise 1958 yılında yayınlanan, Hasan Hüsnü Erdem ve Kıvâmüddin Burslan'a ait tercümedir. Eserin en son 2000 yılında 17.baskısı yapılmıştır. Bunun dışında günümüze kadar çok sayıda *Riyâzü's-Sâlihîn* tercümesi yapılmıştır:

Riyâzü's-Sâlihîn, terc. Mehmed Emre, İstanbul, 1974.

Riyâzü's-Sâlihîn, terc. Salih Uçan, Çelik Yayınevi, İstanbul, t.y.

Riyâzü's-Sâlihîn Tercüme ve Şerhi, terc. İhsan Özkes, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1991 (altı cilt).

Riyâzü's-Sâlihîn, terc. A. Fikri Yavuz, Hisar Yayınevi, İstanbul, t.y. (üç cilt).

Büyük Hadis Kitabı Riyâzü's-Sâlihîn, terc. Abdulkadir Çiçek, Sağlam Yayınevi, İstanbul, t.y.. Mukaddime de dahil olmak üzere başlıklar, âyetler, hadisler, hadislerin alındığı kaynakların müellifleri, hadislerin sahâbî ravileri, hadis metinlerinde geçen çeşitli şahıs, yer, kabile, savaş isimleri ve kavramların açıklandığı beş ciltlik bir eserdir.

Açıklamalı Tam Riyâzü's-Sâlihîn Tercümesi, terc. Abdullah Parlıyan, Konya Kitapçılık, İstanbul, 2005.

Riyâzü's-Sâlihîn Tercümesi, terc. İbrahim Serdar, Yusuf Şensoy, Sağlam Yayınevi, İstanbul, 2005, 2007 (üç cilt).

Riyâzü's-Sâlihîn, terc. Abdullah Feyzi Kocaer, Esra Yayınları, İstanbul, 2007, 2011.

Riyâzü's-Sâlihîn (Tam Metin ve Açıklamalı), terc. Hanifi Akın, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2008. Şuayb el-Arnaût kontrolünde Abdülaziz Rebâh ve Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk tarafından 1991'de hazırlanan 13. baskı esas alınarak neşredilmiştir. Tercüme ve şerhte ise Elbânî baskısındaki bâb başlıkları esas alınmıştır.

Riyâzü's-Sâlihîn, terc. Mustafa Kasadar, Şerafettin Şenaslan, Ravza Yayınları, İstanbul, 2007 (üç cilt).

Riyâzü's-Sâlihîn Muhtasar, Işık Yayınları, İstanbul, 2008.

Riyâzü's-Sâlihîn Şerhi Nüzhetü'l-Muttakîn, terc. Abdulvehhab Öztürk, Kahraman Yayınları, İstanbul, 2009 (iki cilt). Mustafa Saîd el-Hın, Mustafa el-Bugâ, Muhiddin Mestû, Ali eş-Şürbecî ve Muhammed Emin Lutfî'den oluşan beş kişilik komisyon tarafından hazırlanan şerh esas alınarak tercüme edilmiştir.

Riyâzü's-Sâlihîn ve Tercümesi- Salihler Bahçesi, terc. Vahdettin İnce, İnkılab Yayınları, İstanbul, 2009.

Riyâzü's-Sâlihîn Tercümesi ve Kelime Anlamı, terc. Ali Kaya, Yasin Yayınevi, 2010 (beş cilt).

Riyâzü's-Sâlihîn'de Hadis Sohbetleri, Seyit Avcı, Serhat Yayınları, Konya, 2011. Aslında bir ihtisar çalışması olan bu eserde, âyet ve hadisler tek tek değil, bir bütün hâlinde sohbet şekline getirilerek işlenmiştir. Hadisler bazen metin, bazen muhteva olarak verilmiştir.

Celâlüddîn Ebu'l-Fadl Abdurrahmân es-Süyûtî, *el-Minhâcü's-Sevî fî Tercemeti'l-İmam en-Nevevî*, tah. Ahmed Şefîk Demc, Dâru İbni Hazm, Beyrut, 1988, 30; M. Yaşar Kandemir, "Nevevî", *DİA*, İstanbul, 2007, XXXIII, 45.

Alâüddîn Ali b. İbrahim b. el-Attâr, *Tuhfetü't-Tâlibîn fî Tercemeti'l-İmâm Muhiddin*, thk. Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasen es-Selmân, Ammân, 2007, 44-46; Ebû Abdullah Şemsüddîn Muhammed ez-Zehebî, *Tezkiratü'l-Huffâz*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, t.y., IV, 1470.

İbnü'l-Attâr, *Tuhfetü't-Tâlibîn*, 47-51, Zehebî, *Tezkiratü'l-Huffâz*, IV, 1470.

Cengiz Tomar, "Şam", *DİA*, İstanbul, 2010, XXXVIII, 313-314.

Ramazan Şeşen, "Eyyûbîler", *DİA*, İstanbul, 1995, XII, 26-27.

İsmail Yiğit, "Memlükler", *DİA*, Ankara, 2004, XXIX, 94.

İbnü'l-Attâr, *Tuhfetü't-Tâlibîn*, 53-63.

Ahmed Abdülazîz Kâsım el-Haddâd, *el-İmam en-Nevevî ve Eseruhu fi'l-Hadis ve Ulûmihî,* Mekke, 1409, Basılmamış yüksek lisans tezi, 191-205.

el-Haddâd, *el-İmam en-Nevevî ve Eseruhu fi'l-Hadis ve Ulûmihî*, 125-126.

İbnü'l-Attar, *Tuhfetü't-Tâlibîn*, 43, 96-98; Abdülganî ed-Dakr, *el-İmam en-Nevevî*, Dârü'l-Kalem, Dımaşk, 1994, 197-199.

İbnü'l-Attar, *Tuhfetü't-Tâlibîn*, 63.

İbnü'l-Attâr, *Tuhfetü't-Tâlibîn*, 63-64.

Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Süyûtî, *Tabakâtü'l-Huffâz*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983, 513.

Bkz. İbnü'l-Attâr, *Tuhfetü't-Tâlibîn*, 98-113.

Örneğin; *et-Telhîs Şerhu'l-Buhârî, el-Îcâz fî Şerhi Süneni Ebî Dâvûd, el-Hulâsa fî Ehâdîsi'l-Ahkâm, el-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb ve et-Tahkîk* adlı eserleri.

Burada zikri geçen eser Nesâî'nin *Kütüb-i Sitte* içerisinde yer alan *es-Sünenü's-Suğrâ (el-Müctebâ)*'sıdır. Ancak Riyâzü's-Sâlihîn'de Nesâi'den kaynak gösterilen bazı rivayetlerde, hadislerin *es-Sünenü'l-Kübrâ*'dan alındığı tespit edilmiştir.

Raşit Küçük, "Riyâzü's-Sâlihîn", *DİA*, İstanbul, 2005, XXXV, 146.

Abdülhayy el-Leknevî, *el-Ecvibetü'l-Fâdıle li'l-Es'ileti'l-Aşreti'l-Kâmile,* ta'lîk: Abdülfettah Ebû Gudde, Mektebü'l-Matbûâti'l-İslâmiyye, Halep-Beyrut, 1984, 123-124.

Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Şeref en-Nevevî, *Riyâzü's-Sâlihîn*, thk.Nâsıruddîn el-Elbânî, el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1979, mukaddime.

M. Yaşar Kandemir, İ. Lütfi Çakan, Raşit Küçük, *Riyâzü's-Sâlihîn-Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, Erkam Yayınları, İstanbul, 1997, I, 72-73.

Küçük, “Riyâzü’s-Sâlihîn”, *DİA*, XXXV, 146.

Sâmî es-Sakkâr, “İbn Allân”, *DİA*, İstanbul, 1999, XIX, 307.

Küçük, “Riyâzü’s-Sâlihîn”, *DİA*, XXXV, 146.

Riyâzü’s-Sâlihîn- Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, I, 75; Küçük, “Riyâzü’s-Sâlihîn”, *DİA*, XXXV, 146.

Riyâzü’s-Sâlihîn- Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, I, 76-77.

Subhî es-Sâlih, *Menhelü’l-Vâridîn Şerhu Riyâzi’s-Sâlihîn*, Beyrut, 1970, (mukaddime) 5-12.

Bkz. *Riyâzü’s-Sâlihîn- Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, I, 8-9.

Küçük, “Riyâzü’s-Sâlihîn”, *DİA*, XXXV, 146.

Küçük, “Riyâzü’s-Sâlihîn”, *DİA*, XXXV, 147.

MUSANNİFİN ÖN SÖZÜ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla…

Hamd, bir olan, her şeye egemen olan, aziz ve çok bağışlayan Allah'a mahsustur. O, gerçek kalp ve göz sahiplerine bir hatırlatma, gönül ve akıl sahiplerine bir öğüt olarak geceyi gündüz üzerine bürüyendir. Seçtiği kullarını (gaflet) uykusundan uyandıran, onları dünyaya meyletmekten uzaklaştıran, onları murâkabe, devamlı tefekkür etme ve öğütlerden ibret alma ile meşgul eden de O'dur.

Onları hep itaatte kalmaya, asıl yurda hazırlanmaya, kendi gazabını celb edecek, cehenneme götürecek işlerden uzak durmaya ve değişen hâller ile zamanlar içinde bu durumlarını muhafaza etmeye kendilerini muvaffak kılan da O'dur.

Hamdlerin en belîği, en pâk ve en kapsamlı olanı ve en bereketlisi ile O'na hamd ediyorum.

Şehâdet ederim ki el-Berr, el-Kerîm, er-Raûf, er-Rahîm olan Allah'tan başka bir mabut yoktur. Yine şehâdet ederim ki efendimiz Hz. Muhammed O'nun kulu, resûlü, habîbi ve halîlidir. Dosdoğru yola eriştirecek gerçek hidâyet kaynağı, kusursuz dinine çağıran davetçi odur.

Allah'ın salât ve selâmı Hz. Muhammed'in, diğer peygamberlerin, onlardan her birinin ehli beytinin ve diğer sâlih kulların üzerine olsun…

Evet, Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum. Bana yedirmelerini de istemiyorum."[30] Bu âyet, insanların kulluk için yaratıldıklarını açıkça ifade etmektedir. Bu nedenle insanların yaratılış gayelerine önem vermeleri ve zühd yolunu tutarak dünya zevklerinden yüz çevirmeleri gerekir. Çünkü dünya geçici bir yurttur, ebedî yaşanacak bir yer değildir. Dünya âhirete ulaştıran bir vasıtadır, eğlence yeri değildir. Ayrılık yeridir, sürekli kalınacak bir yer değildir. Bu yüzden dünya ehlinin en akıllıları, Allah'a en iyi kulluk yapanlardır. İnsanların en akıllıları zühd ve takva sahibi kimselerdir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Dünya hayatının hâli, ancak gökten indirdiğimiz bir yağmurun hâli gibidir ki, insanların ve hayvanların yedikleri yeryüzü bitkileri onunla yetişip birbirine karışmıştır. Nihayet yeryüzü (o bitkilerle) bütün ziynet ve güzelliklerini alıp süslendiği ve sahipleri de onun üzerine (her türlü tasarrufa) kadir olduklarını sandıkları bir sırada, geceleyin veya güpegündüz ansızın ona emrimiz (afetle) geliverir de, bunları, sanki dün yerinde hiç yokmuş gibi, kökünden yolunmuş bir hâle getiririz. İşte düşünen bir toplum için, âyetleri böyle ayrı ayrı açıklıyoruz."[31] Bu manaya gelen daha pek çok âyet vardır.

Şu dizelerin sahibi ne güzel söylemiştir:

"Şüphesiz Allah'ın zeki ve anlayışlı kulları vardır.
Dünyadan yüz çevirip, fitnelerden sakınmışlardır.
Onlar dünyaya şöyle ibretle bakınca,
Canlılar için kalıcı bir yurt olmadığını anlayınca,

Kabul ettiler ki o, engin bir denizdir.
Salih amellerimiz de gemilerimizdir."

Dünyanın hâli, bizim hâlimiz ve yaratılış gayemiz anlattığım üzere olduğundan, mükellef olan herkesin hayırlı insanların ardından gitmesi, akıllı ve basiretli kişilerin yolunu tutması, işaret ettiğim hususlarda hazırlıklı olması ve kendisini uyardığım meselelere önem vermesi gerekir. Bunun için izleyeceği en doğru yol, öncekilerin ve sonrakilerin efendisi ve en saygını olan Peygamberimizden gelen sahih hadislerle edeplenmektir. Allah'ın salât ve selâmı, onun ve diğer peygamberlerin üzerine olsun. Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "…İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın…"[32] Sahih olarak nakledilen bir hadisinde Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Kul, kardeşine yardım ettiği sürece Allah da ona yardım eder."[33] Ayrıca o şöyle demiştir: "Hayra vesile olan kimseye onu yapanınki kadar sevap verilir."[34], "Doğru bir yola çağıran kimseye, kendisine uyanların sevabı kadar sevap verilir. Üstelik onların sevaplarından da bir şey eksilmez."[35] Yine o, Hz Ali'ye de şöyle demiştir: "Allah'a yemin olsun ki senin aracılığınla Allah'ın bir kişiye hidayet vermesi, senin için, kızıl develere sahip olmandan daha hayırlıdır."[36]

Bütün bu hususlardan dolayı kişiyi âhirete hazırlayacak, iç ve dış dünyasını güzelleştiren edep ve ahlâk ilkelerini kendisine kazandıracak, iyi ve güzel olana yönlendirip kötü ve çirkin olan davranışlardan uzak tutacak ve Allah yolunda gidenlere mahsus âdâbı –Bu hadisler, zühd hadisleri ve nefsi terbiye edip ahlâkı güzelleştiren, kalpleri arındırıp tedavi eden, bedenin her bir uzvunu günahtan koruyan, eğrilikleri gideren ve âriflerin maksatlarına ulaştıran diğer hadisleridir- da içeren sahih hadislerden müteşekkil muhtasar bir eser oluşturmaya karar verdim.

Bu eserde yalnızca meşhur sahih hadis kitaplarından sahihliği sabit olan hadisleri vermeyi; her konuya Kur'ân-ı Kerîm'den âyet-i kerîmelerle başlamayı, not edilmesi veya şerh edilmesi gereken anlamı kapalı olan kelimeleri güzel notlarla açıklamayı gerekli gördüm. Bir hadisin sonunda "müttefekun aleyh" dediysem bu, "onu Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir" anlamına gelmektedir.

Bu kitap tamamlandığında onun, kendisine uymaya özen gösterenleri hayırlara sevk etmesini, kötü ve helâk edici her türlü şeyden alıkoymasını dilerim. Bu kitaptan herhangi bir şekilde yararlanan kardeşimin bana, anne ve babama, hocalarıma, diğer sevdiklerime ve bütün Müslümanlara dua etmesini isterim.

Güvencim sadece Kerîm olan Allah'adır. İşimi yalnızca O'na havale eder ve yalnızca O'na dayanırım. Allah bana yeter, O ne güzel vekildir. Azîz ve Hakîm olan Allah'ın bahşettiğinden başka kudret ve kuvvet yoktur.

Zâriyât, 51/56-57.

Yûnus, 10/24.

Mâide, 5/2.

M6853 Müslim, Zikir, 38.

M4899 Müslim, İmâre, 133.

M6804 Müslim, İlim, 16.

B2942 Buhârî, Cihâd, 102; M6223 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 34.

KAYNAKLAR

Dakr, Abdülganî, *el-İmam en-Nevevî*, Dârü'l-Kalem, Dımaşk, 1994.

Haddâd, Ahmed Abdülazîz Kâsım, *el-İmam en-Nevevî ve Eseruhu fi'l-Hadis ve Ulûmihî,* Mekke, 1409, Basılmamış yüksek lisans tezi.

İbnü'l-Attâr, Alâüddîn Ali b. İbrahim b. el-Attâr, *Tuhfetü't-Tâlibîn fî Tercemeti'l-İmâm Muhiddin*, thk. Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasen es-Selmân, Ammân, 2007.

Kandemir, M. Yaşar, "Nevevî", *DİA,* İstanbul, 2007, XXXIII.

Kandemir, M. Yaşar; Çakan, İ. Lütfi; Küçük, Raşit, *Riyâzü's-Sâlihîn-Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, Erkam Yayınları, İstanbul, 1997.

Küçük, Raşit, "Riyâzü's-Sâlihîn", *DİA*, İstanbul, 2005, XXXV.

Leknevî, Abdülhayy, *el-Ecvibetü'l-Fâdıle li'l-Es'ileti'l-Aşreti'l-Kâmile,* ta'lîk: Abdülfettah Ebû Gudde, Mektebü'l-Matbûâti'l-İslâmiyye, Halep-Beyrut, 1984.

Nevevî, Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Şeref, *Riyâzü's-Sâlihîn*, thk.Nâsıruddîn el-Elbânî, el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1979.

Sakkâr, Sâmî, "İbn Allân", *DİA*, İstanbul, 1999, XIX.

Sâlih, Subhî, *Menhelü'l-Vâridîn Şerhu Riyâzi's-Sâlihîn*, Beyrut, 1970.

Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr, *Tabakâtü'l-Huffâz*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983.

____, *el-Minhâcü's-Sevî fî Tercemeti'l-İmam en-Nevevî*, tah. Ahmed Şefîk Demc, Dârü İbni Hazm, Beyrut, 1988.

Şeşen, Ramazan, "Eyyûbîler", *DİA*, İstanbul, 1995, XII.

Tomar, Cengiz, "Şam", *DİA*, İstanbul, 2010, XXXVIII.

Yiğit, İsmail, "Memlükler", *DİA*, Ankara, 2004, XXIX.

Zehebî, Ebû Abdullah Şemsüddîn Muhammed, *Tezkiratü'l-Huffâz*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, t.y..

Riyâzü's-Sâlihîn

İhlâs ve İyi Niyet

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَوٰةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

Oysa kendilerine yalnızca Allah'a kulluk etmeleri, içtenlikle sadece O'na iman ederek batıl olan her şeyden uzak durmaları; namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.

(Beyyine, 98/5)

﴿لَنْ يَنَالَ اللهَ لُحُومُهَا وَلاَ دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ﴾

O kurbanların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvanız ulaşır...

(Hac, 22/37)

﴿قُلْ إِنْ تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللهُ﴾

De ki: İçinizdekini gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir...

(Âl-i İmrân, 3/29)

١- وَعَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَبِي حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بْنِ نُفَيْلِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى بْنِ رِيَاحِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُرْطِ بْنِ رَزَاحِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبٍ الْقُرَشِيِّ الْعَدَوِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا

نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ
كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ»
مُتَّفَقٌ عَلَى صِحَّتِهِ.

1. Müminlerin emîri Ebû Hafs Ömer b. Hattâb b. Nüfeyl b. Abdüluzzâ b. Riyâh b. Abdullah b. Kurt b. Rezâh b. Adî b. Ka’b b. Lüey b. Gâlib el-Kureşî el-Adevî, Resûlullah’ın ﷺ şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

Ameller niyetlere göredir. Herkes sadece niyetinin karşılığını alır. Kim Allah’a ve Resûlü’ne hicret ederse o, (gerçekten) Allah’a ve Resûlü’ne hicret etmiş olur. Kim de erişeceği bir dünyalık veya evleneceği bir kadından dolayı hicret ederse hicreti, hicretine sebep olan şeyedir.

(B1 Buhârî, Bed’ü’l-vahy, 1; M4927 Müslim, İmâre, 155)

٢- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ عَبْدِ اللّٰهِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَغْزُو جَيْشٌ الْكَعْبَةَ فَإِذَا كَانُوا بِبَيْدَاءَ
مِنَ الْأَرْضِ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ». قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، كَيْفَ
يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَفِيهِمْ أَسْوَاقُهُمْ وَمَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ؟ قَالَ: «يُخْسَفُ
بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ، ثُمَّ يُبْعَثُونَ عَلَى نِيَّاتِهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

2. Ümmü Abdullah künyesi ile anılan mü’minlerin annesi Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir ordu harp etmek için Kâbe’ye yürüyecek; sahraya geldiklerinde ise ordudakilerin hepsi yerin dibine geçirilecek.

Âişe der ki:

“Ey Allah’ın Resûlü, neden hepsi yerin dibine geçirilsin ki? İçlerinde, ticaret için yola çıkanlar olduğu gibi onlardan olmadığı hâlde yollarda orduya katılanlar da vardır, dedim. Resûlullah ﷺ:

Hepsi birden yerin dibine geçirilirler ve kıyamet günü niyetlerine göre haşrolunurlar.” buyurdu.

(B2118 Buhârî, Büyû', 49; M7244 Müslim, Fiten, 8)

٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلٰكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ، وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

3. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Mekke'nin fethinden sonra, artık (Medine'ye) hicret etmek yoktur. Yalnız cihad etmek ve cihad niyetinde bulunmak vardır. Cihada çağrıldığınız zaman derhal (orduya) katılın.[37]

(M4831 Müslim, İmâre, 86; B2783 Buhârî, Cihâd, 1)

٤- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةٍ فَقَالَ: «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَرِجَالاً مَا سِرْتُمْ مَسِيراً، وَلاَ قَطَعْتُمْ وَادِياً إِلاَّ كَانُوا مَعَكُمْ حَبَسَهُمُ الْمَرَضُ» وَفِي رِوَايَةٍ: «إِلاَّ شَرِكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وروَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَجَعْنَا مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّ أَقْوَامًا خَلْفَنَا بِالْمَدِينَةِ مَا سَلَكْنَا شِعْباً وَلاَ وَادِياً إِلاَّ وَهُمْ مَعَنَا فِيهِ، حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ»

4. Ebû Abdullah Câbir b. Abdullah el-Ensârî (ra) anlatıyor:

Bir askeri seferde Peygamber ﷺ ile beraberdik. Resûlullah:

Medine'de kalan öyle kişiler var ki, gittiğimiz her yerde ve geçtiğimiz her vadide (niyetleri sayesinde) sizinle beraberdiler, onları (orduya katılmaktan) hastalıkları alıkoydu, buyurdu.

Başka bir rivayet de "Onlar sizinle aynı mükâfatı alırlar." şeklinde ifade edilmiştir.

Buhârî'nin rivayetine göre Enes (ra) şöyle demiştir:

Peygamber'le Tebük Seferi'nden dönüyorduk; Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:

Bazı kimseler bizimle gelemedi ve arkamızda Medine'de kaldılar. Geçtiğimiz her boğazda ve vadide onlar (niyetleri sayesinde manen) bizimle beraberdi. Onları, (orduya katılmaktan) mazeretleri alıkoydu.

(M4932, M4933 Müslim, İmâre, 159; B2838, B2839 Buhârî, Cihâd, 35)

٥- وَعَنْ أَبِي يَزِيدَ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ الْأَخْنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، وَهُوَ وَأَبُوهُ وَجَدُّهُ صَحَابِيُّونَ، قَالَ: كَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا. فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا إِيَّاكَ أَرَدْتُ، فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ، وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

5. Ebû Yezîd Ma'n (ra) anlatıyor:[38]

Babam Yezîd, sadaka olarak dağıtmak için birkaç dinar ayırmış ve onları camide birinin yanına koymuştu. Ben de gelip onları aldım ve babamın yanına gittim. Bunun üzerine babam, "Vallahi (ben o paraları) sana vermek istememiştim." dedi. Babamın da bulunduğu bir ortamda durumu Resûlullah'a arz ettim. Resûlullah ﷺ:

Yezîd, sen niyetinle sevap kazandın; Ma'n, sen de aldığın malı kazandın, buyurdu.

(B1422 Buhârî, Zekât, 15)

٦- وَعَنْ أَبِي إِسْحَاقَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ مَالِكِ بْنِ أُهَيْبِ بْنِ عَبْدِ مَنَافِ بْنِ زُهْرَةَ بْنِ كِلَابِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ الْقُرَشِيِّ الزُّهْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ، أَحَدِ الْعَشَرَةِ الْمَشْهُودِ لَهُمْ بِالْجَنَّةِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: «جَاءَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ مَا تَرَى، وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَةٌ لِي، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثَيْ مَالِي؟ قَالَ: لَا، قُلْتُ: فَالشَّطْرُ يَارَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: لَا، قُلْتُ فَالثُّلُثُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: اَلثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ أَوْ كَبِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ، وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتّٰى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أُخَلَّفُ بَعْدَ أَصْحَابِي؟ قَالَ: إِنَّكَ لَنْ تُخَلَّفَ فَتَعْمَلَ عَمَلاً تَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللّٰهِ إِلَّا ازْدَدْتَ بِهِ دَرَجَةً وَرِفْعَةً وَلَعَلَّكَ أَنْ تُخَلَّفَ حَتّٰى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ. اَللّٰهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ، وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ، لٰكِنِ الْبَائِسُ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ «يَرْثِي لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

6. Cennetle müjdelenen on sahâbîden biri olan
Ebû İshâk Sa’d b. Vakkâs[39] (ra) anlatıyor:

Veda Haccı senesinde Resûlullah, ağır hastalığım sebebiyle beni ziyarete geldi. Ben:

–Yâ Resûlallah, hastalığımın ne kadar ilerlediğini görüyorsun. Ben zengin biriyim ve bir kızımdan başka da mirasçım yok. Malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtayım mı, dedim.

–Hayır, öyle yapma, buyurdu.

–Yarısını vasiyet edeyim, dedim. Peygamber yine:

–Hayır, dedi.

–Yâ Resûlallah, malımın üçte birini vasiyet edeyim mi, dedim.

–Evet, üçte biri yeterlidir, hatta üçte biri bile çoktur; zira mirasçılarını zengin olarak bırakman, onları halka el açacak bir hâlde fakir bırakmandan daha hayırlıdır. Allah rızasını gözeterek eşinin ağzına koyduğun lokmaya varıncaya kadar, onlar için yaptığın her türlü harcamadan dolayı sevap kazanırsın, buyurdu. Bunun üzerine:

–Yâ Resûlallah, ashâb seninle Medine'ye dönerken ben Mekke'de kalacak mıyım, diye sordum. Resûl-i Ekrem:

–Mekke'de kalmayacaksın, daha yaşayacak ve Allah rızası için iyi şeyler yapmaya muvaffak olacak ve yükseleceksin. Allah'ın seni uzun ömürlü kılmasını dilerim. (Senin fetihlerinle) Müslümanlar fayda görsün ve inkârcılar zarara uğrasın. Yâ Rabbi, ashâbımın hicretlerini tamamla ve onları geriye çevirme. Asıl zavallı olan Sa'd b. Havle'dir, buyurdu.

Mekke'de öldüğü için Resûlullah ona hep acırdı.

(B1295 Buhârî, Cenâiz, 36; M4209 Müslim, Vasiyye, 5)

٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَانِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ، وَلاَ إِلَى صُوَرِكُمْ، وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

7. Ebû Hüreyre Abdurrahmân b. Sahr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah, sizin cüsselerinize ve şekillerinize değil, kalplerinize ve amellerinize bakar.[40]

(M6542 Müslim, Birr, 33)

٨- وَعَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ قَيْسٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً، وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً وَيُقَاتِلُ رِيَاءً، أَيُّ ذٰلِكَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي
سَبِيلِ اللهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

8. Ebû Mûsâ Abdullah b. Kays el-Eş'arî (ra) anlatıyor:

Resûlullah'a, kahramanlık taslamak, kabilecilik yapmak ve gösteriş yapmak maksadıyla savaşanlardan hangisinin Allah yolunda olduğu soruldu. Resûlullah:

Kim, İslâm Dini'nin yükselmesi için savaşırsa, işte o, Allah yolundadır, karşılığını verdi.

(M4920 Müslim, İmâre, 150; B7458 Buhârî, Tevhîd, 28)

٩- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ
فِي النَّارِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، هٰذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ
كَانَ حَرِيصاً عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

9. Ebû Bekre Nufey' b. Hâris es-Sekafî (ra) anlatıyor: Peygamber:

–İki Müslüman birbirine kılıç (silah) çekerse, öldüren de ölen de cehennemdedir, buyurdu. Bunun üzerine ben:

–Yâ Resûlallah, öldürenin durumu belli de, ölen niye cehennemlik oluyor, dedim. Peygamber:

–O da arkadaşını öldürmek istiyordu da ondan, buyurdu.

(B6875 Buhârî, Diyât, 2; M7252, M7253 Müslim, Fiten, 14-15)

١٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ وَبَيْتِهِ بِضْعاً
وَعِشْرِينَ دَرَجَةً، وَذٰلِكَ أَنَّ أَحَدَهُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى

الْمَسْجِدَ لاَ يُرِيدُ إِلاَّ الصَّلاَةَ، لاَ يَنْهَزُهُ إِلاَّ الصَّلاَةُ، لَمْ يَخْطُ خُطْوَةً إِلاَّ رُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي الصَّلاَةِ مَا كَانَتِ الصَّلاَةُ هِيَ الَّتِي تَحْبِسُهُ، وَالْمَلاَئِكَةُ يُصَلُّونَ عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ، يَقُولُونَ: اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللّٰهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ، مَالَمْ يُؤْذِ فِيهِ، مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ»

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

10. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kişinin (camide) cemaatle kıldığı namaz, evinde veya dükkanında kıldığı namazdan yirmi küsur kat üstündür. Şayet bir kimse güzelce abdest alır, sırf namaz kılmak maksadıyla camiye gelirse, camiye girinceye kadar attığı her adımla onun derecesi yükselir ve günahı bağışlanır. Camiye girince de namaz için oturduğu müddetçe sanki namazdaymış gibi sayılır. Namazı kıldığı yerde kaldıkça kimseye sıkıntı vermediği ve abdesti bozulmadığı (yahut günah işlemediği) takdirde, melekler onun için şöyle dua eder: "Allah'ım, sen bu kişiye rahmet et. Allah'ım, onu bağışla. Allah'ım, onun tövbesini kabul et."

(M1506 Müslim, Mesâcid, 272; B477 Buhârî, Salât, 87)

١١- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذٰلِكَ: فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَإِنْ هَمَّ

بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا
فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

11. Ebu'l-Abbâs Abdullah b. Abbâs b. Abdulmuttalib'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ, Allah Teâlâ'nın: Allah, iyilik ve kötülükleri kaydeder, dediğini belirtti ve sonra bunun anlamını şöyle açıkladı:

Bir kimse iyilik yapmaya niyetlenir de, onu yapamazsa, Allah, o kimse için tam bir iyilik sevabı yazar. Eğer hem niyetlenir hem de o iyiliği yaparsa, on iyilik sevabı yazar ve bu sevabı yedi yüze ve/veya daha fazlasına kadar çıkarır. Eğer kötülük yapmaya niyet eder de, sonra onu yapmaktan vazgeçerse, Allah onun için tam bir iyilik sevabı yazar. Şayet kötü bir işe hem niyetlenir, hem de onu yaparsa, Allah o kimse için sadece bir tek günah yazar.

(B6491 Buhârî, Rikâk, 31; M338 Müslim, Îmân, 207)

١٢- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«إِنْطَلَقَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتَّى آوَوْا الْمَبِيتَ إِلَى غَارٍ
فَدَخَلُوهُ، فَانْحَدَرَتْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارَ، فَقَالُوا:
إِنَّهُ لَا يُنْجِيكُمْ مِنْ هٰذِهِ الصَّخْرَةِ إِلَّا أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ تَعَالَى بِصَالِحِ
أَعْمَالِكُمْ. قَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: اَللّٰهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ،
وَكُنْتُ لَا أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلاً وَلَا مَالاً فَنَأَى بِي طَلَبُ الشَّجَرِ يَوْماً فَلَمْ
أُرِحْ عَلَيْهِمَا حَتَّى نَامَا فَحَلَبْتُ لَهُمَا غَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ،
فَكَرِهْتُ أَنْ أُوقِظَهُمَا وَأَنْ أَغْبِقَ قَبْلَهُمَا أَهْلاً أَوْ مَالاً، فَلَبِثْتُ وَالْقَدَحُ

عَلَى يَدَيَّ أَنْتظِرُ اسْتِيقَاظَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الْفَجْرُ وَالصِّبْيَةُ يَتضَاغَوْنَ عِنْدَ قَدَمَيَّ فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا غَبُوقَهُمَا. اَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هٰذِهِ الصَّخْرَةِ، فَانْفَرَجَتْ شَيْئاً لاَ يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهُ. قَالَ الْآخَرُ: اَللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِيَ ابْنَةُ عَمٍّ كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ. وَفِي رِوَايَةٍ: «كُنْتُ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ، فَأَرَدْتُهَا عَلَى نَفْسِهَا فَامْتَنَعَتْ مِنِّي حَتَّى أَلَمَّتْ بِهَا سَنَةٌ مِنَ السِّنِينَ فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عِشْرِينَ وَمِائَةَ دِينَارٍ عَلَى أَنْ تُخَلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِهَا فَفَعَلَتْ، حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا» وَفِي رِوَايَةٍ: «فَلَمَّا قَعَدْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا، قَالَتْ: اتَّقِ اللّٰهَ وَلاَ تَفُضَّ الْخَاتَمَ إِلاَّ بِحَقِّهِ، فَانْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الذَّهَبَ الَّذِي أَعْطَيْتُهَا، اَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ، فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ غَيْرَ أَنَّهُمْ لاَ يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهَا. وَقَالَ الثَّالِثُ: اَللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَأْجَرْتُ أُجَرَاءَ وَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ فَثَمَّرْتُ أَجْرَهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ أَدِّ إِلَيَّ أَجْرِي، فَقُلْتُ: كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ: مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ لاَ تَسْتَهْزِئْ

بِي، فَقُلْتُ: لاَ أَسْتَهْزِئُ بِكَ، فَأَخَذَهُ كُلَّهُ فَاسْتَاقَهُ فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ شَيْئاً،

اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ،

فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْشُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

12. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Ömer b. Hattâb'dan (ra) Resûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:

Sizden evvel yaşayanlardan üç kişi yola çıkar; geceyi geçirmek için bir mağaraya girerler. Derken dağdan bir taş düşer ve mağaranın ağzını kapatır. Bunun üzerine: "Bizi buradan iyi amellerimizi hatırlayarak dua etmekten başka hiçbir şey kurtaramaz." derler.

İçlerinden birisi:

Allah'ım, benim ihtiyar bir annem ve babam vardı. Akşam, onlardan evvel ne çocuklarımı doyurur, ne de hayvanlarıma bakardım. Günün birinde odun toplamak için uzaklara gitmiştim. Fakat geldiğimde onları uyumuş buldum. Onları uyandırmayı ve onlardan evvel ailece süt içmeyi hoş görmedim. Çanak elimde olduğu hâlde uyanmalarını bekledim. Nihayet sabah oldu. Çocuklarım ayaklarımın altında açlıktan ağlıyorlardı. Derken annem babam uyandılar ve sütlerini içtiler. Allah'ım, eğer ben bu işi senin rızan için yapmışsam, bu taş yüzünden başımıza gelen sıkıntıyı bizden uzaklaştır, der. Taş bir parça açılır, ancak çıkılacak gibi değildir.

İkincisi şöyle der:

Allah'ım, amcamın bir kızı vardı ve ben onu herkesten çok seviyordum. (Bir rivayete göre; bir erkek bir kadını ne kadar sevebilirse ben de o kadar seviyordum.) Onunla birlikte olmak istedim, ne var ki teklifimi kabul etmedi. Bir kıtlık senesi zorda kalınca bana başvurdu; kendisini bana teslim etmesi şartıyla ona yüz yirmi altın verdim. Kabul etti. Bu fırsatı elde edince (diğer bir rivayet göre; cinsî münasebete başlamak üzere iken), "Allah'tan kork da haksız olarak mührümü bozma, dedi. Ben de (Allah'tan korkarak) bu çok sevdiğim kızdan uzaklaştım; verdiğim altınları da ona bıraktım. Allah'ım, eğer ben bu işi sırf senin rızanı kazanmak için yapmış isem içinde bulunduğumuz sıkıntıyı üzerimizden defet, diye yalvarır. Mağaranın girişindeki taş bir parça daha açılır; fakat yine çıkılabilecek gibi değildir.

Üçüncü şahıs da şöyle der:

Allah'ım, ücretle işçiler tuttum ve ücretlerini verdim, yalnız biri ücretini almadan bıraktı gitti. Onun ücretini çalıştırdım; onun hesabına ayırdığım mal çoğaldı. Bir müddet sonra o adam yanıma gelerek:

Ey Allah’ın kulu! Ücretimi ver, dedi. Ben de:

Şu gördüğün develer, öküzler, koyunlar ve köleler senin alman gereken ücretten çoğalmıştır; hepsini al götür, dedim. O da:

Ey Allah’ın kulu, benimle alay etme, dedi. Ben:

Seninle alay etmiyorum (gerçeği söylüyorum), dedim. Bunun üzerine malları aldı ve hepsini sürüp götürdü; geriye hiçbir şey bırakmadı. İlahî, eğer ben bunu senin rızan için yapmışsam, içinde bulunduğumuz sıkıntıyı üzerimizden defet, der. Taş mağaranın ağzından kayar ve onlar da çıkıp giderler.

(B2272 Buhârî, İcâre, 11; M6949 Müslim, Rikâk, 100)

Bir memleket Müslümanlar tarafından fethedilince, artık orası İslâm diyarı olur ve hicrete gerek kalmaz.

Bu zatın babasının adı Yezîd, dedesininki ise Ahnes’tir. Kendisi, babası ve dedesi her üçü de sahâbîdir.

Kureyş’in Zühre kolundandır. Dedeleri şöyledir: Mâlik > Üheyb > Abd Menâf > Zühre > Kilâb > Mürre > Ka'b > Lüey.

Yukarıda kaynak verilen M6542 Müslim, Birr, 33 rivayetinde "cüsselerinize" kelimesinin yerine "bedenlerinize" sözcüğü yer almakta, rivayetin sonundaki "amellerinize" kelimesi bulunmamaktadır. Hadisin diğer varyantı olan M6543 Müslim, Birr, 34 rivayeti ise şu şekildedir: "Allah, sizin şekillerinize ve mallarınıza değil, kalplerinize ve amellerinize bakar."

Tövbe

قَالَ الْعُلَمَاءُ: اَلتَّوْبَةُ وَاجِبَةٌ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ. فَإِنْ كَانَتِ الْمَعْصِيَةُ بَيْنَ الْعَبْدِ
وَبَيْنَ اللّٰهِ تَعَالَى لاَ تَتَعَلَّقُ بِحَقِّ آدَمِيٍّ فَلَهَا ثَلاَثَةُ شُرُوطٍ: أَحَدُهَا أَنْ يُقْلِعَ عَنِ
الْمَعْصِيَةِ، وَالثَّانِي أَنْ يَنْدَمَ عَلَى فِعْلِهَا، وَالثَّالِثُ أَنْ يَعْزِمَ أَنْ لاَ يَعُودَ إِلَيْهَا
أَبَدًا؛ فَإِنْ فُقِدَ أَحَدُ الثَّلاَثَةِ لَمْ تَصِحَّ تَوْبَتُهُ. وَإِنْ كَانَتِ الْمَعْصِيَةُ تَتَعَلَّقُ بِآدَمِيٍّ
فَشُرُوطُهَا أَرْبَعَةٌ: هٰذِهِ الثَّلاَثَةُ وَأَنْ يَبْرَأَ مِنْ حَقِّ صَاحِبِهَا. فَأِنْ كَانَتْ مَالاً أَوْ
نَحْوَهُ رَدَّهُ إِلَيْهِ، وَإِنْ كَانَ حَدَّ قَذْفٍ وَنَحْوَهُ مَكَّنَهُ مِنْهُ أَوْ طَلَبَ عَفْوَهُ، وَإِنْ
كَانَتْ غِيبَةً اسْتَحَلَّهُ مِنْهَا. وَيَجِبُ أَنْ يَتُوبَ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ، فَإِنْ تَابَ
مِنْ بَعْضِهَا صَحَّتْ تَوْبَتُهُ عِنْدَ أَهْلِ الْحَقِّ مِنْ ذٰلِكَ الذَّنْبِ وَبَقِيَ عَلَيْهِ الْبَاقِي.

وَقَدْ تَظَاهَرَتْ دَلاَئِلُ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَإِجْمَاعِ الْأُمَّةِ عَلَى وُجُوبِ التَّوْبَةِ.

Âlimler günahlardan tövbe etmenin vacip olduğunu söylemişlerdir. İşlenen günah yalnız Allah'a karşı olup kul hakkını içermiyorsa, bu tür günahtan tövbe etmenin üç şartı vardır:

1. O günahı kesin olarak terk etmek,

2. Onu işlediğine pişman olmak,

3. O günahı bir daha işlememeye azmetmektir.

Bu üç şarttan birisi eksik olursa tövbe sahih olmaz.

Eğer işlenen günah, insan hakkını ilgilendiriyorsa, o tövbenin dört şartı vardır. Bunlar yukarıda zikrettiğimiz üç şartla birlikte hak sahibinin hakkını ödemektir. Eğer bu hak, mal ve benzerleri ise tövbe eden kimse onu sahibine iade eder; eğer

bu hak, zina suçlaması veya benzeri bir ithamdan dolayı terettüp eden bir ceza (had) ise, bu günahı işleyen kimse, hak sahibinin bu cezanın icrası için hakkını aramasına imkân verir yahut bağışlanmasını diler; eğer o hak, gıybet ise hak sahibinden af diler.

İşte bu şekilde bütün günahlardan tövbe etmek vaciptir.

Eğer bir kimse günahlarının bazısından tövbe ederse, o günahla ilgili tövbesi gerçekleşmiş olur. Diğer günahları ise üzerine vebal olarak kalır.

Tövbenin vacip olduğuna dair Kitab, Sünnet, icma-ı ümmet gibi deliller birbirini desteklemektedir.

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللّٰهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

...Ey müminler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.

(Nûr, 24/31)

﴿اِسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ﴾

...Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na tövbe edin...

(Hûd, 11/3)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوحاً﴾

Ey iman edenler, Allah'a içtenlikle tövbe edin...

(Tahrîm, 66/8)

١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «وَاللّٰهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، فِي الْيَوْمِ، أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

13. Ebû Hüreyre'nin (ra), Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Yemin ederim ki ben, Allah'a günde yetmiş defadan fazla tövbe ve istiğfar ediyorum.

(B6307 Buhârî, Deavât, 3)

١٤- وَعَنِ الْأَغَرِّ بْنِ يَسَارٍ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا إِلَى اللّٰهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

14. Eğar b. Yesâr el-Müzenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ey insanlar, Allah'a tövbe ve istiğfar edin; ben günde yüz kere tövbe ediyorum.

(M6859 Müslim, Zikir, 42)

١٥- وَعَنْ أَبِي حَمْزَةَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ خَادِمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَلّٰهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ سَقَطَ عَلَى بَعِيرِهِ وَقَدْ أَضَلَّهُ فِي أَرْضٍ فَلَاةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لَلّٰهُ أَشَدُّ فَرَحاً بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ، فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَأَيِسَ مِنْهَا، فَأَتَى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا، وَقَدْ أَيِسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ، فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهُ، فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ: اَللّٰهُمَّ أَنْتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ، أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ»

15. Resûlullah'ın ﷺ hizmetlerini yürüten Ebû Hamza Enes b. Mâlik el-

Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kulunun tövbesinden dolayı Allah Teâlâ'nın sevinci, sizden birinizin çölde devesini kaybedip de tekrar bulduğu andaki sevincinden daha fazladır.

(B6309 Buhârî, Deavât, 4; M6952 Müslim, Tevbe, 1)

Müslim'in diğer bir rivayeti şöyledir:

Kulunun tövbesinden dolayı Allah'ın sevinci, sizden birinizin çölde devesi ile giderken onu, üzerindeki yiyecek ve içecekle birlikte elinden kaçırmasının ardından bir ağaç altına gelerek ümitsiz bir hâlde yaslanıp yattığında, devesini yanıbaşında görüvermesi üzerine devenin dizginini tutarak, (Ey Allah'ım, sen benim Rabbimsin, ben de senin kulunum diyecek yerde) yanlışlıkla, "Allah'ım, sen benim kulumsun, ben de senin rabbinim!" dediği andaki sevincinden daha çoktur.

(M6960 Müslim, Tevbe, 7)

١٦- وَعَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ الْأَشْعَرِيِّ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

16. Ebû Mûsâ Abdullah b. Kays el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ, gündüz günah işleyenlerin tövbe etmesi için gece mağfiret elini uzatır. Gece günah işleyenlerin tövbe etmesi için de gündüz mağfiret elini uzatır. [41] Güneş batıdan doğuncaya (kıyamet kopuncaya) kadar bu durum böyle devam eder.

(M6989 Müslim, Tevbe, 31)

١٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللهُ عَلَيْهِ» رَوَاهُ

مُسْلِمٌ.

17. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse güneş batıdan doğmadan (kıyamet kopmadan) evvel tövbe ederse, Allah onun tövbesini kabul eder.

(M6861 Müslim, Zikir, 43)

١٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَالَمْ يُغَرْغِرْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

18. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Ömer b. Hattâb’dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kul can çekişmeye başlamadıkça, Allah Teâlâ onun tövbesini kabul eder.

(T3537 Tirmizî, Deavât, 98)

١٩- وَعَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَسْأَلُهُ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ يَا زِرُّ؟ فَقُلْتُ: ابْتِغَاءَ الْعِلْمِ، فَقَالَ: إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رِضَاءً بِمَا يَطْلُبُ، فَقُلْتُ: إِنَّهُ قَدْ حَكَّ فِي صَدْرِي الْمَسْحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ بَعْدَ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ، وَكُنْتَ امْرَءاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجِئْتُ أَسْأَلُكَ: هَلْ سَمِعْتَهُ يَذْكُرُ فِي ذٰلِكَ شَيْئاً؟ قَالَ: نَعَمْ كَانَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفْراً أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ، لٰكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ. فَقُلْتُ:

هَلْ سَمِعْتَهُ يَذْكُرُ فِي الْهَوَى شَيْئاً؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ إِذْ نَادَاهُ أَعْرَابِيٌّ بِصَوْتٍ لَهُ جَهْوَرِيٍّ: يَا مُحَمَّدُ، فَأَجَابَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوًا مِنْ صَوْتِهِ: «هَاؤُمْ» فَقُلْتُ لَهُ: وَيْحَكَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ فَإِنَّكَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ نُهِيتَ عَنْ هٰذَا، فَقَالَ: وَاللَّهِ لاَ أَغْضُضْ: قَالَ الْأَعْرَابِيُّ: اَلْمَرْءُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَمَا زَالَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى ذَكَرَ بَاباً مِنَ الْمَغْرِبِ مَسِيرَةُ عَرْضِهِ أَوْ يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي عَرْضِهِ أَرْبَعِينَ أَوْ سَبْعِينَ عَاماً. قَالَ سُفْيَانُ أَحَدُ الرُّوَاةِ قِبَلَ الشَّامِ خَلَقَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ مَفْتُوحاً لِلتَّوْبَةِ لاَ يُغْلَقُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

19. Zir b. Hubeyş anlatıyor:

Mestlere nasıl mesh edileceğini sormak için Safvân b. Assâl'ın (ra) yanına gittim; bana:

–Zir, niye geldin, dedi.

–İlim öğrenmek için, dedim.

–Melekler, ilim öğrenmek isteyen kimsenin bu tutumundan memnun oldukları için onun üzerine kanatlarını gererler, dedi.

–Abdest bozulduktan sonra mest üzerine meshetmek konusu kalbimi kurcaladı. Siz, Peygamber'in ashâbından olduğunuz için Resûl-i Ekrem'in bu konuda bir şey söylediğini işitmişsinizdir,
diye düşündüm ve size geldim, dedim.

–Evet, yolculuğa çıktığımızda yahut yolcu olduğumuzda [ravi tereddüt ediyor], cünüplük hâli dışında, üç gün ve üç gece mestlerimizi çıkarmamamızı, abdestsizlikten ve uykudan sonra (abdest alırken) mestlere

meshetmemizi bize emrederdi, dedi.

–Sevgiye dair bir şey söylediğini işittin mi, dedim.

–Evet, işittim. Peygamber ile bir yolculukta idik. O sırada bir bedevi, gür sesi ile “Yâ Muhammed” diye bağırdı. Hz. Peygamber de onun sesine yakın bir ses ile “Evet, buradayım” diye cevap verdi. Ben, bedeviye:

–Yazık sana, Resûlullah’ın huzurundasın, sesini kıs, böyle kaba ve yüksek sesle bağırmaktan nehyedildin, dedim.

Bunun üzerine:

–Vallahi sesimi kısmam, dedi. Bedevi sonra:

–Bir topluluğa yetişmediği hâlde kişinin onları sevmesi konusunda ne dersiniz, diye sordu. Resûl-i Ekrem ona:

–İnsan, kıyamet günü sevdiği ile beraber olacaktır, buyurdu.

Safvân b. Assâl sözüne devam etti (Hz. Peygamber uzun bir konuşma yaptı.):

Hatta batıda bir kapı vardır. Bu kapının eni kırk yahut yetmiş yıllık yoldur, yahut atlı bir kimse onun bir tarafından diğer tarafına kırk yahut yetmiş yılda varır, dedi.

Şamlı hadis ravilerinden biri olan Süfyân demiştir ki:

–Allah Teâlâ, gökleri ve yeri yarattığı gün, o kapıyı tövbe için açık olarak yaratmıştır. Güneş batıdan doğuncaya kadar, o kapı kapanmayacaktır.[42]

(T3535 Tirmizî, Deavât, 98)

٢٠- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ
نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ
تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْساً، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَدُلَّ عَلَى رَاهِبٍ، فَأَتَاهُ
فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْساً، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: لاَ فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ
بِهِ مِائَةً ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ
مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ انْطَلِقْ

إِلَى أَرْضِ كَذَا وَكَذَا، فَإِنَّ بِهَا أُنَاساً يَعْبُدُونَ اللّٰهَ تَعَالَى فَاعْبُدِ اللّٰهَ مَعَهُمْ، وَلاَ تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سَوْءٍ، فَانْطَلَقَ حَتّٰى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلاَئِكَةُ الْعَذَابِ. فَقَالَتْ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِباً مُقْبِلاً بِقَلْبِهِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى، وَقَالَتْ مَلاَئِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْراً قَطُّ، فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ أَيْ حَكَماً فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَإِلَى أَيَّتِهِمَا كَانَ أَدْنَى فَهُوَ لَهُ، فَقَاسُوا فَوَجَدُوهُ أَدْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ فَقَبَضَتْهُ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحِ: «فَكَانَ إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ، فَجُعِلَ مِنْ أَهْلِهَا» وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحِ: «فَأَوْحَى اللّٰهُ تَعَالَى إِلَى هٰذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي، وَإِلَى هٰذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا، فَوَجَدُوهُ إِلَى هٰذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ». وَفِي رِوَايَةٍ: «فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا».

20. Ebû Saîd Sa'd b. Mâlik b. Sînân el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Sizden önceki milletlerin içinde bir adam vardı. Tam doksan dokuz kişi öldürmüştü. Sonra, dünyanın en büyük âlimi kimdir, diye soruşturdu. Ona bir rahip gösterildi. Bunun üzerine rahibin yanına gitti, "Ben doksan dokuz adam öldürdüm, hâlâ tövbe edebilir miyim?" diye sordu. Rahip:

–Hayır (senin tövben kabul olmaz), dedi. Bunun üzerine adam rahibi de öldürdü; onunla sayı yüzü buldu. Sonra yeryüzü halkının en büyük âlimini sorup, araştırdı. Ona âlim bir kimseyi tavsiye ettiler. Âlime sordu: "Yüz adam öldürdüm, tövbe etsem kabul olur mu?" dedi, Âlim:

–Evet, senin tövbe etmene ne engel olabilir ki; filan yere git, orada Allah'a ibadetle meşgul olan insanlar var. Onlarla birlikte Allah'a ibadet et, memleketine

dönme, zira orası kötü bir yer, dedi.

Bunun üzerine adam yola çıktı. Ancak yarı yola varınca öldü. Rahmet melekleri ile azap melekleri bu adam hakkında ihtilafa düştüler. Rahmet melekleri:

–Bu adam, bütün kalbiyle Allah'a yönelerek geldi, dediler. Azap melekleri:

–Bu adam hiçbir iyilik işlemedi ki dediler. Bunun üzerine insan suretinde bir melek onların yanına geldi. Melekler bunu aralarında hakem yaptılar. Melek şöyle dedi: "İki taraftaki mesafeyi ölçün. Hangi tarafa daha yakın ise adam o taraftandır." Mesafeyi ölçtüler, adamı varacağı yere daha yakın buldular. Bundan dolayı onu rahmet melekleri aldılar.

(M7008 Müslim, Tevbe, 46; B3470 Buhârî, Enbiyâ, 54)

Sahîh-i Müslim'deki başka bir rivayete göre o kimse, halkı iyi olan yerleşim yerine bir karış daha yakın olduğundan, o yerleşim yerinin halkından sayıldı.

(M7009 Müslim, Tevbe, 47)

Bir başka rivayette ise Allah Teâlâ meleklere vahyederek: "O taraftan uzaklaştırın ve bu tarafa yaklaştırın." diye vahyetti ve "Mesafeyi ölçün ." dedi. Melekler adamı bu tarafa bir karış daha yakın buldular. Adam da böylece bağışlandı. Başka bir rivayette ise: "Adamın göğsünü bu tarafa doğru buldular." şeklinde yer almaktadır.

(B3470 Buhârî, Enbiyâ, 54)

٢١- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، وَكَانَ قَائِدَ كَعْبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
مِنْ بَنِيهِ حِينَ عَمِيَ، قَالَ: سَمِعْتُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
يُحَدِّثُ بِحَدِيثِهِ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي
غَزْوَةِ تَبُوكَ. قَالَ كَعْبٌ: لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا قَطُّ إِلَّا فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، غَيْرَ أَنِّي قَدْ تَخَلَّفْتُ فِي
غَزْوَةِ بَدْرٍ، وَلَمْ يُعَاتَبْ أَحَدٌ تَخَلَّفَ عَنْهُ، إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُونَ يُرِيدُونَ عِيرَ قُرَيْشٍ حَتَّى جَمَعَ اللهُ تَعَالَى بَيْنَهُمْ

وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ. وَلَقَدْ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِينَ تَوَاثَقْنَا عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ، وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ أَذْكَرَ فِي النَّاسِ مِنْهَا وَكَانَ مِنْ خَبَرِي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ أَنِّي لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى وَلاَ أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَاللّٰهِ مَا جَمَعْتُ قَبْلَهَا رَاحِلَتَيْنِ قَطُّ حَتّٰى جَمَعْتُهُمَا فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ غَزْوَةً إِلاَّ وَرَّى بِغَيْرِهَا حَتّٰى كَانَتْ تِلْكَ الْغَزْوَةُ، فَغَزَاهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ، وَاسْتَقْبَلَ سَفَراً بَعِيداً وَمَفَازاً. وَاسْتَقْبَلَ عَدَداً كَثِيراً، فَجَلَّى لِلْمُسْلِمِينَ أَمْرَهُمْ لِيَتَأَهَّبُوا أُهْبَةَ غَزْوِهِمْ فَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِمْ الَّذِي يُرِيدُ، وَالْمُسْلِمُونَ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ كَثِيرٌ وَلاَ يَجْمَعُهُمْ كِتَابٌ حَافِظٌ «يُرِيدُ بِذٰلِكَ الدِّيوَانَ» قَالَ كَعْبٌ: فَقَلَّ رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ إِلاَّ ظَنَّ أَنَّ ذٰلِكَ سَيَخْفَى لَهُ مَالَمْ يَنْزِلْ فِيهِ وَحْيٌ مِنَ اللّٰهِ، وَغَزَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ الْغَزْوَةَ حِينَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلاَلُ، فَأَنَا إِلَيْهَا أَصْعَرُ، فَتَجَهَّزَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ، وَطَفِقْتُ أَغْدُو لِكَيْ أَتَجَهَّزَ مَعَهُ فَأَرْجِعُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئاً، وَأَقُولُ فِي نَفْسِي: أَنَا قَادِرٌ عَلَى ذٰلِكَ إِذَا أَرَدْتُ، فَلَمْ يَزَلْ

ذٰلِكَ يَتَمَادَى بِي حَتَّى اسْتَمَرَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ، فَأَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَادِياً وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ، وَلَمْ أَقْضِ مِنْ جِهَازِي شَيْئاً، ثُمَّ غَدَوْتُ فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئاً، فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ يَتَمَادَى بِي حَتَّى أَسْرَعُوا وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ، فَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ، فَيَا لَيْتَنِي فَعَلْتُ، ثُمَّ لَمْ يُقَدَّرْ ذٰلِكَ لِي، فَطَفِقْتُ إِذَا خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْزُنُنِي أَنِّي لاَ أَرَى لِي أُسْوَةً، إِلاَّ رَجُلاً مَغْمُوصاً عَلَيْهِ فِي النِّفَاقِ، أَوْ رَجُلاً مِمَّنْ عَذَرَ اللّٰهُ تَعَالَى مِنَ الضُّعَفَاءِ، وَلَمْ يَذْكُرْنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى بَلَغَ تَبُوكَ، فَقَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ: مَا فَعَلَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَبَسَهُ بُرْدَاهُ، وَالنَّظَرُ فِي عِطْفَيْهِ. فَقَالَ لَهُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ. بِئْسَ مَا قُلْتَ، وَاللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ إِلاَّ خَيْراً، فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَبَيْنَا هُوَ عَلَى ذٰلِكَ رَأَى رَجُلاً مُبَيِّضاً يَزُولُ بِهِ السَّرَابُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُنْ أَبَا خَيْثَمَةَ، فَإِذَا هُوَ أَبُو خَيْثَمَةَ الْأَنْصَارِيُّ وَهُوَ الَّذِي تَصَدَّقَ بِصَاعِ التَّمْرِ حِينَ لَمَزَهُ الْمُنَافِقُونَ قَالَ كَعْبٌ: فَلَمَّا بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ تَوَجَّهَ قَافِلًا مِنْ تَبُوكَ حَضَرَنِي بَثِّي، فَطَفِقْتُ أَتَذَكَّرُ

الْكَذِبَ وَأَقُولُ: بِمَ أَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ غَداً وَأَسْتَعِينُ عَلَى ذَلِكَ بِكُلِّ ذِي رَأْيٍ مِنْ أَهْلِي، فَلَمَّا قِيلَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَظَلَّ قَادِماً زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ حَتَّى عَرَفْتُ أَنِّي لَمْ أَنْجُ مِنْهُ بِشَيْءٍ أَبَداً فَأَجْمَعْتُ صِدْقَهُ، وَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَادِماً، وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَرَكَعَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ، فَلَمَّا فَعَلَ ذَلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلَّفُونَ يَعْتَذِرُونَ إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ، وَكَانُوا بِضْعاً وَثَمَانِينَ رَجُلاً فَقَبِلَ مِنْهُمْ عَلَانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى حَتَّى جِئْتُ، فَلَمَّا سَلَّمْتُ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ: تَعَالَ، فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ لِي: مَا خَلَّفَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ قَدْ ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ، قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي وَاللَّهِ لَوْ جَلَسْتُ عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنِّي سَأَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ بِعُذْرٍ، وَلَقَدْ أُعْطِيتُ جَدَلًا، وَلَكِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثَ كَذِبٍ تَرْضَى بِهِ عَنِّي لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يُسْخِطَكَ عَلَيَّ، وَإِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صِدْقٍ تَجِدُ عَلَيَّ فِيهِ إِنِّي لَأَرْجُو فِيهِ عُقْبَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَاللَّهِ مَا كَانَ لِي مِنْ عُذْرٍ، وَاللَّهِ مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوَى وَلاَ أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ صَدَقَ، فَقُمْ حَتَّى

يَقْضِيَ اللّٰهُ فِيكَ» فَقُمْتُ وَثَارَ رِجَالٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ فَاتَّبَعُونِي، فَقَالُوا لِي: وَاللّٰهِ مَا عَلِمْنَاكَ أَذْنَبْتَ ذَنْباً قَبْلَ هٰذَا، لَقَدْ عَجَزْتَ فِي أَنْ لاَ تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا اعْتَذَرَ بِهِ إِلَيْهِ الْمُخَلَّفُونَ فَقَدْ كَانَ كَافِيكَ ذَنْبَكَ اسْتِغْفَارُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ. قَالَ: فَوَاللّٰهِ مَا زَالُوا يُؤَنِّبُونَنِي حَتّٰى أَرَدْتُ أَنْ أَرْجِعَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُكَذِّبَ نَفْسِي، ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ: هَلْ لَقِيَ هٰذَا مَعِي مِنْ أَحَدٍ؟ قَالُوا: نَعَمْ لَقِيَهُ مَعَكَ رَجُلَانِ قَالاَ مِثْلَ مَا قُلْتَ، وَقِيلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيلَ لَكَ، قَالَ قُلْتُ: مَنْ هُمَا؟ قَالُوا: مُرَارَةُ بْنُ رَبِيعَةَ الْعَامِرِيُّ، وَهِلَالُ ابْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ؟ قَالَ: فَذَكَرُوا لِي رَجُلَيْنِ صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْراً فِيهِمَا أُسْوَةٌ. قَالَ: فَمَضَيْتُ حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي. وَنَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ مِن بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ، قَالَ: فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ أَوْ قَالَ: تَغَيَّرُوا لَنَا حَتّٰى تَنَكَّرَتْ لِي فِي نَفْسِي الْأَرْضُ، فَمَا هِيَ بِالْأَرْضِ الَّتِي أَعْرِفُ، فَلَبِثْنَا عَلَى ذٰلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً.

فَأَمَّا صَاحِبَايَ فَاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ، فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ الصَّلاَةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ وَلاَ يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ، وَآتِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ، وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلاَةِ، فَأَقُولُ فِي نَفْسِي: هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلاَمِ أَمْ لاَ؟ ثُمَّ أُصَلِّي قَرِيباً مِنْهُ وَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ، فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلاَتِي نَظَرَ إِلَيَّ، وَإِذَا الْتَفَتُّ نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي، حَتَّى إِذَا طَالَ ذٰلِكَ عَلَيَّ مِنْ جَفْوَةِ الْمُسْلِمِينَ مَشَيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ جِدَارَ حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ وَهُوَ ابْنُ عَمِّي وَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَاللّٰهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلاَمَ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ بِاللّٰهِ هَلْ تَعْلَمُنِي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَسَكَتَ، فَعُدْتُ فَنَاشَدْتُهُ فَسَكَتَ، فَعُدْتُ فَنَاشَدْتُهُ فَقَالَ: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَفَاضَتْ عَيْنَايَ، وَتَوَلَّيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ الْجِدَارَ. فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي فِي سُوقِ الْمَدِينَةِ إِذَا نَبَطِيٌّ مِنْ نَبَطِ أَهْلِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ يَقُولُ: مَنْ يَدُلُّ عَلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ؟ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ إِلَيَّ حَتَّى جَاءَنِي فَدَفَعَ إِلَيَّ كِتَاباً مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ، وَكُنْتُ كَاتِباً. فَقَرَأْتُهُ فَإِذَا فِيهِ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنَا أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ، وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللّٰهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَلاَ مَضْيَعَةٍ، فَالْحَقْ بِنَا نُوَاسِكَ، فَقُلْتُ حِينَ قَرَأْتُهَا: وَهٰذِهِ أَيْضاً مِنَ الْبَلاَءِ فَتَيَمَّمْتُ بِهَا التَّنُّورَ فَسَجَرْتُهَا حَتَّى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُونَ مِنَ الْخَمْسِينَ وَاسْتَلْبَثَ الْوَحْيُ إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِينِي، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ، فَقُلْتُ: أُطَلِّقُهَا، أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ؟ فَقَالَ: لاَ بَلْ اعْتَزِلْهَا فَلاَ تَقْرَبَنَّهَا، وَأَرْسَلَ إِلَى صَاحِبَيَّ بِمِثْلِ ذٰلِكَ. فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي: الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَكُونِي عِنْدَهُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِي هٰذَا الْأَمْرِ، فَجَاءَتِ امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ، فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ؟ قَالَ: لاَ، وَلٰكِنْ لاَ يَقْرَبَنَّكِ. فَقَالَتْ: إِنَّهُ وَاللّٰهِ مَا بِهِ مِنْ حَرَكَةٍ إِلَى شَيْءٍ، وَوَاللّٰهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هٰذَا. فَقَالَ لِي بَعْضُ أَهْلِي: لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي امْرَأَتِكَ، فَقَدْ أَذِنَ لِامْرَأَةِ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ؟ فَقُلْتُ: لاَ أَسْتَأْذِنُ فِيهَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا يُدْرِينِي مَاذَا يَقُولُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيهَا وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلَبِثْتُ بِذٰلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ، فَكَمُلَ لَنَا خَمْسُونَ لَيْلَةً مِنْ حِينَ نُهِيَ عَنْ كَلَامِنَا. ثُمَّ صَلَّيْتُ صَلاَةَ الْفَجْرِ صَبَاحَ خَمْسِينَ لَيْلَةً عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِنَا، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِي ذَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى مِنَّا، قَدْ ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِي وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ، سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ أَوْفَى عَلَى سَلْعٍ يَقُولُ بِأَعْلَى صَوْتِهِ: يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ، فَخَرَرْتُ

سَاجِداً، وَعَرَفْتُ أَنَّهُ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ فَآذَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ بِتَوْبَةِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْنَا حِينَ صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ فَذَهَبَ النَّاسُ يُبَشِّرُونَنَا، فَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُونَ، وَرَكَضَ إِلَيَّ رَجُلٌ فَرَساً وَسَعَى سَاعٍ مِنْ أَسْلَمَ قِبَلِي وَأَوْفَى عَلَى الْجَبَلِ، وَكَانَ الصَّوْتُ أَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ، فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِي نَزَعْتُ لَهُ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهُمَا إِيَّاهُ بِبُشْرَاهُ وَاللّٰهِ مَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا يَوْمَئِذٍ، وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ أَتَأَمَّمُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَلَقَّانِي النَّاسُ فَوْجاً فَوْجاً يُهَنِّئُونِي بِالتَّوْبَةِ وَيَقُولُونَ لِي: لِتَهْنِكَ تَوْبَةُ اللّٰهِ عَلَيْكَ، حَتّٰى دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ حَوْلَهُ النَّاسُ، فَقَامَ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُهَرْوِلُ حَتّٰى صَافَحَنِي وَهَنَّأَنِي، وَاللّٰهِ مَا قَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ، فَكَانَ كَعْبٌ لاَ يَنْسَاهَا لِطَلْحَةَ. قَالَ كَعْبٌ: فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ أَبْشِرْ بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ، مُذْ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ، فَقُلْتُ: أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ؟ قَالَ: لاَ بَلْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ حَتّٰى كَأَنَّ وَجْهَهُ قِطْعَةُ قَمَرٍ، وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مِنْهُ، فَلَمَّا جَلَسْتُ

بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللهِ وَإِلَى رَسُولِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، فَقُلْتُ إِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِخَيْبَرَ.

وَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ اللهَ تَعَالَى إِنَّمَا أَنْجَانِي بِالصِّدْقِ، وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ لَا أُحَدِّثَ إِلَّا صِدْقاً مَا بَقِيتُ، فَوَاللهِ مَا عَلِمْتُ أَحَداً مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَبْلَاهُ اللهُ تَعَالَى فِي صِدْقِ الْحَدِيثِ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ مِمَّا أَبْلَانِي اللهُ تَعَالَى، وَاللهِ مَا تَعَمَّدْتُ كِذْبَةً مُنْذُ قُلْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى يَوْمِي هَذَا، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَحْفَظَنِي اللهُ تَعَالَى فِيمَا بَقِيَ، قَالَ: فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى:

﴿لَقَدْ تَابَ

اللهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ والأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ﴾ حَتَّى بَلَغَ: ﴿إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ. وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ﴾ حَتَّى بَلَغَ: ﴿اتَّقُوا اللهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾. قَالَ كَعْبٌ: وَاللهِ مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ إِذْ هَدَانِي اللهُ لِلإِسْلَامِ أَعْظَمَ فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا أَكُونَ كَذَبْتُهُ، فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا إِنَّ اللهَ

تَعَالَى قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا قَالَ لِأَحَدٍ، فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ. يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾.

قَالَ كَعْبٌ: كُنَّا خُلِّفْنَا أَيُّهَا الثَّلاَثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولَئِكَ الَّذِينَ قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ حَلَفُوا لَهُ، فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ، وَأَرْجَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْرَنَا حَتَّى قَضَى اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ بِذَلِكَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا﴾. وَلَيْسَ الَّذِي ذُكِرَ مِمَّا خُلِّفْنَا تَخَلُّفَنَا عَنِ الْغَزْوِ، وَإِنَّمَا هُوَ تَخْلِيفُهُ إِيَّانَا وَإِرْجَاؤُهُ أَمْرَنَا عَمَّنْ حَلَفَ لَهُ وَاعْتَذَرَ إِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ يَوْمَ الْخَمِيسِ، وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَكَانَ لاَ يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ إِلاَّ نَهَاراً فِي الضُّحَى. فَإِذَا قَدِمَ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ فِيهِ»

21. Ka’b b. Mâlik (ra) gözlerini kaybettiği zaman ona eşlik eden oğlu Abdullah şöyle anlatıyor:

Babam Ka’b b. Mâlik’i Tebük Seferi’ne katılamayıp, Resûlullah’tan ﷺ ayrı (nasıl Medine’de) kaldığını anlatırken dinledim, (Allah ondan razı olsun) şöyle demişti:

Tebük Savaşı dışında Allah Resûlü'nün hiçbir savaşından geri kalmamıştım. Yalnız Bedir Gazası'nda bulunamamıştım. Bu savaşa katılamadığı için hiç kimse kınanmamıştı. Resûlullah ve Müslümanlar, sadece Kureyş'in (ticaret) kervanını takibe çıkmışlardı. Allah onları, önceden bir karşılaşma planı olmaksızın düşmanlarıyla bir araya getiriverdi. Akabe gecesinde İslâm'a bağlı kalacağımıza söz verdiğimizde Allah Resûlü'nün yanında ben de vardım. Bedir Gazvesi, insanlar arasında her ne kadar Akabe gecesinden daha meşhur ise de, ben Akabe'de bulunacağıma (keşke) Bedir Savaşı'nda bulunsaydım demem. Tebük Seferi'nde Resûlullah'la ﷺ birlikte savaşa iştirak edemeyişimin hikâyesi ise şöyledir:

Hiçbir zaman fizikî ve maddi durumum o günlerdekinden daha iyi olmadı. Bu gazveye kadar hiçbir zaman iki binek sahibi olmamıştım. Bu sırada ise iki binek hayvanım vardı. Ayrıca Allah Resûlü ﷺ bu gazaya gelinceye kadar, herhangi bir gaza için hazırlandığında gidilecek yeri söylemez, başka bir yere gider gibi görünürdü. Bu sefer çok uzak bir yere hareket ettiğinden ve bu gazayı aşırı sıcak bir mevsimde yaptığından, kalabalık bir düşmanla karşı karşıya gelme ihtimalini dikkate alarak durumu açıkladı. Savaşın özelliğine göre hazırlıkta bulunabilmeleri için Müslümanlara gidecekleri yeri söyledi. Resûlullah'ın ordusundaki Müslümanlar o kadar çoktu ki, isimleri büyük bir kitaba sığmayacak kadar kalabalıktılar.

Ka'b sözlerine devam ederek şöyle dedi:

Herhangi bir kimse, asker arasından sıvışsa, bu işin vahiy nâzil olmadıkça anlaşılamayacağını zannedebilirdi.

(Yukarıda zikrettiğimiz üzere) Allah Resûlü ﷺ bu seferi, meyvelerin yetiştiği ve (serin) gölgelerin (çok) arandığı sıcak bir mevsimde yapmıştı. Ben de bunlara çok düşkündüm. Resûlullah ﷺ ve onunla birlikte Müslümanlar hazırlığa başladılar. Ben de hazırlanmak için çıkıyor, fakat hiçbir şey yapmadan dönüyordum ve kendi kendime, bu işi ne vakit olsa yapabilirim, diyordum. Bu hâlim devam etti. Herkes işini ciddi tuttu. Derken bir gün Resûlullah ﷺ Müslümanlarla birlikte erkenden yola çıktı. Ben ise henüz hiçbir hazırlıkta bulunmamıştım. Ertesi gün sabahleyin hazırlık için yine çıktım. Yine hiçbir şey yapmadan evime döndüm. Benim bu hâlim devam etti. İnsanlar orduya erişmek için acele etti, fakat savaş vakti geçmişti. Yola çıkıp arkalarından yetişmeyi düşündüm. Keşke yapmış olsaydım, fakat o da mümkün olmadı. Resûlullah bu gazaya gittikten sonra, halk arasına çıktığımda kendime arkadaş olarak ancak münafık damgası vurulmuş kimseleri, yahut Allah'ın mazur gördüğü aciz kimseleri görmek beni kederlendirdi. Allah Resûlü ﷺ, Tebük'e varıncaya kadar beni anmamış, Tebük'e varınca orada topluca otururlarken:

–Ka'b b. Mâlik ne yaptı, demiş. Bunun üzerine Selimeoğulları'ndan bir adam:

–Yâ Resûlallah, cübbesine ve endamına bakıp gururlanmak onu yola çıkmaktan alıkoydu, demiş. Bunun üzerine Muâz b. Cebel, adama:

–Ne çirkin bir söz söyledin, demiş. Sonra Peygamber'e, dönerek,

–Yâ Resûlallah, Allah'a yemin ederim ki, onun hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyoruz, demiş. Bunun üzerine Allah Resûlü bir şey dememiş. Bu hâlde iken beyaza bürünmüş, serap içinde dalgalanarak gelen bir adam görmüş ve:

–Ebû Hayseme olaydı, demiş. Bir de ne görsün, o adam gerçekten Ensar'dan Ebû Hayseme imiş. Bu zat, bir savaş hazırlığı sırasında, bir sâ' (ölçek) hurma tasadduk ettiği için münafıklar tarafından alay konusu edilen kimsedir.

Ka'b şöyle devam etti:

–Resûlullah'ın Tebük'ten dönüp Medine'ye yöneldiğini haber aldığımda beni bir kaygı sardı. Yalanlar düşünmeye başladım; yarın Allah Resûlü'nün hışmından nasıl kurtulacağım, dedim. Yakınlarımdan aklıma gelenlerin fikirlerine müracaat ettim. Uydurmayı düşündüğüm bütün yalanlar "Resûlullah dönüp geliyor." denildiği zaman, kafamdan dağıldı gitti. Nihayet bunların hiçbirisi ile ondan kurtulamayacağıma kanaat getirdim. Ona doğruyu olduğu gibi söylemeye karar verdim. Allah Resûlü döndü. O, seferden dönünce önce mescide uğrar ve orada iki rekât namaz kılar, sonra halkın işlerini görüşmek için otururdu. Resûlullah bu işleri yapınca, sefere katılmayıp, geri kalanlar yanına geldiler, mazeretler ileri sürdüler, onu inandırmak için yeminler ettiler. Bu durumda olanlar seksen küsur kişiydi. Resûlullah bunların zahirde gösterdikleri mazeretleri kabul edip onlarla biat tazeledi ve onlar için istiğfar ederek içyüzlerini Allah'a havale etti. Nihayet ben geldim. Selâm verdiğimde bana (baktı ve) acı acı gülümsedi, sonra:

–Gel, dedi. Bunun üzerine yürüyerek yanına geldim ve önünde oturdum. Bana şöyle dedi:

–Niye savaşa katılmadın. Binek satın almamış mıydın? Ben de şöyle dedim:

–Ey Allah'ın Resûlü, Allah'a yemin ederim ki dünyada senden başka birisine özür beyan edecek olsaydım, mutlaka onun hışmından kurtulmayı becerirdim, zira nasıl söz söyleneceğini bilirim. Vallahi biliyorum ki bugün yalan söyleyip seni memnun edersem de Allah Teâlâ seni bana gücendirebilir. Eğer doğrusunu söylersem sen bana kızacaksın. Ama ben doğru söyleyerek hakkımda Allah'tan hayırlı sonuç beklerim. Yemin ederim ki savaşa katılmamak için hiçbir mazeretim yoktu. Hiçbir zaman, seninle beraber olamadığım bu zamandan daha güçlü ve zengin de değildim.

Resûlullah:

–İşte bu doğru söyledi. Haydi, kalk, hakkında Allah'ın hükmü vahyedilinceye kadar bekle, dedi. Ben de kalktım. Selimeoğullarından birçok kişi peşime takıldı ve:

–Allah'a yemin ederiz ki bundan önce hiçbir günah işlemediğini biliyoruz. Savaşa gitmeyip geride kalanlar gibi Resûlullah'a mazeret beyan edemedin.

Suçun için Allah Resûlü'nün istiğfarı kâfi idi, dediler. Beni o kadar payladılar ki, bir ara Resûlullah'a geri dönüp kendimi yalanlamayı düşündüm. Sonra onlara sordum:

–Benimle birlikte bu cezaya uğrayan başka kimse var mı?

–Evet, seninle beraber iki kişi daha cezaya uğradı, dediler.

Mürâre b. Rebî'a el-Âmirî ile Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî, dediler. Bedir Gazası'na katılan ve örnek olabilecek iki iyi ve salih adamın adını bana söylediler. Bunları söyleyince ben yoluma devam ettim. Allah Resûlü , bu gazaya katılmayıp, geride kalanlar içerisinde bizim üçümüzle konuşmayı (insanlara) yasakladı."

Ka'b şöyle devam etti:

"Bunun üzerine ahali bizimle konuşmaktan çekindi ve bize karşı tavırlarını değiştirdiler. Hatta memleketim bana yabancı gelmeye başladı, tanıdığım yer olmaktan çıktı. Bu şekilde elli gün geçirdik. Diğer iki arkadaşıma gelince, onlar sindiler; ağlayarak evlerinde oturdular. Ben bunların en genci ve en ısrarcısı olduğumdan evimden çıkar, cemaatle namaza gelirdim ve çarşılarda dolaşırdım. Fakat kimse benimle konuşmazdı. Resûlullah'ın yanına gelir ve namazdan sonra oturduğu yerde ona selâm verir de kendi kendime, "Acaba selâmımı almak için dudaklarını kımıldattı mı?" der, sonra ona yakın bir yerde namaz kılar (ve namaz içinde) Peygamber'e gizlice bakardım. Namaza daldığımda Allah Resûlü bana bakar ve kendisine baktığım zaman da benden yüzünü çevirirdi. Müslümanların bu suretle benimle ilişkiyi kesmeleri uzun sürünce, gidip en çok sevdiğim kişi olan amcamın oğlu Ebû Katâde'nin bahçesinin duvarını atladım ve ona selâm verdim. Vallahi o da selâmımı almadı. Bunun üzerine:

–Ey Ebû Katâde, Allah için sana soruyorum. Allah'ı ve Resûlü'nü ne kadar çok sevdiğimi biliyor musun? Sustu, sorumu tekrarladım ve "Allah için sana soruyorum." dedim. Yine sustu. Yine sorumu tekrarladım: "Allah için sana soruyorum." dedim.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedi. Bunun üzerine gözümün yaşı dolup taştı, arkama dönüp bahçeden uzaklaştım.

(Günün birinde) Medine çarşısında geziyordum. Yiyecek satmak için Medine'ye gelen Şamlı çiftçilerden birisi:

–Ka'b b. Mâlik'i bana kim gösterir, diyordu. Halk da beni gösterdi. Yanıma geldi ve bana Gassân Meliki'nin mektubunu verdi. Ben de eli kalem tutanlardan olduğum için mektubu okudum. Şöyle diyordu:

"Selâmdan sonra derim ki, efendinin seni sıkıntıya soktuğunu haber aldım. Allah seni hukukun çiğnendiği ve kıymetin bilinmediği bir yerde bırakmasın. Yanımıza gel, sana eşit muamele ederiz." Mektubu okuyunca bu da bir bela dedim ve mektubu ateşe atıp yaktım.

(Durumumuzla ilgili) vahiy gelmeksizin elli günün kırkı geçince Allah Resûlü'nün elçisi geldi:

–Resûlullah sana eşinden ayrı oturmanı emrediyor, dedi. Bunun üzerine:

–Ne yapacağım, onu boşayacak mıyım, dedim.

–Hayır, ondan ayrı oturacaksın, ona yaklaşmayacaksın, dedi. Peygamber iki arkadaşıma da aynı emri gönderdi. Bunun üzerine eşime, anne ve babasının yanına gitmesini söyledim ve "Allah, bu konuda bir hüküm verinceye kadar onların yanında otur." dedim.

Hilâl b. Ümeyye'nin eşi, Allah Resûlü'ne geldi ve:

–Yâ Resûlallah, Hilâl b. Ümeyye düşkün bir ihtiyardır. Hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsünüz, dedi. Peygamber :

–Hayır, görmem fakat sana yaklaşmasın, dedi. Kadın da şöyle cevap verdi:

–Vallahi onun kımıldayacak hâli yoktur. Allah'a yemin ederim ki, başına gelen o durumdan beri hiç durmadan ağlıyor, dedi.

Ka'b şöyle devam etti: Ailemden bazıları;

–Eşin için, Resûlullah'tan izin isteseydin olmaz mı? Hilâl b. Ümeyye'ye hizmet etmesi için onun hanımına izin vermiş, sen de hanımın için izin istesen ya." dediler.

–Ben gencim, bu hâlimle izin istersem bilmiyorum ki Allah Resûlü bana ne der, dedim. Bu şekilde de on gün kaldım; halkın bizimle konuşmalarının yasaklandığı günden itibaren elli gün geçti. Ellinci gecenin sabahında evlerimizin birinin damında sabah namazını kıldım. Allah Teâlâ'nın bizimle ilgili olarak andığı üzere canımın sıkıldığı ve yeryüzü genişliğine rağmen, bana dar geldiği hâlde otururken Sel Dağı'nın tepesinde birisinin bağırdığını işittim. Çok yüksek bir sesle "Ey Mâlik'in oğlu Ka'b, müjde müjde!" diyordu. Bunun üzerine kurtuluş gününün geldiğini anladım ve secdeye kapandım.

Resûlullah , sabah namazını kılınca, tövbemizin Allah tarafından kabul edildiğini halka ilan etmiş. Bunun üzerine ahali müjdeli haberlerle bize koştular. İki arkadaşıma da müjdeler gitti. Biri bana atla koştu. Eslem'den bir adam da benim tarafıma yaya koştu ve adı geçen dağa çıktı; bunun sesi atlıdan evvel bana ulaştı. Sesini işittiğim adam gelip beni müjdeleyince sırtımdaki iki elbiseyi de çıkardım ve müjdesine karşılık olarak ona giydirdim. Allah'a yemin ederim ki, o gün bundan başka elbisem de yoktu. Emanet iki elbise alıp onları giydim. Allah Resûlü'nü görmek için yola düştüm. İnsanlar bölük bölük beni karşılıyor; tövbemin kabulünü tebrik ediyorlar ve "Allah'ın affı sana kutlu olsun." diyorlardı. Mescide girdim. Resûlullah cemaatin ortasında oturuyordu. Talhâ b. Ubeydullâh (ra) kalktı ve koşarak gelip elimi sıktı, beni kutladı. Allah'a yemin ederim ki muhacirlerden Talhâ'dan başkası kalkmadı.

Ka’b, Talhâ’nın bu nezaketini hiç unutmazdı. Sözlerine şöyle devam etti: Allah Resûlü’ne selâm verdiğimde sevincinden yüzü parlıyordu ve şöyle dedi:

–Annenin seni doğurduğundan beri yaşadığın günlerin en hayırlısı ile seni müjdelerim.

–Yâ Resûlallah, sizin tarafınızdan mı, yoksa Allah tarafından mı, dedim.

–Benim tarafımdan değil, Aziz ve Celil olan Allah’ın katından, dedi.

Sevindiği zaman Allah Resûlü’nün yüzü daha da nurlanır, hatta ay parçası gibi olurdu. Çok sevindiğini bundan anlardık. Resûlullah’ın önüne oturduğumda:

–Ey Allah’ın Resûlü, tövbemi tamamlamak için bütün malımı Allah ve Resûlü uğrunda tasadduk edeceğim, dedim. Peygamber ,

–Malından bir kısmını çoluk çocuğun için bırakman daha hayırlıdır, dedi. Ben de;

–Hayber’deki hissemi onlara bırakıyorum yâ Resûlallah! Allah beni ancak doğru sözlülüğüm sayesinde kurtardı. Hayatta kaldığım müddetçe hep doğruyu söylemek de tövbemin tamamıdır, dedim.

Allah’a yemin ederim ki Resûlullah’a bu sözleri söylediğim günden beri doğru sözlülük yüzünden Allah Teâlâ’nın, kimseyi benden daha güzel mükâfatlandırdığını bilmiyorum. Yine yemin ederim ki Resûlullah’a bu sözleri söylediğim günden bugüne kadar bilerek hiç yalan söylemedim, kalan ömrümde de Allah Teâlâ’nın beni yalandan koruyacağını umarım.

Ka’b devamla şöyle dedi: Bunun üzerine Cenâb-ı Hak:

“And olsun, Allah, Peygamber’in ve içlerinden bir kısmının kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, güçlük anında ona uyan muhacir ve ensarın tövbelerini kabul etti. (Evet) bir kere daha onların tövbelerini kabul etti. Çünkü o, onlara karşı çok esirgeyendir ve çok merhamet edendir.

Savaşa katılmayıp geride kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıkmış, böylece Allah’(ın azabın)dan yine O’na sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönsünler diye, onların tövbelerini de kabul etti. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir.

Ey iman edenler, Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun.”[43] meâlindeki âyetleri inzâl buyurdu.

Ka’b şöyle devam etti: “Allah’a yemin ederim ki Cenâb-ı Hak beni, İslâm nimetine mazhar ettikten sonra, Resûlullah’ın huzurunda doğru söylediğimden dolayı, yalan söyleyip helâk olanlar durumuna düşmekten kurtararak bana bundan daha büyük bir nimeti vermedi. Vahiy nâzil olduğu

zaman da Allah Teâlâ, yalan söyleyenler hakkında kimseye söylemediği ağır sözü söyledi. Ve şöyle buyurdu:

“Yanlarına döndüğünüz zaman, kendilerine ilişmemeniz için size Allah adıyla yemin edeceklerdir. Artık onlara ilişmeyin. Çünkü onlar pistir. Kazandıklarının karşılığı olarak varacakları yer de cehennemdir.

Kendilerinden razı olasınız diye size yemin edeceklerdir. Siz onlardan razı olsanız bile Allah o fasıklar topluluğundan asla razı olmaz.”[44]

Ka’b sözlerini şöyle bitirdi: “Biz üçümüz, Resûlullah’ın ﷺ yeminlerini ve biatlarını kabul edip istiğfar ettiği kimselerden geriye bırakılmıştık. O, bizim durumumuzu geri bıraktı ve nihayet Allah Teâlâ bu hususta yukarıdaki şekilde hüküm verdi. Allah Teâlâ “Savaştan geri kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti.”[45] buyurdu. Allah’ın zikrettiği bu “ayrılış”tan maksat, bizim gazadan geri kalmamız değil, aksine Peygamber’in, kendisine yemin edip özür beyan edenler içerisinden özürlerini kabul ettikleri kimselerin durumunu bizim durumumuzdan ayırıp geriye bırakmasıdır.”

(B4418 Buhârî, Megâzî, 80; M7016 Müslim, Tevbe, 53)

Diğer bir rivayette; “Peygamber ﷺ, Tebük Seferi’ne perşembe günü çıktı. Yola perşembe günü çıkmayı severdi.”

(B2950 Buhârî, Cihâd, 103)

Başka bir rivayette, “Ancak gündüzün, kuşluk vakti seferden evine dönerdi. Seferden döndüğünde ilk önce mescide girer ve iki rekât namaz kılar, sonra orada (biraz) otururdu” denilmektedir.

(M1659 Müslim, Müsâfirîn, 74)

٢٢- وَعَنْ أَبِي نُجَيْدٍ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حُبْلَى
مِنَ الزِّنَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، فَدَعَا نَبِيُّ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِيَّهَا فَقَالَ: أَحْسِنْ إِلَيْهَا، فَإِذَا وَضَعَتْ فَأْتِنِي
فَفَعَلَ فَأَمَرَ بِهَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَشُدَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا، ثُمَّ
أَمَرَ بِهَا فَرُجِمَتْ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: تُصَلِّي عَلَيْهَا يَا رَسُولَ

اللَّهِ وَقَدْ زَنَتْ، قَالَ: لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ
الْمَدِينَةِ لَوَسِعَتْهُمْ وَهَلْ وَجَدْتَ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا لِلَّهِ عَزَّ
وَجَلَّ؟،» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

22. Ebû Nüceyd İmrân b. Husayn el-Huzâî'den (ra) anlatıyor:

Zina sonucu hamile kalan, Cüheyne kabilesinden bir kadın Peygamber'e ﷺ geldi ve:

–Yâ Resûlallah, had (ceza) gerektiren iş yaptım, bana cezamı ver, dedi. Bunun üzerine Peygamber ﷺ emir verdi ve kadının velisini çağırdılar. Ona:

–Bu kadına iyi davran ve doğum yapınca da bana getir, dedi. Adam Resûlullah'ın dediği gibi yaptı ve kadın doğum yaptıktan sonra onu getirdi. Hz. Peygamber emir verdi ve kadının elbisesi sımsıkı bağlandı. Sonra Peygamber'in emriyle kadın taşlandı.[46] Peygamber (kadının cenaze) namazını kıldı. Bunun üzerine Ömer (ra):

–Yâ Resûlallah, zina ettiği hâlde bu kadının namazını mı kılacaksın, dedi. Allah Resûlü şöyle cevap verdi:

–O kadın öyle bir tövbe etti ki, Medine halkından yetmiş kişiye taksim edilseydi, hepsine yeterdi. Allah için canını vermesinden daha hayırlısını biliyor musun?

(M4433 Müslim, Hudûd, 24)

٢٣- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِياً مِنْ ذَهَبٍ أَحَبَّ
أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ، وَلَنْ يَمْلَأَ فَاهُ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ
تَابَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

23. İbn Abbâs ve Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Âdemoğlunun bir vadi altını olsa ikincisini ister. Onun ağzını topraktan başka bir şey doldurmaz. Allah, tövbe edenin tövbesini kabul eder.

(B6439 Buhârî, Rikâk, 10; M2415-M2417 Müslim, Zekât, 116-117)

٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «يَضْحَكُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ
يَدْخُلَانِ الْجَنَّةَ، يُقَاتِلُ هٰذَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلُ، ثُمَّ يَتُوبُ اللّٰهُ عَلَى
الْقَاتِلِ فَيُسْلِمُ فَيُسْتَشْهَدُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

24. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

Biri diğerinin canına kıyan ama (sonunda) ikisi de cennete giren şu iki kişiye yüce Allah güler. Bunların biri, Allah yolunda savaşırken diğeri tarafından şehit edilir. Öldüren sonra pişmanlık duyar ve Allah onun tövbesini kabul eder ve adam Müslüman olur; o da Allah yolunda savaşırken şehit düşer.

(B2826 Buhârî, Cihâd, 28; M4892 Müslim, İmâre, 128)

Tövbeyi kabul eder.

Burada Allah'ın, her zaman kullarının tövbesini kabul edeceği mecazî olarak vurgulanmaktadır.

Tevbe, 9/117-119.

Tevbe, 9/95-96.

Tevbe, 9/118.

Bu rivayette, evli olan birinin gayr-ı meşru birleşmesini itiraf etmesi sonucu uygulanan müeyyide dile getirilmektedir. Bu tür müeyyidelerin tarihi, çok eski devirlere kadar uzanmaktadır. Hatta Kitab-ı Mukaddes'te bu husus sarahaten yer almaktadır (Yuhanna 8:3-7). Hz. Peygamber devrinde de bir ikisi Yahudi olmak üzere birkaç uygulama bulunduğuna dair anlatılar vardır. Hz. Peygamber'in bu hadleri, Nûr, 24/4 âyetinden önce ve devlet başkanı sıfatıyla uygulamış olması da muhtemeldir. Kur'an-ı Kerim'de ise bu yönde bir hüküm bulunmadığı gibi, İslâm tarihi boyunca da bu türden müeyyidelerin neredeyse hiç uygulanmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili rivayetler üzerinde farklı değerlendirmeler ve yorumlar yapılmaktadır.

Sabır

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا﴾

Ey iman edenler, sabredin. Birbirinizle sabırda yarışın...

(Âl-i İmrân, 3/200)

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ

وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾

And olsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele.

(Bakara, 2/155)

إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

...Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir.

(Zümer, 39/10)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah’tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir.

(Bakara, 2/153)

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ﴾

And olsun, içinizden, cihad edenleri ve sabredenleri ortaya koyuncaya kadar sizi deneyeceğiz...

(Muhammed, 47/31)

٢٥- وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْحَارِثِ بْنِ عَاصِمٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ. كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا، أَوْ مُوبِقُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

25. Ebû Mâlik el-Hâris b. Âsım el-Eş’arî’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Temizlik imanın yarısıdır. *Elhamdülillâh* sözü, mizanı doldurur. *Sübhânallâhi ve’l-hamdülillâhi* ifadeleri de yerle gök arasını doldurur. Namaz, nurdur. Sadaka (samimiyete) delildir. Sabır, aydınlıktır. Kur’an, senin lehine yahut aleyhine hüccettir. Herkes sabaha çıkar ve (gün boyu yaptıklarıyla âdeta) nefsini satarak ya kazanır yahut kaybeder. [47]

(M534 Müslim, Tahâret, 1)

٢٦- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ نَاساً مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتَّى

نَفِدَ مَا عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُمْ حِينَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِيَدِهِ: «مَا يَكُنْ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ. وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْراً وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

26. Ebû Saîd Sa'd b. Mâlik b. Sinân el-Hudrî (ra) anlatıyor:

Ensardan bir grup, Allah Resûlü'nden (sav) mal istediler; o da verdi. Tekrar istediler, yine verdi. Nihayet yanındaki mal bitti. Elinde olan her şeyi verdikten sonra onlara şöyle dedi:

Yanımda bir şeyler daha olsaydı, onları da sizden esirgemezdim. İstemekten sakınanları Allah iffetli kılar. Tok gözlü olanları da Allah zengin eder. Sabretmek isteyenlere, Allah sabır verir. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir şey verilmemiştir.

(M2424 Müslim, Zekât, 124; B6470 Buhârî, Rikâk, 28)

٢٧- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَجَباً لأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذٰلِكَ لأَحَدٍ إِلاَّ لِلْمُؤْمِنِ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْراً لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْراً لَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

27. Ebû Yahyâ Suheyb b. Sinân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:

Müminin durumu ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır. Bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına sevinecek bir hâl geldiğinde şükreder; bu onun için hayır olur. Başına sıkıntı gelecek olursa ona da sabreder; bu da onun için hayır olur.

(M7500 Müslim, Zühd, 64)

٢٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ فَقَالَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَا كَرْبَ أَبَتَاهُ، فَقَالَ: «لَيْسَ عَلَى أَبِيكِ كَرْبٌ بَعْدَ الْيَوْمِ» فَلَمَّا مَاتَ

قَالَتْ: يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ، يَا أَبَتَاهُ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ، يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ، فَلَمَّا دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ؟ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

28. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:

Peygamber'in ﷺ hastalığı ağırlaşıp da hayli sıkıntıya düşmeye başlayınca, Fâtıma (ra):

–Vah babacığım, sıkıntın ne kadar da büyük, dedi. Bunun üzerine Resûlullah:

–Bu günden sonra artık baban için sıkıntı yoktur, buyurdu.

Peygamber ﷺ ebediyete göçünce Hz. Fâtıma:

–Babacığım, Allah'ın davetine icabet ettin. Vah babacığım, varacağın yer Firdevs bahçesidir. Babacığım, derdimizi artık Cebrail'e yanacağız, dedi.

Peygamber ﷺ defnedilince de Hz. Fâtıma:

–Resûlullah'ın ﷺ üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl razı oldu, dedi.

(B4462 Buhârî, Megâzî, 84)

٢٩- وَعَنْ أَبِي زَيْدٍ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحِبِّهِ وَابْنِ حِبِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَرْسَلَتْ بِنْتُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ ابْنِي قَدِ احْتُضِرَ فَاشْهَدْنَا، فَأَرْسَلَ يُقْرِئُ السَّلَامَ وَيَقُولُ: «إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ» فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لَيَأْتِيَنَّهَا. فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ

عُبَادَةَ، وَمُعَاذُ ابْنُ جَبَلٍ، وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَرِجَالٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ، فَرُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّبِيُّ، فَأَقْعَدَهُ فِي حَجْرِهِ وَنَفْسُهُ تَقَعْقَعُ، فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ، فَقَالَ سَعْدٌ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا هٰذَا؟

فَقَالَ: «هٰذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

29. Çok sevdiği azatlısı Zeyd b. Hârise'nin oğlu ve çok sevdiği bir zat olan ve Ebû Zeyd olarak bilinen Üsâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'ın kızı (Zeynep), babasına:

–Oğlum ölmek üzere, bize kadar gelir misin, diye haber gönderdi. (Muhtemelen çok önemli bir konu için toplantı hâlinde olan) Resûlullah kızına selâm gönderdi ve:

–Veren de, alan da Allah'tır. O'nun katında, her şeyin vakti belirlidir. Binaenaleyh (söyleyin) sabretsin ve Allah'tan ecir beklesin, buyurdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in kızı:

–Allah aşkına söyleyin kendisine, ne olur gelsin, diye tekrar babasına haber gönderdi. Resûlullah da yanında Sa'd b. Ubâde, Muâz b. Cebel, Übey b. Kâ'b, Zeyd b. Sâbit ve daha başkaları olduğu hâlde kalkıp gitti. Çocuğu Resûlullah'a ﷺ verdiler; onu kucağına oturttu. Çocuk çok sık nefes alıyordu. Hz. Peygamber'in gözleri yaşla doldu. Bunun üzerine Sa'd:

–Yâ Resûlallah, bu ne hâl, dedi. Resûlullah:

–Bu, Allah Teâlâ'nın, kullarının kalplerine koyduğu bir rahmettir, buyurdu.

(B1284 Buhârî, Cenâiz, 32; M2135 Müslim, Cenâiz,11)

Bir rivayete göre:

Dilediği kullarının kalplerine yerleştirir; Allah ancak merhametli kullarına merhamet eder, demiştir.

(B6635 Buhârî, Eymân, 9)

٣٠- وَعَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ مَلِكٌ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَكَانَ لَهُ سَاحِرٌ، فَلَمَّا كَبِرَ قَالَ لِلْمَلِكِ: إِنِّي قَدْ كَبِرْتُ فَابْعَثْ إِلَيَّ غُلَاماً أُعَلِّمْهُ السِّحْرَ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ غُلَاماً يُعَلِّمُهُ، وَكَانَ فِي طَرِيقِهِ إِذَا سَلَكَ رَاهِبٌ، فَقَعَدَ إِلَيْهِ وَسَمِعَ كَلَامَهُ فَأَعْجَبَهُ، وَكَانَ إِذَا أَتَى السَّاحِرَ مَرَّ بِالرَّاهِبِ وَقَعَدَ إِلَيْهِ، فَإِذَا أَتَى السَّاحِرَ ضَرَبَهُ، فَشَكَا ذٰلِكَ إِلَى الرَّاهِبِ فَقَالَ: إِذَا خَشِيتَ السَّاحِرَ فَقُلْ: حَبَسَنِي أَهْلِي، وَإِذَا خَشِيتَ أَهْلَكَ فَقُلْ: حَبَسَنِي السَّاحِرُ. فَبَيْنَمَا هُوَ عَلَى ذٰلِكَ إِذْ أَتَى عَلَى دَابَّةٍ عَظِيمَةٍ قَدْ حَبَسَتِ النَّاسَ فَقَالَ: اَلْيَوْمَ أَعْلَمُ السَّاحِرُ أَفْضَلُ أَمِ الرَّاهِبُ أَفْضَلُ؟ فَأَخَذَ حَجَراً فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ أَمْرُ الرَّاهِبِ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ أَمْرِ السَّاحِرِ فَاقْتُلْ هٰذِهِ الدَّابَّةَ حَتّٰى يَمْضِيَ النَّاسُ، فَرَمَاهَا فَقَتَلَهَا وَمَضَى النَّاسُ، فَأَتَى الرَّاهِبَ فَأَخْبَرَهُ. فَقَالَ لَهُ الرَّاهِبُ: أَىْ بُنَيَّ أَنْتَ الْيَوْمَ أَفْضَلُ مِنِّي، قَدْ بَلَغَ مِنْ أَمْرِكَ مَا أَرَى، وَإِنَّكَ سَتُبْتَلَى، فَإِنِ ابْتُلِيتَ فَلَا تَدُلَّ عَلَيَّ، وَكَانَ الْغُلَامُ يُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ، وَيُدَاوِي النَّاسَ مِنْ سَائِرِ الْأَدْوَاءِ. فَسَمِعَ جَلِيسٌ لِلْمَلِكِ كَانَ قَدْ عَمِيَ، فَأَتَاهُ بِهَدَايَا كَثِيرَةٍ فَقَالَ: مَا هٰهُنَا لَكَ أَجْمَعُ إِنْ أَنْتَ شَفَيْتَنِي، فَقَالَ إِنِّي لَا أَشْفِي أَحَداً، إِنَّمَا يَشْفِي اللّٰهُ، فَإِنْ أَنْتَ آمَنْتَ بِاللّٰهِ تَعَالَى دَعَوْتُ اللّٰهَ فَشَفَاكَ، فَآمَنَ بِاللّٰهِ تَعَالَى فَشَفَاهُ اللّٰهُ تَعَالَى، فَأَتَى الْمَلِكَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ كَمَا كَانَ

يَجْلِسُ فقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: مَنْ رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ؟ قَالَ: رَبِّي. قَالَ: أَوَلَكَ رَبٌّ غيْرِي ؟، قَالَ: رَبِّي وَرَبُّكَ اللّٰهُ، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتّٰى دَلَّ عَلَى الْغُلاَمِ فَجِيءَ بِالْغُلاَمِ، فقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: أىْ بُنَيَّ قَدْ بَلَغَ مِنْ سِحْرِكَ مَا تُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَتَفعَلُ وَتَفْعَلُ فقَالَ: إِنِّي لاَ أَشْفِي أَحَداً، إِنَّمَا يَشْفِي اللّٰهُ تَعَالَى، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتّٰى دَلَّ عَلَى الرَّاهِبِ، فَجِيءَ بِالرَّاهِبِ فقِيلَ لَهُ: اِرْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى، فَدَعَا بِالْمِنْشَارِ فَوَضَعَ الْمِنْشَارُ فِي مَفْرِقِ رَأْسِهِ، فَشَقَّهُ حَتّٰى وَقَعَ شِقَّاهُ، ثُمَّ جِيءَ بِجَلِيسِ الْمَلِكِ فقِيلَ لَهُ: اِرْجِعْ عَنْ دِينِكَ فَأَبَى، فَوُضِعَ الْمِنْشَارُ فِي مَفْرِقِ رَأْسِهِ، فَشَقَّهُ بِهِ حَتّٰى وَقَعَ شِقَّاهُ،ثُمَّ جِيءَ بِالْغُلاَمِ فقِيلَ لَهُ: اِرْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى، فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فقَالَ: اِذْهَبُوا بِهِ إِلَى جَبَلِ كَذَا وَكَذَا فَاصْعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ، فَإِذَا بَلَغْتُمْ ذِرْوَتَهُ فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلاَّ فَاطْرَحُوهُ فَذَهَبُوا بِهِ فَصَعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ فقَالَ: اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَرَجَفَ بِهِمُ الْجَبَلُ فَسَقَطُوا، وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ، فقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ؟ فقَالَ: كَفَانِيهِمُ اللّٰهُ تَعَالَى، فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فقَالَ: اِذْهَبُوا بِهِ فَاحْمِلُوهُ فِي قُرْقُورٍ وَتَوَسَّطُوا بِهِ الْبَحْرَ، فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلاَّ فَاقْذِفُوهُ، فَذَهَبُوا بِهِ فقَالَ: اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَانْكَفَأَتْ بِهِمُ السَّفِينَةُ فَغَرِقُوا،

وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ. فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ؟ فَقَالَ: كَفَانِيهِمُ اللهُ تَعَالَى. فَقَالَ لِلْمَلِكِ إِنَّكَ لَسْتَ بِقَاتِلِي حَتَّى تَفْعَلَ مَا آمُرُكَ بِهِ. فَقَالَ: مَا هُوَ؟ قَالَ: تَجْمَعُ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَتَصْلُبُنِي عَلَى جِذْعٍ، ثُمَّ خُذْ سَهْماً مِنْ كِنَانَتِي، ثُمَّ ضَعِ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ ثُمَّ قُلْ: بِسْمِ اللهِ رَبِّ الْغُلَامِ ثُمَّ ارْمِ، فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذٰلِكَ قَتَلْتَنِي. فَجَمَعَ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَصَلَبَهُ عَلَى جِذْعٍ، ثُمَّ أَخَذَ سَهْماً مِنْ كِنَانَتِهِ، ثُمَّ وَضَعَ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ، ثُمَّ قَالَ: بِسْمِ اللهِ رَبِّ الْغُلَامِ، ثُمَّ رَمَاهُ فَوَقَعَ السَّهْمُ فِي صُدْغِهِ، فَوَضَعَ يَدَهُ فِي صُدْغِهِ فَمَاتَ. فَقَالَ النَّاسُ: آمَنَّا بِرَبِّ الْغُلَامِ، فَأُتِيَ الْمَلِكُ فَقِيلَ لَهُ: أَرَأَيْتَ مَا كُنْتَ تَحْذَرُ قَدْ وَاللهِ نَزَلَ بِكَ حَذَرُكَ. قَدْ آمَنَ النَّاسُ. فَأَمَرَ بِالْأُخْدُودِ بِأَفْوَاهِ السِّكَكِ فَخُدَّتْ وَأُضْرِمَ فِيهَا النِّيرَانُ وَقَالَ: مَنْ لَمْ يَرْجِعْ عَنْ دِينِهِ فَأَقْحِمُوهُ فِيهَا أَوْ قِيلَ لَهُ: اقْتَحِمْ، فَفَعَلُوا حَتَّى جَاءَتِ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا صَبِيٌّ لَهَا، فَتَقَاعَسَتْ أَنْ تَقَعَ فِيهَا، فَقَالَ لَهَا الْغُلَامُ: يَا أُمَّهِ اصْبِرِي فَإِنَّكِ عَلَى الْحَقِّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

30. Suheyb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Sizden evvelkiler içinde bir kral ve bir de onun kâhini vardı. Bu kâhin ihtiyarlayınca krala:

–Ben ihtiyarladım, bana bir genç gönder de ona kâhinlik öğreteyim, dedi. Kral da ona öğretmesi için bir delikanlı gönderdi. Gencin yolu üzerinde bir rahip vardı. Delikanlı rahibin yanında bir müddet oturdu ve sözlerine kulak verdi, söyledikleri hoşuna gitti. Sonra kâhine her gidişinde rahibe uğrar ve onun

yanında oturur oldu. Kâhinin yanına geldiğinde (geç kaldın) diye kâhin delikanlıyı döverdi. Delikanlı bu durumu rahibe söyleyince, rahip ona:

Kâhinden korktuğunda, "Evde alıkoydular"; ailenden korktuğunda da, "Kâhin alıkoydu" de, diye tavsiye etti.

Durum böyle devam edip giderken, delikanlı günün birinde insanların yolunu kesen büyük bir hayvana rastladı ve bunun üzerine:

Kâhinin mi yoksa rahibin mi üstün olduğunu işte bugün öğreneceğim, diyerek eline bir taş aldı ve:

Allah'ım, eğer rahibin işlerini, kâhinin işlerinden fazla seviyorsan hayvanı öldür ki insanlar geçsin, dedi ve taşı hayvana attı, onu öldürdü. Halk da yoluna devam etti. Sonra delikanlı rahibin yanına geldi ve olanları ona anlattı. Rahip ona:

–Yavrucuğum, bugün sen benden üstünsün, senin şanın gördüğüm dereceye ermiş, sen yakında muhakkak bir belaya uğrayacaksın. Eğer başına bela gelirse, benim bulunduğum yeri kimseye söyleme, dedi.

Delikanlı, körleri, alaca hastalığına tutulanları kurtarır, insanların diğer hastalıklarını da tedavi ederdi. Kralın meclis arkadaşlarından o günlerde kör olan birisi bunu duydu, birçok hediye ile delikanlının yanına gitti ve:

–Eğer, beni hastalığımdan kurtarırsan bu hediyeleri sana vereceğim, dedi. Delikanlı da:

–Ben kimseye şifa veremem, ancak Allah Teâlâ şifa verir. Allah'a iman edersen ben de Allah'a dua ederim, O da sana şifa verir, dedi.

Bunun üzerine adam, Allah'a iman etti. Allah Teâlâ ona şifa verdi. Sonra bu adam kralın yanına geldi ve evvelce oturduğu gibi onunla oturdu. Kral:

–Gözünü kim iyileştirdi, diye sordu. O da:

–Rabbim, diye cevap verdi. Kral:

–Senin benden başka Rabbin mi var, dedi. O adam:

–Benim de Rabbim, senin de Rabbin Allah'tır, dedi.

Bunun üzerine kral o adama işkence ettirdi. Nihayet adam, gencin yerini söyledi. Genç getirildi. Kral ona:

–Oğlum, demek senin sihrin körleri ve alaca hastalarını iyi edecek dereceye geldi, şu ve şu işleri yapıyormuşsun öyle mi, dedi. Delikanlı:

–Ben kimseye şifa veremem; ancak Allah Teâlâ şifa verir, dedi.

Bunun üzerine kral onu tuttu ve devamlı surette işkence etti. Nihayet genç, rahibin yerini söyledi. Hemen rahip getirildi ve "dininden dön" denildi; fakat o dinlemedi. Bunun üzerine kral testere istedi ve onu rahibin başının tam orta

yerine koyarak rahibi ikiye ayırdı. Her parçası bir yana düştü. Sonra kralın meclis arkadaşı getirildi ve ona da “dininden dön” denildi, fakat o da dinlemedi. Bunun üzerine kral, onun da başını testere ile ikiye ayırdı ve her parçası bir yana düştü. Sonra genç getirildi ve “dininden dön” denildi, fakat dinlemedi. Kral onu kendi arkadaşlarından bir gruba teslim etti ve onlara şöyle dedi:

–Bunu filan dağa götürün ve oraya çıkarın. Dağın tepesine vardığınızda dininden dönerse ne âlâ, dönmezse onu dağın tepesinden aşağı atın.

Onu götürdüler ve dağa çıkardılar. Genç:

–Allah’ım, bunların haklarından gel, dedi. Bunun üzerine dağ sarsıldı ve hepsi aşağı yuvarlandı. Genç yürüyerek kralın yanına geldi. Kral ona:

–Yanındakilere ne oldu, dedi. O:

–Allah beni onlardan kurtardı, dedi. Bunun üzerine kral genci kendi arkadaşlarından diğer bir gruba teslim etti ve:

Bunu karkur denilen gemiye koyup denizin ortasına götürün, dininden dönerse ne âlâ, dönmezse atın denize, dedi. Hemen onu gemiye götürdüler. Genç:

–Allah’ım, bunların da haklarından gel, bunları benden def et, dedi. Bunun üzerine gemi onlarla beraber devrildi, onlar boğuldular. Genç yürüyerek kralın yanına geldi. Kral ona:

–Yanındakiler ne yaptı, dedi. O:

–Beni, Allah Teâlâ onlardan kurtardı, dedi ve şunu ilave etti:

–Benim emredeceğim işi yapmadıkça sen beni öldüremezsin. Kral:

–Nedir o, dedi. Genç şöyle dedi:

–Halkı geniş bir meydana topla. Beni de hurma kütüğüne bağla. Sonra ok kabımdan bir ok al, onu yayın tam ortasına yerleştir. Sonra, “Bu gencin Rabbi olan Allah’ın adı ile” de ve oku at. Eğer bunu yaparsan beni öldürürsün, dedi.

Bunun üzerine kral, halkı bir meydana topladı. Genci de bir hurma kütüğüne bağladı. Sonra onun ok kabından bir ok aldı. Oku yayın ortasına koydu. “Bu gencin Rabbi olan Allah’ın ismiyle” dedi ve oku attı. Ok, gencin şakağına rastladı. Genç elini şakağına koydu ve öldü. Bunun üzerine ahali, “Bu gencin Rabbine iman ettik.” dediler. Sonra (adamları) krala gelerek ona:

–Bak gördün mü? Vallahi korktuğun başına geldi; halk ona iman etti, dediler. Bunun üzerine sokak başlarına hendekler açılmasını emretti, hendekler alevlerle dolu idi. Kral:

–Yeni dinden dönmeyen kimseleri zorla ateşe atın yahut onları ateşe girmeye zorlayın, dedi. Bunlar yapıldı. Hatta elinde çocuğuyla bir kadın geldi. Kadın biraz duraksadı. Çocuk ona:

–Anneciğim, sabret, zira sen hak üzeresin, dedi.

(M7511 Müslim, Zühd, 73)

٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ: «اتَّقِي اللّٰهَ وَاصْبِرِي» فَقَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِي، وَلَمْ تَعْرِفْهُ، فَقِيلَ لَهَا: إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ، فَقَالَتْ: لَمْ أَعْرِفْكَ، فَقَالَ: «إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

31. Enes (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ bir mezarın başında ağlayan bir kadına rastladı.

Allah'tan kork ve sabret, dedi. Kadın:

Geç git, benim başıma gelen musibet senin başına gelmedi, dedi. Peygamber'i tanıyamamıştı. kendisine "O, Peygamber'di ﷺ." denilince kadın, Peygamber'in ﷺ kapısına geldi. Kapıda görevlilerin bulunmadığını gördü ve:

Ben seni tanıyamadım, (diye Peygamber'e özür beyan etti.) Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

Sabır, musibetin ilk anında (gösterilirse sabır)dır, buyurdu.

(B1283 Buhârî, Cenâiz, 31; M2139, M2140 Müslim, Cenâiz, 14-15)

٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

32. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Mümin bir kulumun dünyada sevdiği dostunu aldığım zaman, o kimse (sabrederse ve) Allah'tan ecir beklerse onun karşılığı cennettir."

(B6424 Buhârî, Rikâk, 6)

٣٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الطَّاعُونِ، فَأَخْبَرَهَا أَنَّهُ كَانَ عَذَاباً يَبْعَثُهُ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَى مَنْ يَشَاءُ، فَجَعَلَهُ اللّٰهُ تَعَالَى رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ، فَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَقَعُ فِي الطَّاعُونِ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِراً مُحْتَسِباً يَعْلَمُ أَنَّهُ لاَ يُصِيبُهُ إِلاَّ مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ إِلاَّ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الشَّهِيدِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

33. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'a ﷺ veba hastalığını sormuş, Allah Resûlü de ona şöyle cevap vermiştir:

Veba, Allah Teâlâ'nın dilediği topluluğa gönderdiği bir çeşit azaptı. Allah, onu Müminler için rahmet kıldı. Veba hastalığına yakalanan, sabredip ecrini umarak ve başına Allah'ın yazdığından başka hiçbir şey gelmeyeceğini bilerek memleketinde kalan kimse, şehit sevabına nail olur.[48]

(B5734 Buhârî, Tıb, 31)

٣٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ» يُرِيدُ عَيْنَيْهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

34. Enes'in (ra) Resûlulah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Herhangi bir kulumu sevgili gözlerini kaybetmekle sınadığımda, eğer sabrederse gözlerine karşılık onu cennete koyarım."

(B5653 Buhârî, Merdâ, 7)

٣٥- وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَلَا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ فَقُلْتُ: بَلَى، قَالَ: هٰذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنِّي أُصْرَعُ، وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ، فَادْعُ اللّٰهَ تَعَالَى لِي قَالَ: «إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ، وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّٰهَ تَعَالَى أَنْ يُعَافِيَكِ» فَقَالَتْ: أَصْبِرُ، فَقَالَتْ: إِنِّي أَتَكَشَّفُ، فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لَا أَتَكَشَّفَ، فَدَعَا لَهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

35. Atâ b. Ebû Rebâh'tan rivayet edilmiştir:

İbn Abbâs (ra) bana:

–Cennetlik bir kadını sana göstereyim mi, dedi. Ben de:

–Evet, (göster) dedim. O:

–İşte şu siyahî kadındır. Bu kadın Peygamber'e geldi ve:

–Saram tutuyor ve bedenim açılıyor, benim için Allah'a dua etsen, dedi. Peygamber :

–İster sabret, cennetlik ol; istersen, sana afiyet vermesi için Allah'a dua edeyim, dedi. Bunun üzerine kadın:

–Öyleyse sabredeyim, fakat bedenim açılıyor. Hiç değilse bedenimin açılmaması için dua buyur, dedi. Peygamber de onun için dua etti.

(B5652 Buhârî, Merdâ, 6; M6571 Müslim, Birr, 54)

٣٦- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ،

صَلَوَاتُ اللهِ وسَلاَمُهُ عَلَيْهِمْ، ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ وهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

36. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatıyor:

–Şu an sanki Resûlullah'ı ﷺ, peygamberlerden birini anlatırken -Allah'ın salâtı ve selamı onlara olsun- görür gibiyim. Halkı onu dövmüş ve kan içinde bırakmışlar; o, bir yandan yüzünün kanını siliyor, bir yandan da:

–Allah'ım, halkımı bağışla, zira onlar bilmiyorlar, diyormuş.

(B3477 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4646 Müslim, Cihâd, 105)

٣٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلاَ وَصَبٍ وَلاَ هَمٍّ وَلاَ حَزَنٍ وَلاَ أَذًى وَلاَ غَمٍّ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

37. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Allah, Müslüman'ın vücuduna batan bir dikene varıncaya kadar meşakkat, hastalık, endişe, keder, acı ve kaygı gibi musibetleri, onun günahlarına kefâret kılar.

(B5641, B5642 Buhârî, Merdâ, 1; M6566 Müslim, Birr, 50)

٣٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّكَ تُوعَكُ وَعْكاً شَدِيداً قَالَ: «أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلاَنِ مِنْكُمْ» قُلْتُ: ذٰلِكَ أَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ؟ قَالَ: «أَجَلْ ذٰلِكَ، كَذٰلِكَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى، شَوْكَةٌ فَمَا

فَوْقَهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا سَيِّئَاتِهِ، وَحُطَّتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

38. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Peygamber'in ﷺ yanına girdim, şiddetli bir sıtmaya yakalanmıştı.

–Yâ Resûlallah, sıtmadan dolayı çok sıkıntı çekiyorsun, dedim.

–Evet, sizden iki kişinin çekebileceği kadar acı çekiyorum, dedi.

–Sana iki kat sevap olduğu için mi, dedim.

–Evet, dedi. Bir Müslüman küçük bir dikenin veya ondan daha büyüğünün acısına maruz kalırsa, Allah bunu o Müslümanın kötülüklerine kefâret kılar. Onun günahları, tıpkı ağacın yapraklarını döktüğü gibi dökülür.

(B5648 Buhârî, Merdâ, 3; M6559 Müslim, Birr, 45)

٣٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْراً يُصِبْ مِنْهُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

39. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah hayrını dilediği kimseye, –günahlarına kefâret olsun diye– musibet verir.

(B5645 Buhârî, Merdâ, 1)

٤٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ أَصَابَهُ، فَإِنْ كَانَ لاَ بُدَّ فَاعِلاً فَلْيَقُلْ: اَللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْراً لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْراً لِي». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

40. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Başına gelen bir musibetten dolayı hiç kimse ölümü istemesin. Mutlaka bir şey istemek durumunda ise ‘Allah’ım, benim için yaşamak hayırlı ise beni yaşat, ölüm hayırlı ise canımı al.’ desin.

(B5671 Buhârî, Merdâ, 19; M6814 Müslim, Zikir, 10)

٤١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، فَقُلْنَا: أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا؟ أَلَا تَدْعُو لَنَا؟ فَقَالَ: قَدْ كَانَ مَنْ قَبْلَكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَيُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهَا، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُجْعَلُ نِصْفَيْنِ، وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظْمِهِ، مَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ اللّٰهُ هٰذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللّٰهَ وَالذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ، وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً وَلَقَدْ لَقِينَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ شِدَّةً»

41. Ebû Abdullah Habbâb b. Eret (ra) anlatıyor:

Allah Resûlü’ne hâlimizden şikâyet ettik. Kâbe’nin gölgesinde hırkasına yaslanmış oturuyordu.

Bizim için Allah’tan yardım dilemeyecek misin, bizim için Allah’a dua etmeyecek misin, dedik. Bunun üzerine Resûlullah :

Sizden önceki devirlerde mümin bir adam yakalanır, onun için bir çukur kazılır ve o içine atılır, sonra testere ile baştan aşağı ikiye ayrılır ve demir taraklarla etleri ve kemikleri taranırdı da; bu bile onu dininden çevirmezdi. Allah’a yemin ederim ki Allah Teâlâ bu dini kemale erdirecektir. Hatta binekli bir kimse San’â’dan Hadramut’a kadar gidecek, Allah’tan ve koyunlarına kurdun saldırmasından başka hiçbir şeyden korkmayacaktır. Ne var ki siz sabırsızlanıyorsunuz.” buyurdular.

(B6943 Buhârî, İkrâh, 1)

Buhârî’nin diğer bir rivayetinde:

Peygamber hırkasına bürünmüştü. Biz, müşriklerin şiddetli baskısına maruz kalmıştık, denilmektedir.

(B3852 Buhârî, Menâkıbü’l-ensâr, 29)

٤٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ آثَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَاساً فِي الْقِسْمَةِ: فَأَعْطَى الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ وَأَعْطَى عُيَيْنَةَ بْنَ حِصْنٍ مِثْلَ ذٰلِكَ، وَأَعْطَى نَاساً مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ وَآثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ. فَقَالَ رَجُلٌ: وَاللّٰهِ إِنَّ هٰذِهِ قِسْمَةٌ مَا عُدِلَ فِيهَا، وَمَا أُرِيدَ فِيهَا وَجْهُ اللّٰهِ، فَقُلْتُ: وَاللّٰهِ لَأُخْبِرَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ، فَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ حَتَّى كَانَ كَالصِّرْفِ. ثُمَّ قَالَ: «فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ؟ ثُمَّ قَالَ: يَرْحَمُ اللّٰهُ مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هٰذَا فَصَبَرَ» فَقُلْتُ: لَا جَرَمَ لَا أَرْفَعُ إِلَيْهِ بَعْدَهَا حَدِيثاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

42. İbn Mes’ûd (ra) anlatıyor:

Resûlullah, Huneyn gününde ganimeti taksim ederken bazı kimselere fazla verdi. Akra’ b. Hâbis’e yüz deve, Uyeyne b. Hısn’a da bir o kadar deve verdiği gibi, Arap eşrafından bir topluluğa da hayli miktarda mal verdi. O gün onlara öncelik verdi. Bunun üzerine bir adam:

–Vallahi bu taksimde adalet yoktur, bunda Allah’ın rızası gözetilmemiştir, dedi. Ben de;

–Vallahi bunu Allah Resûlü’ne söyleyeceğim, dedim ve Peygamber’in yanına gittim, o adamın sözlerini aktardım. Bunun üzerine Peygamber’in yüzünün rengi değişti ve kıpkırmızı oldu. Sonra:

“Allah ve Resûlü adil olmazsa, başka kim adil olur?” dedi. Sonra, “Allah

Musa'ya rahmet etsin, o bundan fazla sıkıntıya uğradığı hâlde sabretti." buyurdu. Ben de bundan böyle Peygamber'e ﷺ hiç kimsenin sözünü götürmeyeceğim, diye ahdettim.

(M2447 Müslim, Zekât, 140; B3150 Buhârî, Humus, 19)

٤٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، وَإِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتّٰى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ قَوْماً ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

43. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Allah Teâlâ, bir kulunun iyiliğini dilerse onun cezasını dünyada verir. Eğer bir kulunun kötülüğünü dilerse günahı karşılığı onu dünyada cezalandırmaz; kıyamet gününde cezasını tam olarak verir.

Yine Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:

Mükâfatın büyüklüğü, sıkıntının büyüklüğü nispetindedir. Allah Teâlâ bir topluluğu severse onları sıkıntıya uğratır. Kim hâline razı olursa Allah da ondan razı olur. Kim de başına gelenden dolayı öfkelenirse gazaba uğrar.[49]

(T2396 Tirmizî, Zühd, 56)

٤٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَشْتَكِي، فَخَرَجَ أَبُو طَلْحَةَ، فَقُبِضَ الصَّبِيُّ، فَلَمَّا رَجَعَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ: مَا فَعَلَ ابْنِي؟ قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ وَهِيَ أُمُّ الصَّبِيِّ: هُوَ أَسْكَنُ مَا كَانَ، فَقَرَّبَتْ لَهُ الْعَشَاءَ فَتَعَشَّى، ثُمَّ أَصَابَ مِنْهَا، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَتْ: وَارُوا الصَّبِيَّ، فَلَمَّا

أَصْبَحَ أَبُو طَلْحَةَ أَتَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: «أَعْرَسْتُمُ اللَّيْلَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُمَا» فَوَلَدَتْ غُلاَماً فَقَالَ لِي أَبُو طَلْحَةَ: اِحْمِلْهُ حَتّٰى تَأْتِيَ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَبَعَثَ مَعَهُ بِتَمَرَاتٍ، فَقَالَ: «أَمَعَهُ شَيْءٌ؟» قَالَ: نَعَمْ، تَمَرَاتٌ فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَضَغَهَا، ثُمَّ أَخَذَهَا مِنْ فِيهِ فَجَعَلَهَا فِي فِي الصَّبِيِّ ثُمَّ حَنَّكَهُ وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: فَرَأَيْتُ تِسْعَةَ أَوْلاَدٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَؤُوا الْقُرْآنَ، يَعْنِي مِنْ أَوْلاَدِ عَبْدِ اللّٰهِ الْمَوْلُودِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: مَاتَ ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ مِنْ أُمِّ سُلَيْمٍ، فَقَالَتْ لِأَهْلِهَا: لاَ تُحَدِّثُوا أَبَا طَلْحَةَ بِابْنِهِ حَتّٰى أَكُونَ أَنَا أُحَدِّثُهُ، فَجَاءَ فَقَرَّبَتْ إِلَيْهِ عَشَاءً فَأَكَلَ وَشَرِبَ، ثُمَّ تَصَنَّعَتْ لَهُ أَحْسَنَ مَا كَانَتْ تَصَنَّعُ قَبْلَ ذٰلِكَ، فَوَقَعَ بِهَا، فَلَمَّا أَنْ رَأَتْ أَنَّهُ قَدْ شَبِعَ وَأَصَابَ مِنْهَا قَالَتْ: يَا أَبَا طَلْحَةَ، أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ قَوْماً أَعَارُوا عَارِيَتَهُمْ أَهْلَ بَيْتٍ فَطَلَبُوا عَارِيَتَهُمْ، أَلَهُمْ أَنْ يَمْنَعُوهُمْ؟ قَالَ: لاَ، فَقَالَتْ: فَاحْتَسِبْ ابْنَكَ. قَالَ: فَغَضِبَ، ثُمَّ قَالَ: تَرَكْتِنِي حَتّٰى إِذَا تَلَطَّخْتُ ثُمَّ أَخْبَرْتِنِي بِابْنِي، فَانْطَلَقَ حَتّٰى أَتَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ بِمَا كَانَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«بَارَكَ اللّٰهُ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا». قَالَ: فَحَمَلَتْ، قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَهِيَ مَعَهُ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى الْمَدِينَةَ مِنْ سَفَرٍ لاَ يَطْرُقُهَا طُرُوقاً فَدَنَوْا مِنَ الْمَدِينَةِ، فَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ، فَاحْتُبِسَ عَلَيْهَا أَبُو طَلْحَةَ، وَانْطَلَقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: يَقُولُ أَبُو طَلْحَةَ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ يَا رَبِّ أَنَّهُ يُعْجِبُنِي أَنْ أَخْرُجَ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ، وَأَدْخُلَ مَعَهُ إِذَا دَخَلَ، وَقَدِ احْتُبِسْتُ بِمَا تَرَى. تَقُولُ أُمُّ سُلَيْمٍ: يَا أَبَا طَلْحَةَ مَا أَجِدُ الَّذِي كُنْتُ أَجِدُ، انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا، وَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ حِينَ قَدِمَا فَوَلَدَتْ غُلاَماً. فَقَالَتْ لِي أُمِّي: يَا أَنَسُ لاَ يُرْضِعُهُ أَحَدٌ حَتَّى تَغْدُوَ بِهِ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ احْتَمَلْتُهُ فَانْطَلَقْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ.

44. Enes (ra) anlatıyor:

Ebû Talhâ’nın oğlu hasta idi. Ebû Talhâ evden ayrılınca, çocuk öldü. Eve döndüğünde:

–Oğlum nasıl oldu, diye sordu. Çocuğun annesi Ümmü Süleym:

–O şimdi rahata kavuştu, diye karşılık verdi. Ardından akşam yemeğini getirdi. Ebû Talhâ akşam yemeğini yedikten sonra eşi ile beraber oldu. Bilahare eşi ona:

–Çocuğu gömün, dedi.

Ebû Talhâ sabahleyin Resûlullah’ın ﷺ yanına gitti, gece olup bitenleri anlattı. Peygamber ﷺ, “Bu gece beraber oldunuz mu?” dedi. Ebû Talhâ:

–Evet, dedi. Peygamber ﷺ, “Allah’ım, bunlara bereket ver.” dedi.

Ümmü Süleym bir oğlan çocuğu doğurdu. Bunun üzerine Ebû Talhâ bana:

–Çocuğu al, Peygamber'e götür, dedi. Bir miktar da hurma gönderdi. Peygamber, "Çocuğun yanında bir şey var mı?" dedi.

–Evet, birkaç hurma var, dedim. Resûlullah, hurmaları ağzına alıp çiğnedikten sonra çıkardı ve çocuğun ağzına koydu; damağını ovdu, adını Abdullah koydu.

(B5470 Buhârî, Akîka, 1; M5613 Müslim, Âdâb, 23)

Buhârî'nin diğer bir rivayetine göre İbn Uyeyne şöyle diyor:

Ensardan bir adam, Abdullah'ın dokuz çocuğunu gördüm, hepsi de Kur'an okuyan kimselerdi, dedi.

(B1301 Buhârî, Cenâiz, 41)

Müslim'in bir rivayetine göre, Ebû Talhâ'nın Ümmü Süleym'den olan bir oğlu vefat etti. Bunun üzerine kadın, ev halkına:

–Ebû Talhâ'ya oğlunun öldüğünü siz söylemeyin, ben kendim söylerim, dedi.

Ebû Talhâ eve döndü. Kadın onun akşam yemeğini getirdi. Ebû Talhâ yedi, içti. Sonra kadın, Ebû Talhâ için daha önce hiç yapmadığı kadar güzel bir şekilde süslendi. Ebû Talhâ hanımıyla yattı. Kadın, Ebû Talhâ'nın karnı doyduktan ve kendisiyle beraber olduktan sonra ona şöyle dedi:

–Bir topluluk, bir ev halkına bir şeyi ödünç verirler de, sonra onu geri almak isterlerse ev halkının onu vermemeye hakları olur mu? Bunu doğru görür müsün? Ebû Talhâ:

–Hayır, dedi. Kadın:

–O hâlde oğluna karşılık Allah'tan sevap bekle, dedi. Bunun üzerine adam öfkelendi ve:

–Kirleninceye kadar beni oyaladın, sonra bana oğlumun ölüm haberini verdin, dedi. Hemen Resûlullah'a gelerek olup biteni haber verdi. Allah Resûlü:

–Allah, gecenizi mübarek kılsın, dedi.

Enes diyor ki: Kadın hamile kaldı. Resûlullah sefere çıktı. Kadın da beraberdi. Peygamber, seferden döndüğünde geceleyin Medine'ye girmezdi. Medine'ye yaklaştılar. Kadının ağrısı tuttu. Bu yüzden Ebû Talhâ, yolundan kaldı. Resûlullah yoluna devam etti.

Enes anlatıyor: Ebû Talhâ şöyle dedi:

–Yâ Rabbi, bilirsin ki Resûlullah yolculuğa çıkarken onunla beraber çıkmaktan, döndüğü zaman da onunla beraber dönmekten son derece hoşlanırım. Şimdi ise gördüğün şu hâl beni yoldan alıkoydu. Bunun üzerine Ümmü Süleym:

–Ey Ebû Talhâ, çocuk doğururken evvelce duyduğum ağrıları şimdi

duymuyorum, yoluna devam et, dedi. Biz de yürüdük.

Medine’ye döndüklerinde kadının ağrısı ağırlaştı ve bir oğlan çocuğu doğurdu. Annem bana:

–Enes, çocuğu kimse emzirmesin, sabahleyin onu Resûlullah’a götür, dedi. Sabah olunca çocuğu aldım, Allah Resûlü’ne götürdüm, dedi ve hadisin tamamını anlattı.

(M6322 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 107)

٤٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

45. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

Güçlü kimse, insanları güreşte yenen değil, bilakis öfke anında kendisini tutan, iradesine sahip olandır.

(B6114 Buhârî, Edeb, 76; M6643 Müslim, Birr, 107)

٤٦- وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ جَالِساً مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَجُلاَنِ يَسْتَبَّانِ وَأَحَدُهُمَا قَدِ احْمَرَّ وَجْهُهُ. وَانْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ، لَوْ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ. فَقَالُوا لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

46. Süleymân b. Surad’dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle diyor:

Peygamber ile birlikte oturuyordum. İki adam birbirine sövüp hakaret ediyordu. Birisinin yüzü kıpkırmızı olmuş ve boyun damarları şişmişti.

Bunun üzerine Resûlullah şöyle dedi:

Ben bir söz biliyorum ki eğer bu kişi onu söylerse üzerindeki hâl ondan gider; eğer, “*Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm (Kovulmuş şeytandan Allah’a sığınırım.)*” derse üzerindeki hâl ondan sıyrılır, dedi. Adama, Peygamber , “Kovulmuş şeytandan Allah’a sığın.” dedi, diye söylediler.

(B3282 Buhârî, Bed’ü’l-halk, 11; M6646 Müslim, Birr, 109)

٤٧- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَظَمَ غَيْظاً، وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنَفِّذَهُ، دَعَاهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلاَئِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ مَا شَاءَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

47. Muâz b. Enes’ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle buyurmuştur:

Bir kimse, öfkeden dilediğini yapmaya gücü yettiği hâlde öfkesini yenerse, Allah Teâlâ kıyamet gününde halkın gözü önünde onu çağırır, hurilerden istediğini seçmesine izin verir.

(D4777 Ebû Dâvûd, Edeb, 3; T2021 Tirmizî, Birr, 74)

٤٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي، قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَاراً قَالَ، «لاَ تَغْضَبْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

48. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Bir adam Peygamber’e :

Bana öğüt ver, dedi. Peygamber ona “Kızma.” buyurdu. Adam isteğini birkaç defa tekrarladı. Peygamber de “Kızma.” buyurdu.

(B6116 Buhârî, Edeb, 76)

٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

49. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Mümin erkek ve kadının Allah'a günahsız olarak, tertemiz kavuşuncaya kadar, canında, çoluk çocuğunda ve malında sıkıntı eksik olmaz.

(T2399 Tirmizî, Zühd, 56)

٥٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ فَنَزَلَ عَلَى ابْنِ أَخِيهِ الْحُرِّ بْنِ قَيْسٍ، وَكَانَ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ يُدْنِيهِمْ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَانَ الْقُرَّاءُ أَصْحَابَ مَجْلِسِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَمُشَاوَرَتِهِ كُهُولاً كَانُوا أَوْ شُبَّاناً، فَقَالَ عُيَيْنَةُ لِابْنِ أَخِيهِ: يَا ابْنَ أَخِي لَكَ وَجْهٌ عِنْدَ هٰذَا الْأَمِيرِ فَاسْتَأْذِنْ لِي عَلَيْهِ، فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لَهُ عُمَرُ. فَلَمَّا دَخَلَ قَالَ: هِيَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، فَوَاللَّهِ مَا تُعْطِينَا الْجَزْلَ وَلَا تَحْكُمُ فِينَا بِالْعَدْلِ، فَغَضِبَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَتَّى هَمَّ أَنْ يُوقِعَ بِهِ فَقَالَ لَهُ الْحُرُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) وَإِنَّ هٰذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ، وَاللَّهِ مَا جَاوَزَهَا عُمَرُ حِينَ تَلَاهَا، وَكَانَ وَقَّافاً عِنْدَ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

50. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Uyeyne b. Hısn Medine'ye geldi ve yeğeni Hur b. Kays'ın evine geldi. Hur, Hz. Ömer'e yakın kimselerden biriydi. Gençlerden ve yaşlılardan oluşan Kurrâ (ilim

heyeti), Hz. Ömer'in meclis ve müşavere arkadaşı idiler. Uyeyne, yeğenine şöyle dedi:

–Ey kardeşimin oğlu, bu Emîr'in yanında senin itibarın var. Huzuruna kabul edilmem için kendisinden izin iste, dedi. Talep üzerine Hz. Ömer de izin verdi. Uyeyne, Ömer'in (ra) yanına gelince:

–Ey Hattâb oğlu! Vallahi sen bize çok bir şey vermiyorsun. Aramızda adaletle hükmetmiyorsun, dedi. Ömer (ra), bu söze çok kızdı hatta onu cezalandırmak istedi. Bunun üzerine Hur:

–Ey müminlerin emîri, Allah Teâlâ, Peygamberine ﷺ, "Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir."[50] buyuruyor; bu da cahillerdendir, dedi.

Allah'a yemin ederim ki Hur bu âyeti okuyunca, Ömer daha ileri gitmedi; zira Ömer, Allah'ın Kitabı'na son derece bağlı idi.

(B7286 Buhârî, İ'tisâm, 2)

٥١- وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِي أَثَرَةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا، قَالُوا: يَا رَسُولَ
اللَّهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ وَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الَّذِي
لَكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

51. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ:

–Kuşkusuz benden sonra adam kayırmalar ve yadırgayacağınız birtakım işler olacak, buyurdu.

–Ey Allah'ın Resûlü, o zaman ne yapmamızı emredersiniz, dediler. Resûlullah ﷺ:

–Yükümlülüklerinizi yerine getirir, kendi hakkınızı ise Allah'tan istersiniz, dedi.

(B3603 Buhârî, Menâkıb, 25; M4775 Müslim, İmâre, 45)

٥٢- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ
قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلاَ تَسْتَعْمِلُنِي كَمَا اسْتَعْمَلْتَ فُلاَنًا فَقَالَ: «إِنَّكُمْ

سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

52. Ebû Yahyâ Üseyd b. Hudayr (ra) anlatıyor:

–Ey Allah’ın Resûlü, filan kimseyi vali tayin ettiğiniz gibi, beni de vali tayin etmez misin, dedi. Peygamber :

–Siz benden sonra adam kayırma gibi durumlarla karşılaşacaksınız, bana (âhirette) havuz başında kavuşuncaya kadar sabredin, buyurdu.

(B3792 Buhârî, Menâkıbü’l-ensâr, 8; M4779 Müslim, İmâre, 48)

٥٣- وَعَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ، انْتَظَرَ حَتَّى إِذَا مَالَتِ الشَّمْسُ قَامَ فِيهِمْ فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْأَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ» ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الأَحْزَابِ، اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

53. Ebû İbrahim Abdullah b. Ebû Evfâ (ra) anlatıyor:

Resûlullah , düşmanla karşılaştığı savaş günlerinden birinde, güneş batmaya meyledinceye kadar bekledi. Sonra askerlerine bir konuşma yaptı:

Ey insanlar, düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin. Allah’tan afiyet, (huzur ve asayiş) dileyin. Ancak düşmanla karşılaşınca da sabredin, dayanın ve bilin ki cennet, kılıçların gölgeleri altındadır, dedi. Sonra:

Ey Kitab’ı indiren, bulutları gezdiren, düşman güçlerini dağıtan Allah’ım, onları darmadağın et ve onlara karşı bize yardım et, buyurdu.

(M4542 Müslim, Cihâd, 20; B2965, B2966 Buhârî, Cihâd, 112)

İnsan iyilik peşinde koşarsa kendisini kurtarır, kötülük peşinde koşarsa

kendisini helâk eder.

Burada tedaviye gerek duymaksızın ölümü bekleme değil bir tür karantina önerilmekte ve vebanın başka yerlere yayılması önlenmektedir.

Sıkıntı ve çilenin sevabı büyüktür diye bunlar aranmaz. Aksine Allah’tan sağlık ve afiyet istenir; fakat başa gelince de sabredilir.

A’râf, 7/199.

Doğru Söylemek (Sıdk)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının
ve doğrularla beraber olun.

(Tevbe, 9/119)

﴿وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ﴾

...Doğru erkeklerle doğru kadınlar...
(var ya, işte onlar için Allah, bağışlanma
ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.)

(Ahzâb, 33/35)

﴿فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ لَكَانَ خَيْراً لَهُمْ﴾

...Allah'a verdikleri söze bağlı kalsalardı,
elbette kendileri için daha iyi olurdu.

(Muhammed, 47/21)

٥٤- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيقاً، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ كَذَّاباً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

54. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. İnsan doğru söyleye söyleye Allah katında “sıddîk (dürüst)” olarak tescillenir. Yalan söylemek kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. İnsan yalan söyleye söyleye sonunda Allah katında “yalancı” olarak tescillenir.

(B6094 Buhârî, Edeb, 69; M6637 Müslim, Birr, 103)

٥٥- عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لاَ يَرِيبُكَ، فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَالْكَذِبَ رِيبَةٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

55. Ebû Muhammed el-Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib’den (ra) rivayet edildiğine göre o, Peygamber’in ﷺ:

“Sena şüphe vereni bırak, şüphe vermeyene bak! Doğruluk, gönül ferahlığı, yalan ise şüphedir.” dediğini ezberledim, demiştir.

(T2518 Tirmizî, Kıyâmet, 60)

٥٦- عَنْ أَبِي سُفْيَانَ صَخْرِ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ فِي قِصَّةِ هِرَقْلَ، قَالَ هِرَقْلُ: فَمَاذَا يَأْمُرُكُمْ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ: قُلْتُ: يَقُولُ «اُعْبُدُوا اللهَ وَحْدَهُ لاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ، وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلاَةِ وَالصِّدْقِ، وَالْعَفَافِ، وَالصِّلَةِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

56. Ebû Süfyân Sahr b. Harb’den (ra) nakledilen Hirakl ile ilgili uzun anlatıda rivayet edildiğine göre Hirakl şöyle sormuş:

–O, yani Peygamber ﷺ size neleri emrediyor? Ebû Süfyân da:

–Yalnız Allah’a kulluk edin, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Babalarınızın (batıl) sözlerini terk edin, diyor ve bize namaz kılmayı, doğruluğu, iffetli olmayı ve akrabalarla ilişkiyi sürdürmeyi emrediyor, demiştir.

(B7 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1; M4607 Müslim, Cihâd, 74)

٥٧- عَنْ أَبِي ثَابِتٍ، وَقِيلَ: أَبِي سَعِيدٍ، وَقِيلَ: أَبِي الْوَلِيدِ، سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، وَهُوَ بَدْرِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ سَأَلَ اللّٰهَ، تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ، وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

57. Bedir Savaşı'nda bulunan, künyesi Ebû Sâbit, Ebû Saîd ya da Ebu'l-Velîd olan Sehl b. Huneyf'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle demiştir:

Bir kimse bütün samimiyetiyle Allah'tan şehitlik isterse Allah onu, yatağında ölse dahi şehitler mertebesine erdirir.

(M4930 Müslim, İmâre, 157)

٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «غَزَا نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِقَوْمِهِ: لَا يَتْبَعَنِّي رَجُلٌ مَلَكَ بُضْعَ امْرَأَةٍ. وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَبْنِيَ بِهَا وَلَمَّا يَبْنِ بِهَا، وَلَا أَحَدٌ بَنَى بُيُوتاً لَمْ يَرْفَعْ سُقُوفَهَا، وَلَا أَحَدٌ اشْتَرَى غَنَماً أَوْ خَلِفَاتٍ وَهُوَ يَنْتَظِرُ أَوْلَادَهَا. فَغَزَا فَدَنَا مِنَ الْقَرْيَةِ صَلَاةَ الْعَصْرِ أَوْ قَرِيباً مِنْ ذٰلِكَ، فَقَالَ لِلشَّمْسِ: إِنَّكِ مَأْمُورَةٌ وَأَنَا مَأْمُورٌ، اَللّٰهُمَّ احْبِسْهَا عَلَيْنَا، فَحُبِسَتْ حَتّٰى فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ، فَجَمَعَ الْغَنَائِمَ، فَجَاءَتْ يَعْنِي النَّارَ لِتَأْكُلَهَا فَلَمْ تَطْعَمْهَا، فَقَالَ: إِنَّ فِيكُمْ غُلُولاً، فَلْيُبَايِعْنِي مِنْ كُلِّ

قَبِيلَةٍ رَجُلٌ، فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: فِيكُمُ الْغُلُولُ، فَلْتُبَايِعْنِي
قَبِيلَتُكَ، فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: فِيكُمُ الْغُلُولُ، فَجَاؤُوا
بِرَأْسٍ مِثْلِ رَأْسِ بَقَرَةٍ مِنَ الذَّهَبِ، فَوَضَعَهَا فَجَاءَتِ النَّارُ فَأَكَلَتْهَا،
فَلَمْ تَحِلَّ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ قَبْلَنَا، ثُمَّ أَحَلَّ اللهُ لَنَا الْغَنَائِمَ لَمَّا رَأَى ضَعْفَنَا
وَعَجْزَنَا فَأَحَلَّهَا لَنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

58. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Peygamberlerden (as) birisi savaşa çıkacaktı ve ümmetine, “Bir kadınla nikâhlanıp gerdeğe girme niyetinde bulunan ve henüz girmemiş olanlar, ev yapıp henüz tavanını kapatmamış olanlar, keza gebe koyun veya deve satın alıp, onların yavrulamasını bekleyenler, benimle gelmesin.” dedi ve yola çıktı.

İkindi vakti veya ikindi vaktine yakın düşman memleketine yaklaştı. Güneşe “Sen de, ben de emir kuluyuz.” diye hitap etti ve: “Ey Allah’ım, güneşin batmasını geciktir” diye dua etti. Bunun üzerine güneş tutuldu. Allah, güneş batıncaya kadar, kasabanın fethini o peygambere müyesser kıldı. Peygamber hemen ganimeti topladı, sonra o ganimeti yakmak için (gökten) bir ateş geldi. Ancak ganimeti yakmadı. Bunun üzerine peygamber: “İçinizde ganimete hıyanet eden var; her kabileden bir kişi gelip bana biat etsin.” dedi. Biat ederken, bir adamın eli peygamberin eline yapıştı. Onun üzerine peygamber, o adama: “Hıyanet sizdedir. Senin kabilenin adamları bana biat etsinler.” dedi. İki yahut üç kişinin daha elleri peygamberin eline yapıştı. Bunun üzerine peygamber onlara, “Ganimetten çalınan mal sizde olmalı.” dedi. Bunlar, inek başına benzeyen bir altın baş getirdiler. Peygamber onu ganimetin içine koydu, ateş de hemen ganimeti yiyip yaktı. Çünkü bizden evvelki hiçbir millete ganimet helâl değildi. Allah, zaafımızı ve acziyetimizi gördüğünden, ganimeti bize helâl kıldı.

(B3124 Buhârî, Humus, 8; M4555 Müslim, Cihâd, 32)

٥٩- عَنْ أَبِي خَالِدٍ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا،
فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا، وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ
بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

59. Ebû Hâlid Hakîm b. Hizâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

Satıcı ve müşteri, anlaşıp birbirinden ayrılmadıkça, alışverişten vazgeçmekte serbesttirler. Eğer doğru söyler, açıkça konuşurlarsa, alışverişlerinde bereket olur. Eğer saklarlar veya yalan söylerlerse, alışverişlerinin bereketi gider.

(B2079 Buhârî, Büyû', 19; M3858 Müslim, Büyû', 47)

Her An Allah ile Beraber Olma Bilinci (Murâkabe)

﴿الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ ۝ وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ﴾

O Allah, namaza kalktığında seni ve secde edenler arasında dolaşmanı görüyor.

(Şuarâ, 26/218-219)

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾

...Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir...

(Hadîd, 57/4)

﴿إِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾

Şüphesiz yerde ve gökte hiçbir şey Allah’a gizli kalmaz.

(Âl-i İmrân, 3/5)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾

Şüphesiz Rabbin, gözetlemededir.

(Fecr, 89/14)

﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾

Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.

(Mü’min, 40/19)

٦٠- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لاَ يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلاَ يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلاَمِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلْإِسْلاَمُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ وَتُقِيمَ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلاً. قَالَ: صَدَقْتَ. فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلاَئِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ. قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ. قَالَ: مَا الْمَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا. قَالَ أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ ثُمَّ انْطَلَقَ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ، أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ قُلْتُ: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ

دِينَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

60. Ömer b. Hattâb (ra) anlatıyor:

Bir gün Allah Resûlü'nün yanında otururken yanımıza bir adam çıkageldi; elbisesi bembeyaz, saçları simsiyahtı, uzak yoldan gelmişe benzemiyordu. Hiçbirimiz onu tanımıyorduk. Peygamber'in önüne kadar gelip oturdu ve dizlerini Peygamber'in dizlerine dayadı, ellerini de uyluklarına koydu ve:

–Ey Muhammed, İslâm'ın ne olduğunu bana söyle, dedi. Resûlullah:

–İslâm, "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın Resûlü'dür", diye şehâdet etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucunu tutman, gücün yeterse hacca gitmendir, buyurdu. Adam:

–Doğru söylüyorsun, dedi. Hem sorup, hem de tasdik etmesi tuhafımıza gitti. Ondan sonra:

–İman nedir, diye sordu. Peygamber de:

–İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmandır, diye cevap verdi. Adam yine:

–Doğru söylüyorsun, dedi ve:

–İhsan nedir, diye sordu. Peygamber de:

–İhsan, Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Sen O'nu görmesen de, O seni görüyor, buyurdu. O yine:

–Doğru söylüyorsun, dedi. Sonra:

–Kıyametin vaktini bana söyle, dedi. Peygamber:

–Bu konuda kendisine soru sorulan kişi, sorandan daha bilgili değildir, dedi.

–O hâlde, alâmetlerini söyle, deyince, Resûlullah:

–Annelerin, kendilerine cariye muamelesi yapacak çocuklar doğurması, yalın ayak, çıplak, yoksul koyun çobanlarının yüksek binalar yapmakta birbirleriyle yarışmalarıdır, dedi. Daha sonra o yabancı kalkıp gitti. Ben bir müddet kaldım, sonra Peygamber:

–Ey Ömer, soruları soran kişinin kim olduğunu biliyor musun, dedi.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Resûlullah da:

–O, Cebrail'di, size dininizi öğretmek için gelmişti, buyurdu.

(M93 Müslim, Îmân, 1)

٦١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ، وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «اِتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

61. Ebû Zer Cündüb b. Cünâde ve Ebû Abdurrahmân Muâz b. Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Nerede olursan ol, Allah'tan kork; kötülük yaparsan, peşinden hemen iyilik yap ki, kötülüğü silip götürsün; insanlara karşı güzel ahlâkla davran.

(T1987 Tirmizî, Birr, 55)

٦٢- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً فَقَالَ: «يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: «اِحْفَظِ اللّٰهَ يَحْفَظْكَ احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللّٰهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ، وَاعْلَمْ: أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ، وَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ، وَجَفَّتِ الصُّحُفُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي رِوَايَةِ غَيْرِ التِّرْمِذِيِّ: «اِحْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ، تَعَرَّفْ إِلَى اللّٰهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ، وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ

لِيُصِيبَكَ، وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ،

وَأَنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ، وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً»

62. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Bir gün Peygamber'in ﷺ arkasında bulunuyordum. Bana şöyle söyledi:

"Delikanlı, sana birkaç cümle öğreteyim: Allah'ın emirlerini ve nehiylerini gözet ki, Allah da seni gözetsin. Evet, Allah'ı gözet ki, O'nu yanında bulasın. Bir isteğin varsa Allah'tan iste, yardım dileyeceksen Allah'tan dile ve bil ki bütün insanlar sana bir fayda sağlamak için çalışsalar, ancak Allah'ın senin için yazdığı şeyi sağlayabilirler. Eğer bütün insanlar, sana zarar vermeye kalkışsalar, ancak Allah'ın yazmış olduğu zararı verebilirler. Kalemler kaldırılmış, yazgı tamamlanmıştır."

(T2516 Tirmizî, Kıyâmet, 59)

Tirmizî'nin dışında nakledilen bir rivayet şöyledir:

"Allah'ın emir ve nehiylerini gözet ki, O'nu yanında bulasın; rahat zamanlarında (iyilik ve hayır yaparak) Allah'ı hatırla ki, O da seni zor zamanda kollasın. Bil ki başına gelmesi takdir edilmeyen bir şeye düçar olacak değilsin. Başına gelmesi takdir edilen şeyden de kurtulacak değilsin. Unutma ki, sabreden kazanır. Sıkıntıya katlanan kurtulur, zorluğa göğüs geren kolaylığa erer."

(Beyhakî, Şuabü'l-îmân, XII, 354, hadis no:9529)

٦٣- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ أَعْمَالاً هِيَ أَدَقُّ فِي

أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ، كُنَّا نَعُدُّهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مِنَ الْمُوبِقَاتِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

63. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Siz birtakım işler yapıyor ve onları kıldan ince görüyor, hiçe sayıyorsunuz. Hâlbuki Resûlullah ﷺ zamanında, biz onları, insanı helâk eden büyük günahlardan sayıyorduk.

(B6492 Buhârî, Rikâk, 32)

٦٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللَّهِ تَعَالَى، أَنْ يَأْتِيَ الْمَرْءُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

64. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Allah Teâlâ gücenir. Allah'ın gücenmesi, kulunun O'nun haram kıldığı şeyleri yapmasından dolayıdır.

(B5223 Buhârî, Nikâh, 108; M6995 Müslim, Tevbe, 36)

٦٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ ثَلاَثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ: أَبْرَصَ، وَأَقْرَعَ، وَأَعْمَى، أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكاً، فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْنٌ حَسَنٌ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ، فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ وَأُعْطِيَ لَوْناً حَسَناً. قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ الرَّاوِي فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا. فَأَتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي هٰذَا الَّذِي قَذِرَنِي النَّاسُ، فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ. وَأُعْطِيَ شَعْراً حَسَناً. قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ، فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلاً، وَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا. فَأَتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ

النَّاسَ فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ. قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِداً فَأُنْتِجَ هٰذَانِ وَوَلَّدَ هٰذَا، فَكَانَ لِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ، وَلِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ، وَلِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ. ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ، وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ، وَالْمَالَ، بَعِيراً أَتَبَلَّغُ بِهِ فِي سَفَرِي، فَقَالَ: الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذُرُكَ النَّاسُ، فَقِيراً، فَأَعْطَاكَ اللّٰهُ، فَقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هٰذَا الْمَالَ كَابِراً عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِباً فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ إِلَى مَا كُنْتَ. وَأَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهٰذَا، وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ هٰذَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِباً فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ إِلِيَ مَاكُنْتَ. وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي؟ فَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي، فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ فَوَاللّٰهِ مَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. فَقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ، وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

65. Ebû Hüreyre (ra), Peygamber'den ﷺ şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

İsrailoğullarında biri alacalı, diğeri kel ve öbürü kör olan üç kişi vardır. Allah Teâlâ, bu insanları sınamak ister. Onlara bir melek gönderir. Melek, alacalıya gelir, "En çok ne istersin?" diye sorar. Alacalı "Güzel bir renk ve güzel bir cilt, beni insanlara iğrenç gösteren şeyin giderilmesini isterim." der. Melek hemen onu sıvazlar, iğrenç hâl kendisinden gider ve rengi güzelleşir. Melek ona, "En sevdiğin mal nedir?" diye sorar. Alacalı adam, "Deve yahut inek" cevabını verir. (Bunun hangisini söylediği hakkında ravinin şüphesi vardır.) Ona on aylık bir gebe dişi deve verilir ve melek, "Allah, bunları senin için bereketli kılsın." der.

Sonra kel olan adamın yanına gider ve "En çok ne istersin?" diye sorar. O da "Güzel bir saçım olmasını ve insanları iğrendiren bu hâlin benden giderilmesini isterim" der. Melek hemen onu da sıvazlar, iğrenç görüntü gider ve güzel saçları çıkar. Sonra melek ona, "En sevdiğin mal nedir?" diye sorar. "İnek" der. Ona gebe bir inek verilir. Melek, "Allah, bunu senin için bereketli kılsın." der.

Sonra kör olan kişinin yanına gelir ve "En çok ne istersin?" diye sorar. Kör, "Cenâb-ı Hakk'ın gözlerimi geri vermesini ve insanları görebilmeyi." der. Bunun üzerine melek onun da gözlerini sıvazlar, Allah Teâlâ yeniden görmesini sağlar. Melek, "En sevdiğin mal nedir?" der. (Adam,) "Koyun." der. Bunun üzerine kendisine gebe bir koyun verilir. Hayvanlardan deve ile inek yavrular, koyun kuzular. Bu üç kimseden her birinin bir vadiyi dolduracak kadar develeri, inekleri ve koyunları olur.

Melek alacalının önceki hâline bürünerek tekrar yanına gelir ve "Fakir bir adamım, yola devam etme imkânım kalmadı, bugün ulaşmak istediğim yere, önce Allah'ın sonra senin yardımın sayesinde varabilirim. Rengini ve cildini güzelleştiren zâtın hakkı için senden bana bir deve vermeni istiyorum; ta ki onunla yolculuğumu tamamlayabileyim." der. (Daha önce alaca hastalığına yakalanan) adam, "Verilmesi lazım gelen haklar çoktur!" karşılığını verir. Bunun üzerine melek, "Ben seni tanır gibi oluyorum, sen alacalı biriydin, insanlar senden iğrenirlerdi, fakirdin, Allah sana mal verdi, öyle değil mi?" der. Alacalı adam, "Bu mal bana dededen, babadan miras olarak intikal etti." der. Melek, "Eğer yalan söylüyorsan Allah seni önceki hâline döndürsün" der.

Melek daha sonra kelin kılığına girerek onun yanına gelir, ona da ötekine söylediği gibi söyler. Adam ala tenli gibi cevap verir. Melek buna da "Eğer yalan söylüyorsan, Allah seni evvelki hâline çevirsin." der.

Sonra körün kılık ve kıyafetine girerek onun yanına gelir ve "Yolcu ve fakir bir adamım, yola devam etme imkânım kalmadı. Bugün önce Allah'ın, sonra senin yardımın sayesinde gideceğim yere varabileceğim. Sana tekrar görmeyi bahşeden Allah hakkı için senden bir koyun istiyorum; ta ki onunla yolculuğumu devam ettirebileyim." der. Bunun üzerine daha evvel kör olan kişi, "Ben kördüm, Allah

görmemi sağladı. İstediğini al, istediklerini bırak. Allah'a yemin ederim ki Allah için hiçbir şeyi senden esirgemeyeceğim." der. Melek, "Malın senin olsun, bu sizin için bir imtihandı. Allah, senden razı oldu ve arkadaşlarına gazap etti." der.

(M7431 Müslim, Zühd, 10; B3464 Buhârî, Enbiyâ, 51)

٦٦- عَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ، وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ،
وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا، وَتَمَنَّى عَلَى اللّٰهِ الْأَمَانِيَّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ

66. Ebû Ya'lâ Şeddâd b. Evs'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Akıllı insan, kendini sorgulayan ve ölüm ötesi için çalışandır. Âciz insan ise, nefsini çirkin arzularına uyduran ve Allah'tan olmayacak şeyler umandır.

(T2459 Tirmizî, Kıyâmet, 25)

٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَالَا يَعْنِيهِ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ
التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ.

67. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kendisini ilgilendirmeyen ve faydası olmayan (mâlâyâni) şeyleri terk etmesi, kişinin iyi Müslüman oluşundandır.

(T2317 Tirmizî, Zühd, 11)

٦٨- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا
يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَ ضَرَبَ امْرَأَتَهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

68. Hz. Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle buyurmuştur:

Kişiye, eşini niçin dövdüğü sorulmaz.[51]

(D2147 Ebû Dâvûd, Nikâh, 41, 42)

Rivayet, bu hâliyle yanlış anlaşılmaya müsaittir: “Allah tarafından hesabı sorulmaz.” şeklinde anlaşılmamalıdır. Ahmed b. Hanbel’in Müsned’inde (I. 20) aynı isnad ile nakledilen rivayette: “Adama, eşini neden dövdüğünü sorma!” şeklindedir. Burada Hz. Peygamber zamanındaki özel bir olaya işaret edilmektedir. Eşler arası gerilim aile sırrı olarak kaldıkça başkalarının müdahalesi söz konusu olamaz. Ancak adli mercilere intikal ederse yahut aleniyet kesbederse başta yakınlar olmak üzere aralarının düzeltilmesi için girişimde bulunmak insani, dinî ve ahlaki bir vazife olur. Peygamberimiz, kadınlara karşı şiddet kullanmayı yasaklamıştır. Nitekim Medine’de bir grup hanım eşlerinin kendilerine şiddet uyguladıklarını söyleyerek Hz. Peygamber’den yardım istemişler, bunun üzerine Peygamber (sav) bunun çok çirkin bir tutum olduğunu belirtmiş ve insanları bu kabil davranışlardan şiddetle menetmiştir.

Sorumluluk Bilinci (Takva)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهِ﴾

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa öylece sakının...

(Âl-i İmrân, 3/102)

﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾

Gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı gelmekten sakının...[52]

(Teğâbün, 64/16)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً﴾

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin...

(Ahzâb, 33/70)

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً ۝ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ﴾

...Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu ummadığı yerden rızıklandırır...

(Talâk, 65/2-3)

﴿إِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾

...Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız; O, size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir ve sizin kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah, büyük lütuf sahibidir.

(Enfâl, 8/29)

٦٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَكْرَمُ النَّاسِ؟ قَالَ: «أَتْقَاهُمْ» فَقَالُوا: لَيْسَ عَنْ هٰذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ: «فَيُوسُفُ نَبِيُّ اللهِ ابْنُ نَبِيِّ اللهِ ابْنِ نَبِيِّ اللهِ ابْنِ خَلِيلِ اللهِ». قَالُوا: لَيْسَ عَنْ هٰذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ: فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِي؟ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقُهُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

69. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

–Ey Allah'ın Resûlü, insanların en saygını ve değerlisi kimdir, diye soruldu. Peygamber (sav):

–En muttaki olanlarıdır, buyurdu.

–Yâ Resûlallah, sana bunu sormuyoruz, dediler.

–İnsanların en saygını, Halîlullah (Hz. İbrahim) oğlu peygamber oğlu peygamber oğlu peygamber olan Yusuf'tur (as.), dedi.

–Yâ Resûlallah, biz bunu da sormuyoruz.

–Bana Arap soyundan kimlerin daha seçkin olduğunu mu soruyorsunuz? Câhiliye devrinde hayırlı (seçkin/saygın) olanlar, şayet İslâm'ı yeterince kavrarlarsa İslâmiyet'te de en hayırlı (seçkin/saygın) kimseler olurlar, buyurdu.

(B3353 Buhârî, Enbiyâ, 8; M6161 Müslim, Fedâil, 168)

٧٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ. فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ. فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

70. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

Dünya tatlı ve caziptir. Allah sizi dünyada egemen kılacak ve nasıl davranacağınıza bakacaktır. Dünyadan ve kadınlardan sakının. Zira İsrailoğullarının ilk sınavı kadınlar yüzünden olmuştur.

(M6948 Müslim, Rikâk, 99)

٧١- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

71. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle derdi:

Allah'ım, senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isterim.

(M6904 Müslim, Zikir, 72)

٧٢- عَنْ أَبِي طَرِيفٍ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ الطَّائِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ ثُمَّ رَأَى أَتْقَى لِلّٰهِ مِنْهَا فَلْيَأْتِ التَّقْوَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

72. Ebû Tarîf Adî b. Hâtim et-Tâî (ra), Resûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

Bir şeyi yapmak üzere yemin eden kimse, sonra takvaya daha uygun olanı görürse, onu yapsın.

(M4275 Müslim, Eymân, 15)

٧٣- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلَانَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ: «اتَّقُوا اللّٰهَ، وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا أُمَرَاءَكُمْ،

تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ:
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

73. Ebû Ümâme Sudey b. Aclân el-Bâhilî (ra) anlatıyor:

Vedâ Haccı hutbesinde Resûlullah'ın şöyle dediğini işittim:

Allah'tan sakının, beş vakit namazınızı kılın, Ramazan orucunuzu tutun; mallarınızın zekâtını verin ve amirlerinizin sözünü dinleyin ve böylece Rabbinizin cennetine girin."

(T616 Tirmizî, Cum'a, 80)

Bu âyet, bir önceki âyeti açıklamaktadır.

Allah’a Kesin İman (Yakîn) ve O’na Dayanmak (Tevekkül)

﴿وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا﴾

Müminler düşman birliklerini görünce, “İşte bu, Allah’ın ve Resûlü’nün bize vaad ettiği şeydir. Allah ve Resûlü doğru söylemişlerdir” dediler. Bu onların ancak imanlarını ve teslimiyetlerini artırmıştır.

(Ahzâb, 33/22)

﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ * فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ﴾

Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, “İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun” dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve “Allah bize yeter, O, ne güzel vekildir!” dediler. Bundan dolayı Allah’tan bir nimet ve lütufla kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler ve Allah’ın rızasını aradılar. Allah, büyük lütuf sahibidir.

(Âl-i İmrân, 3/173-174)

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

Sen, ölümsüz ve diri olana (Allah’a) tevekkül et...

(Furkân, 25/58)

﴿وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

...Müminler sadece Allah'a tevekkül etsinler...

(İbrâhîm, 14/11)

﴿فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ﴾

...Kesin karar verdiğinde, artık Allah'a tevekkül et...

(Âl-i İmrân, 3/159)

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

...Kim Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter...

(Talâk, 65/3)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾

Müminler ancak Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen, onlara Allah'ın âyetleri okunduğunda imanları artan kimselerdir; onlar, sadece Rablerine tevekkül ederler.

(Enfâl, 8/2)

٧٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «عُرِضَتْ عَلَيَّ الْأُمَمُ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ وَمَعَهُ الرُّهَيْطُ وَالنَّبِيَّ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالرَّجُلَانِ، وَالنَّبِيَّ لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ إِذْ رُفِعَ لِي سَوَادٌ عَظِيمٌ فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ أُمَّتِي، فَقِيلَ لِي: هٰذَا مُوسَى وَقَوْمُهُ وَلٰكِنِ انْظُرْ إِلَى الْأُفُقِ فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ فَقِيلَ لِي

أُنْظُرْ إِلَى الْأُفُقِ الْآخَرِ فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ فَقِيلَ لِي: هٰذِهِ أُمَّتُكَ، وَمَعَهُمْ سَبْعُونَ أَلْفاً يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلاَ عَذَابٍ» ثُمَّ نَهَضَ فَدَخَلَ مَنْزِلَهُ، فَخَاضَ النَّاسُ فِي أُولٰئِكَ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِلاَ حِسَابٍ وَلاَ عَذَابٍ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ صَحِبُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ وُلِدُوا فِي الْإِسْلاَمِ، فَلَمْ يُشْرِكُوا بِاللّٰهِ شَيْئاً وَذَكَرُوا أَشْيَاءَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَا الَّذِي تَخُوضُونَ فِيهِ؟» فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ: «هُمُ الَّذِينَ لاَ يَرْقُونَ، وَلاَ يَسْتَرْقُونَ، وَلاَ يَتَطَيَّرُونَ، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ» فَقَامَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنٍ فَقَالَ: اُدْعُ اللّٰهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، فَقَالَ: «أَنْتَ مِنْهُمْ» ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: اُدْعُ اللّٰهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَقَالَ: «سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

74. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Bana ümmetler gösterildi; peygamber gördüm yanında küçük bir grup vardı, peygamber gördüm yanında bir veya iki kişi vardı. Peygamber gördüm, yanında kimseler yoktu. Derken önüme büyük bir kalabalık çıktı. Bunları kendi ümmetim zannettim. Bana, bu Musa ve kavmidir, sen ufka bak, dediler. Baktım ki büyük bir karaltı. Diğer ufka bak, dediler. Baktım ki yine büyük bir karaltı. İşte bunlar senin ümmetindir, bunların içinde yetmiş bin kimse var ki, hesapsız ve azapsız cennete girecekler, dediler.

Sonra Peygamber ﷺ kalktı ve evine girdi.

Halk aralarında, hesapsız ve azapsız cennete girecek olan bu yetmiş bin kimseyi

konuşmaya başladılar. Bazıları belki de bunlar “Resûlullah’ın ﷺ ashâbıdır.” dediler. Bazıları, bunlar İslâm devrinde doğmuş, Allah’a şirk koşmamış kimseler olsa gerek, dediler; daha başka şeyler de söylediler.

Bu esnada Allah Resûlü ﷺ, yanlarına çıktı ve ne hakkında konuşuyorsunuz, dedi. Hesapsız ve azapsız cennete girecekler hakkında konuştuklarını söylediler. Bunun üzerine Peygamber ﷺ, “Bunlar, büyü yapmaz, yaptırmak da istemezler, uğursuzluğa inanmazlar, Rablerine tevekkül ederler.” dedi. Bunun üzerine Ukkâşe b. Mihsan kalktı ve:

–Beni de o zümreden kılması için Allah’a dua et, dedi.

Peygamber ﷺ de:

–Sen onlardansın, dedi. Sonra bir adam daha kalktı ve:

–(Yâ Resûlallah) beni de onlardan kılması için Allah’a dua etsen, dedi. Peygamber ﷺ:

–Ukkâşe senden evvel davrandı, karşılığını verdi.

(M527 Müslim, Îmân, 374; B5705 Buhârî, Tıb, 17)

٧٥- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ. اَللّٰهُمَّ أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لاَ تَمُوتُ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

75. İbn Abbâs’tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle derdi:

Allah’ım, sana teslim oldum, sana inandım, sana tevekkül ettim ve yüzümü sana döndüm. Allah’ım senin yardımınla mücadele ettim, beni dalalette bırakmaman için izzetine sığındım. Senden başka ilah yoktur, sen ölmeyen dirisin, insanlar ve cinler ise ölümlüdürler.

(M6899 Müslim, Zikir, 67; B7385 Buhârî, Tevhîd, 8)

٧٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَيْضاً قَالَ: «حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ

الْوَكِيلُ قَالَهَا إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَقَالَهَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَالُوا: «إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا: حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كَانَ آخِرُ قَوْلِ إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُلْقِيَ فِي النَّارِ «حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ».

76. İbn Abbâs (ra) şöyle demiştir:

"Allah bize kâfidir, ne güzel vekildir." (meâlindeki âyetteki ifadeleri) İbrahim (as) ateşe atıldığı zaman söylemiştir. Muhammed ﷺ de bu ifadeyi "İnsanlar sizin üzerinize yürümek için toplandılar, onlardan korunun." dediklerinde söylemiştir. (Âyet şöyle devam etmektedir:) "Bu söz Müslümanların imanlarını artırdı ve "Allah bize kâfidir, ne güzel vekildir" dediler."

(B4563 Buhârî, Tefsîr, (Âl-i İmrân) 13)

İbn Abbâs'tan (ra) gelen diğer bir rivayete göre de şöyle demiştir: Ateşe atıldığı zaman İbrahim'in (as) son sözü "Allah bana yeter; O, ne güzel vekildir." olmuştur.

(B4564 Buhârî, Tefsîr, (Âl-i İmrân) 13)

٧٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَقْوَامٌ أَفْئِدَتُهُمْ مِثْلُ أَفْئِدَةِ الطَّيْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

77. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Cennete, kalpleri kuş kalbi gibi (saf ve temiz) olan insanlar girecektir.

(M7162 Müslim, Cennet, 27)

٧٨- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قِبَلَ نَجْدٍ فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَفَلَ مَعَهُمْ، فَأَدْرَكَتْهُمُ الْقَائِلَةُ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِضَاهِ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتَفَرَّقَ النَّاسُ يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ، وَنَزَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحْتَ سَمُرَةٍ، فَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ، وَنِمْنَا نَوْمَةً، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُونَا، وَإِذَا عِنْدَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: «إِنَّ هٰذَا اخْتَرَطَ عَلَيَّ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ، فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ فِي يَدِهِ صَلْتاً، قَالَ: مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قُلْتُ: اَللّٰهُ» ثَلاَثاً وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَجَلَسَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ جَابِرٌ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَاتِ الرِّقَاعِ، فَإِذَا أَتَيْنَا عَلَى شَجَرَةٍ ظَلِيلَةٍ تَرَكْنَاهَا لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَسَيْفُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَلَّقٌ بِالشَّجَرَةِ، فَاخْتَرَطَهُ فَقَالَ: تَخَافُنِي؟ قَالَ: «لاَ» قَالَ: فَمَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قَالَ: «اَللّٰهُ». وَفِي رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيِّ فِي صَحِيحِهِ: قَالَ مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قَالَ: «اَللّٰهُ» قَالَ: فَسَقَطَ السَّيْفُ مِنْ يَدِهِ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّيْفَ فَقَالَ: «مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟» فَقَالَ: كُنْ خَيْرَ آخِذٍ، فَقَالَ: «تَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ؟» قَالَ: لاَ، وَلٰكِنِّي أُعَاهِدُكَ أَنْ لاَ أُقَاتِلَكَ، وَلاَ أَكُونَ مَعَ قَوْمٍ يُقَاتِلُونَكَ،

فَخَلَّى سَبِيلَهُ، فَأَتَى أَصْحَابَهُ فَقَالَ: جِئْتُكُمْ مِنْ عِنْدِ خَيْرِ النَّاسِ.

78. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah ile birlikte Necid istikametinde bir sefere katılmıştı. Beraber dönerlerken, öğle vakti olunca ağaçlı bir vadide Allah Resûlü konaklamıştı. Askerler ağaçların altında gölgelenmek için dağılmışlardı. Resûlullah semüre denilen bir ağacın altına gitmiş, kılıcını da ağacın dalına asmıştı. (Câbir diyor ki;) Uykuya dalmıştık. Derken Resûlullah bizi çağırdı. Yanında bir bedevi duruyordu. Peygamber şöyle dedi:

Ben uyurken bu bedevi, bana saldırmak için kılıcımı kınından çekmiş. Uykudan uyandım ki elindeki kılıçla:

–Seni benden kim koruyacak, dedi. Ben de ona:

–Allah (koruyacak), diye üç kere tekrarladım.

(Câbir diyor ki) Peygamber o bedeviyi cezalandırmadı ve adam orada oturdu.

(B2910 Buhârî, Cihâd, 84; M5950, M5951 Müslim, Fedâil, 13-14)

Diğer bir rivayete göre Câbir şöyle diyor: Peygamber ile Zâtürrika denilen yerde idik. Gölgeli bir ağaca rastlarsak onu Peygamber'e bırakırdık. Resûlullah'ın kılıcı ağaçta asılı iken müşriklerden bir adam gelip onu kınından çekerek, "Benden korkuyor musun?" demiş. Peygamber, "Hayır." demiş. "Peki seni benden kim koruyacak?" demiş. Peygamber, "Allah (koruyacak.)" cevabını vermiş.

(M1949 Müslim, Müsâfirîn, 311)

Ebû Bekir el-İsmâilî'nin Sahîh'indeki rivayeti şöyledir: Bedevi, "Seni benden kim korur?" dedi. Peygamber, "Allah korur." dedi. Bedevi'nin elinden kılıç düşüverdi. Peygamber hemen kılıcı aldı ve "Seni benden kim kurtarır?" dedi. Bedevi, "Cezalandıranların hayırlısı ol." dedi. Peygamber, "Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim, Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet eder misin?" dedi. Bedevi, "Hayır, fakat sana karşı harp etmemeye ve sana karşı harp edenlerin yanında bulunmamaya söz veririm." dedi. Bunun üzerine Peygamber adamı salıverdi. O da arkadaşlarının yanına geldi ve "Size insanların en hayırlısının yanından geliyorum." dedi.

٧٩- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَغْدُو خِمَاصاً وَتَرُوحُ بِطَاناً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

79. Hz. Ömer'in (ra) Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Eğer Allah'a gereği gibi tevekkül etseydiniz, Allah size kuşlara rızık verdiği gibi

rızık verirdi. Kuşlar sabahleyin aç çıkarlar, akşamleyin doymuş olarak dönerler.

(T2344 Tirmizî, Zühd, 33)

٨٠- عَنْ أَبِي عُمَارَةَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا فُلاَنُ إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ. رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ.» فَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ مِنْ لَيْلَتِكَ مِتَّ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَإِنْ أَصْبَحْتَ أَصَبْتَ خَيْراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلاَةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ وَقُلْ: وَذَكَرَ نَحْوَهُ ثُمَّ قَالَ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَقُولُ»

80. Ebû Ümâre el-Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

"Ey filanca, yatağına girdiğinde, "Allah'ım, sana boyun eğdim, yüzümü sana çevirdim, işlerimi sana havale ettim, sana gönül bağladım ve senden korktuğum için sana sığındım; sığınmak veya korunmak için senden başka sığınak yoktur. İndirmiş olduğun Kitabına ve göndermiş olduğun Peygamberine inandım." de. Eğer o gece ölürsen fıtrat üzere ölürsün, eğer sabaha çıkarsan hayra nail olursun."

(B7488 Buhârî, Tevhîd, 34; M6884-M6886 Müslim, Zikir, 57-58)

Buhârî ile Müslim'in *Sahîh*lerinde, Berâ'dan rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ;

"Yatağına gireceğin zaman, namaz için aldığın abdest gibi abdest al, sonra sağ

yanına yat ve şöyle de.” buyurdu ve yukarıda geçen duayı aynen zikretti. “Uyumadan önce en son sözün bu dua olsun.” dedi.

(B6311 Buhârî, Deavât, 6; M6882-M6883 Müslim, Zikir, 56)

٨١- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَامِرِ بْنِ عُمَرَ ابْنِ كَعْبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ تَيْمِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبِ الْقُرَشِيِّ التَّيْمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَهُوَ وَأَبُوهُ وَأُمُّهُ صَحَابَةٌ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: نَظَرْتُ إِلَى أَقْدَامِ الْمُشْرِكِينَ وَنَحْنُ فِي الْغَارِ وَهُمْ عَلَى رُؤُوسِنَا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ تَحْتَ قَدَمَيْهِ لَأَبْصَرَنَا فَقَالَ: «مَا ظَنُّكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بِاثْنَيْنِ اللّٰهُ ثَالِثُهُمَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

81. Hz. Ebû Bekir[53] (ra) anlatıyor:

Mağarada müşrikler başımızın ucunda (bizi ararlar) iken onların ayaklarına baktım da:

“Yâ Resûlallah, eğer bunların birisi (eğilip) ayağının altına bakacak olursa muhakkak bizi görür.” dedim. Onun üzerine Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:

“Ey Ebû Bekir, üçüncüleri Allah olan bu iki kişi için neden telaş ediyorsun?”

(M6169 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 1; B4663 Buhârî, Tefsîr, (Tevbe) 9)

٨٢- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: «بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وَالتِّرمِذِيُّ وَغَيْرُهُمَا بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ. قَالَ التِّرمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ

صَحِيحٌ، وَهَذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ.

82. Müminlerin annesi Ümmü Seleme'den[54] (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ evinden çıkarken şöyle derdi:

"Allah'ın adıyla; Allah'a tevekkül ederim. Allah'ım! (doğru yoldan) sapmaktan veya saptırılmaktan, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, haksızlık etmekten veya haksızlığa uğramaktan, saygısızlık etmekten veya saygısızlığa uğramaktan sana sığınırım."

(D5094 Ebû Dâvûd, Edeb, 102, 103; T3427 Tirmizî, Deavât, 35)

٨٣- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «مَنْ قَالَ يَعْنِي إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ: بِسْمِ اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، يُقَالُ لَهُ هُدِيتَ وَكُفِيتَ وَوُقِيتَ، وَتَنَحَّى عَنْهُ الشَّيْطَانُ»

83. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Bir kimse evinden çıkarken, "*Bismillâh tevekkeltü alâllâh lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh (Allah'ın adıyla. Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet ancak Allah'ın lütfuyladır.)*" derse ona; " sen doğruya eriştirildin, endişelerinden emin kılındın ve korundun." denilir ve şeytan ondan uzaklaşır.

(D5095 Ebû Dâvûd, Edeb, 102, 103; T3426 Tirmizî, Deavât, 34)

٨٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَخَوَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ أَحَدُهُمَا يَأْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالآخَرُ

يَحْتَرِفُ، فَشَكَا الْمُحْتَرِفُ أَخَاهُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«لَعَلَّكَ تُرْزَقُ بِهِ»

84. Enes (ra) anlatıyor:

Peygamber zamanında iki kardeş vardı. Birisi (ilim için) Peygamber'in meclisine devam eder, diğeri ise işe giderdi. İşe giden kardeş, Peygamber'in meclisine devam eden kardeşini Resûlullah'a şikâyet etti. Peygamber de, "(Ne biliyorsun) belki de onun sayesinde sana rızık veriliyordur!" dedi.

(T2345 Tirmizî, Zühd, 33)

Kureyş'in Teym kolundandır. Dedeleri şöyledir: Osman » Âmir > Ömer > Ka'b > Sa'd > Teym > Mürre > Ka'b > Lüey > Ğâlib. Kendisi, babası ve annesi sahâbedendir.

Ümmü Seleme'nin ismi Hind'dir. Babası Mahzûm kabilesiden Ebû Ümeyye Huzeyfe'dir.

Dürüst Olmak (İstikâmet)

﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ﴾

(Öyle ise) emrolunduğun gibi dosdoğru ol...

(Hûd, 11/112)

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ * نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي
الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا
تَدَّعُونَ * نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ﴾

Şüphesiz "Rabbimiz Allah'tır" deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine peşpeşe melekler iner ve derler ki: "Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) vadedilen cennetle sevinin!" "Biz dünya hayatında da âhirette de sizin dostlarınızız. Çok bağışlayan ve çok merhametli olan Allah'tan bir ikram olarak, orada sizin için canlarınızın çektiği ve istediğiniz her şey var."

(Fussilet, 41/30-32)

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

*

أُولٰئِكَ

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

“Şüphesiz Rabbimiz Allah’tır” deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de. Onlar cennetliklerdir. Yaptıklarına karşılık, orada ebedî kalacaklardır.

(Ahkâf, 46/13-14)

٨٥- وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو، وَقِيلَ أَبِي عَمْرَةَ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلاً لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ. قَالَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللّٰهِ: ثُمَّ اسْتَقِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

85. Ebû Amr yahut Ebû Amre Süfyân b. Abdullah (ra) anlatıyor:

–Yâ Resûlallah, Müslümanlığa dair bana bir söz söyle ki, o konuda senden başka hiç kimseye bir şey sormaya ihtiyaç hissetmeyeyim, dedim. Peygamber (sav) bana:

–Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol, buyurdu.

(M159 Müslim, Îmân, 62)

٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَارِبُوا وَسَدِّدُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُوَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ» قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

86. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

–İbadetlerinizde ölçülü ve titiz olun; (fakat) bilin ki hiçbiriniz (sadece) ameli sayesinde kurtuluşa eremez.

–Yâ Resûlallah, sen de mi, dediler. (Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) şöyle dedi:)

–Evet, Allah, rahmetiyle ve lütfuyla kuşatmamış olsa ben de kurtulamam.

(M7117 Müslim, Münâfikîn, 76)

Yaratılıştaki İhtişamı Düşünmek

﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلّٰهِ مَثْنَى وَفُرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا﴾

De ki: “Size sadece tek bir öğüt veriyorum; ister başkasıyla birlikte, ister yalnız başınıza Allah için durup iyice bir düşünün…”

(Sebe, 34/46)

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ
لِأُولِي الْأَلْبَابِ * الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى
جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ﴾

Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. Onlar ayaktayken de, otururken de, yanları üzerine yatarken de Allah’ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. “Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden tenzih ederiz...” (derler).

(Âl-i İmrân, 3/190-191)

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ * وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ *
وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ * وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ * فَذَكِّرْ
إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾

Onlar, deveye bakmıyorlar mı, nasıl yaratılmış! Göğe bakmıyorlar mı, nasıl yükseltilmiş! Dağlara bakmıyorlar mı, nasıl dikilmişler! Yeryüzüne bakmıyorlar mı, nasıl yayılmış! Artık sen öğüt ver! Sen sadece bir öğütçüsün.

(Gâşiye, 88/17-21)

﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا﴾

Onlar yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmadılar mı? (Allah, onları yerle bir etmiştir. İnkâr edenlere de bu akıbetin benzerleri vardır.)

(Muhammed, 47/10)

Hayırlı İşlere Koşmak

﴿فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ﴾

...Haydi, hep hayırlara koşun, yarışın!...

(Bakara, 2/148)

﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ
وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾

Rabbinizin bağışlamasına ve genişliği göklerle yer arası kadar olan, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan cennete koşun.

(Âl-i İmrân, 3/133)

٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ، فَسَتَكُونُ فِتَنٌ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا، يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

87. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:

İyi işler yapmakta acele edin; yakında karanlık geceler gibi birtakım fitneler meydana gelecek. O vakit insan, mümin olarak sabaha çıkacak, kâfir olarak geceleyecek; mümin olarak geceleyip, kâfir olarak sabaha çıkacaktır; dünya malı karşılığında dinini satacaktır.

(M313 Müslim, Îmân, 186)

٨٨- عَنْ أَبِي سِرْوَعَةَ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ، فَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعاً فَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ، فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ، فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ، فَرَأَى أَنَّهُمْ قَدْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ، قَالَ: «ذَكَرْتُ شَيْئاً مِنْ تِبْرٍ عِنْدَنَا، فَكَرِهْتُ أَنْ يَحْبِسَنِي، فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «كُنْتُ خَلَّفْتُ فِي الْبَيْتِ تِبْراً مِنَ الصَّدَقَةِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُبَيِّتَهُ»

88. Ebû Sirve'a Ukbe b. Hâris (ra) anlatıyor:

Medine'de Peygamber'in arkasında ikindi namazını kıldım. Selâm verdi, sonra aceleyle kalktı, insanların omuzlarından atlayarak eşlerinden birinin odasına gitti. İnsanlar, Peygamber'in acele etmesinden dolayı telaşa düştü. Resûlullah kısa bir süre sonra geri geldi ve acele edişinden dolayı onların şaşkınlıklarını gördü ve şöyle dedi:

Evde bir miktar altın ve gümüş olduğunu hatırladım, (Allah'a yönelmekten) beni alıkoyar diye korktum ve onların dağıtılmasını emrettim.

(B851 Buhârî, Ezân, 158)

Buhârî'nin diğer bir rivayeti de şöyledir:

Sadaka malından evde bir miktar altın, gümüş kalmıştı, onların bir gece daha evde kalmasına gönlüm razı olmadı.

(B1430 Buhârî, Zekât, 20)

٨٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ للهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فَأَيْنَ أَنَا؟ قَالَ: «فِي الْجَنَّةِ» فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ كُنَّ فِي يَدِهِ، ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

89. Câbir (ra) anlatıyor:

Uhud Savaşı (nın yaşandığı) gün bir adam:

–Allah uğrunda savaşıp öldürülürsem benim yerim neresidir, diye Peygamber’e ﷺ sordu. Peygamber ﷺ de:

–Cennettir, dedi. Adam elindeki hurmaları hemen yere attı, sonra savaştı ve şehit düştü.

(B4046 Buhârî, Megâzî, 17; M4913 Müslim, İmâre, 143)

٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْراً؟ قَالَ: «أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ، وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلاَ تُمْهِلْ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ. قُلْتَ: لِفُلاَنٍ كَذَا وَلِفُلاَنٍ كَذَا، وَقَدْ كَانَ لِفُلاَنٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

90. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Peygamber’e ﷺ bir adam geldi ve:

–Yâ Resûlallah, hangi sadakanın sevabı daha çoktur, dedi. Peygamber ﷺ de:

–Sağlıklı iken, cimriliğin üzerindeyken yoksul düşmekten korktuğun, zengin olmayı umduğun zamanda verdiğin sadakanın sevabı çoktur. Yoksa (vermeyi) ihmal edip de can boğaza geldikten sonra, “Filana bu kadar, filancaya da şu kadar olsun.” demende bir fayda yoktur. Zaten o mal, onların olmuştur, buyurdu.

(B1419 Buhârî, Zekât, 11; M2382 Müslim, Zekât, 92)

٩١- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ سَيْفاً يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ: «مَنْ يَأْخُذُ مِنِّي هٰذَا؟ فَبَسَطُوا أَيْدِيَهُمْ، كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ يَقُولُ: أَنَا أَنَا. قَالَ: «فَمَنْ يَأْخُذُهُ بِحَقِّهِ؟ فَأَحْجَمَ الْقَوْمُ، فَقَالَ أَبُو دُجَانَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَنَا آخُذُهُ بِحَقِّهِ، فَأَخَذَهُ فَفَلَقَ بِهِ هَامَ الْمُشْرِكِينَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

91. Enes (ra) anlatıyor:

Allah Resûlü ﷺ, Uhud Savaşı (nın yaşandığı) gün eline bir kılıç aldı ve:

–Bu kılıcı kim benden almak ister, diye sordu. Oradakiler ellerini uzattılar ve hepsi, “Ben, ben!” dediler. Sonra Peygamber ﷺ:

–Hakkını vermek üzere onu kim alır, dedi. Bunun üzerine topluluk duraksadı. Ebû Dücâne (ra):

–Hakkını vermek üzere o kılıcı ben alırım, dedi; hemen aldı ve onu müşriklerin başlarına çaldı.

(M6353 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 128)

٩٢- عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ قَالَ: أَتَيْنَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَشَكَوْنَا إِلَيْهِ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ. فَقَالَ: «اِصْبِرُوا فَإِنَّهُ لاَ يَأْتِي زَمَانٌ إِلاَّ وَالَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ» سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

92. Zübeyr b. Adî anlatıyor:

Enes b. Mâlik’e (ra) geldik ve Haccâc’dan çektiğimiz(zulümler)i kendisine şikâyet ettik. Enes (bize):

–(Rabbinize kavuşuncaya kadar) sabredin. Zira her gelen gün, geçen günden daha kötü olacak, buyurduğunu Peygamberinizden işittim, dedi.

(B7068 Buhârî, Fiten, 6)

٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعاً، هَلْ تَنْتَظِرُونَ إِلاَّ فَقْراً مُنْسِيًا، أَوْ غِنًى مُطْغِيًا، أَوْ مَرَضاً مُفْسِداً، أَوْ هَرَمًا مُفَنِّداً أَوْ مَوْتاً مُجْهِزاً أَوِ الدَّجَّالَ فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةَ فَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ:

حَدِيثٌ حَسَنٌ.

93. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Yedi şey gerçekleşmeden önce iyi işler yapmakta acele edin: Ne bekliyorsunuz? Her şeyi unutturan yoksulluğu mu, azdırıp saptıran zenginliği mi, sıhhati bozan hastalığı mı, bunaklaştıran ihtiyarlığı mı, ansızın geliveren ölümü mü, beklenenlerin en şerlisi olan Deccâl'i mi? Yoksa kıyameti mi? Kıyamet (hepsinden) daha dehşetli ve daha acıdır!

(T2306 Tirmizî, Zühd, 3)

٩٤- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: «لَأُعْطِيَنَّ هٰذِهِ الرَّايَةَ رَجُلاً يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ، يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْهِ» قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: مَا أَحْبَبْتُ الْإِمَارَةَ إِلاَّ يَوْمَئِذٍ فَتَسَاوَرْتُ لَهَا رَجَاءَ أَنْ أُدْعَى لَهَا، فَدَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا، وَقَالَ: «امْشِ وَلاَ تَلْتَفِتْ حَتَّى يَفْتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكَ» فَسَارَ عَلِيٌّ شَيْئاً، ثُمَّ وَقَفَ وَلَمْ يَلْتَفِتْ، فَصَرَخَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، عَلَى مَاذَا أُقَاتِلُ النَّاسَ؟ قَالَ: «قَاتِلْهُمْ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ فَقَدْ مَنَعُوا مِنْكَ دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

94. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ Hayber (savaşı) gününde şöyle buyurmuştur:

–Bu sancağı Allah'ı ve Resûlü'nü çok seven birine vereceğim;

Allah, Hayber'i onun eliyle fethedecektir.

Ömer (ra) diyor ki:

–O gün, komutanlığı arzu ettim ve bunun için beni çağıracağını umarak Peygamber'e görünmeye çalıştım. Fakat Resûlullah, Ali b. Ebû Tâlib'i (ra) çağırdı ve sancağı ona verdi, sonra da:

–Haydi git, Allah sana fethi ihsan edinceye kadar başka bir şey düşünme, dedi.

Ali biraz yürüdü, sonra arkasına dönmeden durdu ve:

–Yâ Resûlallah, onlarla ne için savaşayım, diye sordu. Peygamber:

–Allah'tan başka ilah olmadığını; Muhammed'in, Allah'ın Resûlü olduğunu ikrar edinceye kadar onlarla savaş. Eğer bunu yaparlarsa hukuki bir gerekçe olmaksızın, senden mallarını ve canlarını kurtarmış olurlar (artık onların mallarına ve canlarına dokunamazsın); hesapları ise Allah'a aittir, buyurdu.

(M6222 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 33)

Allah İçin Çalışmak

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾

Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. Şüphesiz Allah iyilik yapanlarla beraberdir.

(Ankebût, 29/69)

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾

Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.

(Hicr, 15/99)

﴿وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً﴾

Rabbinin adını an ve bütün benliğinle O'na yönel.

(Müzzemmil, 73/8)

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ﴾

Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir.

(Zilzâl, 99/7)

﴿وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْراً وَأَعْظَمَ أَجْراً﴾

...Kendiniz için önceden ne iyilik gönderirseniz, Allah katında onu daha üstün bir iyilik ve daha büyük bir mükâfat olarak bulursunuz...

(Müzzemmil, 73/20)

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Siz hayır olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir.

(Bakara, 2/273)

٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا. فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ. وَمَا
تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ: وَمَا يَزَالُ عَبْدِي
يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ،
وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا،
وَإِنْ سَأَلَنِي أَعْطَيْتُهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

95. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ buyurdu ki: "Kim benim bir dostuma düşmanlık ederse, ben ona karşı harp ilan ederim. Hiçbir kulum bana kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir amelle yaklaşamaz. Nafile ibadetlerle de sürekli bana yakınlaşır, öyle ki sonunda ben onu severim; onu sevince de işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum; benden bir şey isterse istediğini ona veririm, bana sığınırsa onu mutlaka korurum."

(B6502 Buhârî, Rikâk, 38)

٩٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ
رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: «إِذَا تَقَرَّبَ الْعَبْدُ إِلَيَّ شِبْراً تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعاً، وَإِذَا تَقَرَّبَ
إِلَيَّ ذِرَاعاً تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعاً، وَإِذَا أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

96. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ, Azîz ve Celîl olan Rabbinden naklettiği bir hadiste şöyle demiştir:

"Kulum, bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşırım; bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse, ben ona

koşarak gelirim.”

(B7536 Buhârî, Tevhîd, 50)

٩٧- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: اَلصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

97. İbn Abbâs’tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

İki nimet vardır ki, insanların çoğu onların kıymetini bilmez ve aldanırlar: Sağlık ve boş vakit.

(B6412 Buhârî, Rikâk, 1)

٩٨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ حَتّٰى تَتَفَطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقُلْتُ لَهُ، لِمَ تَصْنَعُ هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: «أَفَلاَ أُحِبُّ أَنْ أَكُونَ عَبْداً شَكُوراً؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

98. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Peygamber, gece kalkar ve ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. (Bir seferinde)

–Yâ Resûlallah, niçin böyle yapıyorsun? Allah senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır, dedim. Peygamber şöyle buyurdu:

–Ben, şükreden bir kul olmayı isteyemez miyim?

(B4837 Buhârî, Tefsîr, (Fetih) 2; M7126 Müslim, Münâfikîn, 81)

٩٩- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَحْيَا اللَّيْلَ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ»

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

99. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Ramazan’ın son on günü girince Resûlullah, gecelerini ibadetle geçirir ve ailesini de uyandırırdı. Kendisini bütünüyle ibadete verir ve (eşiyle cinsel) ilişkiden de uzak dururdu.

(M2787 Müslim, İ’tikâf, 7; B2024 Buhârî, Leyletü’l-kadr, 5)

١٠٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ. احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَلَا تَعْجِزْ. وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ «لَوْ» تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ»

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

100. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah şöyle demiştir:

Güçlü mümin, zayıf müminden daha hayırlı ve (Allah nezdinde) daha sevgilidir. Bununla beraber hepsinde de hayır vardır. Sana faydalı olan şey için azimle çalış, Allah’tan yardım iste, acizlik gösterme. Eğer başına bir şey gelirse, keşke şöyle yapsaydım, şöyle şöyle olurdu, deme; ancak, Allah takdir etti ve dilediğini yaptı, de. Zira, “keşke” demek, şeytanın vesvesesine yol açar.

(M6774 Müslim, Kader, 34)

١٠١- عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

101. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber şöyle buyurmuştur:

Cehennem, nefsin arzu ettiği şehevî şeylerle, cennet ise nefsin hoşlanmadığı şeylerle perdelenmiştir.

(B6487 Buhârî, Rikâk, 28; M7130 Müslim, Cennet, 1)

١٠٢- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَافْتَتَحَ الْبَقَرَةَ، فَقُلْتُ يَرْكَعُ عِنْدَ الْمِائَةِ، ثُمَّ مَضَى، فَقُلْتُ يُصَلِّي بِهَا فِي رَكْعَةٍ، فَمَضَى. فَقُلْتُ يَرْكَعُ بِهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ النِّسَاءَ، فَقَرَأَهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ آلَ عِمْرَانَ فَقَرَأَهَا، يَقْرَأُ مُتَرَسِّلاً إِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا تَسْبِيحٌ سَبَّحَ، وَإِذَا مَرَّ بِسُؤَالٍ سَأَلَ، وَإِذَا مَرَّ بِتَعَوُّذٍ تَعَوَّذَ، ثُمَّ رَكَعَ فَجَعَلَ يَقُولُ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ» فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ ثُمَّ قَالَ: «سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلاً قَرِيباً مِمَّا رَكَعَ، ثُمَّ سَجَدَ فَقَالَ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى» فَكَانَ سُجُودُهُ قَرِيباً مِنْ قِيَامِهِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

102. Ebû Abdullah Huzeyfe b. Yemân (ra) anlatıyor:

Bir gece Peygamber ile birlikte namaz kıldım. Resûlullah, Bakara sûresini okumaya başladı. Yüz âyet okuduktan sonra, şimdi rükû eder, dedim. Yüz âyeti geçti, sonra, herhâlde bu sûreyi bir rekâtta okuyarak namaz kılacak, dedim, geçti. Rükû edecek, dedim, etmedi; Nisâ sûresine başladı. Onu da okudu, sonra Âl-i İmrân'a başladı, onu da okudu. Tesbihi ihtiva eden âyet geçtiği vakit tesbih ediyor, dileği ihtiva eden âyetleri okuduğu zaman dilekte bulunuyor, istiâzeyi ihtiva eden âyet geçince istiâze ediyordu. Sonra rükû etti. "*Sübhâne rabbiye'l-azîm (Yüce Rabbimi tesbih ederim)*" dedi. Rükûu da aşağı yukarı kıyamı kadar oldu, sonra "*Semiallâhu limen hamideh, rabbenâ leke'l-hamd (Allah Teâlâ, kendisine hamd edeni işitti; ey Rabbimiz, hamd ancak sanadır)*" dedi ve kalktı. Aşağı yukarı rükûda

durduğu kadar kıyamda durdu. Sonra secdeye vardı, "*Sübhâne rabbiye'l-a'lâ (Yüce Rabbimi tenzih ederim)*" dedi. Secdesini de aşağı yukarı kıyamda durduğu kadar uzattı.

(M1814 Müslim, Müsâfirîn, 203)

١٠٣- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً، فَأَطَالَ الْقِيَامَ حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قِيلَ وَمَا هَمَمْتَ بِهِ
قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَجْلِسَ وَأَدَعَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

103. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Bir gece Peygamber'le birlikte namaz kıldım. Kıyamı o kadar uzattı ki, kötü bir iş yapmayı bile düşündüm, dedi.

–Ne yapmayı düşündün, denilince;

–Peygamber'i kıyamda bırakıp, oturmayı düşündüm, dedi.

(M1815 Müslim, Müsâfirîn, 204; B1135 Buhârî, Teheccüd, 9)

١٠٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ: أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ: يَرْجِعُ
أَهْلُهُ وَمَالُهُ، وَيَبْقَى عَمَلُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

104. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

Üç şey ölünün ardından (mezara kadar) gider: Ailesi, malı ve ameli. Bunlardan ikisi döner, birisi kalır. Dönenler ailesi ve malıdır, kalan ise amelidir.

(B6514 Buhârî, Rikâk, 42; M7424 Müslim, Zühd, 5)

١٠٥- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «اَلْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذٰلِكَ» رَوَاهُ

الْبُخَارِيُّ.

105. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır; cehennem de öyledir.

(B6488 Buhârî, Rikâk, 29)

١٠٦- عَنْ أَبِي فِرَاسٍ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ الْأَسْلَمِيِّ خَادِمِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَبِيتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَآتِيهِ بِوَضُوئِهِ، وَحَاجَتِهِ فَقَالَ: «سَلْنِي» فَقُلْتُ: أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ. فَقَالَ: «أَوْ غَيْرَ ذٰلِكَ؟» قُلْتُ: هُوَ ذَاكَ. قَالَ: «فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

106. Resûlullah'ın ﷺ hizmetçisi ve Suffe ehlinden Ebû Firâs Rebîa b. Ka'b el-Eslemî (ra) anlatıyor:

–Geceleri Allah Resûlü ﷺ ile beraber kalır, abdest suyunu ve ihtiyaç duyduğu diğer eşyasını ona getirirdim. Peygamber ﷺ (bir gün):

–(Hizmetine karşılık) Benden ne istersin, diye sordu.

–Cennette seninle beraber olmak isterim, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Başka bir şey istesen, dedi.

–Benim isteğim budur, dedim.

–O hâlde (bu dileğinin yerine gelmesi için namaz kılmak ve) çok secde etmek suretiyle kendin için bana yardım et, buyurdu.

(M1094 Müslim, Salât, 226)

١٠٧- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ وَيُقَالُ: أَبُو عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ، فَإِنَّكَ لَنْ تَسْجُدَ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلاَّ رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

107. Ebû Abdurrahmân da denilen Allah Resûlü'nün ﷺ azatlısı Ebû Abdullah künyeli Sevbân (ra), Resûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

Çok secde etmeye (namaz kılmaya) çalış. Zira sen secde ettikçe Allah dereceni yükseltir ve o secde sayesinde günahını siler.

(M1093 Müslim, Salât, 225)

١٠٨- عَنْ أَبِي صَفْوَانَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ الْأَسْلَمِيِّ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ النَّاسِ مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

108. Ebû Safvân Abdullah b. Büsr el-Eslemî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

İnsanların en hayırlısı, ömrü uzun, ameli güzel olandır.

(T2329 Tirmizî, Zühd, 21)

١٠٩- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: غَابَ عَمِّي أَنَسُ بْنُ النَّضْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ قِتَالِ بَدْرٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالٍ قَاتَلْتَ الْمُشْرِكِينَ، لَئِنِ اللَّهُ أَشْهَدَنِي قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ لَيَرَيَنَّ اللَّهُ مَا أَصْنَعُ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْكَشَفَ الْمُسْلِمُونَ فَقَالَ: اَللَّهُمَّ أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلَاءِ يَعْنِي أَصْحَابَهُ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلَاءِ يَعْنِي الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَاسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ، فَقَالَ: يَا سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ الْجَنَّةُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، إِنِّي أَجِدُ

رِيحَهَا مِنْ دُونِ أُحُدٍ. قَالَ سَعْدٌ: فَمَا اسْتَطَعْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ
مَاصَنَعَ، قَالَ أَنَسٌ: فَوَجَدْنَا بِهِ بِضْعاً وَثَمَانِينَ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ،
أَوْ طَعْنَةً بِرُمْحٍ، أَوْ رَمْيَةً بِسَهْمٍ، وَوَجَدْنَاهُ قَدْ قُتِلَ وَمَثَّلَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ

فَمَا عَرَفَهُ أَحَدٌ إِلاَّ أُخْتُهُ بِبَنَانِهِ. قَالَ أَنَسٌ: كُنَّا نَرَى أَوْ نَظُنُّ أَنَّ
هٰذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَشْبَاهِهِ: [مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا
مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ] إِلَى آخِرِهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

109. Enes (ra) anlatıyor:

Amcam Enes b. Nadr, Bedir Savaşı'nda bulunamamıştı. Bundan dolayı:

–Yâ Resûlallah, müşriklere karşı yaptığın ilk muharebede bulunamadım. Eğer Allah, müşriklere karşı yapılacak bir savaşta beni bulundurursa neler yapacağımı Allah elbette görecektir, dedi.

Sonra Uhud günü Müslümanların safları bozulunca, arkadaşlarını kastederek:

–Yâ Rabbi, bunların yaptıklarından beni mazur görmeni dilerim, dedi ve müşrikleri kastederek de:

–Bunların yaptıklarından beri olduğumu sana arz ederim, dedi ve ilerledi. Sa'd b. Muâz ile karşılaştı ve ona:

–Ey Sa'd b. Muâz, cenneti istiyorum, Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki, Uhud tarafından cennetin kokusunu alıyorum, dedi. Sa'd:

–Yâ Resûlallah, ben onun yaptığını yapamadım, dedi.

Enes (ra) şöyle devam ediyor:

Amcamı öldürülmüş olarak bulduk; üzerinde seksen kadar kılıç, süngü ve ok yarası vardı. Müşrikler kendisine işkence yaptıklarından kimse onu tanıyamadı, yalnız kız kardeşi onu parmaklarından tanıdı. Biz şu âyetin amcam ve benzerleri hakkında inmiş olduğunu düşünüyoruz:

"Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar..."[55]

(B2805 Buhârî, Cihâd, 12; M4918 Müslim, İmâre, 148)

١١٠- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ

عَنْهُ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الصَّدَقَةِ كُنَّا نُحَامِلُ عَلَى ظُهُورِنَا. فَجَاءَ رَجُلٌ فَتَصَدَّقَ بِشَيْءٍ كَثِيرٍ فَقَالُوا: مُرَاءٍ، وَجَاءَ رَجُلٌ آخَرُ فَتَصَدَّقَ

بِصَاعٍ فَقَالُوا: إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنْ صَاعِ هٰذَا، فَنَزَلَتْ ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ

الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلاَّ جُهْدَهُمْ﴾ الْآيَةُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

110. Bedir Savaşı'na katılan Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr el-Ensârî (ra) anlatıyor:

Sadaka âyeti nâzil olunca (biz de sadaka verebilmek için) hamallık yapıp sırtımızda yük taşımaya başladık. Bir gün bir adam geldi ve o kadar çok sadaka verdi ki, (bazıları) "gösteriş yapıyor" dediler. Başka biri geldi, bir sâ (miktarı hurma) verdi. (Onun için de) "Allah'ın bunun bir sâ (hurmas)ına ihtiyacı yok." dediler. Bunun üzerine, "Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan müminlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya…"[56] meâlindeki âyet indi.

(B1415 Buhârî, Zekât, 10; M2355, M2356 Müslim, Zekât, 72)

١١١- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: «يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ

جَمِيعاً، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا
ضُرِّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ
أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ
وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذٰلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئاً، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ
أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ
وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئاً، يَا عِبَادِي لَوْ
أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ،
فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِمَّا
عِنْدِي إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا عِبَادِي
إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا، فَمَنْ وَجَدَ
خَيْراً فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذٰلِكَ فَلاَ يَلُومَنَّ إِلاَّ نَفْسَهُ».
قَالَ سَعِيدٌ: كَانَ أَبُو إِدْرِيسَ إِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا الْحَدِيثِ جَثَا
عَلَى رُكْبَتَيْهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَيْنَا عَنِ الْإِمَامِ أَحْمَدَ بْنِ
حَنْبَلَ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: لَيْسَ لِأَهْلِ الشَّامِ حَدِيثٌ أَشْرَفُ
مِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ

111. Saîd b. Abdülazîz'in Rebîa b. Yezîd'den, onun Ebû İdrîs el-Havlânî'den, onun da Ebû Zer Cündüb b. Cünâde'den (ra) rivayet ettiğine göre Peygamber ﷺ, Allah Teâlâ'dan naklederek şöyle demiştir:

"Ey kullarım, zulmetmeyi kendime haram kıldığım gibi, sizin aranızda da haram kıldım. Birbirinize zulmetmeyin (haksızlık yapmayın).

Ey kullarım, benim doğru yola eriştirdiklerimden başka, hepiniz yolunuzu şaşırmışsınız. Benden hidayet isteyin ki, sizi doğru yola ileteyim.

Ey kullarım, benim doyurduklarımdan başka, hepiniz açsınız. Benden yiyecek isteyin ki, sizi doyurayım.

Ey kullarım, benim giydirdiklerim müstesna, hepiniz çıplaksınız. Giydirmemi isteyin ki, sizi giydireyim.

Ey kullarım, gece gündüz günah işliyorsunuz. Ben de bütün günahları bağışlıyorum. İstiğfar edin ki, sizi bağışlayayım.

Ey kullarım, bana zarar vermek elinizden gelmez ki, bana zarar verebilesiniz. Bana fayda vermek de elinizden gelmez ki, bana faydanız dokunsun.

Ey kullarım, sizden evvelkiler ve sonra gelecekler, bütün insanlar ve cinler, en iyi, en müttaki insanın duygu ve düşüncesini taşısalar, yine de benim mülkümde en küçük bir artma olmaz. Ey kullarım, sizden evvelkiler ve sonrakiler, bütün insanlar ve cinler, en günahkar kişinin duygu ve düşüncesini taşısalar, yine de benim mülkümde en küçük bir eksilme olmaz.

Ey kullarım, sizden evvelkiler ve sonra gelecekler, bütün insanlar ve cinler, bir yerde toplanıp benden dilek dileyecek olsalar, ben de herkesin dileğini yerine getirsem bu, benim mülkümden ancak bir iğne denize daldırıldığında onun denizden eksilttiği kadar azaltır.

Ey kullarım, amellerinizi size gösterir, sonra hiç eksiksiz olarak ecirlerinizi veririm. Şu hâlde iyiliğe nail olanlar Allah'a hamd etsin. Bir kötülükle karşılaşanlar ise, kendisinden başka kimseyi kınamasın."

Saîd diyor ki:

Ebû İdrîs, bu hadisi rivayet ederken diz çökerdi.[57]

(M6572 Müslim, Birr, 55)

Ahzâb, 33/23.

Tevbe, 9/79.

Ahmed b. Hanbel'den rivayet ettiğimize göre Şamlıların bundan daha üstün hadisleri yoktur.

Ömrün Sonlarına Doğru Hayır Hasenâtı Artırmak

﴿أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ﴾

...(Onlara şöyle denilir:) "Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti..."

(Fâtır, 35/37)

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَالْمُحَقِّقُونَ: مَعْنَاهُ: أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ سِتِّينَ سَنَةً، وَيُؤَيِّدُهُ الْحَدِيثُ الَّذِي سَنَذْكُرُهُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى. وَقِيلَ مَعْنَاهُ: ثَمَانِيَ عَشْرَةَ سَنَةً. وَقِيلَ: أَرْبَعِينَ سَنَةً. قَالَهُ الْحَسَنُ وَالْكَلْبِيُّ وَمَسْرُوقٌ، وَنُقِلَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَيْضاً، وَنَقَلُوا أَنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ كَانُوا إِذَا بَلَغَ أَحَدُهُمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً تَفَرَّغَ لِلْعِبَادَةِ. وَقِيلَ هُوَ: اَلْبُلُوغُ. وَقَوْلُهُ تَعَالَى: (وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ) قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَالْجُمْهُورُ: هُوَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقِيلَ: اَلشَّيْبُ. قَالَهُ عِكْرِمَةُ وَابْنُ عُيَيْنَةَ وَغَيْرُهُمَا، وَاللّٰهُ أَعْلَمُ.

İbn Abbâs ve meseleyi iyi tetkik eden (muhakkik) âlimler, bu âyetin manasının, "Sizi altmış sene yaşatmadık mı?" demek olduğunu söylemişlerdir. Bu görüşü ileride zikredeceğimiz hadis de teyit ediyor. Bir görüşe göre bu, on sekiz, diğer bir görüşe göre de kırk yıldır. Bu son görüş Hasan, Kelbî ve Mesrûk'a aittir. Bu görüş İbn Abbâs'tan da rivayet edilmiştir.

Medinelilerin kırk yaşına ulaşınca, ibadetle uğraşmak için başka işlerden el çektiklerini de rivayet ettiler; bazıları (âyetin) "Büluğ çağına kadar yaşatmadık mı?" manasına geldiğini söylemişlerdir.

İbn Abbâs ve âlimlerin büyük çoğunluğu Allah Teâlâ'nın "Size nezîr (uyarıcı) de geldi." sözündeki 'nezîr' ile Hz. Peygamber'in ﷺ kastedildiğini söylemişlerdir.

Bir kanaate göre 'nezîr'den murat, ihtiyarlıktır. Bunu da İkrime, İbn Uyeyne ve daha başkaları söylemiştir.

Doğrusunu Allah bilir.

١١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَعْذَرَ اللّٰهُ إِلَى امْرِىءٍ أَخَّرَ أَجَلَهُ حَتَّى بَلَّغَهُ سِتِّينَ سَنَةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

112. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Allah Teâlâ, ölümünü atmış sene ertelediği kimse için mazeret bırakmamıştır. [58]

(B6419 Buhârî, Rikâk, 5)

١١٣- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُدْخِلُنِي مَعَ أَشْيَاخِ بَدْرٍ، فَكَأَنَّ بَعْضَهُمْ وَجَدَ فِي نَفْسِهِ فَقَالَ: لِمَ يَدْخُلُ هٰذَا مَعَنَا وَلَنَا أَبْنَاءٌ مِثْلُهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ: إِنَّهُ مِنْ حَيْثُ عَلِمْتُمْ، فَدَعَانِي ذَاتَ يَوْمٍ فَأَدْخَلَنِي مَعَهُمْ، فَمَا رَأَيْتُ أَنَّهُ دَعَانِي يَوْمَئِذٍ إِلاَّ لِيُرِيَهُمْ قَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: أُمِرْنَا نَحْمَدُ اللّٰهَ وَنَسْتَغْفِرُهُ إِذَا نُصِرْنَا وَفُتِحَ عَلَيْنَا. وَسَكَتَ بَعْضُهُمْ فَلَمْ يَقُلْ شَيْئاً فَقَالَ لِي: أَكَذٰلِكَ تَقُولُ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ؟ فَقُلْتُ: لاَ. قَالَ فَمَا تَقُولُ؟ قُلْتُ: هُوَ أَجَلُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَعْلَمَهُ لَهُ قَالَ: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ

وَالْفَتْحُ﴾ وَذٰلِكَ عَلَامَةُ أَجَلِكَ ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾

فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلاَّ مَا تَقُولُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

113. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Ömer (ra) beni Bedir'e katılan büyük sahâbîlerle birlikte meclisine alırdı. Onlardan bazısı bundan âdeta rahatsızlık duydu ve Ömer'e:

–Bu neden bizimle beraber aynı meclise katılıyor, bizim onun yaşında oğullarımız var, dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer:

–Onun yeri malumunuzdur, dedi ve bir gün beni çağırdı ve onlarla beraber meclisine aldı. Beni onlara ispat etmek için çağırdığı kanaatindeydim. Hz. Ömer:

"Allah'ın yardımı gelip fetih müyesser olunca…"[59] âyeti hakkında ne diyorsunuz, diye sordu. Cemaatten bazıları:

–Yardıma mazhar olup bize fetih müyesser olduğu vakit, Allah'a hamd ve istiğfar etmemiz emredildi, dediler. Bazıları da sustu, hiçbir şey söylemediler. Sonra bana döndü:

–İbn Abbâs, sen de mi böyle diyorsun, dedi.

–Hayır, dedim.

–Peki, ne diyorsun, dedi.

–Bu sûre ile Resûlullah'ın ecelinin kendisine bildirilmiş olduğunu anlıyorum. "Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde ki, bu senin ölümünün alâmetidir, Rabbine hamd ederek tesbih ve istiğfar et, muhakkak ki o, tövbeleri çok çok kabul edendir." buyuruluyor, dedim. Bunun üzerine Ömer (ra):

–Ben de senin söylediğinden başka bir şey bilmiyorum, dedi.

(B4970 Buhârî, Tefsîr, (Kevser) 4)

١١٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً بَعْدَ أَنْ نَزَلَتْ عَلَيْهِ ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ إِلاَّ يَقُولُ
فِيهَا: «سُبْحَانَكَ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ فِي
الصَّحِيحَيْنِ عَنْهَا: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي

رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي» يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ: «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ».

قَالَتْ عَائِشَةُ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هٰذِهِ الْكَلِمَاتُ الَّتِي أَرَاكَ أَحْدَثْتَهَا تَقُولُهَا؟ قَالَ: «جُعِلَتْ لِي عَلَامَةٌ فِي أُمَّتِي إِذَا رَأَيْتُهَا قُلْتُهَا ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ إِلَى آخِرِ السُّورَةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ». قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَاكَ تُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ؟ فَقَالَ: «أَخْبَرَنِي رَبِّي أَنِّي سَأَرَى عَلَامَةً فِي أُمَّتِي فَإِذَا رَأَيْتُهَا أَكْثَرْتُ مِنْ قَوْلِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ: فَقَدْ رَأَيْتُهَا: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ فَتْحُ مَكَّةَ، ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا، فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾.

114. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ “Allah’ın yardımı ve fetih gelince…” meâlindeki Nasr sûresi nâzil olduktan sonra her namazında, (rükû ve secdelerinde):

Ey Rabbimiz, seni tenzih eder ve sana hamd ederim.
Allah’ım, beni bağışla, derdi.

(B4967 Buhârî, Tefsîr, (Nasr) 1; M1087 Müslim, Salât, 219)

Sahîh-i Buhârî ve *Sahîh-i Müslim*’de Hz. Âişe’den

gelen diğer bir rivayet şöyledir:

Resûlullah, ilgili Kur’an âyetine dayanarak rükû ve secdelerinde, “Allah’ım, seni tenzih eder ve sana hamdederim. Allah’ım, beni bağışla!” sözünü çok tekrarlamaya başladı.

(B817 Buhârî, Ezân, 139; M1085 Müslim, Salât, 217)

Müslim’in bir rivayetinde de şöyledir:

Resûlullah vefatından önce, “Allah’ım, seni tenzih eder, sana hamdederim. Senden bağışlanma dilerim. Sana tövbe ederim.” sözünü tekrarlamayı âdet edindi.

Hz. Âişe, Peygamber’e:

–Yâ Resûlallah, görüyorum ki birtakım yeni sözler söylüyorsun, bunlar nedir, diye sordum. Peygamber de:

–Allah Teâlâ, “Allah’ın yardımı ve fethi geldiğinde…” meâlindeki sûresiyle benim için ümmetimin (halini bana gösteren) bazı işaretler koymuştur. Onları gördüğüm zaman bu sözleri tekrarlıyorum, dedi.

(M1086 Müslim, Salât, 218)

Müslim’in diğer bir rivayetine göre, Resûlullah, “Allah’ı tenzih eder ve O’na hamdederim; O’ndan mağfiret diler ve O’na tövbe ederim.” sözünü çok söylemeye başladı.

Hz. Âişe şöyle diyor:

–Yâ Resûlallah, senin “Allah’ı tesbih eder, O’na hamdederim; O’ndan mağfiret diler ve O’na tövbe ederim.” sözünü tekrar ettiğini görüyorum, dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

–Ümmetimde bir alâmet göreceğimi Rabbim bana haber verdi. O alâmeti gördüğümde, “Allah’ı tesbih eder, O’na hamdederim, O’ndan mağfiret dilerim ve O’na tövbe ederim.” sözünü çok söylerim. Ben o alâmeti “Allah’ın yardımı ve fetih (Mekke Fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah’ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamdederek tesbihte bulun (onu yücelt) ve ondan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir.” meâlindeki sûrede gördüm.

(M1088 Müslim, Salât, 220)

١١٥- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ تَابَعَ الْوَحْيَ
عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ وَفَاتِهِ، حَتَّى تُوُفِّيَ أَكْثَرَ

مَا كَانَ الْوَحْيُ عَلَيْهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

115. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah'ın ﷺ vefatından önce Azîz ve Celîl olan Allah, vahyi sıklaştırdı. Peygamber ﷺ, vahyin çok sıklaştığı bir sırada vefat etti.

(M7524 Müslim, Tefsîr, 2; B4982 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 1)

١١٦- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

116. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Her kul, ne hâl üzere ölürse, öyle diriltilir.

(M7232 Müslim, Cennet, 83)

Bu hadis, altmış yıl kadar yaşayıp da Allah'a gereği gibi kulluk yapmayan kimselerin kıyamet gününde ileri sürecekleri bir mazereti olamaz, şeklinde anlaşılmalıdır.

Nasr, 110/1.

Hayır Yollarının Çokluğu

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir.

(Bakara, 2/215)

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ﴾

...Siz ne hayır yaparsanız Allah onu bilir...

(Bakara, 2/197)

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ﴾

Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir.

(Zilzâl, 99/7)

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحاً فَلِنَفْسِهِ﴾

Kim salih bir amel işlerse, kendisi için işlemiş olur...

(Câsiye, 45/15)

١١٧- عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ». قُلْتُ: أَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «أَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا، وَأَكْثَرُهَا ثَمَناً». قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَفْعَلْ؟ قَالَ: «تُعِينُ صَانِعاً أَوْ تَصْنَعُ لِأَخْرَقَ» قُلْتُ: يَا

رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ ضَعُفْتُ عَنْ بَعْضِ الْعَمَلِ؟ قَالَ: «تَكُفُّ شَرَّكَ عَنِ النَّاسِ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ مِنْكَ عَلَى نَفْسِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

117. Ebû Zer Cündüb b. Cünâde (ra) anlatıyor:

–Yâ Resûlallah, hangi amel daha üstündür, dedim.

–Allah'a inanmak, Allah yolunda cihad etmek, dedi.

–Hangi köleyi azat etmenin sevabı daha çoktur, dedim

–Sahipleri için en kıymetli ve en pahalı olanını, dedi.

–Bunları yapamazsam, dedim.

–İşini bilene yardım eder, bilmeyenin de işini görüverirsin, dedi.

–Ya bu işlerden bazısını yapamazsam, dedim.

–İnsanlara kötülük etmekten sakınırsın, bu da senin kendine sadakandır, buyurdu.

(M250 Müslim, Îmân, 136; B2518 Buhârî, Itk, 2)

١١٨- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلاَمَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ. وَيُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

118. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Sizin her bir ekleminiz için sadaka borcunuz vardır. Öyleyse her tesbih bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlil bir sadaka, her tekbir bir sadakadır; marufu (iyiliği) emir, münkerden (kötülükten) nehiy de sadakadır. Kuşluk vaktinde kılınan iki rekât namaz bunların yerini tutar.

(M1671 Müslim, Müsâfirîn, 84)

١١٩- عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عُرِضَتْ عَلَيَّ أَعْمَالُ أُمَّتِي حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِي مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الْأَذَى يُمَاطُ عَنِ الطَّرِيقِ، وَوَجَدْتُ فِي مَسَاوِى أَعْمَالِهَا النُّخَاعَةَ تَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ لاَ تُدْفَنُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

119. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana arz olundu. İyi amellerin içinde, insanlara sıkıntı verecek şeylerin yoldan kaldırılmasını da gördüm. Mescidin tükürükle kirletilmesini ve yok edilmeden o şekilde bırakılmasını da kötü, çirkin ameller arasında gördüm.

(M1233 Müslim, Mesâcid, 57)

١٢٠- عَنْهُ: أَنَّ نَاساً قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ قَالَ: «أَوَ لَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ بِهِ: إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةً، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ، وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ ؟، قَالَ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلاَلِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

120. Ebû Zer (ra) anlatıyor:

Bazı kimseler Peygamber'e ﷺ:

–Yâ Resûlallah, zenginler de bizim gibi namaz kılıyor, bizim gibi oruç tutuyorlar, (fakat onlar ayrıca) mallarının fazlasından sadaka veriyorlar, bizden daha çok sevap kazanıyorlar, dediler. Resûlullah ﷺ:

–Allah size sadaka verme imkânı bahşetmedi mi? Her tesbih bir sadaka, her tekbir bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlil bir sadakadır.[60] Marufu (iyiliği) emir bir sadakadır. Münkerden (kötülükten) nehiy bir sadakadır. Hatta eşlerinizle beraber olmanız bile bir sadakadır, buyurdu. Bunun üzerine:

–Yâ Resûlallah, şehvetimizi tatminden dolayı da mı sevap var, dediler.

Resûlullah ﷺ:

–Birisi bunu haram yoldan tatmin etseydi günah olmayacak mıydı? Helâl yoldan tatmin ettiğinde de (şüphesiz) sevap vardır, buyurdu.

(M2329 Müslim, Zekât, 53)

١٢١- عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلِيقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

121. Ebû Zer (ra) rivayet ediyor:

Peygamber ﷺ bana şöyle dedi:

Hiçbir iyiliği küçümseme; isterse bu, kardeşini güler yüzle karşılamak olsun.

(M6690 Müslim, Birr, 144)

١٢٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ: تَعْدِلُ بَيْنَ الْاِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ، فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّهُ خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةِ مَفْصِلٍ، فَمَنْ كَبَّرَ اللَّهَ، وَحَمِدَ اللَّهَ، وَهَلَّلَ اللَّهَ، وَسَبَّحَ اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ، وَعَزَلَ حَجَراً عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ، أَوْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ، عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلَاثِمِائَةِ السُّلَامَى، فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ»

122. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İnsanın her eklemi için her gün (vermesi gereken) bir sadaka borcu vardır. İki kimse arasında adaletle hükmetmen sadakadır. Bineğine binmesi için bir kimseye yardım etmen yahut yükünü yüklemen sadakadır. Güzel/iyi söz, sadakadır. Namaza giderken atılan her adım, sadakadır. İnsanlara sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırman da sadakadır.

(M2335 Müslim, Zekât, 56; B2989 Buhârî, Cihâd, 128)

Yine Müslim’in Hz. Âişe’den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Her insanda üç yüz altmış eklem bulunmaktadır. Şu hâlde bir kimse *Allâhu ekber, elhamdülillâh, lâ ilâhe illâllah, sübhânâllah* der, Allah’tan mağfiret diler, insanların yolları üzerindeki taş veya diken yahut kemik gibi şeyleri kenara atar, yahut marufu (iyiliği) emir veya münkerden (kötülükten) nehyeder ve bunların hepsi üç yüz altmışı bulursa, o günü, kendisini cehennem ateşinden kurtarmış olarak geçirir.

(M2330 Müslim, Zekât, 54)

١٢٣- عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ، أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلاً كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

123. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse sabah veya akşam mescide giderse, her gidişinde Allah Teâlâ onun için cennette yer hazırlar.

(M1524 Müslim, Mesâcid, 285; B662 Buhârî, Ezân, 37)

١٢٤- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

124. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Ey Müslüman kadınlar, hiçbir komşu kadın, bir koyun paçası bile olsa, komşusunun ikramını hor görmesin.

(B2566 Buhârî, Hibe, 1; M2379 Müslim, Zekât, 90)

١٢٥- عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً: فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

125. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

İman yetmiş yahut altmış küsur bölümdür. Bunların en üstünü *lâ ilâhe illâllâh* sözüdür. En aşağısı ise sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.

(M153 Müslim, Îmân, 58; B9 Buhârî, Îmân, 3)

١٢٦- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ، فَوَجَدَ بِئْراً فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ، ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هٰذَا الْكَلْبَ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ قَدْ بَلَغَ مِنِّي، فَنَزَلَ الْبِئْرَ فَمَلَأَ خُفَّهُ مَاءً ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ، حَتَّى رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ، فَشَكَرَ اللّٰهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ. قَالُوا: يَا

رَسُولَ اللهِ إِنَّ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْراً؟ فَقَالَ: «فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «فَشَكَرَ اللهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ، فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: «بَيْنَمَا كَلْبٌ يُطِيفُ بِرَكِيَّةٍ قَدْ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ إِذْ رَأَتْهُ بَغِيٌّ مِنْ بَغَايَا بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَنَزَعَتْ مُوقَهَا فَاسْتَقَتْ لَهُ بِهِ، فَسَقَتْهُ فَغُفِرَ لَهَا بِهِ».

126. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Bir adam yolda giderken aşırı derecede susar, derken bir kuyu bulur, oraya iner ve suyunu içip çıkar. O esnada bir köpek dilini çıkarıp soluyarak, susuzluktan nemli toprağı yalar. Bunun üzerine adam, "bu köpek de tıpkı benim gibi susamış" der ve tekrar kuyuya iner, pabucuna su doldurur ve onu ağzı ile tutarak kuyudan çıkar, köpeği sular. Bundan dolayı Allah ondan razı olur ve onu bağışlar. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, hayvanlardan dolayı da bize sevap var mı ki, diye sordu.

–Evet, can taşıyan her varlığa yapılan iyilikten dolayı sevap vardır, buyurdu.

(M5859 Müslim, Selâm, 153; B6009 Buhârî, Edeb, 27)

Buhârî'nin diğer bir rivayetine göre "Allah, ondan razı olur ve onu bağışlayıp cennetine koyar." denilmiştir.

(B173 Buhârî, Vudû, 33)

Buhârî ve Müslim'in diğer rivayetleri ise şöyledir:

Bir köpek bir kuyunun etrafında dolaşıyordu, susuzluktan neredeyse ölecekti. Derken Benî İsrail'in iffetsiz kadınlarından biri onu gördü, hemen pabucunu çıkardı, köpek için onunla su aldı ve onu suladı. Kadın bundan dolayı bağışlandı.

(M5861 Müslim, Selâm, 155; B3467 Buhârî, Enbiyâ, 54)

١٢٧- عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلاً يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَانَتْ تُؤْذِي الْمُسْلِمِينَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ فَقَالَ: وَاللهِ لَأُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنِ الْمُسْلِمِينَ لَا يُؤْذِيهِمْ، فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ، فَأَخَّرَهُ فَشَكَرَ اللهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ».

127. Yine Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Müslümanlara rahatsızlık veren bir ağacı yol üzerinden kesip attığı için bir adamın cennete girdiğini gördüm.

(M6671 Müslim, Birr, 129)

Diğer bir rivayette de şöyle deniliyor:

Bir adam yol üzerinde bir ağaç dalına rastladı ve:

“Şu dalı buradan kaldırayım da Müslümanlara zarar vermesin.” dedi ve bu yüzden cennetlik oldu.

(M6670 Müslim, Birr, 128)

Buhârî ile Müslim’in diğer rivayetleri de şöyledir:

Bir adam yolda giderken yol üzerinde gördüğü dikenli bir dalı oradan attı ve bundan dolayı Allah’ın rızasını kazandı ve bağışlandı.

(B652 Buhârî, Ezân, 32; M6669 Müslim, Birr, 127)

١٢٨- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ، فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

128. Yine Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra cuma namazına gelir, hutbeyi sessizce dinlerse üç gün ziyadesiyle, bu cumadan diğer cumaya kadar olan (toplam on günlük) vakit içindeki günahları mağfiret olunur. Kim de (hutbeyi güzelce

dinlemeyip) mescidin zeminindeki taşlarla oynamak gibi gereksiz bir işle meşgul olursa vaktini boşa geçirmiş olur.[61]

(M1988 Müslim, Cum'a, 27)

١٢٩- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ، أَوِ الْمُؤْمِنُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتّٰى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتّٰى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

129. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslüman yahut mümin kul, abdest alırken yüzünü yıkadığı sırada gözleriyle işlediği günahlar su ile birlikte yahut suyun son damlasıyla yüzünden dökülür. Sonra ellerini yıkadığı sırada, elleriyle yaptığı her günah, tamamıyla arınıncaya kadar su ile birlikte veya suyun son damlasıyla dökülür ve günahlarından arınır. Sonra ayaklarını yıkadığı sırada ayaklarıyla işlediği bütün günahları su ile birlikte yahut suyun son damlasıyla akar gider. Abdestin sonunda insan günahlarından tamamıyla arınmış olur.

(M577 Müslim, Tahâret, 32)

١٣٠- عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

130. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur.

Beş vakit namaz, iki cuma namazı ve iki Ramazan, büyük günahlardan sakınıldığı takdirde aralarında işlenen küçük günahları temizler.

(M552 Müslim, Tahâret, 16)

١٣١- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟»

قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

131. Yine Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Allah Resûlü :

–Allah'ın, günahları af yolunu, dereceleri yükseltme vesilesini size göstereyim mi, dedi.

–Evet, (söyle) yâ Resûlallah dediler. Resûlullah :

–Meşakkatli zamanlarda bile abdesti tam olarak almak, uzak yerden mescide gelmek, bir namazdan sonra ikinci namazı beklemektir. İşte bunlar, düşman hududunda nöbet bekleme gibidir, buyurdu.

(M587 Müslim, Tahâret, 41)

١٣٢- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

132. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Serinlik(te kılınan) iki namazı (sabah ve ikindi namazlarını) kılan kimse, cennete girer.

(B574 Buhârî, Mevâkîtü's-salât, 26; M1438 Müslim, Mesâcid, 215)

١٣٣- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحاً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

133. Yine Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse hastalanır veya (cihad maksadıyla) sefere çıkarsa, sağlıklı ve mukim iken ne tür ameller yapıyor idiyse, ona aynı amellerin sevabı yazılır.

(B2996 Buhârî, Cihâd, 134)

١٣٤- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ رِوَايَةِ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

134. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Her iyi (maruf) iş, sadakadır.

(B6021 Buhârî, Edeb, 33; Müslim bu hadisi, Huzeyfe (ra) tarikiyle rivayet etmiştir: M2328 Müslim, Zekât, 52)

١٣٥- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْساً إِلَّا كَانَ مَا أُكِلَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةً، وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةً، وَلَا يَرْزَؤُهُ أَحَدٌ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «فَلَا يَغْرِسُ الْمُسْلِمُ غَرْساً، فَيَأْكُلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلَا دَابَّةٌ وَلَا طَيْرٌ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «لَا يَغْرِسُ مُسْلِمٌ غَرْساً، وَلَا يَزْرَعُ زَرْعاً، فَيَأْكُلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلَا

دَابَّةٌ وَلاَ شَيْءٌ إِلاَّ كَانَتْ لَهُ صَدَقَةٌ، وَرَوَيَاهُ جَمِيعاً مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

135.

Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Herhangi bir Müslümanın diktiği ağaçtan yenen, çalınan ve alınan şey, o ağacı diken kimse için sadakadır.

(M3968 Müslim, Müsâkât, 7)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:

Herhangi bir Müslüman bir ağaç diker de bundan insan, hayvan veya kuş yerse yenilen şeyler kıyamete kadar o Müslüman için sadaka olur, buyrulmuştur.

(M3971 Müslim, Müsâkât, 10)

Müslim'in bir başka rivayeti de şöyledir:

"Bir Müslümanın diktiği ağaçtan veya ektiği ekinden, insanların, hayvanların vb. yedikleri şeyler, o Müslüman için sadaka olur."

(M3969 Müslim, Müsâkât, 8)

١٣٦- عَنْهُ قَالَ: أَرَادَ بَنُو سَلِمَةَ أَنْ يَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُمْ: «إِنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ؟» فَقَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَرَدْنَا ذٰلِكَ، فَقَالَ: «بَنِي سَلِمَةَ دِيَارَكُمْ، تُكْتَبْ آثَارُكُمْ، دِيَارَكُمْ، تُكْتَبْ آثَارُكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ بِكُلِّ خَطْوَةٍ دَرَجَةً». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ أَيْضاً بِمَعْنَاهُ مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

136. Câbir (ra) anlatıyor:

Selimeoğulları, mescide yakın bir yere taşınmak istediler. Bunu haber alan Allah Resûlü ﷺ onlara:

–Mescide yakın bir yere taşınmak istediğinizi duydum, öyle mi, dedi.

–Evet yâ Resûlallah, bunu istemiştik, dediler. Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

–Ey Selimeoğulları, kendi mahallenizde oturun, atacağınız adımlarınızın sevabı yazılsın, dedi ve bu sözünü iki defa tekrarladı.

(M1519 Müslim, Mesâcid, 280)

Diğer bir rivayette, her adım için bir derece vardır, demiştir.

(M1518 Müslim, Mesâcid, 279)

Buhârî de Enes (ra) vasıtasıyla aynı anlamdaki bu hadisi rivayet etmiştir.

(B655-B656 Buhârî, Ezân, 33)

١٣٧- عَنْ أَبِي الْمُنْذِرِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ لاَ أَعْلَمُ رَجُلاً أَبْعَدَ مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْهُ، وَكَانَ لاَ تُخْطِئُهُ صَلاَةٌ فَقِيلَ لَهُ، أَوْ فَقُلْتُ لَهُ: لَوِ اشْتَرَيْتَ حِمَاراً تَرْكَبُهُ فِي الظَّلْمَاءِ، وَفِي الرَّمْضَاءِ فَقَالَ: مَا يَسُرُّنِي أَنَّ مَنْزِلِي إِلَى جَنْبِ الْمَسْجِدِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ يُكْتَبَ لِي مَمْشَايَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَرُجُوعِي إِذَا رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ جَمَعَ اللّٰهُ لَكَ ذٰلِكَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ لَكَ مَا احْتَسَبْتَ»

137. Ebu'l-Münzir Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:

Bir adam vardı ki, evi mescide onunkinden daha uzak olan birini bilmiyorum. Bu adam hiçbir cemaat (namazından) geri kalmazdı. Ona denildi ki veya dedim ki:

–Bir merkep satın alsan da mescide gelip giderken karanlıkta ve sıcakta binsen olmaz mı? Bunun üzerine şöyle dedi:

–Evimin, mescidin yanında olmasını istemem. Mescide gidip evime dönme sevabını kazanmayı isterim, dedi. Allah Resûlü ﷺ de:

–Allah, bunların hepsinin sevabını sana verdi, buyurdu

(M1514 Müslim, Mesâcid, 278)

Diğer bir rivayette:

Allah'tan umduklarını alacaksın, denilmiştir.

(M1516 Müslim, Mesâcid, 278)

١٣٨- عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرْبَعُونَ خَصْلَةً أَعْلاَهَا مَنِيحَةُ الْعَنْزِ، مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْدِيقَ مَوْعُودِهَا إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

138. Ebû Muhammed Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Kırk haslet vardır. Bunların en üstünü, sağarak faydalanması için birine bir keçi vermektir.

Allah'tan sevap bekleyerek ve Allah'ın vaadini umarak bunlardan birini yapan kimseyi, Allah mutlaka cennete koyar.

(B2631 Buhârî, Hibe, 35)

١٣٩- عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ فَلاَ يَرَى إِلاَّ مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلاَ يَرَى إِلاَّ مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلاَ يَرَى إِلاَّ النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ»

139. Adî b. Hâtim (ra) Hz. Peygamber'in ﷺ şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

Bir hurmanın yarısıyla da olsa (onu sadaka olarak vererek) kendinizi ateşten koruyun.

(B1417 Buhârî, Zekât, 10; M2347 Müslim, Zekât, 66)

Buhârî ve Müslim'in diğer rivayetleri şöyledir:

Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Rabbiniz, sizin her birinizle tercümansız konuşacaktır. (O gün) insan sağına bakar, önceden yapıp gönderdiklerinden başka bir şey görmez. Soluna bakar, evvelce yaptıklarından başka bir şey görmez. Önüne bakar, karşısında ateşten başka bir şey görmez. Şu hâlde yarım hurma ile de olsa kendinizi ateşten koruyun; bunu da bulamayan, bari tatlı sözle (kendisini ateşten) korusun.

(B7512 Buhârî,Tevhîd, 36; M2348 Müslim, Zekât, 67)

١٤٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

140. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

Allah Teâlâ, kulun(un) yemek yedikten yahut bir şey içtikten sonra kendisine hamdetmesinden dolayı hoşnut olur.

(M6932 Müslim, Zikir, 89)

١٤١- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: «يَعْمَلُ بِيَدَيْهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ»: قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ؟ قَالَ: «يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ قَالَ: «يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ أَوِ الْخَيْرِ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَفْعَلْ؟ قَالَ: «يُمْسِكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

141. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber :

–Her Müslümanın sadaka vermesi gerekir, buyurdu. Ebû Mûsâ;

–Verecek bir şey bulamazsa (ne yapsın), dedi.

–Çalışsın, hem kendisi faydalanır, hem de sadaka vermiş olur, buyurdu. Ebû Mûsâ;

–Yapamazsa, dedi.

–Sıkıntıya düşmüş, muhtaç birine yardım etsin, buyurdu. Ebû Mûsâ;

–Bu da elinden gelmezse, dedi.

–İyi yahut hayırlı olan şeyleri emretsin, buyurdu. Ebû Mûsâ;

–Bunu da yapamazsa, deyince.

–Kötülük yapmaktan uzak dursun, çünkü o da bir sadakadır, buyurdu.

(M2333 Müslim, Zekât, 55; B6022 Buhârî, Edeb, 33)

Tesbih: *Sübhânallâh*; Tekbir: *Allâhü ekber*; Hamd: *Elhamdülillâh*; Tehlil: *Lâ ilâhe illâllah* demektir.

Peygamber (sav) devrinde mescidin zemini kum serili idi. Hadiste bu durumdaki bir mescitte hutbeye kulak vermeyip yerdeki çakıllarla meşgul olan kimseler kınanmaktadır.

İbadette Ölçülü Olmak

﴿طٰهٰ * مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى﴾

Tâhâ. (Ey Muhammed!) Biz, Kur’an’ı sana
sıkıntı çekesin diye indirmedik.

(Tâhâ, 20/1-2)

﴿يُرِيدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾

...Allah, sizin için kolaylık diler, zorluk dilemez...

(Bakara, 2/185)

١٤٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ: مَنْ هٰذِهِ؟ قَالَتْ: هٰذِهِ فُلَانَةُ
تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ: «مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ، فَوَاللّٰهِ
لَا يَمَلُّ اللّٰهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَاوَمَ
صَاحِبُهُ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

142. Hz. Âişe’nin (ra) anlattığına göre yanında bir kadınla otururken Resûlullah içeri girer ve Hz. Âişe’ye, bu kadın kimdir, diye sorar. Hz. Âişe:

–Bu, filan kadındır, diyerek kadının kıldığı namazlardan bahseder. Resûlulah ﷺ:

–Tamam, anlatma! Gücünüzün yettiğini yapın. Allah’a yemin ederim ki siz usanırsınız da Allah usanmaz. Allah’ın en sevdiği ibadet, kişinin az da olsa devamlı yaptığı ibadettir, buyurdu.

(B43 Buhârî, Îmân, 32; M1834 Müslim, Müsâfirîn, 221)

١٤٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ ثَلَاثَةُ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَأَنَّهُمْ تَقَالُّوهَا وَقَالُوا: أَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. قَالَ أَحَدُهُمْ: أَمَّا أَنَا فَأُصَلِّي اللَّيْلَ أَبَداً، وَقَالَ الْآخَرُ: وَأَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ أَبَداً وَلَا أُفْطِرُ، وَقَالَ الْآخَرُ: وَأَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَداً، فَجَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: «أَنْتُمُ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا؟، أَمَا وَاللّٰهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلّٰهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

143. Enes (ra) anlatıyor:

Üç kişi Peygamber'in ﷺ eşlerinin evlerine gelerek onun nasıl ibadet ettiğini sordular. Anlatılınca da, sanki onu azımsadılar ve:

–Peygamber'in yanında biz kimiz ki! Onun geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanmıştır, dediler. Aralarından birisi:

–Ben, yaşadığım müddetçe geceleri hep namaz kılacağım, dedi. Diğeri:

–Ömrüm boyunca oruç tutacağım, asla oruçsuz günüm olmayacak, dedi. Üçüncüsü de:

–Kadınlardan uzak kalacağım ve hiç evlenmeyeceğim, dedi. Peygamber ﷺ bunların yanına geldi ve onlara:

–Şöyle şöyle diyenler siz misiniz? Allah'a yemin ederim ki, Allah'tan en çok korkanınız ve ona karşı gelmekten en çok sakınanınız benim. Böyle olduğu hâlde ben bazen oruç tutuyor, bazen de tutmuyorum. Hem namaz kılıyorum hem de uyuyorum ve kadınlarla evleniyorum. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir, dedi.

(B5063 Buhârî, Nikâh, 1; M3403 Müslim, Nikâh, 5)

١٤٤- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ» قَالَهَا ثَلاَثاً، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

144. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ:

"Söz ve fiillerinde aşırı gidenler helâk oldular." buyurdu ve bu sözü üç defa tekrarladı.

(M6784 Müslim, İlim, 7)

١٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا

وَأَبْشِرُوا، وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.
وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ «سَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَاغْدُوا وَرُوحُوا، وَشَيْءٌ مِنَ الدُّلْجَةِ،

اَلْقَصْدَ الْقَصْدَ تَبْلُغُوا»

145. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Din kolaydır. İbadet ve taatta kendisini zorlayan kimse, dine yenik düşer. Şu hâlde aşırıya kaçmayın; orta yolu tutun ve (salih amellerden alacağınız mükâfattan ötürü) sevinin. İbadet için sabah, akşam ve gecenin serin vaktinden istifade edin.

(B39 Buhârî, Îmân, 29)

Buhârî'nin diğer bir rivayeti de şöyledir:

"Aşırıya kaçmayın. Orta yolu tutun. Sabahleyin, sabahla akşam arasında ve geceleyin ibadete vakit ayırın. Orta yolu tutun ki, maksada erişesiniz."

(B6463 Buhârî, Rikâk, 18)

١٤٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ:

«مَا هٰذَا الْحَبْلُ؟ قَالُوا، هٰذَا حَبْلٌ لِزَيْنَبَ فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقَتْ بِهِ.
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حُلُّوهُ، لِيُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ،
فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَرْقُدْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

146. Enes (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ mescide girdi ve iki direk arasına çekilmiş bir ip gördü.

–Bu ip de neyin nesidir, diye sordu.

–Bu ip, Zeyneb'indir, (namaz kılarken) yorulduğu zaman ona tutunuyor, dediler.

Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

–Çözün onu. Sizden biri, zinde kaldığı sürece namaz kılsın, yorgunluk basınca yatsın ve uyusun, buyurdu.

(B1150 Buhârî, Teheccüd, 18; M1831 Müslim, Müsâfirîn, 219)

١٤٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي، فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ،
فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لاَ يَدْرِي لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ
نَفْسَهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

147. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Biriniz namaz kılarken uykusu ağır basarsa, uykusu geçinceye kadar yatsın. Zira biriniz uyuklayarak namaz kılarsa, olabilir ki istiğfar edeyim derken bilmeden kendisine söver.

(B212 Buhârî, Vudû', 53; M1835 Müslim, Müsâfirîn, 222)

١٤٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ
أُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَوَاتِ، فَكَانَتْ صَلاَتُهُ قَصْداً

وَخُطْبَتُهُ قَصْداً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

148. Ebû Abdullah Câbir b. Semüre’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Namazları, Peygamber ﷺ ile birlikte kılardım. Onun namazı da hutbesi de mutedil idi.

(M2004 Müslim, Cum’a, 41)

١٤٩- وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: آخَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ سَلْمَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، فَزَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَذِّلَةً فَقَالَ: مَا شَأْنُكِ؟ قَالَتْ: أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا. فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا، فَقَالَ لَهُ: كُلْ فَإِنِّي صَائِمٌ، قَالَ: مَا أَنَا بِآكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، فَأَكَلَ، فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ فَقَالَ لَهُ: نَمْ فَنَامَ، ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ فَقَالَ لَهُ: نَمْ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ: قُمِ الْآنَ، فَقَامَ فَصَلَّيَا جَمِيعاً، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَدَقَ سَلْمَانُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

149. Ebû Cühayfe Vehb b. Abdullah (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ Selmân ile Ebu’d-Derdâ’yı kardeş yapmıştı. Bir gün Selmân, Ebu’d-Derdâ’yı ziyaret etti. (Hanımı) Ümmü’d-Derdâ’yı pejmürde bir hâlde gördü ve:

–Bu ne hâl, dedi. Ümmü’d-Derdâ:

–Kardeşin Ebu’d-Derdâ’nın dünya ile işi yok ki, cevabını verdi. Sonra Ebu’d-

Derdâ gelip Selmân için yemek hazırladı ve:

–Ben oruçluyum, sen buyur, dedi. Selmân:

–Sen yemezsen ben de yemem, dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ da yedi. Gece olunca Ebu'd-Derdâ namaz için hazırlandı. Selmân ona:

–Uyu, dedi. Ebu'd-Derdâ da uyudu ve bir müddet geçtikten sonra yine kalkacak oldu. Selmân ona yine:

–Uyu, dedi. Gecenin sonu olunca Selmân, Ebu'd-Derdâ'ya:

–İşte şimdi kalk, dedi ve ikisi kalkıp birlikte namaz kıldılar. Sonra Selmân, Ebu'd-Derdâ'ya dedi ki:

–Senin üzerinde Rabbinin hakkı var. Nefsinin hakkı var. Ailenin hakkı var. Her hak sahibine hakkını ver, dedi. Ebu'd-Derdâ, Peygamber'e gelip olanları aktardı. Peygamber:

–Selmân doğru söylemiş, buyurdu.

(B1968 Buhârî, Savm, 51)

١٥٠- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أُخْبِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَقُولُ: وَاللَّهِ لَأَصُومَنَّ النَّهَارَ، وَلَأَقُومَنَّ اللَّيْلَ مَا عِشْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنْتَ الَّذِي تَقُولُ ذٰلِكَ؟ فَقُلْتُ لَهُ: قَدْ قُلْتُهُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «فَإِنَّكَ لَا تَسْتَطِيعُ ذٰلِكَ، فَصُمْ وَأَفْطِرْ، وَنَمْ وَقُمْ، وَصُمْ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَذٰلِكَ مِثْلُ صِيَامِ الدَّهْرِ قُلْتُ: فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ قَالَ: فَصُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يَوْمَيْنِ، قُلْتُ: فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ، قَالَ: «فَصُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يَوْمًا، فَذٰلِكَ صِيَامُ دَاوُدَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ أَعْدَلُ الصِّيَامِ». وَفِي رِوَايَةٍ: «هُوَ أَفْضَلُ الصِّيَامِ» فَقُلْتُ

فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ» وَلَأَنْ أَكُونَ قَبِلْتُ الثَّلاَثَةَ الْأَيَّامَ الَّتِي قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِي وَمَالِي. وَفِي رِوَايَةٍ: «أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَصُومُ النَّهَارَ وَتَقُومُ اللَّيْلَ؟» قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «فَلاَ تَفْعَلْ: صُمْ وَأَفْطِرْ، وَنَمْ وَقُمْ فَإِنَّ لِجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِعَيْنَيْكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِزَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِزَوْرِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ بِحَسْبِكَ أَنْ تَصُومَ فِي كُلِّ شَهْرٍ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَشْرَ أَمْثَالِهَا،فَإِذًا ذٰلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ» فَشَدَّدْتُ فَشُدِّدَ عَلَيَّ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: «صُمْ صِيَامَ نَبِيِّ اللّٰهِ دَاوُدَ وَلاَ تَزِدْ عَلَيْهِ» قُلْتُ: وَمَا كَانَ صِيَامُ دَاوُدَ؟ قَالَ: «نِصْفُ الدَّهْرِ» فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يَقُولُ بَعْدَ مَا كَبِرَ: يَالَيْتَنِي قَبِلْتُ رُخْصَةَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي رِوَايَةٍ: «أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَصُومُ الدَّهْرَ، وَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ كُلَّ لَيْلَةٍ؟» فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَلَمْ أُرِدْ بِذٰلِكَ إِلاَّ الْخَيْرَ، قَالَ: «فَصُمْ صَوْمَ نَبِيِّ اللّٰهِ دَاوُدَ، فَإِنَّهُ كَانَ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَاقْرَإِ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ شَهْرٍ» قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ عِشْرِينَ» قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ عَشْرٍ» قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي

أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ سَبْعٍ وَلاَ تَزِدْ عَلَى ذٰلِكَ» فَشَدَّدْتُ فَشُدِّدَ عَلَيَّ، وَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ لاَ تَدْرِي لَعَلَّكَ يَطُولُ بِكَ عُمْرٌ قَالَ: فَصِرْتُ إِلَى الَّذِي قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا كَبِرْتُ وَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ قَبِلْتُ رُخْصَةَ نَبِيِّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي رِوَايَةٍ: «وَإِنَّ لِوَلَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا»

وَفِي رِوَايَةٍ: لاَ صَامَ مَنْ صَامَ الْأَبَدَ» ثَلاَثاً.

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى صِيَامُ دَاوُدَ، وَأَحَبُّ الصَّلاَةِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى صَلاَةُ دَاوُدَ: كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ، وَيَقُومُ ثُلُثَهُ، وَيَنَامُ سُدُسَهُ، وَكَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَلاَ يَفِرُّ إِذَا لاَقَى».

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: أَنْكَحَنِي أَبِي امْرَأَةً ذَاتَ حَسَبٍ، وَكَانَ يَتَعَاهَدُ كِنَّتَهُ أَيْ: «امْرَأَةَ وَلَدِهِ» فَيَسْأَلُهَا عَنْ بَعْلِهَا، فَتَقُولُ لَهُ: نِعْمَ الرَّجُلُ مِنْ رَجُلٍ لَمْ يَطَأْ لَنَا فِرَاشاً وَلَمْ يُفَتِّشْ لَنَا كَنَفاً مُنْذُ أَتَيْنَاهُ فَلَمَّا طَالَ ذٰلِكَ عَلَيْهِ ذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: «الْقَنِي بِهِ» فَلَقِيتُهُ بَعْدُ فَقَالَ: «كَيْفَ تَصُومُ؟» قُلْتُ كُلَّ يَوْمٍ، قَالَ: «وَكَيْفَ تَخْتِمُ؟» قُلْتُ: كُلَّ لَيْلَةٍ، وَذَكَرَ نَحْوَ مَا سَبَقَ وَكَانَ يَقْرَأُ عَلَى بَعْضِ أَهْلِهِ السُّبُعَ الَّذِي يَقْرَؤُهُ، يَعْرِضُهُ مِنَ النَّهَارِ لِيَكُونَ أَخَفَّ عَلَيْهِ بِاللَّيْلِ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَقَوَّى أَفْطَرَ أَيَّامًا وَأَحْصَى وَصَامَ

مِثْلِهِنَّ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَتْرُكَ شَيْئًا فَارَقَ عَلَيْهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. كُلُّ
هَذِهِ الرِّوَايَاتِ صَحِيحَةٌ مُعْظَمُهَا فِي الصَّحِيحَيْنِ وَقَلِيلٌ مِنْهَا فِي أَحَدِهِمَا.

150. Ebû Muhammed Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:

“Vallahi, yaşadığım müddetçe gündüzleri oruç tutacağım, geceleri de ibadet edeceğim, dediğimi Peygamber’e ﷺ söylemişler. Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

–Bu sözü söyleyen sen misin, diye bana sordu.

–Evet, anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah, o sözü ben söyledim, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Bunu yapamazsın. Bazen oruç tut, bazen tutma. Biraz uyu, biraz da ibadet için kalk. Her ay üç gün oruç tut. Bir iyiliğe on misli sevap verildiği için, böyle yapmak, ara vermeden oruç tutmak gibidir, buyurdu.

–Bundan fazlasını yapabilirim, dedim.

–Öyle ise bir gün oruç tut, iki gün tutma, buyurdular.

–Ben bundan fazlasına güç yetirebilirim, dedim.

–O hâlde bir gün oruç tut, bir gün tutma. Bu, Davud’un (as) orucudur ve orucun en ölçülü olanı – diğer bir rivayete göre – oruçların en faziletlisidir, buyurdu.

–Bundan daha fazlasına gücüm yeter, dedim. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Bundan daha faziletlisi yoktur, buyurdu.

Allah Resûlü’nün ﷺ söylediği üç günü kabul etseydim, bu bana malımdan ve ailemden daha sevgili olacaktı (lakin iş işten geçti).

(B3418 Buhârî, Enbiyâ, 37; M2729 Müslim, Sıyâm, 181)

Diğer bir rivayette şöyle denmiştir: Peygamber ﷺ:

–Senin gündüzleri oruç tuttuğunu, geceleri ibadetle geçirdiğini bana haber verdiler, öyle mi, dedi.

–Evet yâ Resûlallah, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Öyle yapma. Bazen oruç tut, bazen tutma; biraz uyu, biraz da ibadete kalk. Zira senin üzerinde vücudunun hakkı var. Gözlerinin hakkı var. Eşinin hakkı var. Ziyaretçilerinin hakkı var. Her ayda üç gün oruç tutman senin için kâfidir. Zira her iyilik için on misli ecir vardır. Böyle yapmak bütün ömrün boyunca oruç tutmak gibidir, buyurdu.

Fakat ben güçleştirdim ve güçlüğe uğradım.

–Yâ Resûlallah, kendimi kuvvetli buluyorum, dedim.

–O hâlde Davud Peygamber'in orucunu tut, daha fazlasını yapma, buyurdu.

–Davud orucu nasıl bir şey, dedim.

–Ömrün yarısını oruçlu geçirmektir, buyurdu.

Abdullah, yaşı ilerledikten sonra, keşke Resûlullah'ın
verdiği ruhsatı kabul etmiş olsaydım, derdi.

(B1975 Buhârî, Savm, 55)

Diğer bir rivayete göre:

–Sürekli oruç tuttuğunu ve her gece Kur'an okuduğunu
bana haber verdiler, öyle mi, dedi.

–Evet, yâ Resûlallah. Hayırdan başka hiçbir maksadım yoktur, dedim.

–O hâlde Davud Peygamber'in orucunu tut. Zira o, en çok
ibadet eden kimse idi. Kur'an'ı ayda bir defa oku, buyurdu.

–Ey Allah'ın Peygamberi, ben bundan fazlasını yapabilirim, dedim.

–O hâlde yirmi günde bir oku, buyurdu.

–Ey Allah'ın Peygamberi, bundan fazlasına gücüm yeter, deyince:

–O hâlde on günde bir oku, buyurdu.

–Ey Allah'ın Peygamberi, bundan daha fazlasını yapabilirim, dedim.

–Her yedi günde oku, ondan fazla azaltma, buyurdu.

Fakat ben işi çetinleştirdim ve güçlüğe uğradım. Hâlbuki Peygamber bana:

–Ne bilirsin, belki çok yaşarsın, buyurmuştu. Resûlullah'ın bana
dediği gibi yaşlandıkça, keşke Peygamber'in ruhsatını kabul etmiş olsaydım,
demeye başladım.

(M2730 Müslim, Sıyâm, 182)

Diğer bir rivayette:

Üzerinde çocuğunun da hakkı vardır, diye varit olmuştur.

(M2731 Müslim, Sıyâm, 183)

Başka bir rivayette:

Bütün ömrünü oruçlu geçiren kimse, oruç tutmamış gibidir,
diye üç defa söyledi, denilmiştir.

(M2734 Müslim, Sıyâm, 186)

Diğer bir rivayette de:

Allah Teâlâ'nın en çok sevdiği oruç, Davud'un orucudur. Allah Teâlâ'nın en çok sevdiği namaz da, Davud'un namazıdır. Davud, gece yarısına kadar uyur, sonra gecenin üçte birini ibadetle geçirir, sonra gecenin altıda birinde uyurdu. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. [Düşmanla karşılaştığında da kaçmazdı][62], denilmiştir.

(M2739 Müslim, Sıyâm, 189)

Diğer bir rivayette ise şöyle deniliyor:

Babam beni itibarlı bir kadınla evlendirdi. Ara sıra gelinine:

–Nasılsın, der ve kocasının hâlini sorardı. Kadın da:

–O, ne iyi bir adamdır, fakat geldiğim günden beri ne yatağıma geldi ne de bana yaklaştı, derdi.

Bu hâl uzayınca, babam durumu Peygamber'e ﷺ söylemiş. Peygamber ﷺ de:

–Beni görsün, demiş. Bunun üzerine Peygamber'in ﷺ huzuruna gittim.

–Nasıl oruç tutuyorsun, diye sordu.

–Her gün, dedim.

–Nasıl hatim ediyorsun, dedi

–Her gece, dedim. Bunun üzerine Peygamberimiz yukarıdakine benzer şekilde tavsiyede bulundu.

Abdullah (ra) okuyacağı yedide bir cüzü gece kolaylık olsun diye aile efradından biriyle gündüz mukabele ederek okurdu. Güçlenmek istediği zaman oruca ara verir, bu günleri sayardı. Peygamber'e ﷺ verdiği sözü yerine getirmemeyi hoş görmediğinden, o günler sayısınca oruç tutardı.

(B5052 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 34)

١٥١- وَعَنْ أَبِي رِبْعِيٍّ حَنْظَلَةَ بْنِ الرَّبِيعِ الْأُسَيِّدِيِّ الْكَاتِبِ أَحَدِ كُتَّابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: كَيْفَ أَنْتَ يَا حَنْظَلَةُ؟ قُلْتُ: نَافَقَ حَنْظَلَةُ، قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَا تَقُولُ؟ قُلْتُ:

نَكُونُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُذَكِّرُنَا بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ كَأَنَّا رَأْيَ عَيْنٍ، فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيراً. قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: فَوَاللّٰهِ إِنَّا لَنَلْقَى مِثْلَ هٰذَا، فَانْطَلَقْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ نَافَقَ حَنْظَلَةُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَمَا ذَاكَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ نَكُونُ عِنْدَكَ تُذَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ كَأَنَّا رَأْيَ الْعَيْنِ فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيراً. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ تَدُومُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي وَفِي الذِّكْرِ لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى فُرُشِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ، وَلٰكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

151. Resûlullah'ın ﷺ kâtiplerinden birisi olan Kâtip Ebû Rib'î Hanzala b. Rebî' el-Üseyyidî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Bir gün Ebû Bekir (ra) bana rastladı ve:

–Hanzala, nasılsın, dedi.

–Hanzala münafık oldu, dedim.

–Sübhânâllah, sen ne diyorsun, dedi.

–Resûlullah'ın ﷺ huzurunda bulunuyoruz, bize cennet ve cehennemi hatırlatıyor, sanki onları gözlerimizle görüyor gibi oluyoruz.

Allah Resûlü'nün ﷺ huzurundan çıkıp da çoluk çocuğumuza ve işimizin başına dönünce (bu öğütlerin) çoğunu unutuyoruz, dedim. Ebû Bekir (ra):

–Vallahi biz de aynı hâldeyiz, dedi. Sonra Ebû Bekir'le beraber yürüdük, Peygamber'in ﷺ huzuruna girdik.

–Yâ Resûlallah, Hanzala münafık oldu, dedim.

Peygamber :

–O nasıl söz, dedi.

–Yâ Resûlallah, senin yanında bulunuyoruz, bize cennet ve cehennemi hatırlatıyorsun, onları gözümüzle görür gibi oluyoruz. Senin yanından çıkıp da çoluk çocuğumuza ve işimizin başına dönünce çoğunu unutuyoruz, dedim. Bunun üzerine Resûlullah şöyle dedi:

–Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki yanımda bulunduğunuz hâl üzere kalıp, zikre devam edebilseydiniz, hem yataklarınızda hem de yollarınızda melekler sizinle musafaha ederlerdi. Fakat ey Hanzala! (İnsan bu) Bazen öyle, bazen böyle! (Bir müddet ibadetle, bir müddet de işlerinizle uğraşmanız yeterlidir), diye üç defa tekrarladı.

(M6966 Müslim, Tevbe, 12)

١٥٢- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَائِمٍ، فَسَأَلَ عَنْهُ فَقَالُوا: أَبُو إِسْرَائِيلَ نَذَرَ أَنْ يَقُومَ فِي الشَّمْسِ وَلاَ يَقْعُدَ، وَلاَ يَسْتَظِلَّ وَلاَ يَتَكَلَّمَ، وَيَصُومَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوهُ فَلْيَتَكَلَّمْ وَلْيَسْتَظِلَّ وَلْيَقْعُدْ وَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

152. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Peygamber hutbe verirken, ayakta duran birini gördü ve onun kim olduğunu sordu.

–Ebû İsrâîl'dir; kendi kendine güneşte durmayı, oturmamayı, gölgelenmemeyi, konuşmamayı ve oruç tutmayı adamıştır, dediler. Peygamber :

–Ona söyleyin, konuşsun, gölgelensin, otursun ve orucunu tamamlasın, buyurdu.

(B6704 Buhârî, Eymân, 31)

Parantez içindeki kısım elimizdeki Müslim nüshasında geçmemektedir.

Amellerde Devamlılık

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar...

(Hadîd, 57/16)

﴿وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللّٰهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا﴾

...Onların arkasından da Meryem oğlu İsa'yı gönderdik, ona İncil'i verdik ve kendisine uyanların kalplerine şefkat ve merhamet duygusu koyduk. (Kendiliklerinden) icat ettikleri ruhbanlığa gelince; biz onu onlara farz kılmamıştık. Allah'ın rızasını kazanmak için onu kendileri icat etmişlerdi. Fakat ona da gereği gibi uymadılar…

(Hadîd, 57/27)

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا﴾

İpliğini iyice eğirip büktükten sonra (tekrar) çözüp bozan kadın gibi olmayın...

(Nahl, 16/92)

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾

Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.

(Hicr, 15/99)

١٥٣- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ مِنَ اللَّيْلِ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَصَلاَةِ الظُّهْرِ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

153. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Bir kimse, geceleyin Kur'an'dan okumayı âdet edindiği bölümü okumadan yahut tamamlamadan uyuyakalır, sonra sabah namazı ile öğle namazı arasında onu okursa (veya tamamlarsa) o kimse için gece okumuş gibi sevap yazılır.

(M1745 Müslim, Müsâfirîn, 142)

١٥٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَبْدَ اللّٰهِ لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ، كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

154. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ bana:

Ey Abdullah! Geceleri ibadet etmeyi alışkanlık hâline getirip de sonradan terk eden falan kimse gibi olma, buyurdu.

(B1152 Buhârî, Teheccüd, 19; M2733 Müslim, Sıyâm, 185)

١٥٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَاتَتْهُ الصَّلاَةُ مِنَ اللَّيْلِ مِنْ وَجَعٍ أَوْ غَيْرِهِ، صَلَّى

مِنَ النَّهَارِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

155. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir.

Resûlullah ﷺ, ağrı veya başka bir sebepten dolayı gece namazını kılamazsa, gündüz on iki rekât namaz kılardı.

(M1743 Müslim, Müsâfirîn, 140)

Sünnete ve Âdâba Uymak

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

...Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin...

(Haşr, 59/7)

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾

O, nefis arzusu ile konuşmuyor. O (Kur'an,) ancak kendisine bildirilen bir vahiydir.

(Necm, 53/3-4)

﴿قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın...

(Âl-i İmrân, 3/31)

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ﴾

And olsun, Allah'ın Resûlü'nde sizin için; Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı uman kimseler için güzel bir örnek vardır...

(Ahzâb, 33/21)

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي

﴿أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

Hayır! Rabbine and olsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar.

(Nisâ, 4/65)

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ
إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾

...Allah'a ve âhiret gününe gerçekten inanıyorsanız, herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüzde, onu Allah ve Resûlü'ne arz edin...

(Nisâ, 4/59)

﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ﴾

Kim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur...

(Nisâ, 4/80)

﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ * صِرَاطِ اللّٰهِ﴾

...Şüphesiz ki sen doğru yola iletiyorsun; Allah'ın yoluna...

(Şûrâ, 42/52-53)

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

...Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar.

(Nûr, 24/63)

﴿وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللّٰهِ وَالْحِكْمَةِ﴾

Siz (Peygamber eşleri) evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti hatırlayın...

(Ahzâb, 33/34)

١٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «دَعُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ: إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَثْرَةُ سُؤَالِهِمْ، وَاخْتِلاَفُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

156. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ben sizi (kendi hâlinize) bıraktığım sürece, siz de beni kendi hâlime bırakın. Sizden önceki milletler, ancak peygamberlerine çok soru sormaları ve onlara muhalefet etmeleri yüzünden helâk oldular. Sizi herhangi bir şeyden menedersem ondan sakının; bir şeyi yapmanızı istediğimde de, onu elinizden geldiği kadar yapın.

(B7288 Buhârî, İ'tisâm, 2; M3257 Müslim, Hac, 412)

١٥٧- عَنْ أَبِي نَجِيحٍ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً بَلِيغَةً وَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَأَنَّهَا مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ فَأَوْصِنَا. قَالَ: «أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللّٰهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، وَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلاَفاً كَثِيراً. فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ

وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

157. Ebû Necîh el-İrbâd b. Sâriye (ra) anlatıyor:

(Bir gün) Resûlullah ﷺ, bize kalpleri ürperten, gözleri yaşartan tesirli bir konuşma yaptı. Bunun üzerine:

–Yâ Resûlallah, bu öğüt, ayrılmak üzere olan birinin öğüdüne benziyor; bize tavsiyede bulunur musun, dedik.

–Allah'tan sakınmanızı (takva), başınızda Habeşli bir köle dahi emîr olsa, onun sözünü dinlemenizi ve ona itaat etmenizi tavsiye ederim. Sizin içinizden hayatta kalanlar pek çok ihtilaflar görecekler. Benim sünnetime ve raşid halifelerin sünnetlerine sımsıkı sarılın. Sonradan icat edilmiş bidatlerden sakının. Zira her bidat dalâlettir.

(D4607 Ebû Dâvûd, Sünnet, 5; T2676 Tirmizî, İlim, 16)

١٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلاَّ مَنْ أَبَى ؛ قِيلَ وَمَنْ يَأْبَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟

قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

158. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

–Kaçınanlar hariç ümmetimin hepsi cennete girecektir.

–Yâ Resûlallah, kim (cennete girmekten) kaçınır ki, denildi.

–Bana uyan cennete girer; uymayıp, isyan eden cennete girmekten kaçınmış demektir, buyurdu.

(B7280 Buhârî, İ'tisâm, 2)

١٥٩- عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ، وَقِيلَ: أَبِي إِيَاسٍ سَلَمَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ الأَكْوَعِ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِشِمَالِهِ فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ» قَالَ: لاَ أَسْتَطِيعُ. قَالَ: «لاَ اسْتَطَعْتَ» مَا مَنَعَهُ إِلاَّ الْكِبْرُ فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

159. Ebû Müslim ve bir görüşe göre
Ebû İyâs Seleme b. Amr b. Ekva' (ra) anlatıyor:

Bir adam Allah Resûlü'nün ﷺ yanında sol eliyle yemek yiyordu. Resûlullah ona:

–Sağ elinle ye, buyurdu.

–Yapamıyorum, demesi üzerine Peygamber ﷺ:

–Yapamaz ol, buyurdu.

Peygamber'in sözünü dinlememesi ancak adamın kibrinden dolayıydı. Adam daha sonra elini ağzına kaldıramaz oldu.

(M5268 Müslim, Eşribe, 107)

١٦٠- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا حَتَّى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتَّى إِذَا رَأَى أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا، فَقَامَ حَتَّى كَادَ أَنْ يُكَبِّرَ، فَرَأَى رَجُلاً بَادِيًا صَدْرُهُ فَقَالَ: «عِبَادَ اللَّهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ»

160. Ebû Abdullah Numân b. Beşîr (ra) Resûlullah'ın ﷺ
şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

Ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah aranıza ayrılık verir de birbirinizden yüz çevirirsiniz.

(B717 Buhârî, Ezân, 71; M978 Müslim, Salât, 127)

Müslim'in bir rivayeti de şöyledir:

Resûlullah ﷺ âdeta okları düzeltir gibi saflarımızı düzeltirdi. Biz alışıncaya kadar böyle yapmaya devam etti. Sonra bir gün Peygamber ﷺ geldi ve namaz kılacağı yerde durdu. Tam tekbir alacağı sırada göğsü saftan ileri çıkmış bir adam gördü, bunun üzerine:

–Ey Allah'ın kulları, ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah aranıza ayrılık verir de birbirinizden yüz çevirirsiniz, buyurdu.

(M979 Müslim, Salât, 128)

١٦١- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: احْتَرَقَ بَيْتٌ بِالْمَدِينَةِ عَلَى
أَهْلِهِ مِنَ اللَّيْلِ فَلَمَّا حُدِّثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَأْنِهِمْ قَالَ:
«إِنَّ هٰذِهِ النَّارَ عَدُوٌّ لَكُمْ، فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

161. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Medine'de bir ev, gece içindekilerle beraber yandı.
Olay Peygamber'e ﷺ anlatıldığında:

Bu ateş, sizin için bir düşmandır. Uyuyacağınız zaman onu söndürün, buyurdu.

(M5258 Müslim, Eşribe, 101; B6294 Buhârî, İsti'zân, 49)

١٦٢- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مَثَلَ مَا بَعَثَنِي
اللّٰهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَصَابَ أَرْضاً فَكَانَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ
طَيِّبَةٌ، قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلأَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَكَانَ مِنْهَا أَجَادِبُ
أَمْسَكَتِ الْمَاءَ، فَنَفَعَ اللّٰهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا مِنْهَا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَ
طَائِفَةً مِنْهَا أُخْرَى، إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لاَ تُمْسِكُ مَاءً وَلاَ تُنْبِتُ كَلأً فَذٰلِكَ
مَثَلُ مَنْ فَقُهَ فِي دِينِ اللّٰهِ، وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللّٰهُ بِهِ، فَعَلِمَ وَعَلَّمَ، وَمَثَلُ مَنْ

لَمْ يَرْفَعْ بِذٰلِكَ رَأساً وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللّٰهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

162. Yine Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilim, bol yağmura benzer; bu yağmur suyu emen iyi bir toprağa yağar ve bol çayır ve ot bitirir.
Bir kısım toprak ise su emmeyen sert bir toprak olup, suyu tutar ve biriktirir; Allah Teâlâ o su ile insanları faydalandırır, insanlar ondan içerler, hayvanlarını sularlar ve onunla eker, biçerler.

Yine o yağmur öyle bir toprağa yağar ki orası kayalıktır;
ne suyu tutar, ne de ot bitirir.

İşte, Allah'ın dinini anlayan ve Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilimden faydalanan ve onları öğrenip başkalarına da öğreten kimse ile buna kulak asmayan ve benim getirdiğim hidayeti kabul etmeyen kimsenin misali budur.

(M5953 Müslim, Fedâil, 15; B79 Buhârî, İlim, 20)

١٦٣- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَاراً فَجَعَلَ الْجَنَادِبُ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَفَلَّتُونَ مِنْ يَدِي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

163. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Benim ve sizin hâliniz, ateş yakan ve o ateşe pervane böcekleri ve kelebekler düşmeye başlayınca onları uzaklaştırmaya çalışan kimsenin hâli gibidir. Ben sizi ateşe düşmekten korumak için belinizdeki bağdan tutuyorum; siz ise benim elimden kurtulmaya çalışıyorsunuz.

(M5958 Müslim, Fedâil, 19)

١٦٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَوْعِظَةٍ فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى

اللّهِ تَعَالَى حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْداً عَلَيْنَا إِنَّا

كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ أَلاَ وَإِنَّ أَوَّلَ الْخَلاَئِقِ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَلاَ وَإِنَّهُ سَيُجَاءُ بِرِجَالٍ مِنْ أُمَّتِي، فَيُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشِّمَالِ

فَأَقُولُ: يَارَبِّ أَصْحَابِي، فَيُقَالُ: إِنَّكَ لاَ تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ، فَأَقُولُ

كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً مَا دُمْتُ فِيهِمْ﴾ إِلَى

قَوْلِهِ: ﴿الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ فَيُقَالُ لِي: إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ

مُنْذُ فَارَقْتَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

164. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ bize yaptığı bir vaaz ve nasihatta şöyle buyurmuştur:

–Ey insanlar, siz, yalın ayak, çıplak ve sünnetsiz olarak Allah’ın huzurunda haşrolunacaksınız. Zira Allah, “Başlangıçta ilk yaratmayı nasıl yaptıysak, üzerimize aldığımız bir vaad olarak onu yine yapacağız. Biz bunu muhakkak yapacağız.”[63] buyurdu. Bilin ki kıyamet gününde kendisine ilk elbise giydirilecek kimse, İbrahim (as) olacaktır. Yine bilin ki benim ümmetimden birtakım kimseler getirilecek ve sol tarafa sevk olunacaklar.

–Yâ Rabbi, bunlar benim ashâbımdır (onlara merhamet et), diyeceğim.

–Onların senin ardından neler yaptıklarını sen bilmiyorsun, denilecektir. Ben de salih kul İsa’nın (as) dediği gibi:

Ben aralarında bulunduğum sürece onlara şahit idim. Ama beni içlerinden aldığında, artık onları yalnız sen görüyordun. Sen her şeye hakkıyla şahitsin. Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar senin kullarındır. Eğer bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin,[64] diyeceğim. Bunun üzerine bana:

–Sen onların aralarından ayrıldığın günden itibaren onlar, (gerisin geriye) dönmüştüler, denilecektir.

(M7201 Müslim, Cennet, 58; B3349 Buhârî, Enbiyâ, 8)

١٦٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ: «إِنَّهُ لاَ يَقْتُلُ الصَّيْدَ، وَلاَ يَنْكَأُ الْعَدُوَّ، وَإِنَّهُ يَفْقَأُ الْعَيْنَ، وَيَكْسِرُ السِّنَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ قَرِيباً لِابْنِ مُغَفَّلٍ خَذَفَ، فَنَهَاهُ وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ: «إِنَّهَا لاَ تَصِيدُ صَيْداً» ثُمَّ عَادَ فَقَالَ: أُحَدِّثُكَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَهَى عَنْهُ، ثُمَّ عُدْتَ تَخْذِفُ! لاَ أُكَلِّمُكَ أَبَداً.

165. Ebû Saîd Abdullah b. Muğaffel'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Peygamber ﷺ, elle taş fırlatmayı yasakladı. Zira onunla ne av avlanır ne de düşman yaralanır; o yalnız göz çıkarır ve diş kırar, buyurdu.

(B6220 Buhârî, Edeb, 122; M5050 Müslim, Sayd, 54)

Diğer bir rivayet şöyledir:

İbn Muğaffel'in yakınlarından birisi taş fırlatmıştı. İbn Muğaffel onu taş fırlatmaktan sakındırdı ve:

–Resûlullah ﷺ bu şekilde taş atmayı yasakladı ve bununla av avlanmaz, dedi. Sonra o adam bu işi tekrarlayınca İbn Muğaffel:

–Sana Peygamber'in ﷺ bunu yasakladığını söylüyorum, sen ise hâlâ taş atmaya devam ediyorsun. Seninle asla konuşmayacağım, dedi.

(M5053 Müslim, Sayd, 56)

١٦٦- وَعَنْ عَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، يُقَبِّلُ الْحَجَرَ يَعْنِي الْأَسْوَدَ وَيَقُولُ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ مَا تَنْفَعُ

وَلاَ تَضُرُّ، وَلَوْلاَ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

166. Âbis b. Rebîa (ra) anlatıyor:

Ömer b. Hattâb'ı gördüm, Hacer-i Esved'i öperken şöyle diyordu:

–Biliyorum ki sen bir taşsın, ne faydan dokunur, ne de zararın. Eğer Resûlullah'ın ﷺ seni öptüğünü görmemiş olsaydım, seni öpmezdim.

(B1597 Buhârî, Hac, 50; M3067 Müslim, Hac, 251)

Enbiyâ, 21/104.

Mâide, 5/117-118.

Allah'ın Hükmüne Boyun Eğmek

﴿فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ
لاَ يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

Hayır! Rabbine and olsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar.

(Nisâ, 4/65)

﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ
يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَ أُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

Aralarında hüküm vermek için Allah'a (Kur'an'a) ve Resûlü'ne davet edildiklerinde, müminlerin söyleyeceği söz ancak, "işittik ve iman ettik" demektir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

(Nûr, 24/51)

١٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا
فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ) الْآيَةَ إِشْتَدَّ ذٰلِكَ عَلَى أَصْحَابِ
رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
ثُمَّ بَرَكُوا عَلَى الرُّكَبِ فَقَالُوا: أَيْ رَسُولَ اللّٰهِ كُلِّفْنَا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا نُطِيقُ:

اَلصَّلاَةَ وَالْجِهَادَ وَالصِّيَامَ وَالصَّدَقَةَ، وَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيْكَ هٰذِهِ الْآيَةُ وَلاَ نُطِيقُهَا. قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتُرِيدُونَ أَنْ تَقُولُوا كَمَا قَالَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ مِنْ قَبْلِكُمْ: سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا؟ بَلْ قُولُوا: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ» فَلَمَّا اقْتَرَأَهَا الْقَوْمُ، وَذَلَّتْ بِهَا أَلْسِنَتُهُمْ، أَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي إِثْرِهَا: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ فَلَمَّا فَعَلُوا ذٰلِكَ نَسَخَهَا اللّٰهُ تَعَالَى، فَأَنْزَلَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لاَ يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ، رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾ قَالَ: نَعَمْ ﴿رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْراً كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾ قَالَ: نَعَمْ ﴿رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾ قَالَ: نَعَمْ ﴿وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلاَنَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

167. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah'a ﷺ, "Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da, gizleseniz de Allah sizi, onunla sorguya çeker; dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah'ın gücü her şeye yeter."[65] âyeti nâzil olunca, bu durum, Allah Resûlü'nün ﷺ ashâbına ağır geldi. Bundan sonra Resûlullah'a gelip diz çöktüler ve:

–Yâ Resûlallah şimdiye dek, namaz, cihad, oruç ve sadaka gibi gücümüz yeten amellerle yükümlü tutuluyorduk. Şimdi ise (hatıra gelen şeylerden de sorumlu tutulacağımızı belirten) bu âyet indi, bizim buna gücümüz yetmez, dediler. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

Sizden önceki kitap ehlinin dedikleri gibi “İşittik, fakat söz dinlemeyeceğiz” mi demek istiyorsunuz? (Öyle demeyin) bilakis “işittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, bizi bağışla, bize mağfiret et, nihayet sana varacağız.” deyin. Onlar bu sözleri okuyup (işittik ve itaat ettik) demeye alıştıktan sonra Allah Teâlâ şu âyeti indirdi:

“Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.” Yine “İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, senden bağışlanma dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.” dediler.”[66] Ashâb bu sözü söylemeye alışınca Allah Teâlâ bu âyeti neshetti ve şu âyeti indirdi: “Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): Rabbimiz, unutur veya yanılırsak bizi sorumlu tutma. (Allah, evet, dedi). Rabbimiz, bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. (Allah, evet, dedi). Rabbimiz, bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme. (Allah, evet, dedi). Bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et. (Allah, evet, dedi).”[67]

(M329 Müslim, Îmân, 199)

Bakara, 2/284.

Bakara, 2/285.

Bakara, 2/286.

Dinde Yenilik (Bid'at)

﴿فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلاَلُ﴾

...Haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır...

(Yûnus, 10/32)

﴿مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ﴾

...Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık...

(En'âm, 6/38)

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ﴾

...Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüzde,
onu Allah ve Resûlü'ne arz edin...

(Nisâ, 4/59)

﴿وَأَنَّ هٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾

İşte bu, benim dosdoğru yolum. Artık ona uyun. Başka yollara uymayın. Yoksa o yollar sizi bölerek O'nun yolundan ayırır...

(En'âm, 6/153)

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ
اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki,
Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın..."

(Âl-i İmrân, 3/31)

١٦٨- عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُو رَدٌّ»

168. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse bizim bu işimizde (dinimizin aslında) olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey reddedilir.

(M4492 Müslim, Akdiye, 17; B2697 Buhârî, Sulh, 5)

Müslim'in bir rivayeti de şöyledir:

Bir kimse bizim (bu din) işimize uymayan bir iş yaparsa, o, reddedilir.

(M4493 Müslim, Akdiye, 18)

١٦٩- وَعَنْ جَابِرٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا خَطَبَ احْمَرَّتْ عَيْنَاهُ، وَعَلاَ صَوْتُهُ، وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ، حَتَّى كَأَنَّهُ مُنْذِرُ جَيْشٍ يَقُولُ: «صَبَّحَكُمْ وَمَسَّاكُمْ» وَيَقُولُ: «بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ» وَيَقْرُنُ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ، السَّبَّابَةِ، وَالْوُسْطَى، وَيَقُولُ: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ، وَخَيْرُ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ» ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ. مَنْ تَرَكَ مَالاً فَلأَهْلِهِ، وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعاً، فَإِلَيَّ وَعَلَيَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

169. Câbir (ra) anlatıyor:

Resûlullah hutbe irad ederken gözleri kızarır, sesi yükselir ve "(Düşman yağma etmek için) sabah ve akşam geliyor, kendinizi koruyun!" diye ordusuna seslenen kumandan gibi hiddeti artar ve şehâdet parmağıyla orta parmağını birleştirerek "Ben peygamber olarak gönderildim, kıyametle aram işte şu iki parmak gibi yakındır." buyururdu. Sonra da: Sözlerin en hayırlısı Allah'ın Kitabı'dır, yolların en hayırlısı ise , Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüleri sonradan uydurulan şeylerdir; her bidat dalalettir." derdi. En sonra da:

"Ben, her bir mümine kendisinden daha yakınım (haklarını daha çok korurum). Bir kimse mal bırakırsa yakınlarına aittir; borç ve bakıma muhtaç yakınlarını bırakacak olursa, onları üstlenmek benim görevimdir." derdi.

(M2005 Müslim, Cum'a, 43)

İyi veya Kötü Çığır Açmak

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾

Onlar, "Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle" diyenlerdir.

(Furkân, 25/74)

﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا﴾

Onları, emrimizle doğru yolu gösteren önderler yaptık...

(Enbiyâ, 21/73)

١٧٠- عَنْ أَبِي عَمْرٍو جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي صَدْرِ النَّهَارِ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَهُ قَوْمٌ عُرَاةٌ مُجْتَابِي النِّمَارِ أَوِ الْعَبَاءِ، مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ، عَامَّتُهُمْ بَلْ كُلُّهُمْ مِنْ مُضَرَ، فَتَمَعَّرَ وَجْهُ رَسولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِمَا رَأَى بِهِمْ مِنَ الْفَاقَةِ، فَدَخَلَ ثُمَّ خَرَجَ، فَأَمَرَ بِلاَلاً فَأَذَّنَ وَأَقَامَ، ثُمَّ صَلَّى ثُمَّ خَطَبَ، فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ: ﴿إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً﴾، وَالْآيَةُ الْأُخْرَى الَّتِي فِي آخِرِ

الْحَشْرِ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ﴾
تَصَدَّقَ رَجُلٌ مِنْ دِينَارِهِ مِنْ دِرْهَمِهِ مِنْ ثَوْبِهِ مِنْ صَاعِ بُرِّهِ مِنْ صَاعِ
تَمْرِهِ حَتَّى قَالَ: وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِصُرَّةٍ كَادَتْ
كَفُّهُ تَعْجِزُ عَنْهَا، بَلْ قَدْ عَجَزَتْ، ثُمَّ تَتَابَعَ النَّاسُ حَتَّى رَأَيْتُ كَوْمَيْنِ
مِنْ طَعَامٍ وَثِيَابٍ، حَتَّى رَأَيْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
يَتَهَلَّلُ كَأَنَّهُ مُذْهَبَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَنَّ
فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ مِنْ غَيْرِ
أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ
عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ
شَيْءٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

170. Ebû Amr Cerîr b. Abdullah (ra) anlatıyor:

Bir sabah Resûlullah'ın huzurunda idik. Yanına üstleri açık bir topluluk geldi. Yünden yapılmış çizgili kumaşı ortasından delerek başlarına geçirmişler [yahut aba giymişler] ve kılıç kuşanmışlardı. Çoğu, belki de hepsi Mudar kabilesinden olan bu kimseleri, böyle yokluk içinde görünce, Peygamberimizin benzi attı, bir içeri girdi, bir dışarı çıktı. Sonra Bilâl'e emretti, o da ezan okudu ve kamet getirdi, sonra Peygamber namaz kıldı, ardından da bir konuşma yaptı:

"Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan, ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah sizi görüp, gözetmektedir."[68] meâlindeki âyetle Haşr sûresindeki: "Ey iman edenler, Allah'a karşı gelmekten sakının ve herkes, yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın."[69] (meâlindeki) âyeti okudu ve "Herkes altınından, gümüşünden, giysisinden, bir sâ' buğdayından ve bir sâ' hurmasından sadaka versin." dedi ve "Yarım hurma bile olsa sadaka versin." sözünü ilave etti. Bunun

üzerine ensardan bir adam bir torba getirdi; o kadar ağırdı ki, zorla kaldırıyordu, hatta kaldıramıyordu bile. Sonra halk sökün etti [herkes peş peşe gücü yettiği kadar sadaka getirdi], yiyecek ve giyecekten iki büyük yığın toplandığını gördüm; sevincinden Resûlullah'ın yüzü gülüyordu, âdeta altın gibi parlıyordu. Resûlullah, "Müslümanlıkta iyi bir çığır açan kimseye açtığı çığırın sevabı verileceği gibi, o yolda gidenlerin sevabı da verilir; bununla beraber onların sevabından da hiçbir şey eksilmez. Müslümanlıkta kötü bir çığır açan kimseye açtığı çığırın günahı yüklendiği gibi, kendisinden sonra o yolda gidenlerin günahı da yüklenir; bununla beraber onların günahı da eksilmez." buyurdu.

(M2351 Müslim, Zekât, 69)

١٧١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ ظُلْمًا إِلاَّ كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا لأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

171. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle buyurmuştur:

Haksız yere öldürülen herkesin kanının vebalinden bir hisse Âdem' in ilk oğluna ayrılır, çünkü o, adam öldürme çığırını açan ilk kişidir.

(B7321 Buhârî, İ'tisâm, 15; M4379 Müslim, Kasâme, 27)

Nisâ, 4/1.

Haşr, 59/18.

Hayra Aracılık, Hidayete Çağrı

﴿وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ﴾

...Rabbine çağır...

(Kasas, 28/87)

﴿اُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır...

(Nahl, 16/125)

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى﴾

...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın...

(Mâide, 5/2)

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ﴾

Sizden, hayra çağıran bir topluluk bulunsun...

(Âl-i İmrân, 3/104)

١٧٢- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

172. Ensardan Bedir Savaşı'na katılmış olan Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr'dan (ra)

rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir iyiliğe öncülük yapan kimseye, o iyiliği yapanların mükâfatı gibi sevap vardır.

(M4899 Müslim, İmâre, 133)

١٧٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ
مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئاً،
وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ
لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

173. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Doğru yola çağıran kimseye kendisine uyanların sevabı gibi sevap verilir. Bununla beraber onların sevabından hiçbir şey eksilmez. Sapıklığa çağıran kimseye de ona uyanların günahı gibi günah verilir. Bununla beraber ona uyanların günahlarından hiçbir şey eksilmez.

(M6804 Müslim, İlim, 16)

١٧٤- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: «لَأُعْطِيَنَّ هَذِهِ الرَّايَةَ غَداً رَجُلاً
يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ، يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ» فَبَاتَ النَّاسُ
يَدُوكُونَ لَيْلَتَهُمْ أَيُّهُمْ يُعْطَاهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَاهَا، فَقَالَ: «أَيْنَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ؟»
فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ قَالَ: «فَأَرْسِلُوا إِلَيْهِ» فَأُتِيَ بِهِ، فَبَصَقَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَيْنَيْهِ، وَدَعَا لَهُ، فَبَرَأَ حَتَّى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ

بِهِ وَجَعٌ، فَأَعْطَاهُ الرَّايَةَ. فَقَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أُقَاتِلُهُمْ حَتَّى يَكُونُوا مِثْلَنَا؟ فَقَالَ: «انْفُذْ عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللَّهِ تَعَالَى فِيهِ، فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِداً خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

174. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ Hayber Savaşı'nda:

Bu sancağı yarın öyle bir zata vereceğim ki Allah onun eliyle (Hayber'i) fethedecek; o, Allah'ı ve Peygamberi'ni sever, Allah ve Peygamberi de onu sever, dedi. Bunun üzerine halk geceyi, sancak acaba kime verilecek diye konuşarak geçirdiler. Sabaha çıkınca her biri sancak kendisine verilir ümidiyle koşarak Peygamber'in ﷺ yanına gitti. Peygamber ﷺ:

–Ali b. Ebû Tâlib nerede, dedi. Ey Allah'ın Resûlü, o, gözlerinden rahatsız dediler. Peygamber ﷺ:

–Ona birini gönderin, buyurdu. Bunun üzerine Ali getirildi, Resûlullah ﷺ onun gözüne okuyup üfledi, tükürük sürdü ve iyileşmesi için dua etti. Ali'nin gözü iyileşti, hiç ağrı çekmemiş gibi oldu. Peygamber ﷺ sancağı ona verdi. Bunun üzerine Ali (ra):

–Yâ Resûlallah, (onlar) bizim gibi (Müslüman) oluncaya kadar onlarla savaşacak mıyım, dedi. Peygamber ﷺ:

–Onların yanlarına acele etmeden var, sonra onları İslâm'a çağır ve Allah'ın hakkı olan ve yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini söyle. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın bir kimseye senin aracılığınla hidayet vermesi, senin için kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlıdır, dedi.

(M6223 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 34; B3701 Buhârî, Fedâilü's-sahâbe, 9)

١٧٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ فَتًى مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ الْغَزْوَ وَلَيْسَ مَعِي مَا أَتَجَهَّزُ بِهِ؟ قَالَ: «ائْتِ فُلَاناً فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ تَجَهَّزَ فَمَرِضَ» فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْرِئُكَ

السَّلاَمَ وَيَقُولُ: أَعْطِنِي الَّذِي تَجَهَّزْتَ بِهِ، فَقَالَ: يَا فُلاَنَةُ أَعْطِيهِ الَّذِي
تَجَهَّزْتُ بِهِ، وَلاَ تَحْبِسِي مِنْهُ شَيْئاً، فَوَاللهِ لاَ تَحْبِسِينَ مِنْهُ شَيْئاً فَيُبَارَكَ
لَكِ فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

175. Enes (ra) anlatıyor:

Eslem kabilesinden bir genç Peygamber'e ﷺ:

–Yâ Resûlallah, savaşa gitmek istiyorum, fakat yol hazırlığına gücüm yetmiyor, dedi. Peygamber ﷺ:

–Filan adama git. O, gaza için hazırlanmış ve sonra hastalanmıştı, dedi. Genç, o adamın yanına gitti ve ona:

–Resûlullah ﷺ sana selâm söyledi ve yol için hazırladığını bana vermeni söyledi, dedi. Bunun üzerine (hasta olup, yola çıkamayan) adam hanımına seslenerek:

–Yol için hazırladıklarımın hepsini bu gence ver; ondan hiçbir şey isteme. Allah'a yemin ederim ki, eğer ondan hiçbir şey esirgemezsen berekete mazhar olursun, dedi.

(M4901 Müslim, İmâre, 134)

İyilikte ve Takvada Yardımlaşmak

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى﴾

...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın...

(Mâide, 5/2)

﴿وَالْعَصْرِ ۞ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۞ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

And olsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka onlar ziyanda değillerdir.

(Asr, 103/1-3)[70]

١٧٦- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ فَقَدْ غَزَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

176. Ebû Abdurrahmân Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah yolunda savaşacak birinin (silah vb. savaş) ihtiyaçlarını karşılayan kimse gaza etmiş gibidir. Savaşan kimsenin geride kalan ailesine sahip çıkan da gaza etmiş gibidir.

(M4902 Müslim, İmâre, 135; B2843 Buhârî, Cihâd, 38)

١٧٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بَعَثَ بَعْثاً إِلَى بَنِي لِحْيَانَ مِنْ هُذَيْلٍ فَقَالَ: «لِيَنْبَعِثْ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا وَالأَجْرُ بَيْنَهُمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

177. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü ﷺ, Hüzeyloğullarından Lihyân kabilesine asker göndermek istemiş ve şöyle demiştir:

Her iki erkekten biri gazaya gitsin (diğeri evde kalsın); sevabı ikisi arasında ortaktır.

(M4904 Müslim, İmâre, 137)

١٧٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَ رَكْباً بِالرَّوْحَاءِ فَقَالَ: «مَنِ الْقَوْمُ؟» قَالُوا: الْمُسْلِمُونَ، فَقَالُوا: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: «رَسُولُ اللَّهِ» فَرَفَعَتْ إِلَيْهِ امْرَأَةٌ صَبِيًّا فَقَالَتْ: أَلِهٰذَا حَجٌّ؟ قَالَ: «نَعَمْ وَلَكِ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

178. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ, Medine civarındaki Ravhâ'da develerine binmiş kalabalık bir gruba rastladı.

–Siz kimsiniz, diye sordu. Onlar da:

–Müslümanlarız, sen kimsin, dediler.

–Ben Allah'ın Resûlü'yüm, dedi. Bunun üzerine bir kadın, küçük bir çocuğu kaldırıp, Peygamber'e ﷺ gösterdi:

–Bu çocuğun haccı olur mu, diye sordu. Peygamber ﷺ:

–Evet, sana da sevap vardır, buyurdu.

(M3253 Müslim, Hac, 409)

١٧٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «اَلْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِينُ الَّذِي يُنَفِّذُ مَا أُمِرَ بِهِ،
فَيُعْطِيهِ كَامِلاً مُوَفَّراً، طَيِّبَةً بِهِ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أُمِرَ لَهُ بِهِ أَحَدُ
الْمُتَصَدِّقَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَ فِي رِوَايَةٍ: اَلَّذِي يُعْطِي مَا أُمِرَ بِهِ.

179. Ebû Mûsâ el-Eş'ari'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle buyurmuştur:

Güvenilir müslüman hazine görevlisi, uhdesine tevdi edilen görevi yerine getirmek üzere, (emanetinde bulunan maldan) kendilerine verilmesi gerekenlere gönül rahatlığıyla tam ve yeterince verirse,
sadaka veren iki kişiden biri olur.

Başka bir rivayete göre ise:

Emredileni veren, denilmektedir.

(M2363 Müslim, Zekât, 79; B1438 Buhârî, Zekât, 25)

İmam Şâfiî, Asr sûresi hakkında şöyle demiştir: "İnsanların hepsi yahut çoğu bu sûreyi düşünmekten gâfildir."

Samimiyet (Nasîhat)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾

Müminler ancak kardeştirler...

(Hucurât, 49/10)

﴿وَ قَالَ تَعَالَى إِخْبَارًا عَنْ نُوحٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَأَنْصَحُ لَكُمْ»﴾

Allah Teâlâ Nuh'un (as) şöyle dediğini haber veriyor:

"…Size içten davranıyorum..."

(A'râf, 7/62)

﴿وَعَنْ هُودٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ»﴾

Allah Teâlâ Hûd'un (as) şöyle dediğini haber veriyor:

"...Ben size içtenlikle davranan güvenilir biriyim."

(A'râf, 7/68)

١٨٠- عَنْ أَبِي رُقَيَّةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسٍ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ «لِلّٰهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

180. Ebû Rukayye Temîm b. Evs ed-Dârî (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ:

–Din, samimiyettir, dedi.

–Kime, dedik.

–Allah’a, Allah’ın Kitabı’na, Resûlü’ne, Müslümanların idarecilerine ve bütün Müslümanlara, buyurdu.

(M196 Müslim, Îmân, 95)

١٨١- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

181. Cerîr b. Abdullah’tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Namaz kılmak, zekât vermek ve Müslüman olan herkese karşı samimi davranmak üzere Resûlullah’a biat ettim.

(B57 Buhârî, Îmân, 42; M199 Müslim, Îmân, 97)

١٨٢- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

182. Enes’ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle demiştir:

Biriniz, kendisi için istediğini, kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.

(B13 Buhârî, Îmân, 7; M170, M171 Müslim, Îmân, 71-72)

İyiliği Teşvik, Kötülükle Mücadele Etmek (Emr-i Bi'l-Ma'rûf Nehy-i Ani'l-Münker)

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.

(Âl-i İmrân, 3/104)

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz...

(Âl-i İmrân, 3/110)

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.

(A'râf, 7/199)

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar...

(Tevbe, 9/71)

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ * كَانُوا لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾

İsrailoğullarından inkâr edenler, Davud ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lânetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve hadlerini aşıyor olmalarından ötürüydü. İşledikleri herhangi bir kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Gerçekten de ne kötü şeyler yapıyorlardı!

(Mâide, 5/78-79)

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ﴾

De ki: "Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin."...

(Kehf, 18/29)

﴿فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ﴾

Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy...

(Hicr, 15/94)

﴿أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾

...Biz de kötülükten alıkoymaya çalışanları kurtardık. Yoldan çıkmaları sebebiyle zulmedenleri şiddetli bir azapla yakaladık.

(A'râf, 7/165)

١٨٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَراً فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ
لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ»
رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

183. Ebû Saîd el-Hudrî'nin (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Sizden kim kötü bir iş görürse, onu eliyle değiştirsin; eğer buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin; buna da gücü yetmezse kalben karşı koysun; bu, imanın asgarî gereğidir.[71]

(M177 Müslim, Îmân, 78)

١٨٤- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلاَّ كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ
حَوَارِيُّونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ، ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ
مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَالاَ يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَالاَ يُؤْمَرُونَ،
فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ،
وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذٰلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةُ
خَرْدَلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

184. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Benden önce Allah tarafından bir topluma gönderilen her peygamberin, sünnetine sarılan ve emirlerine uyan sadık ashâbı ve havarileri vardı. Sonra bunların ardından yapmadıkları işleri dile getiren, emredilmedikleri işleri yapan kimseler geldi. Böyleleri ile eliyle mücadele eden kimse mümindir; diliyle mücadele eden mümindir; kalbiyle mücadele eden de mümindir. Bunun ötesinde ise artık hardal tanesi kadar bile iman yoktur.

(M179 Müslim, Îmân, 80)

١٨٥- عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «بَايَعْنَا
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ
وَالْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ، وَعَلَى أَثَرَةٍ عَلَيْنَا، وَعَلَى أَنْ لاَ نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلاَّ أَنْ
تَرَوْا كُفْراً بَوَاحاً عِنْدَكُمْ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى فِيهِ بُرْهَانٌ، وَعَلَى أَنْ نَقُولَ بِالْحَقِّ
أَيْنَمَا كُنَّا لاَ نَخَافُ فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لاَئِمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

185. Ebu'l-Velîd Ubâde b. Sâmit'ten (ra)
rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Zorluk ve kolaylık zamanlarda, neşeli ve kederli zamanlarda söz dinleyip boyun eğmeye ve başkalarını bize tercih etse de sabretmeye, elimizde bulunan kesin delillere göre açık küfür sayılan bir şey görmedikçe iş başındakilerin işlerine karışmamaya, nerede olursak olalım kimsenin kınamasından çekinmeyerek hakikati söyleyeceğimize dair Resûlullah'a ﷺ bağlılık sözü verdik."

(B7199-B7200 Buhârî, Ahkâm, 43; M4768 Müslim, İmâre, 41)

١٨٦- عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «مَثَلُ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللَّهِ، وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا
عَلَى سَفِينَةٍ فَصَارَ بَعْضُهُمْ أَعْلاَهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا وَكَانَ الَّذِينَ فِي
أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي
نَصِيبِنَا خَرْقاً وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ تَرَكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعاً،
وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَوْا جَمِيعاً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

186. Numân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Allah Teâlâ'nın çizdiği sınırlara riayet edenlerle etmeyenler, bir gemide

yolculuk yapan şu topluluğa benzer: Onlar gemideki yerlerini kura ile paylaşırlar. Bir kısmına geminin üst katı, diğer bir kısmına da alt katı düşer. Kura neticesi olarak aşağıya yerleşenler, su almak için çıktıkları vakit, üst kattakilerin yanından geçerler. Bunun üzerine, "Hissemize düşen yerden bir delik açsak da yukarıdakileri rahatsız etmesek." derler. Eğer üst kattakiler, onları, istediklerini yapmakta serbest bırakırlarsa hepsi helâk olur. Şayet onları bu tehlikeli işten menederlerse, kendileri kurtulduğu gibi, onları da kurtarmış olurlar.

(B2493 Buhârî, Şirket, 6)

١٨٧- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ الْحَكَمِ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا فَزِعاً يَقُولُ: «لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَيْلٌ
لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هٰذِهِ»
وَحَلَّقَ بِأُصْبُعَيْهِ الْإِبْهَامِ وَالَّتِي تَلِيهَا. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنَهْلِكُ وَفِينَا
الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: «نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

187. Müminlerin annesi, Cahş kızı Ümmülhakem Zeyneb (ra) anlatıyor:

Bir gün Peygamber ﷺ, korkudan benzi atmış bir hâlde yanına girdi ve:

–Allah'tan başka ilah yoktur. Yaklaşan büyük felaket yüzünden Araplara yazık olacak. Bugün Yecüc ve Mecüc'ün seddinden şu kadar yer açıldı, dedi ve başparmağıyla şehâdet parmağını birleştirip halka yaptı. Bunun üzerine:

–Ey Allah'ın Resûlü, içimizde iyiler olduğu hâlde de helâk olur muyuz, dedim.

–Evet, kötülükler çoğaldığı zaman (böyle olur), cevabını verdi.

(B3346 Buhârî, Enbiyâ, 7; M7237 Müslim, Fiten, 2)

١٨٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطُّرُقَاتِ» فَقَالُوا:
يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَالَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ، نَتَحَدَّثُ فِيهَا،
فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ

فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ» قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ:

«غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

188. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber:

–Yol üzerinde oturmaktan sakının, demişti. Ashâb:

Yol üzerinde oturmadan edemeyiz; (işlerimizi) orada konuşuyoruz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah:

–Yol üzerinde oturmaktan vazgeçmiyorsanız, (bari) yolun hakkını verin, dedi.

–Yâ Resûlallah, yolun hakkı nedir ki, dediler.

–Gözü sakınmak, rahatsızlık verecek şeyleri ortadan kaldırmak, selâm almak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaktır, buyurdu.

(B6229 Buhârî, İsti'zân, 2; M5563 Müslim, Libâs, 114)

١٨٩- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ، فَنَزَعَهُ فَطَرَحَهُ وَقَالَ: «يَعْمَدُ أَحَدُكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ» فَقِيلَ لِلرَّجُلِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خُذْ خَاتَمَكَ، انْتَفِعْ بِهِ. قَالَ: لَا وَاللّٰهِ لَا آخُذُهُ أَبَداً وَقَدْ طَرَحَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

189. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Resûlullah, bir adamın elinde altın yüzük görmüş ve onu parmağından çıkarıp atarak:

–Sizden biri, ateşli koru alıp eline mi takıyor, demişti.

Resûlullah gittikten sonra o kimseye:

–Yüzüğünü al da (satmak suretiyle) ondan istifade et, demişlerdi.

–Hayır, Allah Resûlü onu alıp attıktan sonra, vallahi (bir daha) onu elimi

sürmem, karşılığını vermişti.

(M5472 Müslim, Libâs, 52)

١٩٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ أَنَّ عَائِذَ بْنَ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَى عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ فَقَالَ: أَيْ بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ شَرَّ الرِّعَاءِ الْحُطَمَةُ» فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ. فَقَالَ لَهُ: اجْلِسْ فَإِنَّمَا أَنْتَ مِنْ نُخَالَةِ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: وَهَلْ كَانَتْ لَهُمْ نُخَالَةٌ إِنَّمَا كَانَتِ النُّخَالَةُ بَعْدَهُمْ وَفِي غَيْرِهِمْ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

190. Ebû Saîd el-Hasan el-Basrî anlatıyor:

Âiz b. Amr (ra), Ubeydullâh b. Ziyâd'ın yanına girdi ve:

–Oğlum, Resûlullah'tan “Yöneticilerin en kötüsü, zorba olanlardır.” dediğini işittim; sen sakın onlardan olma, dedi. İbn Ziyâd, Âiz'e:

–Sen otur, zira sen Muhammed'in arkadaşlarının döküntülerindensin, dedi. Âiz b. Amr, (Ashâb içinde değerli değersiz ayrımı yapılamayacağından) şöyle dedi:

–Onların döküntüleri mi olur?! Döküntüler, onlardan sonrakiler veya onlardan başkaları arasında olur, dedi.

(M4733 Müslim, İmâre, 23)

١٩١- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَاباً مِنْهُ، ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلاَ يُسْتَجَابُ لَكُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

191. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre

Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki ya iyiliği emredersiniz ve kötülükten sakındırırsınız ya da Allah Teâlâ size azap gönderir. Sonra Allah'a yalvarırsınız fakat duanız kabul edilmez.

(T2169 Tirmizî, Fiten, 9)

١٩٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

192. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Cihadın en üstünü, zalim yöneticiye karşı adaleti dile getirmektir.

(D4344 Ebû Dâvûd, Melâhim, 17; T2174 Tirmizî, Fiten, 13)

١٩٣- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ الْبَجَلِيِّ الْأَحْمَسِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ: أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ» رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

193. Ebû Abdullah Târık b. Şihâb el-Becelî el-Ahmesî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ ayağını devenin üzengisine koyduğu sırada bir adam:

–Hangi cihadın sevabı daha çoktur, diye sordu. Peygamber ﷺ:

–Zalim yöneticiye karşı hakkı dile getirmektir, buyurdu.

(N4214 Nesâî, Bey'at, 37)

١٩٤- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ كَانَ الرَّجُلُ

يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ: يَا هٰذَا اتَّقِ اللّٰهَ وَدَعْ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لاَ يَحِلُّ لَكَ، ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْغَدِ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، فَلاَ يَمْنَعُهُ ذٰلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ وَشَرِيبَهُ وَقَعِيدَهُ، فَلَمَّا فَعَلُوا ذٰلِكَ ضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ» ثُمَّ قَالَ: ﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ، كَانُوا لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ * تَرَى كَثِيراً مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿فَاسِقُونَ﴾ ثُمَّ قَالَ: «كَلاَّ، وَاللّٰهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتَأْخُذُنَّ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ، وَلَتَأْطِرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْراً، وَلَتَقْصُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْراً، أَوْ لَيَضْرِبَنَّ اللّٰهُ بِقُلُوبِ بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ، ثُمَّ لَيَلْعَنَنَّكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. هٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ، وَلَفْظُ التِّرْمِذِيِّ.

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَمَّا وَقَعَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ فِي الْمَعَاصِي نَهَتْهُمْ عُلَمَاؤُهُمْ فَلَمْ يَنْتَهُوا فَجَالَسُوهُمْ فِي مَجَالِسِهِمْ وَوَاكَلُوهُمْ وَشَارَبُوهُمْ فَضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ وَلَعَنَهُمْ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) فَجَلَسَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مُتَّكِئًا فَقَالَ: «لاَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى تَأْطِرُوهُمْ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا.»

194. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

İsrailoğulları arasında bozgunluk ilk defa şöyle başladı: Onlardan biri, (günah işleyen) birine rastlayınca: “Be adam, Allah’tan kork, yapmakta olduğun işi bırak, zira o iş, sana helâl değildir.” derdi. Ertesi gün yine o adama aynı işi yaparken rastlar. Fakat o adamla yiyip içmekten ve onunla oturup kalkmaktan çekinmezdi. Onlar böyle yapınca, Allah Teâlâ kalplerini birbirine benzetti. Sonra “İsrailoğullarından inkâr edenler, Davud ve Meryemoğlu İsa’nın diliyle lânetlendiler. Çünkü onlar isyan etmiş ve hadlerini aşmışlardı. İşledikleri herhangi bir kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmamışlardı. Yaptıkları, ne kötüydü. Onlardan birçoğunun, inkâr edenleri dost edindiklerini görürsün. Nefisleri, kendilerine ne kötülükler yaptırmış, Allah da bu yüzden onlara gazap etmiştir. Onlar azap içinde ebedî kalacaklardır. Eğer Allah’a, Peygamber’e ve ona indirilene (Kur’an’a) inanıyor olsalardı onları [müşrikleri] dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu fâsık kimselerdir.”[72] meâlindeki âyeti okudu, sonra da şöyle buyurdu:

Hayır, vallahi ya iyiliği emredersiniz ve kötülükten sakındırırsınız; zalimin zulmetmesine engel olur, onu hakka çevirir ve hak üzerinde durdurursunuz, ya da Allah kalplerinizi birbirine benzetir; sonra sizi de İsrailoğullarını lânetlediği gibi lânetler.

(D4336-D4337 Ebû Dâvûd, Melâhim, 17)

Bu metin Ebû Dâvûd’un olup Tirmizî’nin ibaresi de şöyledir:

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İsrailoğulları günaha daldıkları zaman, âlimleri onları nehyettiler. Ancak İsrailoğulları (günah işlemekten) vazgeçmediler; sonra (âlimler) onlarla beraber oturdular ve onlarla yiyip içmeye devam ettiler. Bundan dolayı Allah Teâlâ onların kalplerini birbirine benzetti. Davud ve Meryem oğlu İsa’nın diliyle onlara lânet etti. Bu iş, onların boyun eğmemeleri ve zulmetmeleri yüzünden oldu. Resûlullah ﷺ dayanmakta olduğu yerden doğrulup oturdu ve:

Hayır! Bu canı bu tende tutan Allah’a yemin ederim ki, onları hakka boyun eğdirmediğiniz sürece bu böyle olacaktır, buyurdu.

(T3047 Tirmizî, Tefsîr, 5)

١٩٥- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ
إِنَّكُمْ تَقْرَؤُونَ هٰذِهِ الْآيَةَ: ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ
لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوُا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى
يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ
وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

195. Ebû Bekir es-Sıddîk'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Ey insanlar, siz, "Ey iman edenler, siz kendinizi düzeltin. Siz doğru yolda olursanız yoldan sapan kimseler size zarar veremez."[73] âyetini okuyorsunuz; hâlbuki ben Resûlullah'ın "İnsanlar zalimi görürler de zulmetmesine mani olmazlarsa, (bilin ki) Allah onların hepsini kısa bir süre sonra cezalandırır." buyurduğunu işittim.

(T2168 Tirmizî, Fiten, 8; D4338 Ebû Dâvûd, Melâhim, 17; Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, X, 88, hadis no: 11092)

Son cümle, lafzen "Bu ise, imanın en zayıf şeklidir." şeklinde çevrilebilmektedir. Ancak Arapçadaki "ed'afü'l-îmân" deyimi, yapılması gereken en az ameli ifade eder.

Mâide, 5/78-81.

Mâide, 5/105.

İyiliği Emredip Kötülükten Nehyettiği Hâlde Aksini Yapmak

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾

Siz Kitabı (Tevrat'ı) okuyup durduğunuz halde, kendinizi unutup başkalarına iyiliği mi emrediyorsunuz? (Yaptığınızın çirkinliğini) anlamıyor musunuz?

(Bakara, 2/44)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾

Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.

(Saff, 61/2-3)

﴿وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَى مَا أَنْهٰيكُمْ عَنْهُ﴾

...Ben, yasakladığım şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum...

(Hûd, 11/88)

١٩٦- وَعَنْ أَبِي زَيْدٍ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ، فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ فِي الرَّحَا، فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ

فَيَقُولُونَ: يَا فُلاَنُ مَالَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى
عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَيَقُولُ: بَلَى، كُنْتُ آمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلاَ آتِيهِ،
وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

196. Ebû Zeyd Üsâme b. Zeyd b. Hârise'nin (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Kıyamet gününde bir kimse getirilir ve cehenneme atılır; bağırsakları karnından dışarıya fırlar; ve o hâliyle değirmen çeviren merkep gibi döner. Cehennemdekiler onun yanına toplanırlar ve:

–Yâ filan, bu ne hâl! İyiliği emreden ve kötülüğü yasaklayan sen değil miydin, derler. O da:

–Evet, iyiliği emrederdim fakat onu yapmazdım. Kötülüğü yasaklardım, fakat onu kendim yapardım, der.

(M7483 Müslim, Zühd, 51; B3267 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 10)

Emanete Riayet Etmek

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾

Allah (cc) size, emanetleri ehline vermenizi emrediyor...

(Nisâ, 4/58)

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا

وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً﴾

Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. O çok zalimdir, çok cahildir.

(Ahzâb, 33/72)

١٩٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا

اؤْتُمِنَ خَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ»

197. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman ona hıyanet eder.

(B33 Buhârî, Îmân, 24; M211 Müslim, Îmân, 107)

Diğer bir rivayette “O kimse oruç tutsa, namaz kılsa ve kendisinin Müslüman olduğunu iddia etse de (münafıktır.)” ilâvesi vardır.

(M213 Müslim, Îmân, 109)

١٩٨- وَعَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَدِيثَيْنِ قَدْ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا، وَأَنَا أَنْتَظِرُ الْآخَرَ: حَدَّثَنَا أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ، ثُمَّ نَزَلَ الْقُرْآنُ فَعَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ، وَعَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ، ثُمَّ حَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِ الْأَمَانَةِ فَقَالَ: «يَنَامُ الرَّجُلُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْوَكْتِ، ثُمَّ يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ أَثَرِ الْمَجْلِ، كَجَمْرٍ دَحْرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ فَنَفِطَ فَتَرَاهُ مُنْتَبِراً وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ» ثُمَّ أَخَذَ حَصَاةً فَدَحْرَجَهَا عَلَى رِجْلِهِ فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ، فَلاَ يَكَادُ أَحَدٌ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ حَتَّى يُقَالَ: إِنَّ فِي بَنِي فُلاَنٍ رَجُلاً أَمِينًا، حَتَّى يُقَالَ لِلرَّجُلِ: مَا أَجْلَدَهُ مَا أَظْرَفَهُ، مَا أَعْقَلَهُ، وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ وَلَقَدْ أَتَى عَلَيَّ زَمَانٌ وَمَا أُبَالِي أَيُّكُمْ بَايَعْتُ، لَئِنْ كَانَ مُسْلِمًا لَيَرُدَّنَّهُ عَلَيَّ دِينُهُ، وَلَئِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا لَيَرُدَّنَّهُ عَلَيَّ سَاعِيهِ، وَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ أُبَايِعُ مِنْكُمْ إِلاَّ فُلاَنًا وَفُلاَنًا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

198. Huzeyfe b. Yemân (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ bize (emanete dair) iki hadis söyledi. Bunlardan birini gördüm, ikincisini bekliyorum. Resûlullah ﷺ şöyle dedi:

Emanet insanların kalplerinin derinliklerine indi (kökleşti). Sonra Kur'an indi. İnsanlar Kur'an ve sünnet bilgisini edindiler.

Sonra Hz. Peygamber emanetin kalkacağını haber verdi ve şöyle dedi: Adam bir kere uyur, kalbinden emanet alınır, az bir izi kalır; sonra yine

bir uyku uyur; kalbinden yine emanet alınır, ayağını yakan kor ateşten dolayı oluşan kabarcık gibi iz bırakır, şişkin olarak görülür; oysa içinde hiçbir şey yoktur.

Sonra Resûlullah çakıl taşları aldı ve onları ayağında yuvarladı (ve şöyle devam etti):

Bundan sonra insanlar o hâle gelirler ki alışveriş ederler, fakat hiçbirinin emanete riayet etme niyeti yoktur. İş o dereceye gelir ki, “filan kabilede emin bir adam varmış”, diye söylenir. (Herhangi bir kimse) hakkında, ‘Ne kadar cesur, ne kadar zarif, ne kadar akıllı.’ denilir. Hâlbuki kalbinde (emanet şöyle dursun), hardal tanesi kadar bile imandan eser yoktur.

(Huzeyfe devamında şöyle dedi:) Öyle zamanlar geçirdim ki kiminle alışveriş edeyim, diye düşünmezdim; o kimse eğer Müslüman ise benim hakkımı ödemeye onu, imanı sevk ederdi; eğer Hıristiyan veya Yahudi ise vali olan kimse benim hakkımı ondan alır ve bana verirdi. Bugün ise filan ve falan kimselerden başkasıyla alışveriş etmiyorum.

(M367 Müslim, Îmân, 230; B6497 Buhârî, Rikâk, 35)

١٩٩- وَعَنْ حُذَيْفَةَ، وَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَجْمَعُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ فَيَقُومُ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ، فَيَأْتُونَ آدَمَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ، فَيَقُولُونَ: يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ: وَهَلْ أَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِلاَّ خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ، لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ، اِذْهَبُوا إِلَى ابْنِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللّٰهِ، قَالَ: فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلاً مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ، اِعْمِدُوا إِلَى مُوسَى الَّذِي كَلَّمَهُ اللّٰهُ تَكْلِيمًا، فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ، اِذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلِمَةِ اللّٰهِ وَرُوحِهِ فَيَقُولُ عِيسَى: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ. فَيَأْتُونَ

مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَقُومُ فَيُؤْذَنُ لَهُ، وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحِمُ فَيَقُومَانِ جَنْبَتَيِ الصِّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَيَمُرُّ أَوَّلُكُمْ كَالْبَرْقِ» قُلْتُ: بِأَبِي وَأُمِّي، أَيُّ شَيْءٍ كَمَرِّ الْبَرْقِ؟ قَالَ: «أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ؟ ثُمَّ كَمَرِّ الرِّيحِ ثُمَّ كَمَرِّ الطَّيْرِ وَشَدِّ الرِّجَالِ تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ، وَنَبِيُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ، حَتَّى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ، حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ لاَ يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلاَّ زَحْفاً، وَفِي حَافَتَيِ الصِّرَاطِ كَلاَلِيبُ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ بِأَخْذِ مَنْ أُمِرَتْ بِهِ، فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوسٌ فِي النَّارِ» وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفاً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

199. Huzeyfe ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Allah Teâlâ insanları toplar, müminler kalkarlar; cennet onlara iyice yaklaştırılır. Âdem'in (as) yanına giderler ve "Ey babamız, bizim için cennet kapısının açılmasını iste." derler. O da "Sizi cennetten çıkaran şey, babanızın hatasından başka bir şey mi ki? Ben bu işin ehli değilim, oğlum İbrahim Halîlullah'a gidin." der. Hemen İbrahim'e (as) giderler. O da "Ben bu makamın ehli değilim, Halil oldum lakin uzaktan; Allah'la vasıtasız konuşmak şerefine mazhar olan Musa'ya gidin." der. Musa'nın (as) yanına gelirler. O da, "Bu işin ehli değilim, Allah'ın kelimesi ve ruhu olan İsa'ya gidin." der. İsa'nın (as) yanına varırlar. O da "Bu işin ehli değilim." der. Bunun üzerine Muhammed'e ﷺ gelirler. O da kalkar ve dua eder. Kendisine (şefaat) izni verilir, emanet ve akrabalık bağı gönderilirler; bunlar Sırat'ın sağında ve solunda dururlar. Sonra sizin ilk kafileniz şimşek gibi geçer (dedi). Anam, babam feda olsun, 'şimşek gibi geçer' ne demektir, dedim. "Bilmiyor musun, (göz kapağı) bir göz kırpmada nasıl gider, gelir?" (dedi). "Sonra rüzgâr gibi, sonra kuşlar ve süratle koşan piyadeler gibi geçerler, hepsi amelleri oranında yürürler. Peygamberiniz sırat üzerinde durur ve "Ey Rabbim, selâmete çıkar, selâmete çıkar." diye seslenir; nihayet kulların amelleri onları Sırat'tan geçiremez olur; hatta insanın yürümeye gücü

yetmez de emekleyerek gider; Sırat'ın iki tarafına takılmış birtakım çengeller vardır ki bunların (vazifeleri), tutulması istenen kimseleri yakalamaktır, çengeller sebebiyle kimisi yaralı bir hâlde kurtulur, kimisi de kurtulamaz ateşe yuvarlanır."

(Hadisin ravisi) "Ebû Hüreyre'nin canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, cehennemin dibi yetmiş yıllık mesafe kadar derindir." (demiştir).

(M482 Müslim, Îmân, 329)

٢٠٠- وَعَنْ أَبِي خُبَيْبٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمَّا وَقَفَ الزُّبَيْرُ يَوْمَ الْجَمَلِ دَعَانِي فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ، فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنَّهُ لاَ يُقْتَلُ الْيَوْمَ إِلاَّ ظَالِمٌ أَوْ مَظْلُومٌ، وَإِنِّي لاَ أَرَانِي إِلاَّ سَأُقْتَلُ الْيَوْمَ مَظْلُومًا، وَإِنَّ مِنْ أَكْبَرِ هَمِّي لَدَيْنِي أَفَتَرَى دَيْنَنَا يُبْقِي مِنْ مَالِنَا شَيْئًا؟ ثُمَّ قَالَ: يَا بُنَيَّ بِعْ مَالَنَا وَاقْضِ دَيْنِي، وَأَوْصَى بِالثُّلُثِ، وَثُلُثِهِ لِبَنِيهِ، يَعْنِي لِبَنِي عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ثُلُثُ الثُّلُثِ. قَالَ: فَإِنْ فَضَلَ مِنْ مَالِنَا بَعْدَ قَضَاءِ الدَّيْنِ شَيْءٌ فَثُلُثُهُ لِبَنِيكَ، قَالَ هِشَامٌ: وَكَانَ وَلَدُ عَبْدِ اللّٰهِ قَدْ وَازَى بَعْضَ بَنِي الزُّبَيْرِ خُبَيْبٌ وَعَبَّادٌ، وَلَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعَةُ بَنِينَ وَتِسْعُ بَنَاتٍ. قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: فَجَعَلَ يُوصِينِي بِدَيْنِهِ وَيَقُولُ: يَا بُنَيَّ إِنْ عَجَزْتَ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَاسْتَعِنْ عَلَيْهِ بِمَوْلاَيَ. قَالَ: فَوَاللّٰهِ مَا دَرَيْتُ مَا أَرَادَ حَتَّى قُلْتُ يَا أَبَتِ مَنْ مَوْلاَكَ؟ قَالَ: اَللّٰهُ قَالَ: فَوَاللّٰهِ مَا وَقَعْتُ فِي كُرْبَةٍ مِنْ دَيْنِهِ إِلاَّ قُلْتُ: يَا مَوْلَى الزُّبَيْرِ اقْضِ عَنْهُ دَيْنَهُ، فَيَقْضِيهِ. قَالَ: فَقُتِلَ الزُّبَيْرُ وَلَمْ يَدَعْ دِينَاراً وَلاَ دِرْهَمًا إِلاَّ أَرَضِينَ، مِنْهَا الْغَابَةُ وَإِحْدَى عَشْرَةَ دَاراً بِالْمَدِينَةِ. وَدَارَيْنِ

بِالْبَصْرَةِ، وَدَاراً بِالْكُوفَةِ وَدَاراً بِمِصْرَ. قَالَ: وَإِنَّمَا كَانَ دَيْنُهُ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ أَنَّ الرَّجُلَ كَانَ يَأْتِيهِ بِالْمَالِ، فَيَسْتَوْدِعُهُ إِيَّاهُ، فَيَقُولُ الزُّبَيْرُ: لاَ وَلٰكِنْ هُوَ سَلَفٌ إِنِّي أَخْشَى عَلَيْهِ الضَّيْعَةَ. وَمَا وَلِيَ إِمَارَةً قَطُّ وَلاَ جِبَايَةَ خَرَاجٍ وَلاَ شَيْئاً إِلاَّ أَنْ يَكُونَ فِي غَزْوٍ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْ مَعَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: فَحَسَبْتُ مَا كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الدَّيْنِ فَوَجَدْتُهُ أَلْفَيْ أَلْفٍ وَمِائَتَيْ أَلْفٍ! فَلَقِيَ حَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي كَمْ عَلَى أَخِي مِنَ الدَّيْنِ؟ فَكَتَمْتُهُ وَقُلْتُ: مِائَةُ أَلْفٍ. فَقَالَ: حَكِيمٌ: وَاللّٰهِ مَا أُرَى أَمْوَالَكُمْ تَسَعُ هٰذِهِ، فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: أَرَأَيْتَكَ إِنْ كَانَتْ أَلْفَيْ أَلْفٍ؟ وَمِائَتَيْ أَلْفٍ؟ قَالَ: مَا أَرَاكُمْ تُطِيقُونَ هٰذَا، فَإِنْ عَجَزْتُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَاسْتَعِينُوا بِي. قَالَ: وَكَانَ الزُّبَيْرُ قَدِ اشْتَرَى الْغَابَةَ بِسَبْعِينَ وَمِائَةِ أَلْفٍ، فَبَاعَهَا عَبْدُ اللّٰهِ بِأَلْفِ أَلْفٍ وَسِتِّمِائَةِ أَلْفٍ، ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ عَلَى الزُّبَيْرِ شَيْءٌ فَلْيُوَافِنَا بِالْغَابَةِ، فَأَتَاهُ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ جَعْفَرٍ، وَكَانَ لَهُ عَلَى الزُّبَيْرِ أَرْبَعُمِائَةِ أَلْفٍ، فَقَالَ لِعَبْدِ اللّٰهِ: إِنْ شِئْتُمْ تَرَكْتُهَا لَكُمْ؟ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: لاَ، قَالَ فَإِنْ شِئْتُمْ جَعَلْتُمُوهَا فِيمَا تُؤَخِّرُونَ إِنْ أَخَّرْتُمْ، فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: لاَ، قَالَ: فَاقْطَعُوا لِي قِطْعَةً، قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: لَكَ مِنْ هَاهُنَا إِلَى هَاهُنَا. فَبَاعَ عَبْدُ اللّٰهِ مِنْهَا فَقَضَى عَنْهُ دَيْنَهُ،

وَأَوْفَاهُ وَبَقِيَ مِنْهَا أَرْبَعَةُ أَسْهُمٍ وَنِصْفٌ، فَقَدِمَ عَلَى مُعَاوِيَةَ وَعِنْدَهُ عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، وَالْمُنْذِرُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَابْنُ زَمْعَةَ. فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ: كَمْ قُوِّمَتِ الْغَابَةُ؟ قَالَ: كُلُّ سَهْمٍ بِمِائَةِ أَلْفٍ قَالَ: كَمْ بَقِيَ مِنْهَا؟ قَالَ: أَرْبَعَةُ أَسْهُمٍ وَنِصْفٌ، فَقَالَ الْمُنْذِرُ بْنُ الزُّبَيْرِ: قَدْ أَخَذْتُ مِنْهَا سَهْمًا بِمِائَةِ أَلْفٍ، وَقَالَ عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ: قَدْ أَخَذْتُ مِنْهَا سَهْمًا بِمِائَةِ أَلْفٍ. وَقَالَ ابْنُ زَمْعَةَ: قَدْ أَخَذْتُ سَهْمًا بِمِائَةِ أَلْفٍ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: كَمْ بَقِيَ مِنْهَا؟ قَالَ: سَهْمٌ وَنِصْفُ سَهْمٍ، قَالَ: قَدْ أَخَذْتُهُ بِخَمْسِينَ وَمِائَةِ أَلْفٍ. قَالَ: وَبَاعَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ جَعْفَرٍ نَصِيبَهُ مِنْ مُعَاوِيَةَ بِسِتِّمِائَةِ أَلْفٍ. فَلَمَّا فَرَغَ ابْنُ الزُّبَيْرِ مِنْ قَضَاءِ دَيْنِهِ قَالَ بَنُو الزُّبَيْرِ: اِقْسِمْ بَيْنَنَا مِيرَاثَنَا. قَالَ: وَاللّٰهِ لاَ أَقْسِمُ بَيْنَكُمْ حَتّٰى أُنَادِيَ بِالْمَوْسِمِ أَرْبَعَ سِنِينَ: أَلاَ مَنْ كَانَ لَهُ عَلَى الزُّبَيْرِ دَيْنٌ فَلْيَأْتِنَا فَلْنَقْضِهِ. فَجَعَلَ كُلَّ سَنَةٍ يُنَادِي فِي الْمَوْسِمِ، فَلَمَّا مَضَى أَرْبَعُ سِنِينَ قَسَمَ بَيْنَهُمْ وَدَفَعَ الثُّلُثَ وَكَانَ لِلزُّبَيْرِ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ، فَأَصَابَ كُلَّ امْرَأَةٍ أَلْفُ أَلْفٍ وَمِائَتَا أَلْفٍ، فَجَمِيعُ مَالِهِ خَمْسُونَ أَلْفَ أَلْفٍ وَمِائَتَا أَلْفٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

200. Ebû Hubeyb Abdullah b. Zübeyr (ra) anlatıyor:

Zübeyr, Cemel Vakası'nda, savaş için yerini alınca beni çağırdı, hemen varıp, yanına dikildim. "Oğlum, bugün öldürülenler ya zalimdir veya mazlumdur. Kendime gelince, mazlum olarak öldürüleceğimi sanıyorum. En büyük endişelerimden birisi borçlarımdır. Ne dersin malımız, borcumuza yetip, artacak mıdır?" Sonra şöyle devam etti: "Oğlum, malımızı sat da borcumu öde." dedi ve borçtan artan malının üçte birini vasiyet etti. Onun üçte birini de torunlarına, yani

Abdullah b. Zübeyr'in oğullarına vasiyet ederek şöyle dedi: "Eğer borcu ödedikten sonra bir şey artarsa, bunun üçte biri senin oğullarının olsun."

Hişâm şöyle diyor: "Abdullah'ın bazı çocukları, Zübeyr'in Hubeyb ve Abbâd gibi oğullarıyla akrandır, o günlerde onun dokuz oğlu, dokuz da kızı vardı."

Abdullah b. Zübeyr şöyle anlatıyor: Borcunu ödememi tavsiye etti ve "Oğlum, eğer âciz kalırsan Mevlâm'dan yardım dile." dedi. Ne demek istediğini anlayamadım ve "Babacığım, Mevlân kim?" dedim; "Allah" dedi. Allah'a yemin ederim ki onun borcu sebebiyle her zor duruma düştüğümde "Ey Zübeyr'in Mevlâsı, onun borcunu öde." derdim, o da hemen öde(me imkânı veri)rdi.

Abdullah b. Zübeyr şöyle anlatıyor:

Zübeyr ölürken altın, gümüş bırakmadı, yalnız biraz arazi bıraktı ki, Gâbe denilen yer bunlardan biriydi. Ayrıca Medine'de on bir, Basra'da iki, Kûfe'de ve Mısır'da birer ev bıraktı. Zübeyr'in borçlanması ise şu suretle olmuştur: Bir kimse Zübeyr'e mal getirir ve emanet bırakmak ister. Zübeyr, "Olmaz, borç olarak bırakabilirsin, aksi hâlde onun zayi olmasından korkarım." derdi. Zübeyr ne bir valilik ne haraç toplama memurluğu yapmış ne de başka bir görev almıştır; sadece Resûlullah ﷺ, Ebû Bekir, Ömer ve Osman'la (ra) beraber savaşlara katılmıştır.

Abdullah şöyle diyor: Zübeyr'in borcunu hesap ettim, iki milyon iki yüz bin tuttuğunu gördüm. Sonra Hakîm b. Hizâm, Abdullah b. Zübeyr'e rastladı: "Yeğenim, biraderimin borcu ne kadardır, dedi. (Bir kısmını) gizledim ve yüz bin, dedim. Hakîm "Vallahi malınızın buna yeteceğini zannetmiyorum." dedi. Bunun üzerine Abdullah,

"Ya iki milyon iki yüz bin olursa ne dersin?" dedi. Hâkim "Buna gücünüzün yeteceğini zannetmiyorum, ödeyemediğiniz zaman benden yardım isteyebilirsiniz." dedi.

Abdullah anlatmaya devam ediyor: Zübeyr Gâbe'yi yüz yetmiş bine satın almıştı, Abdullah onu bir milyon altı yüz bine sattı, sonra, "Kimin Zübeyr'de alacağı varsa Gâbe'de bize gelsin." dedi. Bunun üzerine Zübeyr'den dört yüz bin alacağı olan Abdullah b. Ca'fer, İbn Zübeyr'in yanına geldi ve ona şöyle dedi: "Eğer isterseniz alacağımı size bağışlayayım." Abdullah b. Zübeyr, "Hayır, (istemeyiz.)" dedi. (Bunun üzerine o,) "O hâlde eğer borcunuzdan bir kısmını sonraya bırakmak isterseniz, benim alacağımı bırakabilirsiniz." dedi. Abdullah'ın, "Hayır, (istemeyiz.)" demesi üzerine Abdullah (b. Ca'fer), "O hâlde benim için araziden bir parça ayırın." dedi. Abdullah b. Zübeyr, "Şuradan şuraya kadar senin olsun." dedi. Sonra kalanlardan bir kısımını satıp Zübeyr'in borcunu ödedi. Bu emlak, borcu kapattı ve dört buçuk hisse arttı. Sonra Abdullah

(b. Zübeyr) Muâviye'nin yanına gitti; orada Amr b. Osmân, Münzir b. Zübeyr ve İbn Zem'a vardı. Muâviye, Abdullah'a "Gâbe'deki araziye ne kadar kıymet biçildi?" diye sordu. Abdullah, "Her hisseye yüz bin." dedi. Muâviye, "Bunlardan geriye kaç hisse kaldı?" dedi. Abdullah, "Dört buçuk hisse." dedi. Bunun üzerine Münzir b. Zübeyr, "Bir hissesini yüz bine aldım." dedi. Amr b. Osmân, "Ben de bir hissesini yüz bine satın aldım." dedi. İbn Zem'a da, "Bir hissesini de yüz bine ben aldım" dedi, sonra Muâviye, "Ne kadar kaldı?" diye sordu. Abdullah, "Bir buçuk hisse kaldı." dedi. Muâviye, "Onu da yüz elli bine ben aldım." dedi. Abdullah b. Ca'fer de kendi hissesini altı yüz bine Muâviye'ye sattı.

İbn Zübeyr babasının borçlarını ödeyip bitirince, Zübeyr'in oğulları, Abdullah'a, "Mirasımızı aramızda paylaştır." dediler. Abdullah, "'Zübeyr'den kimin alacağı varsa bize gelsin, borcunu ödeyelim.' diye dört sene, (hac) mevsiminde ilan etmedikçe vallahi paylaştırmam." dedi ve dört sene (hac) mevsiminde ilan etti. Bu müddet geçince mirası aralarında paylaştırdı ve üçte birini ödemiş oldu. Zübeyr'in dört karısı vardı, her birine bir milyon iki yüz bin hisse düştü. Zübeyr'in bütün malı elli milyon iki yüz bindi.

(B3129 Buhârî, Humus, 13)

Haksızlık (Zulüm)

﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ﴾

...Zalimlerin ne sıcak bir dostu, ne de sözü dinlenir bir şefaatçisi vardır.

(Mü'min, 40/18)

﴿وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ﴾

...Zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur.

(Hac, 22/71)

٢٠١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

201. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Zulümden (haksızlık etmekten) sakının, zira zulüm, kıyamet gününde (zulmeden için) zifiri karanlık olacaktır.

Cimrilikten de sakının, zira cimrilik sizden evvelkileri helâk etmiştir; onları birbirinin kanını dökmeye, Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl görmeye sevk etmiştir.

(M6576 Müslim, Birr, 56)

٢٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَتُؤَدُّنَّ الْحُقُوقَ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ

الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

202. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kıyamet gününde haklar sahiplerine mutlaka iade edilecektir. Hatta boynuzlu koyundan boynuzsuz koyunun hakkı dahi alınacaktır.

(M6580 Müslim, Birr, 60)

٢٠٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا نَتَحَدَّثُ عَنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا، وَلاَ نَدْرِي مَا حَجَّةُ الْوَدَاعِ، حَتَّى حَمِدَ اللّٰهَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ ذَكَرَ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ فَأَطْنَبَ فِي ذِكْرِهِ، وَقَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ مِنْ نَبِيٍّ إِلاَّ أَنْذَرَهُ أُمَّتَهُ: أَنْذَرَهُ نُوحٌ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ بَعْدِهِ، وَإِنَّهُ إِنْ يَخْرُجْ فِيكُمْ فَمَا خَفِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ شَأْنِهِ فَلَيْسَ يَخْفَى عَلَيْكُمْ، أَنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ، وَإِنَّهُ أَعْوَرُ عَيْنِ الْيُمْنَى، كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ. أَلاَ إِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا، فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، أَلاَ هَلْ بَلَّغْتُ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «اللّٰهُمَّ اشْهَدْ» ثَلاَثاً «وَيْلَكُمْ أَوْ: وَيْحَكُمْ، انْظُرُوا: لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ»

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى مُسْلِمٌ بَعْضَهُ.

203. İbn Ömer (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ sağ iken Veda Haccı'ndan söz eder, fakat mahiyetini bilmezdik. Bir gün Resûlullah ﷺ Allah'a hamdü sena etti. Deccâl'dan söz etti ve onunla

ilgili olarak uzun bir konuşma yaptı:

–Allah'ın gönderdiği peygamberlerin hepsi, özellikle de Nuh ve ondan sonra gelenler, ümmetlerini Deccâl'e karşı uyarmışlardır. Eğer Deccâl sizin aranızda çıkarsa, onun hâli size gizli kalmaz; siz, Rabbinizin bir gözünün kör olmadığını (eksiklerden münezzeh olduğunu) bilirsiniz. Deccâl'in ise sağ gözü kördür ve su üzerinde yüzen yaş üzüm gibidir. Bilesiniz ki! Allah, kanlarınızı ve mallarınızı, bu belde ve bu ayda, bu günün hürmeti gibi (birbirinize) haram kıldı. Tebliğ ettim mi, diye buyurdu. Sahâbîler:

–Evet, dediler. Peygamber ﷺ:

–Allah'ım şahit ol, diye üç defa tekrarladı.

–Aman ha, benden sonra, birbirinin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın, size yazık olur, dedi.

(B4402-B4403 Buhârî, Megâzî, 78; M426 Müslim, Îmân, 274)

٢٠٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «مَنْ ظَلَمَ قِيدَ شِبْرٍ مِنَ الْأَرْضِ طُوِّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

204. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir insan, başkasının bir karış yerini haksız bir şekilde alırsa, o yerin yedi katı o kimsenin boynuna geçirilir.

(B2453 Buhârî, Mezâlim, 13; M4137 Müslim, Müsâkât, 142)

٢٠٥- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ»، ثُمَّ قَرَأَ: (وَكَذَلِكَ أَخْذُ
رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

205. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ:

Kuşkusuz Allah, zalime (biraz) mühlet verir. Bir kere de onu yakaladı mı kaçmasına imkân vermez, buyurdu. Sonra:

"Zulme sapmış memleketlerin halkını yakaladığında, Rabbinin yakalaması işte

böyledir. Şüphesiz O'nun yakalaması can yakıcı ve şiddetlidir."[74] âyetini okudu.

(B4686 Buhârî, Tefsîr, (Hûd) 5; M6581 Müslim, Birr, 61)

٢٠٦- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ. وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللّٰهِ حِجَابٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

206. Muâz (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ beni (Yemen'e yönetici olarak) gönderirken şöyle buyurdu:

Sen, Ehl-i Kitab olan bir kavme gidiyorsun. Onları, Allah'tan başka ilah olmadığını ve benim de Allah'ın elçisi olduğumu ikrar etmeye davet et. Eğer bunu kabul ederlerse onlara, Allah'ın her gün (kılınan) beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul ederlerse Allah'ın onlara zekâtı farz kıldığını bildir ki, o zekât zenginlerinden alınır, fakirlerine verilir. Bunu da kabul ederlerse zekât alırken onların kıymetli mallarına el uzatmaktan sakın. Mazlumun bedduasından da sakın. Çünkü Allah ile mazlumun duası arasında bir engel yoktur.

(M121 Müslim, Îmân, 29; B1496 Buhârî, Zekât, 63)

٢٠٧- وَعَنْ أَبِي حُمَيْدٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: اسْتَعْمَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلاً مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ: ابْنُ اللُّتْبِيَّةِ عَلَى الصَّدَقَةِ، فَلَمَّا قَدِمَ قَالَ: هٰذَا لَكُمْ، وَهٰذَا أُهْدِيَ إِلَيَّ فَقَامَ رَسُولُ

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنبَرِ، فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا

بَعْدُ فَإِنِّي أَسْتَعْمِلُ الرَّجُلَ مِنكُمْ عَلَى الْعَمَلِ مِمَّا وَلاَّنِي اللهُ، فَيَأْتِي فَيَقُولُ:

هٰذَا لَكُمْ، وَهٰذَا هَدِيَّةٌ أُهْدِيَتْ إِلَيَّ، أَفَلاَ جَلَسَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ أَوْ أُمِّهِ حَتّٰى

تَأْتِيَهُ هَدِيَّتُهُ إِنْ كَانَ صَادِقاً، وَاللهِ لاَ يَأْخُذُ أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئاً بِغَيْرِ حَقِّهِ إِلاَّ

لَقِيَ اللهَ تَعَالَى، يَحْمِلُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَلاَ أَعْرِفَنَّ أَحَداً مِنْكُمْ لَقِيَ اللهَ يَحْمِلُ

بَعِيراً لَهُ رُغَاءٌ، أَوْ بَقَرَةً لَهَا خُوَارٌ، أَوْ شَاةً تَيْعَرُ. ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتّٰى رُؤِيَ بَيَاضُ

إِبْطَيْهِ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ» ثَلاَثاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

207. Ebû Humeyd Abdurrahmân b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ, Ezd kabilesinden İbnü'l-Lütbiyye denilen bir adamı zekât toplamakla görevlendirdi. Bu adam görev dönüşünde:

–Şunlar sizindir, şunlar da hediye olarak bana verildi, dedi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ minbere çıktı ve Allah'a hamdü senadan sonra şöyle buyurdu:

Allah'ın beni yetkili kıldığı işlerden birine bir kimseyi görevlendiriyorum. Sonra o kimse gelip bana:

–Şu mallar sizin, şunlarsa bana verilen hediyelerdir, diyor. Eğer doğru söylüyorsa babasının veya annesinin evinde otursaydı da, kendisine hediye gelseydi ya! Vallahi, sizden biriniz haksız olarak bir şey alırsa kıyamet gününde o şeyi yüklenerek Allah'ın huzuruna çıkar. Sizden birinin bağıran bir deve, böğüren bir inek ya da meleyen bir koyun yüklenerek Allah huzuruna çıktığını görmeyeyim, dedi. Sonra ellerini koltuk altları görülünceye kadar kaldırıp üç kere:

–Allah'ım, tebliğ ettim mi, buyurdu.

(B6979 Buhârî, Hiyel, 15; M4738 Müslim, İmâre, 26)

٢٠٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لأَخِيهِ، مِنْ عِرْضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ،

فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لاَ يَكُونَ دِينَارٌ وَلاَ دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

208. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse eğer kardeşinin haysiyetine yahut malına haksızlık etmiş ise altın ve gümüşün bulunmayacağı kıyamet gününden evvel onunla bugün helâlleşsin. Aksi takdirde yaptığı zulüm nispetinde onun varsa iyi amellerinden alınıp hak sahibine verilecektir. İyiliği yoksa hak sahibinin günahından alınıp haksızlık edene yüklenecektir.

(B2449 Buhârî, Mezâlim, 10)

٢٠٩- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

209. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların emin olduğu kimsedir. Muhacir de Allah'ın yasakladığı şeylerden kaçınan kimsedir.

(B10-B11 Buhârî, Îmân, 4-5; M161-M162 Müslim, Îmân, 64-65)

٢١٠- وَعَنْهُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ عَلَى ثَقَلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ كِرْكِرَةُ، فَمَاتَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هُوَ فِي النَّارِ» فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَجَدُوا عَبَاءَةً قَدْ غَلَّهَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

210. Yine Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Peygamber'in ﷺ yolculuklarında yükleri taşıma vazifesini gören Kirkire adlı bir adam vardı. Bu adam öldü. Resûlullah ﷺ:

–O cehennemdedir, dedi.

Bunun üzerine gidip eşyasına baktılar, ganimetten çaldığı bir aba buldular.

(B3074 Buhârî, Cihâd, 190)

٢١١- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الزَّمَانَ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ: اَلسَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْراً، مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ: ثَلَاثٌ مُتَوَالِيَاتٌ: ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ، وَالْمُحَرَّمُ، وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ، أَيُّ شَهْرٍ هٰذَا؟» قُلْنَا: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ، قَالَ: أَلَيْسَ ذَا الْحِجَّةِ؟ قُلْنَا: بَلَى: قَالَ: «فَأَيُّ بَلَدٍ هٰذَا؟» قُلْنَا: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ. قَالَ: «أَلَيْسَ الْبَلْدَةَ؟» قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: «فَأَيُّ يَوْمٍ هٰذَا؟» قُلْنَا: اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ. فَقَالَ: «أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ؟» قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: «فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا، فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، وَسَتَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ فَيَسْأَلُكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ، أَلَا فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ، أَلَا لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَلَعَلَّ بَعْضَ مَنْ يُبَلِّغُهُ أَنْ يَكُونَ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ» ثُمَّ قَالَ: «أَلَا

هَلْ بَلَّغْتُ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟» قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: «اَللَّهُمَّ اشْهَدْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

211. Ebû Bekre Nüfey’ b. Hâris’ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Zaman, şimdi Allah’ın gökleri ve yeri yarattığı günkü şeklindedir. Yıl, on iki ay olup, bunlardan dördü haram aylardır. Üçü, peşpeşe olan Zilkade, Zilhicce ve Muharrem’dir. Diğeri de Cemâziyelâhir ile Şaban arasındaki Mudar’ın Receb ayıdır. (Daha sonra Hz. Peygamber:)

–Bu ay hangi aydır, diye sordu.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik. Bunun üzerine bir an sustu; o kadar ki o aya başka isim vereceğini zannettik.

–Bu ay Zilhicce değil mi, dedi.

–Evet, dedik.

–Bu hangi beldedir, buyurdu.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik.

Bunun üzerine bir an sustu; o kadar ki bu beldeye başka ad vereceğini zannettik.

–Burası Belde-i Haram [Mekke] değil mi, dedi.

–Evet, dedik.

–Bugün hangi gün, dedi.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik.

Bunun üzerine bir müddet sükût etti; öyle ki o güne başka bir isim vereceğini zannettik.

–Bugün kurban günü değil mi, dedi.

–Evet, dedik.

–Kanlarınız, mallarınız, şeref ve haysiyetiniz bu ayda, bu şehirde, bugünün saygınlığı gibi, saygındır. Rabbinize kavuşacaksınız ve size nasıl davrandığınızı soracak. Aman ha, benden sonra birbirinizin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın. Aman ha, burada bulunanlar bulunmayanlara bu sözlerimi ulaştırsın. Olabilir ki kendilerine ulaştırılanların bir kısmı, (bugün burada bu sözleri) işitenlerin bazısından daha iyi kavrarlar, dedi. Sonra:

–Söyleyin, tebliğ ettim mi, diye iki kez tekrarladı. Bunun üzerine:

–Evet, dedik. O da:

–Allah'ım şahit ol, buyurdu.

(B4406 Buhârî, Megâzî, 73; M4383-M4386 Müslim, Kasâme, 29-31)

٢١٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ إِيَاسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْحَارِثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» فَقَالَ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئاً يَسِيراً يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: «وَإِنْ كَانَ قَضِيباً مِنْ أَرَاكٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

212. Ebû Ümâme İyâs b. Sa'lebe el-Hârisi'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

–Bir kimse, yalan yere yemin ederek bir Müslümanın hakkını gasbederse, Allah o kimseye cehennemi vacip kılar ve cenneti haram eder.

Bunun üzerine bir adam:

–Yâ Resûlallah, eğer o hak, küçük bir şey ise, deyince Peygamber ﷺ:

–İsterse misvak ağacından bir dal parçası olsun, buyurdu.

(M353 Müslim, Îmân, 218)

٢١٣- وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: «مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلَى عَمَلٍ، فَكَتَمَنَا مِخْيَطاً فَمَا فَوْقَهُ، كَانَ غُلُولاً يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ أَسْوَدُ مِنَ الْأَنْصَارِ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اقْبَلْ عَنِّي عَمَلَكَ قَالَ: «وَمَالَكَ؟» قَالَ: سَمِعْتُكَ تَقُولُ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: «وَأَنَا أَقُولُهُ الْآنَ: مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ عَلَى عَمَلٍ فَلْيَجِيءْ بِقَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ، فَمَا أُوتِيَ مِنْهُ أَخَذَ وَمَا نُهِيَ عَنْهُ انْتَهَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

213. Adî b. Amîre (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ:

–(Zekât tahsiline) memur ettiğimiz biri, bizden bir iğne veya ondan daha küçük (değersiz) bir şey saklasa hıyanet etmiş olur; kıyamet gününde onu beraberinde getirir, buyurdu. Bunun üzerine ensardan siyahî bir adam ayağa kalktı, sanki şimdi onu görüyor gibiyim:

–Yâ Resûlallah, bana vermiş olduğun görevi geri al, dedi. Peygamber ﷺ:

–Sana ne oldu, buyurdu. Adam:

–Şu söylediklerini işittim, dedi. Peygamber ﷺ:

–O sözü şimdi bir daha söylüyorum; bir kimseyi herhangi bir vazifeye memur edersek o malın büyük, küçük hepsini getirsin, verileni alsın, yasaklanandan da sakınsın, buyurdu.

(M4743 Müslim, Îmâre, 30)

٢١٤- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ خَيْبَرَ أَقْبَلَ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: فُلَانٌ شَهِيدٌ، وَفُلَانٌ شَهِيدٌ، حَتّٰى مَرُّوا عَلَى رَجُلٍ فَقَالُوا: فُلَانٌ شَهِيدٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَلَّا إِنِّي رَأَيْتُهُ فِي النَّارِ فِي بُرْدَةٍ غَلَّهَا أَوْ عَبَاءَةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

214. Ömer b. Hattâb (ra) anlatıyor:

Hayber Savaşı'nda Peygamber'in ﷺ ashâbından bir grup geldi ve:

–Filan kişi şehit, filan kişi de şehit, dediler. Bir adamın yanından daha geçtiler, filan adam da şehit, dediler.

Peygamber ﷺ:

–Hayır, hayır, ben onu ganimetten çaldığı hırkayı veya abayı giyinmiş hâlde cehennemde gördüm, dedi.

(M309 Müslim, Îmân, 182)

٢١٥- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْحَارِثِ بْنِ رِبْعِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَامَ فِيهِمْ، فَذَكَرَ لَهُمْ أَنَّ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ
اللّٰهِ، وَالْإِيمَانَ بِاللّٰهِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ
أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، أَ تُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَأَنْتَ صَابِرٌ
مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرَ مُدْبِرٍ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«كَيْفَ قُلْتَ؟» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، أَتُكَفَّرُ عَنِّي
خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ
وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرَ مُدْبِرٍ، إِلَّا الدَّيْنَ فَإِنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لِي
ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

215. Ebû Katâde el-Hâris b. Rib'î (ra) anlatıyor:

Resûlullah ashâbın arasında ayağa kalkarak, onlara Allah yolunda cihadın ve Allah'a iman etmenin en üstün amel olduğunu anlattı. Bunun üzerine bir adam ayağa kalktı ve:

–Yâ Resûlallah, eğer Allah yolunda öldürülürsem bu, günahlarıma kefâret olur mu, diye sordu. Resûlullah da ona:

–Evet, sabredip yalnızca Allah'tan sevap beklersen ve kaçmayıp düşmana karşı koyarken Allah yolunda öldürülürsen (kefâret olur), dedi.

Sonra Resûlullah:

–Nasıl demiştin, dedi. O kimse de:

–Allah yolunda öldürülürsem bu, günahlarıma kefâret olur mu, diye tekrarladı. Resûlullah:

–Evet, sabredip yalnızca Allah'tan sevap beklersen ve kaçmayıp düşmana karşı koyarken Allah yolunda öldürülürsen bu, borçlarından başka bütün günahlarına kefâret olur; bunu bana Cebrail söyledi, dedi.

(M4880 Müslim, İmâre, 117)

٢١٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَتَدْرُونَ مَنِ الْمُفْلِسُ ؟» قَالُوا: اَلْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لاَ دِرْهَمَ لَهُ وَلاَ مَتَاعَ. فَقَالَ: «إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلاَةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي وَقَدْ شَتَمَ هٰذَا، وَقَذَفَ هٰذَا وَأَكَلَ مَالَ هٰذَا، وَسَفَكَ دَمَ هٰذَا، وَضَرَبَ هٰذَا، فَيُعْطَى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ، أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

216. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah:

–Biliyor musunuz müflis kimdir, dedi.

–Bizce müflis, parası ve malı olmayan kimsedir, dediler.

Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurmuştur:

–Benim ümmetimin müflisi şu kimsedir: Kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla gelir, fakat şuna sövmüş, buna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş ve şunu dövmüştür. Bundan dolayı onun iyiliklerinden, hak sahiplerinin her birine verilir. Üzerinde olan haklar ödenmeden iyilikleri tükenirse, hak sahiplerinin günahları o kimseye yüklenir, sonra da o kimse cehenneme atılır.

(M6579 Müslim, Birr, 59)

٢١٧- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأَقْضِي لَهُ بِنَحْوِ مَا أَسْمَعُ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ أَخِيهِ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

217. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Ben bir beşerim; siz bana davalarınızı getiriyorsunuz. Bazılarınız belki, delil getirmekte diğerinden daha mahir olabilir ve ben işittiğime göre hüküm veririm. Bu şekilde bir yargı sonucu kime mümin kardeşinin hakkını verirsem gerçekte ona cehennemden bir parça vermişim demektir.

(B6967 Buhârî, Hiyel, 10; M4473 Müslim, Akdiye, 4)

٢١٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَالَمْ يُصِبْ دَمًا حَرَامًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

218. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Haksız yere kan dökmedikçe, mümin kişinin gönlü, inanç bakımından olabildiğince ferahtır (Allah tarafından bağışlanma umudu yüksektir).

(B6862 Buhârî, Diyât, 1)

٢١٩- وَعَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ ثَامِرِ الْأَنْصَارِيَّةِ، وَهِيَ امْرَأَةُ حَمْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَعَنْهَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ رِجَالاً يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقٍّ فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

219. Hamza'nın eşi Havle bnt. Sâmir'in (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Allah'ın malına (savaş ganimeti olarak elde edilen gelire/kamu malına) haksız olarak dalan kimseler kıyamet günü cehennemi boylayacaklardır.

(B3118 Buhârî, Humus, 7)

Hûd, 11/102.

Müslümanlar Arası Hukuk

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾

...Kim Allah'ın hürmet edilmesini istediği şeylere saygı gösterirse bu Rabbi katında kendisi için hayırdır...

(Hac, 22/30)

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللّٰهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

...Her kim de Allah'ın nişanelerine (kurbanlıklarına) saygı gösterirse şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır.

(Hac, 22/32)

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾

... Ve müminlere (şefkat) kanadını indir.

(Hicr, 15/88)

﴿مَن قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً

وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً﴾

...Kim, bir insanı, bir can karşılığı (kısasla) veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır...

(Mâide, 5/32)

٢٢٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً» وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

220. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ:

Müminler, birbirine yaslanarak inşa edilmiş bir bina(nın duvarları) gibidirler, dedi ve (bu dayanışmayı göstermek için) parmaklarını birbirine geçirip kenetledi.

(B2446 Buhârî, Mezâlim, 5; M6585 Müslim, Birr, 65)

٢٢١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا، أَوْ أَسْوَاقِنَا، وَمَعَهُ نَبْلٌ فَلْيُمْسِكْ، أَوْ لِيَقْبِضْ عَلَى نِصَالِهَا بِكَفِّهِ أَنْ يُصِيبَ أَحَداً مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْهَا بِشَيْءٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

221. Yine Ebû Mûsâ'dan (ra), rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Yanında ok olduğu hâlde mescitlerimizde veya çarşı-pazarımızda dolaşan kimse, Müslümanlara zarar vermemek için okların demirini elinde tutsun.

(B452 Buhârî, Salât, 66; M6665 Müslim, Birr, 124)

٢٢٢- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

222. Numân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müminler, birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu rahatsızlığı hisseden bir bedene benzer.

(M6586 Müslim, Birr, 66; B6011 Buhârî, Edeb, 27)

٢٢٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَبَّلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنَ ابْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ
حَابِسٍ، فَقَالَ الْأَقْرَعُ: إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَداً
فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَنْ لَا يَرْحَمْ لَا
يُرْحَمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

223. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ, (bir gün) Ali'nin oğlu Hasan'ı (ra) öptü.
O sırada yanında bulunan Akra' b. Hâbis:

–Benim on çocuğum var, onlardan hiçbirisini öpmüş değilim, dedi.
Bunun üzerine Resûlullah ﷺ, ona (hayretle) baktı ve:

–Merhamet etmeyene merhamet edilmez, buyurdu.

(B5997 Buhârî, Edeb, 18; M6028 Müslim, Fedâil, 65)

٢٢٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ عَلَى
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: أَتُقَبِّلُونَ صِبْيَانَكُمْ؟ فَقَالَ:
«نَعَمْ» قَالُوا: لَكِنَّا وَاللَّهِ مَا نُقَبِّلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«أَوَ أَمْلِكُ إِنْ كَانَ اللَّهُ نَزَعَ مِنْ قُلُوبِكُمُ الرَّحْمَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

224. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Çölde yaşayan Araplardan bazıları Resûlullah'ın ﷺ yanına geldiler;
(Müslümanların, çocuklarını öpüp sevdiklerini görünce):

–Siz çocuklarınızı öpüyor musunuz, dediler. Peygamber ﷺ:

–Evet, cevabını verince, onlar:

–Ama biz, vallahi çocuklarımızı öpmeyiz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Allah, sizin kalbinizden merhameti söktüyse ben ne yapabilirim, buyurdu.

(M6027 Müslim, Fedâil, 164; B5998 Buhârî, Edeb, 18)

٢٢٥- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لاَ يَرْحَمِ النَّاسَ لاَ يَرْحَمْهُ اللّٰهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

225. Cerîr b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

İnsanlara merhamet etmeyene, Allah merhamet etmez.

(M6030 Müslim, Fedâil, 66; B7376 Buhârî, Tevhîd, 2)

٢٢٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمْ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ. وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَذَا الْحَاجَةِ»

226. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Biriniz insanlara namaz kıldırdığında namazı kısa tutsun. Çünkü içlerinde zayıf, hasta ve yaşlı olanlar vardır. Kendi başına kılarken istediği kadar uzatsın.

(B703 Buhârî, Ezân, 62; M1046 Müslim, Salât, 183)

Bir başka rivayette, "İşi olanlar da vardır." buyrulmuştur.

(M1048 Müslim, Salât, 185)

٢٢٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَدَعُ الْعَمَلَ، وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ، خَشْيَةَ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

227. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Resûlullah, yapmayı sevdiği bir işi, (ondan görerek) halk da yapar ve neticede kendilerine farz olunur endişesiyle, terk ederdi.

(B1128 Buhârî, Teheccüd, 5; M1662 Müslim, Müsâfirîn, 77)

٢٢٨- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: نَهَاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوِصَالِ رَحْمَةً لَهُمْ، فَقَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ؟ قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ كَهَيْئَتِكُمْ إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

228. Yine Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Peygamber, ashâbına merhamet ettiği için, onlara (hiç) iftar etmeden (peş peşe) oruç tutmalarını yasakladı. Bunun üzerine onlar:

–Ama sen, ara vermeden oruç tutuyorsun, dediler. Resûlullah:

–Ben sizin gibi değilim, gece Rabbim bana yedirir ve içirir (bana yiyip içenlerin gücünü verir), buyurdu.

(M2572 Müslim, Sıyâm, 61; B1964 Buhârî, Savm, 48)

٢٢٩- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْحَارِثِ بْنِ رِبْعِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ، وَأُرِيدُ أَنْ أُطَوِّلَ فِيهَا، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ، فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

229. Ebû Katâde el-Hâris b. Rib'î (el-Ensârî)'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir:

Ben uzun kılmak niyetiyle namaza dururum; (arkadan) bir çocuğun ağladığını duyunca annesine sıkıntı vermek istemediğim için namazı kısa keserim.

(B707 Buhârî, Ezân, 65)

٢٣٠- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلاَةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّٰهِ فَلاَ يَطْلُبَنَّكُمُ اللّٰهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبْهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ يُدْرِكْهُ، ثُمَّ يَكُبَّهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

230. Cündüb b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Sabah namazını kılan kimse, Allah'ın himayesi altındadır. Allah, himayesine karşılık sizden bir şey de istemez! Zira bunun karşılığında kimden bir şey isteyecek olsa, (bu ağır bedele güç yetiremez ve) Allah onu yakalar ve sonra yüzüstü cehennem ateşine atar.

(M1494 Müslim, Mesâcid, 262)

٢٣١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لاَ يَظْلِمُهُ، وَلاَ يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

231. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslüman, Müslümanın (din) kardeşidir. Müslüman, kardeşine zulmetmez ve onu haksızlık edenin eline bırakmaz. Her kim, Müslüman kardeşinin yardımında bulunur ve onun ihtiyacını giderirse, Allah da ona yardım eder. Her kim, Müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah buna karşılık onun kıyametteki sıkıntılarından birini giderir. Her kim bir Müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.

(B2442 Buhârî, Mezâlim, 3; M6578 Müslim, Birr, 58)

٢٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَخُونُهُ وَلاَ يَكْذِبُهُ وَلاَ يَخْذُلُهُ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ عِرْضُهُ وَمَالُهُ وَدَمُهُ، اَلتَّقْوٰى هٰهُنَا، بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

232. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Müslüman Müslümanın kardeşidir; ona ihanet etmez, onu yalanlamaz, onu yalnız ve yardımsız bırakmaz. Her Müslümanın kişiliği, malı, canı diğer Müslümanlar nezdinde saygındır, dokunulmazdır. Takva da işte buradadır. Bir kimseye kötülük olarak, Müslüman kardeşini küçük görmesi yeter.

(T1927 Tirmizî, Birr, 18)

٢٣٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَحَاسَدُوا وَلاَ تَنَاجَشُوا وَلاَ تَبَاغَضُوا وَلاَ تَدَابَرُوا وَلاَ يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يَحْقِرُهُ وَلاَ يَخْذُلُهُ. اَلتَّقْوٰى هٰهُنَا وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

233. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Birbirinize haset etmeyin. Alışverişte pazarlığı kızıştır(arak birbirinizi aldat)mayın. Birbirinize dargın durmayın ve birbirinize yüz çevirmeyin. Birbirinizin (bitmemiş) pazarlığını bozmayın. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun. Müslüman Müslümanın kardeşidir; ona zulmetmez ve ona hor bakmaz, onu yalnız ve yardımsız bırakmaz.

Resûlullah göğsüne işaret ederek üç defa:

Takva, işte buradadır. Bir kimseye kötülük olarak Müslüman kardeşini küçük görmesi yeter. Her Müslümanın canı, malı ve kişiliği diğer Müslümanlar nezdinde saygındır, dokunulmazdır.

(M6541 Müslim, Birr, 32)

٢٣٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

234. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur.

Sizden biri, kendisi için istediği bir şeyi, kardeşi için de istemedikçe, iman etmiş olmaz.

(B13 Buhârî, Îmân, 7; M170 Müslim, Îmân, 71)

٢٣٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «انْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا» فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: «تَحْجُزُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

235. Yine Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah :

–Zalim de olsa, mazlum da olsa, mümin kardeşine yardım et, buyurdu. Ashâbdan biri:

–Yâ Resûlallah, mazlum olana yardım ederim, fakat zalime nasıl yardım edebilirim, dedi. Resûlullah:

–Zalimi de zulüm yapmaktan alıkoyarsın veya engellersin işte bu ona yardımdır, buyurdu.

(B6952 Buhârî, İkrâh, 7)

٢٣٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتْهُ. وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ»

236. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslümanın Müslüman üzerinde beş hakkı vardır. Bunlar; selâm almak, hastayı ziyaret etmek, cenazeye iştirak etmek, davete icabet etmek, aksırana *yerhamükâllah (Allah sana rahmetiyle sağlık ve afiyet versin.)* demektir.

(B1240 Buhârî, Cenâiz, 2; M5650 Müslim, Selâm, 4)

Müslim'in diğer bir rivayetinde, Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslümanın Müslüman üzerinde altı hakkı vardır. Karşılaştığın zaman ona selâm ver, davet edilirsen git, nasihat isterse nasihat et, aksırır da Allah'a hamd ederse sen de ona "*yerhamükâllah (Allah sana rahmetiyle sağlık ve afiyet versin.)*" de, hastalandığında ziyaret et, vefatında cenazesine katıl.

(M5651 Müslim, Selâm, 5)

٢٣٧- وَعَنْ أَبِي عُمَارَةَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَ نَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ. وَنَهَانَا عَنْ خَوَاتِيمَ أَوْ تَخَتُّمٍ

بِالذَّهَبِ، وَعَنْ شُرْبٍ بِالْفِضَّةِ، وَعَنِ الْمَيَاثِرِ الْحُمْرِ، وَعَنِ الْقَسِّيِّ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالْإِسْتَبْرَقِ وَالدِّيبَاجِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: وَإِنْشَادِ الضَّالَّةِ فِي السَّبْعِ الْأُوَلِ.

237. Ebû Umâre el-Berâ b. Âzib' (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Emrettikleri şunlardır: Hastayı ziyaret etmek, cenazeye katılmak ve aksırana "*yerhamükâllah (Allah sana rahmetiyle sağlık ve afiyet versin)*" demek, yemin eden kimsenin sözünü doğru kabul etmek, mazluma yardım etmek, davete icabet etmek, herkese selâm vermek. Yasakladıkları ise şunlardır: Altın yüzük takmak, gümüş kaptan su içmek, ipek minder/şilte kullanmak, ipek karışımı, saf ipek ve ipekli, atlas elbise giymek.

(M5388 Müslim, Libâs, 3; B1239 Buhârî, Cenâiz, 2)

Müslim'in bir rivayetinde, "kayıp malın bulunmasına yardımcı olmak" diye yer almıştır ki ravi bunu emredilen ilk yedi şeye ilave etmiştir.

(M5389 Müslim, Libâs, 3)

Kusurların Örtülmesi

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ
آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

İnananlar arasında hayâsızlığın yayılmasını arzu eden kimseler var ya; onlar için dünya ve âhirette çok acıklı bir azap vardır...

(Nûr, 24/19)

٢٣٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَسْتُرُ عَبْدٌ عَبْداً فِي الدُّنْيَا إِلاَّ سَتَرَهُ اللَّهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

238. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle buyurmuştur:

Bir insan, dünyada diğer bir insanın ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter.

(M6595 Müslim, Birr, 72)

٢٣٩- وَعَنْهُ قَالَ: سمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«كُلُّ أُمَّتِي مُعَافىً إِلاَّ الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهَرَةِ أَنْ يَعْمَلَ
الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلاً، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَيَقُولُ:
يَا فُلاَنُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ،
وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

239. Ebû Hüreyre'nin (ra), Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Kötülüklerini ifşa edenler hariç ümmetimin bütün fertleri, Allah tarafından (er geç) affedilecektir.

Bir adamın geceleyin bir kötülük yapması ve Allah onu örtmüş iken, sabahleyin “Ey filanca, ben dün gece şöyle şöyle yaptım.” demesi, kendi kabahatini teşhirdir. Hâlbuki onun gece işlediği kabahat Rabbi ile kendisi arasındaydı. Böyle yapmakla o, Allah’ın örttüğü kabahati sabahleyin teşhir etmiş, açıklamış oluyor.

(B6069 Buhârî, Edeb, 60; M7485 Müslim, Zühd, 52)

٢٤٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا زَنَتِ الْأَمَةُ
فَتَبَيَّنَ زِنَاهَا فَلْيَجْلِدْهَا الْحَدَّ، وَلَا يُثَرِّبْ عَلَيْهَا، ثُمَّ إِنْ
زَنَتِ الثَّانِيَةَ فَلْيَجْلِدْهَا الْحَدَّ وَلَا يُثَرِّبْ عَلَيْهَا، ثُمَّ إِنْ زَنَتِ الثَّالِثَةَ
فَلْيَبِعْهَا وَلَوْ بِحَبْلٍ مِنْ شَعَرٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

240. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Bir cariyenin zina ettiği tespit edilirse cezası verilsin. Ceza tatbik edildikten sonra bu husustan dolayı kendisi aşağılanmasın. Sonra ikinci defa zina ederse yine gereken ceza verilsin, fakat bundan dolayı yine aşağılanmasın. Üçüncü defa zina edecek olursa sahibi onu kıldan bir ip karşılığında dahi olsa satsın.[75]

(B2152 Buhârî, Büyû’, 66; M4445 Müslim, Hudûd, 30)

٢٤١- وَعَنْهُ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ خَمْراً

قَالَ: «اضْرِبُوهُ» قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ،
وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: أَخْزَاكَ اللّٰهُ، قَالَ:
لَا تَقُولُوا هٰكَذَا لَا تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

241. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Şarap içen bir kişiyi Peygamber’in huzuruna getirdiler.
Peygamber :

–Bunu dövün, buyurdu. Ebû Hüreyre diyor ki:

–Bunun üzerine içimizden bazıları eliyle, bazıları da nalın ile, kimi de elbisesi ile vurdu. Cezası icra edildikten sonra, suçlu dönüp gidince oradakilerden biri:

–Allah seni rezil etsin, dedi. Resûlullah :

–Böyle demeyin, onu ayartması için şeytana yardımcı olmayın, buyurdu.

(B6777 Buhârî, Hudûd, 4)

Hz. Peygamber devrinde hizmetçi olarak çalışan bazı köleler kötü yola düşüp, iffetsizlik yapabiliyordu. Hatta bazen bu kölelerin sahipleri onları bu işe zorluyor veya teşvik ediyordu. Hz. Peygamber fuhuş yapan cariyenin o günün şartlarına göre cezalandırılmasını, buna rağmen vazgeçmezse onun mutlaka elden çıkartılıp evden uzaklaştırılmasını tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber'in iffetsizlik yapan bir köleyi dahi aşağılamamamayı istemesi dikkat çekicidir.

İhtiyaçların Giderilmesi

﴿وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

...Hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz.

(Hac, 22/77)

٢٤٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يُسْلِمُهُ. مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

242. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslüman Müslümanın (din) kardeşidir. Müslüman, kardeşine zulmetmez ve onu haksızlık edenin eline bırakmaz. Her kim, Müslüman kardeşinin yardımında bulunur ve onun ihtiyacını giderirse Allah da ona yardım eder. Her kim, Müslümanın bir sıkıntısını giderirse Allah buna karşılık onun kıyametteki sıkıntılarından birini giderir. Her kim bir Müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.

(M6578 Müslim, Birr, 58; B2442 Buhârî, Mezâlim, 3)

٢٤٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا، نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا

وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ
الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا
سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ. وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ
تَعَالَى، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ،
وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ. وَمَنْ
بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

243. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse bir müminin dünya üzüntülerinden birini giderir ve onu rahatlatırsa Allah da kıyamet günü onun üzüntülerinden birini giderir.

Her kim eli darda olana kolaylık gösterirse
Allah da dünya ve âhirette ona kolaylık gösterir.

Her kim bir Müslümanın ayıbını örterse,
Allah da dünya ve âhirette onun ayıbını örter.

Bir insan (din) kardeşine yardımda bulunduğu sürece Allah da ona yardım eder.

Bir kimse ilim tahsili için yola çıkarsa, Allah da ona
cennetin yolunu kolaylaştırır.

Herhangi bir topluluk, Allah’ın evlerinden bir evde toplanıp Kur’an okur ve aralarında müzakere ederlerse onların üzerine sükûnet/huzur iner, onları rahmet kaplar ve melekler onları kuşatır. Allah da kendi nezdindeki meleklere ve peygamberlere onlardan bahseder.

Ameli kendisini geride bırakan kimseyi, soyu ileri götürmez.

(M6853 Müslim, Zikir, 38)

Aracılık Etmek

﴿مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا﴾

Kim güzel bir (işe) aracılık ederse, ona o işin sevabından bir pay vardır...

(Nisâ, 4/85)

٢٤٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ طَالِبُ حَاجَةٍ أَقْبَلَ عَلَى جُلَسَائِهِ فَقَالَ: «اِشْفَعُوا تُؤْجَرُوا وَيَقْضِي اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا أَحَبَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «مَا شَاءَ»

244. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor:

Peygamber (sas) kendisine sıkıntı içinde biri geldiği zaman, yanındakilere döner ve:

Bu adamın işi için aracılık edin, sevap kazanırsınız; Allah, istediğini Peygamberi'nin diliyle gerçekleştirir, derdi.

Bir başka rivayette, “istediğini” yerine “dilediğini” diye gelmiştir.

(M6691 Müslim, Birr, 145; B1432 Buhârî, Zekât, 21)

٢٤٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي قِصَّةِ بَرِيرَةَ وَزَوْجِهَا
قَالَ: قَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«لَوْ رَاجَعْتِيهِ؟» قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ تَأْمُرُنِي
قَالَ: «إِنَّمَا أَشْفَعُ» قَالَتْ: لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ.
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

245. Berîre ve kocası (Muğîs) hadisesi konusunda
İbn Abbâs'ın (ra) şöyle dediği rivayet olunmuştur:

Peygamber Berîre'ye seslenerek:

–Tekrar kocana dönsen (ne iyi olur), dedi. Berîre de,

–Yâ Resûlallah, bunu emrediyor musun? deyince Resûlullah:

–Ben yalnız aracılık ediyorum, buyurdu. Berîre:

–Öyleyse benim ona ihtiyacım yok (beni mazur gör), cevabını verdi.[76]

(B5283 Buhârî, Talâk, 16)

Hz. Âişe tarafından azad edilen Berire, köle olan kocası Muğis'ten ayrılmak istemiş, Hz. Peygamber de ondan ayrılmamasını rica etmişti.

İnsanların Arasını Düzeltmek

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ
أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ﴾

Bir sadaka vermeyi, yahut iyilik yapmayı, yahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenler hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur...

(Nisâ, 4/114)

﴿وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾

...Uzlaşmak daha hayırlıdır...

(Nisâ, 4/128)

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾

…Allah'a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin…

(Enfâl, 8/1)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾

Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin.

(Hucurât, 49/10)

٢٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ:

تَعْدِلُ بَيْنَ الاِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

246. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Güneşin doğduğu her gün, insanın her eklemi için, bir sadaka borcu vardır. İki kimse arasında doğrulukla hükmetmen sadakadır. Bineğine binmesi için bir kimseye yardım etmen yahut yükünü yüklemen sadakadır. Hoş söz, sadakadır. Namaza giderken atılan her adım, sadakadır. İnsanlara sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırman da sadakadır.

(M2335 Müslim, Zekât, 56; B2989 Buhârî, Cihâd, 128)

٢٤٧- وَعَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِي خَيْراً، أَوْ يَقُولُ خَيْراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ زِيَادَةٌ، قَالَتْ: وَلَمْ أَسْمَعْهُ يُرَخِّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُهُ النَّاسُ إِلاَّ فِي ثَلاثٍ، تَعْنِي: الْحَرْبَ، وَالإِصْلاحَ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثَ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَحَدِيثَ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا.

247. Ukbe b. Ebû Muayt'ın kızı Ümmü Gülsüm'ün (ra), Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

İnsanların arasını bulmak için hayırlı haber eriştiren veya hayır söyleyen kimse yalancı sayılmaz.

(B2692 Buhârî, Sulh, 2; M6633 Müslim, Birr, 101)

Müslim'in bir rivayetinde şöyle bir ilave nakledilmiştir:

Ümmü Gülsüm, “Resûlullah’ın yalnız şu üç konuda yalana müsaade ettiğini işittim: Harpte, insanların arasını bulmada, kadının kocasına, kocanın da hanımına karşı (ailenin dirliği için) konuşmasında.” demiştir.

(M6634 Müslim, Birr, 101)

٢٤٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَوْتَ خُصُومٍ بِالْبَابِ عَالِيَةً أَصْوَاتُهُمَا، وَإِذَا أَحَدُهُمَا يَسْتَوْضِعُ الْآخَرَ وَيَسْتَرْفِقُهُ فِي شَيْءٍ، وَهُوَ يَقُولُ: وَاللَّهِ لَا أَفْعَلُ، فَخَرَجَ عَلَيْهِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَيْنَ الْمُتَأَلِّي عَلَى اللَّهِ لَا يَفْعَلُ الْمَعْرُوفَ؟» فَقَالَ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَلَهُ أَيُّ ذَلِكَ أَحَبَّ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

248. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Resûlullah bir gün kapının önünde kavga edenlerin yükselen seslerini işitti. Biri öbüründen borcunun bir kısmından vazgeçmesini ve kendisine hoşgörüyle muamele etmesini rica ediyordu. Diğeri:

–Vallahi yapmam, diye diretiyordu. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem çıktı ve:

–İyilik yapmayacağım diye Allah’a yemin eden hanginiz (öyle şey mi olur), diye sordu. Adam:

–Benim, yâ Resûlallah; o hâlde nasıl istiyorsa öyle olsun (borcunu nasıl ödeyebilecekse öyle ödesin), dedi.

(B2705 Buhârî, Sulh, 13; M3983 Müslim, Müsâkât, 19)

٢٤٩- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلَغَهُ أَنَّ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَرٌّ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْلِحُ بَيْنَهُمْ فِي أُنَاسٍ مَعَهُ، فَحُبِسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتِ الصَّلَاةُ، فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ حُبِسَ، وَحَانَتِ الصَّلَاةُ، فَهَلْ لَكَ أَنْ تَؤُمَّ النَّاسَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِنْ شِئْتَ، فَأَقَامَ بِلَالٌ الصَّلَاةَ، وَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ فَكَبَّرَ وَكَبَّرَ النَّاسُ، وَجَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ، فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيقِ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ، فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ الْتَفَتَ، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَدَهُ فَحَمِدَ اللّٰهَ، وَرَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَاءَهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ، فَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّى لِلنَّاسِ، فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ فِي التَّصْفِيقِ؟ إِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ. مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ: سُبْحَانَ اللّٰهِ! فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ حِينَ يَقُولُ: سُبْحَانَ اللّٰهِ، إِلَّا الْتَفَتَ. يَا أَبَا بَكْرٍ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ حِينَ أَشَرْتُ إِلَيْكَ؟» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا كَانَ يَنْبَغِي لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

249. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ (bir kere) Amr b. Avf oğulları arasında kavga çıktığını haber almıştı. Aralarını bulmak için bir grup kimseyle oraya gitti. Peygamber ﷺ onları barıştırmakla meşgul iken (ikindi) namaz(ı) vakti geldi. Bunun üzerine Bilâl, Ebû Bekir'e gelerek:

–Ey Ebû Bekir, Allah Resûlü ﷺ onları barıştırmakla meşgul.

Namaz vakti de geldi. İnsanlara namazı kıldırır mısın?, dedi. Hz. Ebû Bekir:

–Peki, istersen kılalım, cevabını verdi.

Bilâl ezan okudu, Ebû Bekir namaza başladı. Tekbir aldı ve cemaat de tekbir aldılar, Resûlullah ﷺ da o sırada geldi, safları geçerek birinci safa vardı. Bunun üzerine cemaat el çırpmaya başladı.

Ebû Bekir namaz kılarken, başını çevirip hiçbir tarafa bakmazdı. Cemaat el çırpmayı artırınca başını çevirip baktı ve Resûlullah'ı ﷺ gördü. Resûlullah ﷺ, yerinde durmasını işaret etti. Ebû Bekir (ra) ellerini kaldırıp Resûlullah'ın ﷺ bu iltifatından dolayı Allah'a hamdü sena etti. Sonra safa girinceye kadar geriledi. Resûllullah ﷺ öne geçti ve namazı kıldırdı.

Namazdan çıkınca cemaate dönerek:

–Size ne oldu da, namazda bir şey görünce hemen el çırpmaya başladınız? El çırpmak kadınlara mahsustur. Namazda iken kim bir şeye dikkat çekmek isterse, *sübhânâllâh* desin. Çünkü tesbihi işiten kimse dönüp bakar, dedi (sonra Ebû Bekir'e (ra)):

–Ey Ebû Bekir, sana işaret ettiğim vakit, namazı kıldırmaya niye devam etmedin, diye sordu. Ebû Bekir (ra) de:

–Resûlullah'ın ﷺ önünde durup namaz kıldırmak Ebû Kuhâfe'nin oğluna (yani bana) düşmez, cevabını verdi.

(B1234 Buhârî, Sehv, 9; M949 Müslim, Salât, 102)

Yoksullar

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ﴾

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte nefsini tut. (Dünya hayatının zinetini arzu edip de) gözlerini onlardan ayırma!..

(Kehf, 18/28)

٢٥٠- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ؟ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ، أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ عُتُلٍّ جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

250. Hârise b. Vehb'in (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Cennetliklerin kimler olduğunu size bildireyim mi? İnsanlar tarafından hor görülüp hiçe sayılan, zayıf, alçak gönüllü kimselerdir; eğer Allah'a yemin etse Allah onu yemininde doğru çıkarır.

Cehennemliklerin kim olduğunu bildireyim mi? Onlar da, katı kalpli, kaba saba ve kurularak yürüyen, kibirli kimselerdir.

(B4918 Buhârî, Tefsîr, (Kalem)1; M7187 Müslim, Cennet, 46)

٢٥١- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ جَالِسٍ:

«مَا رَأْيُكَ فِي هٰذَا؟» فَقَالَ: رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِ النَّاسِ هٰذَا وَاللّٰهِ حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يُشَفَّعَ. فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ مَرَّ رَجُلٌ آخَرُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا رَأْيُكَ فِي هٰذَا؟» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هٰذَا رَجُلٌ مِنْ فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ، هٰذَا حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ لَا يُنْكَحَ، وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لَا يُشَفَّعَ، وَإِنْ قَالَ أَنْ لَا يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هٰذَا خَيْرٌ مِنْ مِلْءِ الْأَرْضِ مِثْلَ هٰذَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

251. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:

Peygamber'in yanından bir adam geçti. Resûlullah yanında oturan kimseye:

–Şu adam hakkında ne düşünürsün, diye sordu. O da:

–Eşraftan biridir, herhangi bir kadınla evlenmek istese, isteği kabul edilmeye, bir konuda aracılık etse sözü dinlenmeye layık biridir, dedi. Resûlullah sustu, bir şey söylemedi. Sonra başka biri geçti. Bu defa Resûlullah:

–Bunun hakkında ne düşünüyorsun? diye sordu. Adam:

–Yâ Resûlallah, bu yoksul bir Müslümandır; biriyle evlenmek istese isteği geri çevrilir, aracılığına itibar edilmez, bir şey söylese sözüne kulak asılmaz, dedi. Bunun üzerine Resûlullah:

–Bu (fakir), öteki adam gibi dünya dolusu insandan daha hayırlıdır, buyurdu.

(B6447 Buhârî, Rikâk, 16; İM4120 İbn Mâce, Zühd, 5)[77]

٢٥٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِحْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ: فِيَّ الْجَبَّارُونَ

وَالْمُتَكَبِّرُونَ، وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: فِيَّ ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَمَسَاكِينُهُمْ فَقَضَى اللّٰهُ بَيْنَهُمَا: إِنَّكِ الْجَنَّةُ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَإِنَّكِ النَّارُ عَذَابِي أُعَذِّبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَلِكِلَيْكُمَا عَلَيَّ مِلْؤُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

252. Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cennetle cehennem şöyle münakaşa ettiler. Cehennem:

–Bende zorbalar ve kibirliler var, dedi. Cennet de:

–Bende ise zayıf ve yoksullar var, dedi. Allah bunların çekişmesini şöyle çözüme ulaştırdı:

–Ey cennet, sen benim rahmetimsin, seninle dilediğime rahmet ederim. Ve ey cehennem, sen de benim azabımsın, seninle de dilediğime azap ederim. Her ikinizi de doldurmak bana aittir, buyurdu.

(M7172-M7176 Müslim, Cennet, 34-36)

٢٥٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلُ السَّمِينُ الْعَظِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَزِنُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

253. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kıyamet gününde iri, şişman bir adam gelir ki, onun Allah yanında bir sineğin kanadı kadar bile kıymeti yoktur.

(B4729 Buhârî, Tefsîr, (Kehf) 6; M7045 Müslim, Münâfikîn, 18)

٢٥٤- وَعَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَتْ تَقُمُّ الْمَسْجِدَ، أَوْ شَابًّا، فَفَقَدَهَا، أَوْ فَقَدَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَ عَنْهَا أَوْ عَنْهُ، فَقَالُوا: مَاتَ. قَالَ: «أَفَلَا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي بِهِ» فَكَأَنَّهُمْ صَغَّرُوا أَمْرَهَا، أَوْ أَمْرَهُ، فَقَالَ:

دُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ» فَدَلُّوهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ الْقُبُورَ مَمْلُوءَةٌ

ظُلْمَةً عَلَى أَهْلِهَا، وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى يُنَوِّرُهَا لَهُمْ بِصَلَاتِي عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

254. Yine Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Siyahî bir kadın veya bir genç, mescidi süpürüp temizlerdi. Resûlullah (sav) bu kadını veya erkeği göremeyince sordu. Onun, öldüğünü, söylediler.

–Bana haber verseydiniz ya, buyurdu. Sahâbîler ona ehemmiyet vermemişlerdi. Resûlullah (sav), bana onun kabrini gösterin, dedi.
Ashâb gömüldüğü yeri gösterince, Peygamber (sav) onun namazını kıldı ve sonra:

–Bu kabirler, içindekiler için zulmet (karanlık) ile doludur; Allah Teâlâ, benim namazımla onları aydınlatır, buyurdu.

(M2215 Müslim, Cenâiz, 71; B458 Buhârî, Salât, 72)

٢٥٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رُبَّ أَشْعَثَ

أَغْبَرَ مَدْفُوعٍ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

255. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

Saçları dağınık, keçeleşip tozlanmış ve kapılardan kovulmuş nice kimse vardır ki Allah'ın lütfunu umarak bir konuda yemin etse, Allah onu doğru çıkarır (yeminini ve duasını kabul eder).

(M6682 Müslim, Birr, 138)

٢٥٦- وَعَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ، وَأَصْحَابُ

الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ. وَقُمْتُ عَلَى

بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

256. Üsâme'den (ra) rivayet edildiğine göre

Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cennetin kapısında durdum. Baktım ki, oraya girenlerin çoğu yoksullar. Zenginler ise (hesapları görülmek için) alıkonulmuştu. Yalnız, cehennemlik olanların cehenneme götürülmeleri için emir verilmişti; (bu sefer) cehennemin kapısında durdum, baktım ki, oraya girenlerin genelinin kadınlar olduğunu gördüm.[78]

(B6547 Buhârî, Rikâk, 51; M6937 Müslim, Zikir, 93)

٢٥٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلاَّ ثَلاَثَةٌ: عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ، وَكَانَ جُرَيْجٌ رَجُلاً عَابِداً، فَاتَّخَذَ صَوْمَعَةً فَكَانَ فِيهَا، فَأَتَتْهُ أُمُّهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: يَارَبِّ أُمِّي وَصَلاَتِي فَأَقْبَلَ عَلَى صَلاَتِهِ فَانْصَرَفَتْ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ أُمِّي وَصَلاَتِي. فَأَقْبَلَ عَلَى صَلاَتِهِ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُو يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ أُمِّي وَصَلاَتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلاَتِهِ، فَقَالَتْ: اَللّٰهُمَّ لاَ تُمِتْهُ حَتّٰى يَنْظُرَ إِلَى وُجُوهِ الْمُومِسَاتِ. فَتَذَاكَرَ بَنُو إِسْرَائِيلَ جُرَيْجاً وَعِبَادَتَهُ، وَكَانَتِ امْرَأَةٌ بَغِيٌّ يُتَمَثَّلُ بِحُسْنِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ شِئْتُمْ لَأَفْتِنَنَّهُ، فَتَعَرَّضَتْ لَهُ، فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا، فَأَتَتْ رَاعِيًا كَانَ يَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ، فَأَمْكَنَتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَقَعَ عَلَيْهَا. فَحَمَلَتْ، فَلَمَّا وَلَدَتْ قَالَتْ: هُوَ مِنْ جُرَيْجٍ، فَأَتَوْهُ فَاسْتَنْزَلُوهُ وَهَدَمُوا صَوْمَعَتَهُ، وَجَعَلُوا يَضْرِبُونَهُ، فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ؟ قَالُوا: زَنَيْتَ بِهٰذِهِ الْبَغِيِّ فَوَلَدَتْ

مِنْكَ. قَالَ: أَيْنَ الصَّبِيُّ؟ فَجَاءُوا بِهِ فَقَالَ: دَعُونِي حَتَّى أُصَلِّيَ فَصَلَّى، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى الصَّبِيَّ فَطَعَنَ فِي بَطْنِهِ وَقَالَ: يَا غُلاَمُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: فُلاَنٌ الرَّاعِي، فَأَقْبَلُوا عَلَى جُرَيْجٍ يُقَبِّلُونَهُ وَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ وَقَالُوا: نَبْنِي لَكَ صَوْمَعَتَكَ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ: لاَ، أَعِيدُوهَا مِنْ طِينٍ كَمَا كَانَتْ، فَفَعَلُوا.

وَبَيْنَا صَبِيٌّ يَرْضَعُ مِنْ أُمِّهِ، فَمَرَّ رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى دَابَّةٍ فَارِهَةٍ وَشَارَةٍ حَسَنَةٍ فَقَالَتْ أُمُّهُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ ابْنِي مِثْلَ هٰذَا، فَتَرَكَ الثَّدْيَ وَأَقْبَلَ إِلَيْهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهِ فَجَعَلَ يَرْتَضِعُ» فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْكِي ارْتِضَاعَهُ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ فِي فِيهِ، فَجَعَلَ يَمُصُّهَا، قَالَ: «وَمَرُّوا بِجَارِيَةٍ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا، وَيَقُولُونَ: زَنَيْتِ سَرَقْتِ، وَهِيَ تَقُولُ: حَسْبِيَ اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ. فَقَالَتْ أُمُّهُ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهَا، فَتَرَكَ الرَّضَاعَ وَنَظَرَ إِلَيْهَا فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَهُنَالِكَ تَرَاجَعَا الْحَدِيثَ فَقَالَتْ: مَرَّ رَجُلٌ حَسَنُ الْهَيْئَةِ فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهُ فَقُلْتَ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، وَمَرُّوا بِهٰذِهِ الْأَمَةِ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا وَيَقُولُونَ: زَنَيْتِ سَرَقْتِ، فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهَا فَقُلْتَ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا ؟، قَالَ: إِنَّ ذٰلِكَ الرَّجُلَ كَانَ جَبَّاراً فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، وَإِنَّ هٰذِهِ يَقُولُونَ زَنَيْتِ، وَلَمْ تَزْنِ،

وَسَرَقْتِ، وَلَمْ تَسْرِقْ، فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

257. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Üç kişinin dışında beşikte iken konuşan olmamıştır. Bunlar, Meryem oğlu İsa ve Cüreyc'e şahitlik yapan çocuktur. Cüreyc âbid bir adamdı. Kendine bir ibadethane edinerek orada ibadete koyulmuştu. (Bir gün) namaz kılarken annesi gelip:

–Ey Cüreyc, diye seslendi. Cüreyc (içinden):

–Yâ Rabbi, anneme cevap vermekle, namaza devam etmek arasında kaldım dedi ve namaza devam etti. Annesi dönüp gitti. Ertesi gün yine gelip:

–Ey Cüreyc, diye çağırdı. Oğlu (yine içinden):

–Yâ Rab, anneme cevap vermekle namaza devam etmek arasında kaldım, dedi; yine namazına devam etti. Ertesi gün yine gelip;

–Ey Cüreyc, diye çağırdı. Oğlu:

–Yâ Rab, anneme cevap vermekle namaza devam etmek arasında kaldım, dedi; yine namazına devam etti. Bunun üzerine annesi:

–Allah'ım, fahişe kadınların yüzüne bakmadıkça bunun canını alma, diye beddua etti.

Bir gün İsrailoğulları Cüreyc'ten ve onun ibadetinden söz ederken güzelliği ile meşhur fahişe bir kadın da orada bulunuyordu. Bu kadın:

–Eğer isterseniz bu âbid kişiyi ben yoldan çıkarabilirim, dedi ve onu yoldan çıkarmak için uğraşmaya başladı. Fakat Cüreyc kadına iltifat etmedi. (Yoldan çıkaramayacağını anlayan kadın) Cüreyc'in ibadetgâhına sığınmakta olan bir çobana gelip onunla cinsi münasebette bulunarak gebe kaldı ve çocuğu doğurunca da onun Cüreyc'ten olduğunu ileri sürdü. Bunun üzerine halk, Cüreyc'in başına üşüştü, onu oradan çıkardı ve ibadethaneyi de yıktı, Cüreyc'i de dövmeye başladı. Cüreyc:

–Ne oluyor size, ne yapıyorsunuz, deyince:

–Sen bu kadınla zina etmişsin ve bu çocuğu senden (hamile kalarak)doğurmuş, dediler. Cüreyc:

–Çocuk nerede, dedi. Çocuğu getirdiler. Cüreyc:

–Beni bırakın da namaz kılayım, dedi. Namazı kıldıktan sonra çocuğa gelip karnına dürttü ve:

–Ey çocuk, senin baban kim, dedi. Çocuk da:

–Filan çobandır, diye cevap verdi. Bunun üzerine halk Cüreyc'e dönerek onu öpmeye ve üstünü başını sıvazlamaya başladılar ve:

–Yıkılan mabedini tekrar, hem de altından yapacağız, dediler.

Fakat o:

–Hayır, olmaz; ibadethaneyi önceki gibi kerpiçten yapın, dedi ve o şekilde yaptılar.

Günün birinde bir çocuk, annesini emerken oradan, atlı, iyi giyinmiş, yakışıklı soylu bir adam geçti. Çocuğun annesi:

–Allah'ım, çocuğumu buna benzet, dedi. Çocuk memeyi bırakarak süvariye döndü ve ona bir müddet baktıktan sonra:

–Allah'ım beni ona benzetme, dedi, sonra annesinin memesini emmeye devam etti.

(Ravi anlatmaya devam ediyor):

Peygamber'in ﷺ şehâdet parmağını ağzına koyarak çocuğun emişini taklit edişi hâlâ gözümün önündedir, dedi ve parmağını emmeye başladı.

Sonra şöyle buyurdular:

(Anne ile çocuk) halkın zina ve hırsızlık suçu ile dövdükleri bir cariyenin yanından geçtiler. Cariye:

–*Hasbiyallâhu ve ni'me'l-vekîl (Bana Allah yeter, o ne güzel vekildir.)*, diyordu. Çocuğun annesi:

–Allah'ım, çocuğumu bu kadının durumuna düşürme, dedi. Bu sefer çocuk, emmeyi bırakarak cariyeye baktı ve:

–Allah'ım beni onun gibi yap, dedi. Bunun üzerine birbirleriyle konuşmaya başladılar. (Kadın çocuğunun niçin kendisine muhalefet ettiğini anlamak için:)

–İyi ve düzgün kıyafetli bir adam geçti. Ben de: "Allah'ım, oğlumu buna benzet." diye temennide bulundum. Sen ise, "Allah'ım, beni ona benzetme." dedin. Şu cariyeyi, "Zina ettin, çaldın." diye döverek yanımızdan geçirdiler. Bunu görünce ben: "Yâ Rabbi, çocuğumu buna benzetme." dedim. Sen ise, "Allah'ım, beni onun gibi yap." dedin, deyince, çocuk şöyle cevap verdi:

–O adam, zorba ve merhametsizin biriydi. Bu sebeple, "Yâ Rabbi, beni böyle zorba yapma." dedim. Cariyeye gelince, halk ona, "Sen zina ettin." diyorlardı. Hâlbuki o zina etmemişti. "Çaldın." diyorlardı, hâlbuki o çalmamıştı. Bundan dolayı, "Allah'ım, beni bunun gibi (günahtan beri) kıl." diye dilekte bulundum.

(M6509 Müslim, Birr, 8; B3436 Buhârî, Enbiyâ, 48)

Hadisin "müttefekun aleyh" olduğu belirtilmişse de elimizdeki Müslim nüshasında böyle bir rivayet bulunamamıştır.

Burada özel bir durum dolayısıyla hanımlara vurgu yapılmıştır. Yoksa herkes amelinin karşılığını eksiksiz olarak alacaktır.

Muhtaçları Himaye Etmek

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾

...Ve müminlere (şefkat) kanadını indir.

(Hicr, 15/88)

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte nefsini tut. Dünya hayatının zinetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma!..

(Kehf, 18/28)

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ * وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾

Öyleyse sakın yetimi horlama! Sakın isteyeni azarlama!

(Duhâ, 93/9-10)

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ * فَذٰلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ * وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾

Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayanı! İşte o, yetimi itip kakan, yoksula yedirmeyi özendirmeyen kimsedir.

(Mâûn, 107/1-3)

٢٥٨- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةَ نَفَرٍ، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
اُطْرُدْ هٰؤُلَاءِ لَا يَجْتَرِئُونَ عَلَيْنَا، وَكُنْتُ أَنَا وَابْنُ مَسْعُودٍ وَرَجُلٌ مِنْ هُذَيْلٍ
وَبِلَالٌ وَرَجُلَانِ لَسْتُ أُسَمِّيهِمَا، فَوَقَعَ فِي نَفْسِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقَعَ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: (وَلَا
تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

258. Sa’d b. Ebû Vakkâs (ra) anlatıyor:

Altı kişi Peygamber ﷺ ile birlikte bulunuyorduk. Müşrikler Peygamber’e ﷺ:

–Bunları kov ki, bize karşı bir haddini bilmezlik etmesinler, dediler. Orada benimle İbn Mes’ûd ve Hüzeyl kabilesinden bir zat, Bilâl ve ismini söylemeyeceğim iki kişi daha vardı. Resûlullah’ın ﷺ gönlüne bazı şeyler doğdu ve içinden (müşriklerin teklifi yönünde) bazı düşünceler geçirdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ, “Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O’na dua edenleri yanından kovma!”[79]

meâlindeki âyeti indirdi.

(M6241 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 46)

٢٥٩- وَعَنْ أَبِي هُبَيْرَةَ عَائِذِ بْنِ عَمْرٍو الْمُزَنِيِّ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ أَتَى عَلَى سَلْمَانَ وَصُهَيْبٍ وَبِلَالٍ فِي نَفَرٍ
فَقَالُوا: مَا أَخَذَتْ سُيُوفُ اللَّهِ مِنْ عَدُوِّ اللَّهِ مَأْخَذَهَا، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ: أَتَقُولُونَ هٰذَا لِشَيْخِ قُرَيْشٍ وَسَيِّدِهِمْ؟ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ لَعَلَّكَ أَغْضَبْتَهُمْ؟ لَئِنْ كُنْتَ أَغْضَبْتَهُمْ
لَقَدْ أَغْضَبْتَ رَبَّكَ؟ فَأَتَاهُمْ فَقَالَ: يَا إِخْوَتَاهُ أَغْضَبْتُكُمْ؟ قَالُوا: لَا، يَغْفِرُ

اللهُ لَكَ يَا أُخَيَّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

259. Rıdvan Biatı'na (Hudeybiye Antlaşması'na) katılanlardan Ebû Hübeyre Âiz b. Amr el-Müzenî (ra) anlatıyor:

Ebû Süfyan; aralarında Selmân, Suheyb ve Bilâl'in de bulunduğu bir grup Müslümanın yanına geldiğinde onlar:

–Allah'ın kılıçları (Müslümanlar), Allah'ın düşmanı (Ebû Süfyan) üzerine gereği gibi işlemedi, dediler. Ebû Bekir:

–Kureyş'in ulusu ve efendisi hakkında böyle mi konuşuyorsunuz, diye karşılık verdi. Sonra da Peygamber'e gelerek durumu bildirdi. Resûlullah:

–Ebû Bekir, onları gücendirmiş olabilirsin. Eğer onları gücendirmiş isen Rabbini de gücendirmiş ve onun gazabını celbetmişsin demektir, buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) onların yanlarına gelerek:

–Kardeşlerim (Ebû Süfyân yüzünden) sizleri gücendirdim mi, deyince, onlar:

–Hayır, sana gücenmedik. Allah sana (her zaman) affıyla muamele etsin, güzel kardeşimiz, dediler.

(M6412 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 170)

٢٦٠- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هٰكَذَا» وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

260. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah:

Ben ve yetimin sorumluluğunu üstlenen kimse, cennette şöylece beraber bulunacağız, buyurdu ve şehâdet parmağıyla orta parmağını gösterdi ve iki parmağının arasını açtı.

(B5304 Buhârî, Talâk, 25)

٢٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ، أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ» وَأَشَارَ

الرَّاوِي وَهُوَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

261. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kendisinin yahut bir başkasının yetimlerinin sorumluluğunu üstlenen kimse ile ben, cennette şöyle olacağız.

Hadisi rivayet eden Mâlik b. Enes, şehâdet parmağıyla orta parmağını birleştirerek göstermişti.

(M7469 Müslim, Zühd, 42)

٢٦٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلاَ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ إِنَّمَا الْمِسْكِينُ الَّذِي يَتَعَفَّفُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي «الصَّحِيحَيْنِ»: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلٰكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لاَ يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلاَ يُفْطَنُ بِهِ فَيُتَصَدَّقَ عَلَيهِ، وَلاَ يَقُومُ فَيَسْأَلَ النَّاسَ»

262. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Yoksul kimse, kapı kapı dolaşıp bir iki hurma, bir iki lokma ile savuşturulan kimse değildir. Gerçek yoksul, (sadaka isteyemeyen) iffetli ve nezih kimsedir.

(B4539 Buhârî, Tefsîr, (Bakara) 48; M2394 Müslim, Zekât, 102)

Buhârî ve Müslim'deki bir rivayete göre "İnsanları dolaşıp bir iki lokma ve bir iki hurma ile savuşturulan, yoksul değildir. Gerçek yoksul, geçimini sağlayacak imkânı bulunmayan ve halk tarafından durumu bilinmediği için sadaka verilemeyen ve kendisi de kalkıp sadaka isteyemeyen kimsedir." buyurmuştur.

(B1479 Buhârî, Zekât, 53; M2393 Müslim, Zekât, 101)

٢٦٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلسَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» وَأَحْسَبُهُ قَالَ: «وَكَالْقَائِمِ الَّذِي لاَ يَفْتُرُ، وَكَالصَّائِمِ الَّذِى لاَ يُفْطِرُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

263. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

Dul kadınların ve yoksulların işlerine koşanlar, Allah yolunda cihad etmiş gibi mükâfat alırlar.

Ravi, sanıyorum "(O kimseler), bıkmadan gece ibadet eden, ara vermeksizin oruç tutan kimse gibidir." buyurdu, dedi.

(B6007 Buhârî, Edeb, 26; M7468 Müslim, Zühd, 41)

٢٦٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ، يُمْنَعُهَا مَنْ يَأْتِيهَا، وَيُدْعَى إِلَيْهَا مَنْ يَأْبَاهَا، وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مِنْ قَوْلِهِ:
«بِئْسَ الطَّعَامُ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى إِلَيْهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»

264. Yine Ebû Hüreyre'den (ra), rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

Yemeklerin en kötüsü gelmek isteyenlerin çağrılmayıp, gelmeyeceklerin davet edildiği düğün yemeğidir. (Mazeretsiz) düğün davetine icabet etmeyen, (âdeta) Allah'a ve Resûlü'ne (sav) karşı gelmiş olur.[80]

(M3525 Müslim, Nikâh, 110)

Buhârî ve Müslim'de yer alan Ebû Hüreyre (ra) rivayeti şöyledir:

Yemeklerin en kötüsü zenginlerin çağırıldığı, fakirlerin davet edilmediği düğün yemeğidir.

(B5177 Buhârî, Nikâh, 73; M3521 Müslim, Nikâh, 107)

٢٦٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ»
وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

265. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber:

Her kim iki kız çocuğunu yetişkin oluncaya kadar büyütürse kıyamet günü ben ve o kimse şöylece yan yana bulunacağız, buyurmuş ve parmaklarını bitiştirmiştir.

(M6695 Müslim, Birr, 149)

٢٦٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَتْ عَلَيَّ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا
ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئاً غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا
فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ،
فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا، فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ:
«مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ
لَهُ سِتْراً مِنَ النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

266. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Bir gün bir kadın, beraberinde iki kız çocuğu ile gelmiş ve yardım istemişti. Yanımda tek bir hurmadan başka şey yoktu. Onu kadına verdim. Kendisi hiç tatmadan çocukları arasında hurmayı paylaştırdıktan sonra kalktı ve gitti. O sırada Peygamber geldi. Durumu ona anlattım. Bunun üzerine:

Bir kimseye Allah bu kızlardan verir de, o da onlara iyi bakarsa o kız çocukları, bakan kimse için cehenneme karşı siper olurlar, buyurdu.

(B1418 Buhârî, Zekât, 10; M6693 Müslim, Birr, 147)

٢٦٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْنِي مِسْكِينَةٌ تَحْمِلُ
ابْنَتَيْنِ لَهَا، فَأَطْعَمْتُهَا ثَلَاثَ تَمَرَاتٍ، فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ
مِنْهُمَا تَمْرَةً وَرَفَعَتْ إِلَى فِيهَا تَمْرَةً لِتَأْكُلَهَا، فَاسْتَطْعَمَتْهَا ابْنَتَاهَا،

فَشَقَّتِ التَّمْرَةَ الَّتِي كَانَتْ تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَهَا بَيْنَهُمَا، فَأَعْجَبَنِي
شَأْنُهَا، فَذَكَرْتُ الَّذِي صَنَعَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا بِهَا الْجَنَّةَ، أَوْ أَعْتَقَهَا
بِهَا مِنَ النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

267. Yine Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Bir gün bana yoksul bir kadın gelmişti. Kadıncağız iki kızını sırtına sarmış, yardım istiyordu. Kadına üç tane hurma verdim. Kadın herbirine birer hurma verdi, kalan bir hurmayı da yemek için ağzına götürmüştü ki kızları onu da istediler. Kadıncağız yemek istediği bu hurmayı da ikiye ayırarak kızlarına verdi. Kadının bu davranışı hoşuma gitti. Durumu Resûlullah'a ﷺ anlattım. Resûlullah ﷺ:

–Allah, şefkati yüzünden o kadını cennetlik kıldı veya bu sayede onu cehennemden azat etti, buyurdu.

(M6694 Müslim, Birr, 148)

٢٦٨- وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ خُوَيْلِدِ بْنِ عَمْرٍو الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي
أُخَرِّجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ» حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ
رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

268. Ebû Şüreyh Hüveylid b. Amr el-Huzâî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah'ım, ben, iki zayıfın, yani yetimin ve kadının haklarını hatırlatıyorum (onların haklarını çiğnemenin haram olduğunu üzerine basarak bildiriyorum).

(Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, VIII, 254, hadis no: 9105)

٢٦٩- وَعَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:
رَأَى سَعْدٌ أَنَّ لَهُ فَضْلاً عَلَى مَنْ دُونَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

هٰكَذا مُرْسَلاً، فَإِنَّ مُصْعَبَ ابْنَ سَعْدٍ تَابِعِيٌّ، وَرَوَاهُ الْحَافِظُ أَبُو بَكْرٍ الْبَرْقَانِيُّ فِي صَحِيحِهِ مُتَّصِلاً عَنْ مُصْعَبٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

269. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın oğlu Mus'ab (ra), anlatıyor:

Bazı meziyetleri dolayısıyla Sa'd, daha aşağı seviyedekilere göre kendisinin üstün olduğunu sanırdı. Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

Allah size ancak zayıflarınızın (duası, ibadeti ve ihlâsları) sayesinde yardım ediyor ve rızık veriyor, buyurdu.

(B2896 Buhârî, Cihâd, 76)

Buhârî, hadisi mürsel olarak rivayet ediyor.
Çünkü Sa'd'ın oğlu Mus'ab tâbiûndandır.

Bu hadisi, Hafız Ebû Bekr el-Berkâni Sahîh'inde, Mus'ab aracılığıyla babasından muttasıl olarak rivayet ediyor.

٢٧٠- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عُوَيْمِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «ابْغُونِي الضُّعَفَاءَ، فَإِنَّمَا تُنْصَرُونَ، وَتُرْزَقُونَ بِضُعَفَائِكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

270. Ebu'd-Derdâ Üveymir'in (ra), Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Fakirleri arayın, görüp gözetin, size ancak fakirleriniz sayesinde yardım edilir ve rızık verilir.

(Bu hadisi, Ebû Dâvûd iyi bir isnadla rivayet etmiştir.)

(D2594 Ebû Dâvûd, Cihâd, 70)

En'âm, 6/52.

Bu hadis, toplumsal dayanışmanın, kaynaşmanın ve sevinçli gününde Müslüman kardeşinin coşkusuna iştirak etmenin önemini vurgulamak için söylenmiş olmalıdır. Bilhassa bu sözün söylendiği zamanda Medine'de Müslümanlar düğün ve benzeri toplantılar aracılığıyla dayanışmalarını perçinlemeye çok muhtaçtılar. Bu nedenle davete katılmamak, âdeta Allah'a ve Resûlü'ne asi gelmekle eş tutulmuştur. Hadis şarihleri davete katılmanın bir

vecibe olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir.

Hanımlara İyi Davranmak

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

...Onlarla (kadınlarla) iyi geçinin...

(Nisâ, 4/19)

﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلاَ تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ
فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوراً رَحِيمًا﴾

Ne kadar uğraşırsanız uğraşın, kadınlar arasında adaleti yerine getiremezsiniz. Öyle ise (birine) büsbütün gönül verip ötekini (kocası hem var, hem yok) askıda kalmış kadın gibi bırakmayın. Eğer arayı düzeltir ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir.

(Nisâ, 4/129)

٢٧١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْراً، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ مَا فِي الضِّلَعِ أَعْلاَهُ، فَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ، لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ: «اَلْمَرْأَةُ كَالضِّلَعِ إِنْ أَقَمْتَهَا كَسَرْتَهَا، وَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا، اِسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَفِيهَا عِوَجٌ»

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِن ضِلَعٍ، لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ، فَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا، اِسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَفِيهَا عِوَجٌ، وَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهَا

كَسْرَتِهَا، وَكَسْرُهَا طَلَاقُهَا»

271. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum. Kadın eğe kemiği gibi (kırılgan) yaratılmıştır. Eğe kemiğinin en eğri tarafı, üst kısmıdır. Onu düzeltmek istersen kırarsın; buna kalkışmazsan o hâlinde devam eder. Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum![81]

(B3331 Buhârî, Enbiyâ, 1; M3644 Müslim, Radâ', 60)

Buhârî ve Müslim'in bir rivayetine göre:

Kadın eğe kemiği gibidir. Onu doğrultmak istersen kırarsın; onunla yararlı, hayırlı bir birliktelik istersen o hâliyle de bunu yapabilirsin. buyurmuştur.

(B5184 Buhârî, Nikâh, 80; M3650 Müslim, Radâ', 65)

Müslim'in bir rivayetinde:

Kadın eğe kemiği gibi (kırılgan) yaratılmıştır; senin istediğin yolda yürümeyebilir, bu hâliyle dahi onunla faydalı ve hayırlı bir birliktelik yapabilirsin. Düzeltmeye kalkarsan onu kırarsın, kırılması ise boşanmasıdır.

(M3643 Müslim, Radâ', 59)

٢٧٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ زَمْعَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، وَذَكَرَ النَّاقَةَ وَالَّذِي عَقَرَهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا» انْبَعَثَ لَهَا رَجُلٌ عَزِيزٌ، عَارِمٌ مَنِيعٌ فِي رَهْطِهِ» ثُمَّ ذَكَرَ النِّسَاءَ، فَوَعَظَ فِيهِنَّ، فَقَالَ: «يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ فَيَجْلِدُ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ فَلَعَلَّهُ يُضَاجِعُهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ» ثُمَّ وَعَظَهُمْ فِي ضَحِكِهِمْ مِنَ الضَّرْطَةِ وَقَالَ: «لِمَ يَضْحَكُ أَحَدُكُمْ مِمَّا يَفْعَلُ؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

272. Abdullah b. Zem'a (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ bir gün hutbede (Salih'e (as) mucize olarak) verilen dişi deveyi ve onu öldüreni zikretti, "Semûd kabilesi arasında gücü ve şirretiyle tanınan en bedbaht birisi o deveyi öldürmek için aralarından fırladı." dedi ve sonra sözü

kadınlara getirerek onlar hakkında öğütlerde bulundu ve “Sizden biriniz eşini köle döver gibi dövmeye kalkışıyor, muhtemelen de o gece kendisiyle aynı yatağı paylaşıyor.” dedi. Daha sonra yellenmeden ötürü gülüşmeye değinerek “Bazılarınız kendisinin de yaptığı bir şeye niçin güler ki?” buyurdu.

(B4942 Buhârî, Tefsîr, (Şems) 1; M7191 Müslim, Cennet, 49)

٢٧٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقاً رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ» أَوْ قَالَ: «غَيْرَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

273. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Mümin bir kimse, mümin hanımından nefret etmesin; çünkü onun bazı huylarından hoşlanmasa da diğer huylarından hoşlanabilir.

(M3645 Müslim, Radâ’, 61)

٢٧٤- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْأَحْوَصِ الْجُشَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَقُولُ بَعْدَ أَنْ حَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَذَكَّرَ وَوَعَظَ، ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْراً، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئاً غَيْرَ ذٰلِكَ إِلاَّ أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْباً غَيْرَ مُبَرِّحٍ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً، أَلاَ إِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، فَحَقُّكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لاَ يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ، وَلاَ يَأْذَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ، أَلاَ وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ

أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ» رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَقَالَ:

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

274. Amr b. Ahvas el-Cüşemî (ra) anlatıyor:

Peygamber'in ﷺ, Veda Haccı sırasındaki hutbesinde, Allah'a hamdü sena ettikten ve halka bazı öğütler verdikten sonra şöyle buyurduğunu işittim:

İnsanlar, kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum. Çünkü onlar, sizin himayeniz altındadır; bunun dışında bir tahakküme hakkınız yoktur. Şayet apaçık bir iffetsizlik yapacak olurlarsa onlarla yataklarınızı ayırın ve kendilerini hafifçe dövün. Eğer (iffetsizlik durumundan vazgeçerek) sizi dinlerlerse artık onları hırpalamaya bahane aramayın (daha ileri gitmeyin).

Şunu bilin ki, sizin kadınlar üzerinde haklarınız olduğu gibi, kadınların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlardaki haklarınız, yatağınızı yabancılardan korumaları, müsaadeniz olmadıkça hoşlanmadığınız kimselerin evinize girmesine izin vermemeleridir. Onların sizin üzerinizdeki hakları ise kıyafetleri ve beslenmeleri konusunda gerekeni en güzel biçimde yapmanızdır."

(T1163 Tirmizî, Radâ', 11)

٢٧٥- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ

مَا حَقُّ زَوْجَةِ أَحَدِنَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: «أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوهَا

إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلاَ تَضْرِبِ الْوَجْهَ، وَلاَ تُقَبِّحْ، وَلاَ تَهْجُرْ إِلاَّ فِي الْبَيْتِ»

حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

275. Muâviye b. Hayde (ra) anlatıyor:

–Yâ Resûlallah, hanımlarımızın bizim üzerimizdeki hakkı nedir, diye sordum.

–Yediğinden ona da yedirmek, giyindiğin gibi onu da giydirmek. Ayrıca yüzüne vurma, onu kötüleme, bir de darılıp ayrı yatmaya mecbur kaldığında bunu sadece evinde yap, buyurdu.

(D2142 Ebû Dâvûd, Nikâh, 40, 41)

٢٧٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً، وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

276. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İmanı en mükemmel mümin, ahlâkı en güzel olandır; en hayırlınız ise hanımlarına en güzel davranandır.

(T1162 Tirmizî, Radâ’, 11)

٢٧٧- وَعَنْ إِيَاسِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ» فَجَاءَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: ذَئِرْنَ النِّسَاءُ عَلَى أَزْوَاجِهِنَّ، فَرَخَّصَ فِي ضَرْبِهِنَّ فَأَطَافَ بِآلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَلَقَدْ أَطَافَ بِآلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ لَيْسَ أُولَئِكَ بِخِيَارِكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

277. İyâs b. Abdullah b. Ebû Zübâb (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ, “Allah’ın kadın kullarını dövmeyin.” buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer, Resûlullah’a ﷺ geldi ve:

–Yâ Resûlallah, kadınlar eşlerine karşı fazla cesurlaştılar, dedi. Resûlullah ﷺ da bu konuda (sessiz kalarak âdeta) ruhsat verdi. Fakat birçok kadın Resûlullah’ın ﷺ eşlerine gelerek kocalarının kendilerini dövdüğünden şikâyet ettiler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Çok sayıda kadın Muhammed'in evine gelerek kocalarından şikâyet ediyorlar. Bu adamlar, hayırlı adamlar değildir, buyurdu.[82]

(D2146 Ebû Dâvûd, Nikâh, 41, 42)

٢٧٨- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِهَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

278. Amr b. Âs'ın oğlu Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Dünya nimetlerle doludur. Onun en gözde nimeti de saliha kadındır.

(M3649 Müslim, Radâ', 64)

Burada mecazî bir anlatımla hanımların narin ve kırılgan yapıda oldukları anlatılmak isteniyor. Rivayetle ilgili farklı değerlendirmeler de mevcuttur. Kadınları aşağılayan bir içeriğe sahip olduğu gerekçesiyle bu ve benzeri haberleri olumsuz değerlendirmeye tabi tutanlar olmuştur. Ancak burada çevirildiği gibi hadiste kadınların aşağılanması değil bilakis narin ve hassas tabiatları dile getirilmiştir.

Bu hadise Medine'de Müslümanların yaşadıkları ciddi sosyal sorunlardan birisine işaret etmektedir. Hz. Peygamber, Câhiliye devrinden kalma anlayışları değiştirmek ve insanca yaşamanın ölçülerini yerleştirmek için uğraş vermiştir. Kendisi ömrü boyunca hiçbir kimseye haksız yere şiddet uygulamadığı, eşlerine ve hizmetinde bulunanlara kaba davranmadığı gibi, bilhassa hanımlara karşı sert davranmayı ve onları dövmeyi kesin bir dille yasaklamıştır. Eşler arasında meydana gelen ihtilaflar kendisine intikal ettirilince, özellikle Hz. Ömer'in tercüman olduğu şekilde bazı kadınların hırçınlığını gerekçe göstererek kuvvet kullanımına izin isteyenlere, böyle abes bir istek karşısında hoşnutsuzluğundan olsa gerek, sükûtla karşılık verdiği anlaşılmaktadır. Zira Peygamber'in "evet eşlerinizi dövebilirsiniz" dediği yönünde erken dönem hadis kaynaklarında açık bir ifade yoktur. Olması da düşünülemez. Dördüncü asırdan sonraki eserlerde yer alan bu anlama gelebilecek ifadelerin raviler tarafından bir çıkarsama olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'in sükûtunu, izin olarak anlayanların çirkin ve kaba davranışlarını şikâyet için hanımlar kendisine gelince derhal bir toplantı yapmış ve eşlerine karşı kaba kuvvet kullananların hayırsız insanlar olduklarını sert bir biçimde dile getirmiştir. Her işte affı, yumuşaklığı, ihsanı ve kolaylığı tavsiye eden bir Peygamber'in böyle demesinden daha doğal bir şey olamaz.

Kocanın,
Eşi Üzerindeki Hakları

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ
عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ
حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾

Erkekler, kadınların hamisidirler. Çünkü Allah insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta)dırlar. İyi kadınlar, itaatkârdırlar. Allah'ın (kendilerini) koruması sayesinde onlar da "gayb"ı korurlar...

(Nisâ, 4/34)

٢٧٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ
غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: «إِذَا بَاتَتِ الْمَرْأَةُ هَاجِرَةً فِرَاشَ زَوْجِهَا
لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي
بِيَدِهِ مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْبَى عَلَيْهِ إِلَّا كَانَ
الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا»

279. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse eşini yatağına davet eder de hanımı, (mazareti olmadığı hâlde) gelmez ve eşi ona gücenmiş olarak gecelerse, melekler sabaha kadar o kadının

iyilikten uzak kaldığını tekrarlarlar.

(B3237 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 7; M3541 Müslim, Nikâh, 122)

Buhârî ve Müslim'in başka bir rivayetlerinde:

Kadın kocasının yatağını (mazeretsiz) terk ederek gecelerse melekler sabaha kadar o kadının iyilikten uzak kaldığını tekrarlarlar, şeklinde varit olmuştur.

(M3538 Müslim, Nikâh, 120; B5194 Buhârî, Nikâh, 86)

Başka bir rivayette ise şöyle denilmektedir:

Bu canımı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, bir adam eşi ile beraber olmak ister de kadın (mazereti olmaksızın) gelmezse gök ehli, o kadına, kocası kendisinden razı oluncaya kadar dargın kalır.[83]

(M3540 Müslim, Nikâh, 121)

٢٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ، وَلاَ تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

280. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kocası yanında iken onun izni olmadan bir kadının (nafile) oruç tutması ve yine onun izni olmadan evine birilerinin girmesine izin vermesi, helâl olmaz.

(B5195 Buhârî, Nikâh, 84; M2370 Müslim, Zekât, 84)

٢٨١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالأَمِيرُ رَاعٍ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهِ، فَكُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

281. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.

Yönetici sorumludur. Evin erkeği, aile efradından sorumludur. Evin hanımı da kocasının evinden ve çocuklarından sorumludur.

Hülâsa, hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.

(B5200 Buhârî, Nikâh, 91; M4724 Müslim, İmâre, 20)

٢٨٢- وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَأْتِهِ وَإِنْ
كَانَتْ عَلَى التَّنُّورِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ:
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

282. Ebû Ali Talk b. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kadın, eşi kendisine ihtiyaç duyup çağırdığında, yemek pişirmekle meşgul olsa dahi (onu erteleyip) eşinin yanına gelsin.[84]

(T1160 Tirmizî, Radâ', 10)

٢٨٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «لَوْ كُنْتُ آمِراً أَحَداً أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ
لِزَوْجِهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

283. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimsenin bir başkasına secde etmesini isteseydim, (herhâlde) kadının kocasına secde etmesini isterdim.[85]

(T1159 Tirmizî, Radâ', 10)

٢٨٤- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

284. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kadın, kocası kendisinden hoşnut olduğu hâlde ölürse, cennete girer.

(T1161 Tirmizî, Radâ', 10)

٢٨٥- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تُؤْذِي امْرَأَةٌ زَوْجَهَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا قَالَتْ زَوْجَتُهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ لَا تُؤْذِيهِ قَاتَلَكِ اللَّهُ، فَإِنَّمَا هُوَ عِنْدَكِ دَخِيلٌ يُوشِكُ أَنْ يُفَارِقَكِ إِلَيْنَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

285. Muâz b. Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Dünyada bir kadın kocasına eziyet ederse, onun hurilerden olan eşi şöyle der: "Allah canını alsın, bu adama eziyet etme. O, şimdilik senin yanında bir misafirdir; yakında senden ayrılıp bize kavuşacaktır."

(T1174 Tirmizî, Radâ', 19)

٢٨٦- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً هِيَ أَضَرُّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

286. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Erkekler için, kadınlardan daha ağır/zararlı bir sınanma vesilesi bilmiyorum/bırakmıyorum.[86]

(B5096 Buhârî, Nikâh, 18; M6945 Müslim, Rikâk, 97)

Bu rivayetlerde kadının evlilik hukukunu çiğneyerek protesto edici bir tutumla mazeretsiz olarak eşini terk etmesi söz konusudur.

Rivayetin açıklaması yapılırken eşler arasındaki cinsel ilişki öne çıkarılmakta ve önemine atıfta bulunulmaktadır. Şurası bir gerçek ki eşlerden hangisi diğerine ihtiyaç duyar da onu çağırırsa icabet etmesi hem insanî ve ahlâkî bir vazife hem de evlilik hukukunun gereğidir.

Burada vurgulanmak istenen eşlerin hukukunun ağırlığıdır. Yoksa hiçbir faninin bir faniye secde etmesi gibi bir teşbih anlamlı olamaz.

Burada erkeklerin kadınlara karşı zafiyetine ve bu zafiyet sonucu dünyada yahut âhirette başlarına gelebilecek zarar ve felakete işaret edilmektedir.

Ailenin Geçimini Sağlamak

﴿وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

...Onların (annelerin) yiyeceği, giyeceği, örfe uygun olarak babaya aittir...

(Bakara, 2/233)

﴿لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا
آتَاهُ اللّٰهُ لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا﴾

Eli geniş olan, elinin genişliğine göre nafaka versin. Rızkı dar olan da, Allah'ın ona verdiğinden (o ölçüde) harcasın. Allah bir kimseyi ancak ona verdiği ile yükümlü kılar...

(Talâk, 65/7)

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾

...Allah yolunda her ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir...

(Sebe, 34/39)

٢٨٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ، وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى مِسْكِينٍ، وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ، أَعْظَمُهَا أَجْرًا الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

287. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah yolunda sarfettiğin, bir köleyi azad etmek için verdiğin, bir fakire tasadduk ettiğin ve ailen için yaptığın harcamalar arasında ecri en büyük olanı ailen için harcadığındır.

(M2311 Müslim, Zekât, 39)

٢٨٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ وَيُقَالُ: أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ثَوْبَانَ بْنِ بُجْدُدَ
مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ
يُنْفِقُهُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ
اللهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

288. Allah Resûlü'nün azadlı kölesi Ebû Abdullah -Ebû Abdurrahmân da denilir- Sevbân b. Bücdüd'den rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Bir adamın hayır için harcadığı paranın en değerlisi, ailesi için harcadığı ile Allah yolunda kullanacağı hayvan için verdiği ve bir de Allah rızası için (mücahit) arkadaşlarına sarf ettiğidir.

(M2310 Müslim, Zekât, 38)

٢٨٩- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ،
هَلْ لِي فِي بَنِي أَبِي سَلَمَةَ أَجْرٌ أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْهِمْ، وَلَسْتُ بِتَارِكَتِهِمْ
هٰكَذَا وَلَا هٰكَذَا، إِنَّمَا هُمْ بَنِيَّ؟ فَقَالَ: «نَعَمْ لَكِ أَجْرُ مَا
أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

289. Ümmü Seleme (ra) anlatıyor:

–Yâ Resûlallah, (merhum eşim) Ebû Seleme'nin çocukları için yaptığım harcamalardan dolayı bana bir mükâfat var mı? Ben onları asla aç açık bırakarak ihmal etmiyorum, onlar benim evlatlarım, dedim. Resûlullah:

–Evet, onlar için yaptığın harcamalardan dolayı da sana sevap vardır, buyurdu.

(B5369 Buhârî, Nafakât, 14; M2320 Müslim, Zekât, 47)

٢٩٠- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ الَّذِي قَدَّمْنَاهُ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ فِي بَابِ النِّيَّةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

290. Kitabın başında, "Niyet" bölümünde Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) naklettiğimiz uzun bir hadiste, Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah rızasını gözeterek eşinin ağzına koyduğun lokmaya varıncaya kadar, onlar için yaptığın her türlü harcama karşılığında sevap kazanırsın.

(B1295 Buhârî, Cenâiz, 36; M4209 Müslim, Vasiyye, 5)

٢٩١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً يَحْتَسِبُهَا فَهِيَ لَهُ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

291. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir insan Allah'ın rızasını umarak aile efradı için harcamada bulunursa bu, o kimse için bir sadakadır.

(B55 Buhârî, Îmân, 41; M2322 Müslim, Zekât, 48)

٢٩٢- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ بِمَعْنَاهُ قَالَ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْبِسَ عَمَّنْ يَمْلِكُ قُوتَهُ»

292. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre

Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi,
bir insana günah olarak yeter.

(D1692 Ebû Dâvûd, Zekât, 45)

Müslim'in *Sahih*'inde bu manada:

Emri altında bulunanların nafakasını kısmak, bir insana
günah olarak yeter, buyrulmuştur.

(M2312 Müslim, Zekât, 40)

٢٩٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ،
فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقاً خَلَفاً، وَيَقُولُ الآخَرُ:
اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكاً تَلَفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

293.

Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

İnsanlara her sabah iki melek gelir. Birisi:

–Allah'ım, malını hayır yolunda harcayan şu kişiye
(harcadığı malın yerine) yenisini ver, der. Diğeri de:

–Allah'ım, (malını hayır yolunda harcamayarak) elinde tutan
(cimrilik eden) şu kişinin malını telef et, der.

(B1442 Buhârî, Zekât, 27; M2336 Müslim, Zekât, 57)

٢٩٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ
الْيَدِ السُّفْلَى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى، وَمَنْ
يَسْتَعْفِفْ، يُعِفَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

294. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Veren el, alan elden hayırlıdır. (İnfak ederken önce) bakmakla yükümlü olduklarından başla. En hayırlı sadaka, ihtiyaç fazlası olan maldan gönüllü olarak verilen sadakadır. Bir kimse istemekten sakınırsa Allah onu iffetli kılar, kanaat edenleri de Allah başkalarına muhtaç etmez.

(B1427 Buhârî, Zekât, 18 (Hakîm b. Hizâm'dan); B1428 Buhârî, Zekât, 18 (Ebû Hüreyre'den))

Malın En İyisinden İnfak Etmek

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾

Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz...

(Âl-i İmrân, 3/92)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾

Ey iman edenler kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. (Kendinizin göz yummadan alamayacağınız) bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın...

(Bakara, 2/267)

٢٩٥- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالاً مِنْ نَخْلٍ، وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرَحَاءَ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ وَكَانَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ قَالَ أَنَسٌ: فَلَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى أَنْزَلَ عَلَيْكَ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ)

وَإِنَّ أَحَبَّ مَالِي إِلَيَّ بَيْرَحَاءُ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ تَعَالَى أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ
اللَّهِ تَعَالَى، فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللَّهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَخٍ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ،
وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ» فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ،
فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ، وَبَنِي عَمِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

295. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:

Ebû Talhâ (ra), ensar içinde en çok hurmalığa sahip olan kişiydi. En sevdiği hurmalığı da Mescid-i Nebevî'nin karşısındaki Beyrahâ' denilen hurma bahçesi idi. Resûlullah ﷺ zaman zaman o bahçeye girer ve içindeki tatlı sudan içerdi.

Enes (ra) diyor ki: "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz."[87] âyeti nâzil olunca, Ebû Talhâ, Resûlullah'ın ﷺ huzuruna çıkarak:

–Yâ Resûlallah, Allah Teâlâ, "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyrahâ' bahçesidir. Onu, Allah rızası için sadaka olarak vermek istiyorum. Allah katında onun benim için hayır olmasını ve âhiret azığı olmasını diliyorum. Onu Allah'ın sana göstereceği şekilde kullan, dedi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Dur bakalım. Bu çok kıymetli ve çok kar getirici bir maldır. Ben senin dediklerini işitttim; fakat senin onu yakınlarına tahsis etmeni daha uygun görürüm, dedi. Ebû Talhâ da:

–Peki, öyle yapayım yâ Resûlallah dedi ve hurmalığını akrabaları ve amca çocukları arasında taksim etti.

(B1461 Buhârî, Zekât, 44; M2315 Müslim, Zekât, 42)

Âl-i İmrân, 3/92.

Aile Fertlerine Allah'a İtaat Şuuru Vermek

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾

Ailene namazı emret ve kendin de ona devam et…

(Tâhâ, 20/132)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾

Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun…

(Tahrîm, 66/6)

٢٩٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَخَذَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ
عَنْهُمَا تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «كَخْ كَخْ، إِرْمِ بِهَا، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَنَّا لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ»

296. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Bir gün Hz. Ali'nin oğlu Hasan (ra) sadaka hurmalarından bir tanesini alıp ağzına koymuştu:

Resûlullah hemen:

–Tü, tü, at onu ağzından, bizim sadaka/zekât malı yemediğimizi bilmiyor musun, diye onu ikaz etmişti.

(M2473 Müslim, Zekât, 161; B3072 Buhârî, Cihâd, 188)

Bir rivayete göre de;

Sadaka/zekât, bize helâl değildir, buyrulmuştur.

(M2474 Müslim, Zekât, 161)

٢٩٧- وَعَنْ أَبِي حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الأَسَدِ رَبِيبِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُنْتُ غُلاَمًا فِي حَجْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلاَمُ سَمِّ اللّٰهَ تَعَالَى، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ» فَمَا زَالَتْ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

297. Resûlullah'ın himayesine aldığı Ebû Hafs Ömer b. Ebû Seleme Abdullah b. Abdülesed anlatıyor:

Ben, Resûlullah'ın ﷺ bakımında olan bir çocuktum. Yemek yerken elim kabın her tarafına uzanıyordu. Resûlullah ﷺ:

–Yavrucuğum, besmele çek, sağ elinle ve önünden ye, buyurdu. Ben de ondan sonra hep bu şekilde yedim.

(B5376 Buhârî, Et'ime, 2; M5269 Müslim, Eşribe, 108)

٢٩٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، اَلْإِمَامُ رَاعٍ، وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ

رَعِيَّتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

298. İbn Ömer'in (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz. Yönetici sorumludur, memurlarından mesuldür. Evin erkeği, aile efradından sorumludur ve onlardan mesuldür. Evin kadını da kocasının evinden sorumludur; ondan mesuldür. Hizmetçi efendisinin malından sorumludur ve ondan mesuldür.

Hülâsa, hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.

(B893 Buhârî, Cum'a, 11; M4724 Müslim, İmâre, 20)

٢٩٩- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

299. Amr b. Şuayb'ın babası aracılığıyla dedesi Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Çocuklarınızdan yedi yaşına geldiklerinde namaz kılmalarını isteyin. On yaşına bastıklarında ise namaz kılmaları için paylayın; (kardeş de olsalar) yataklarını ayırın."[88]

(D495 Ebû Dâvûd, Salât, 26)

٣٠٠- وَعَنْ أَبِي ثُرَيَّةَ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلَاةَ لِسَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا ابْنَ عَشْرِ سِنِينَ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَلَفْظُ أَبِي دَاوُدَ: «مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ»

300. Ebû Süreyye Sebre b. Ma'bed el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Çocuğa yedi yaşında namaz kılmayı öğretin. On yaşına geldiğinde (kılmazsa) paylayın.[89]

(T407 Tirmizî, Salât, 182; D494 Ebû Dâvûd, Salât, 26)

Ebû Dâvûd'un metninde "yedi yaşına girdiğinde çocuktan namaz kılmasını isteyin." buyrulmuştur.

Bu rivayet, çocukların namaza alışmaları için zorlanabilecekleri ifadesini içerdiğinden pedegojik açıdan eleştirilmektedir. Zor kullanmanın bir eğitim aracı olamayacağı ve hele hele Hz. Peygamber'in böyle bir yönlendirmede bulunamayacağı gerekçesiyle bilhassa günümüzde çeşitli değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca namazın bir ibadet olduğu ve ibadetlerde de gönüllülüğün esas olduğu malumdur. Rivayetin hadis tekniği bakımından problemli olduğu görülmektedir. Bu konudaki hadislerin tamamının 'aile isnadları' türünden olması, özellikle Ebû Dâvûd (Ebû Dâvûd, Salât, 26) ve Ahmed b. Hanbel (İbn Hanbel, II, 181, 188) gibi hadisçilerin eserinde yer alan versiyonun *Amr b. Şuayb an ebîhi an ceddihi* şeklinde bir senedle gelmesi calib-i dikkattir. Zira bu kanalla gelen haberler tenkitten kurtulamamıştır.

Çocukların namaz kılmaları için zorlanmaları, hatta paylanmalarını ifade eden bu ve benzeri rivayetler tenkit konusu yapılmıştır. Bu tenkitlerde zorlama ve dayağın bir eğitim ve terbiye yöntemi olmayacağından hareket edilmiştir. Bu konuda geniş bilgi için klâsik şerhlere ve konuyla ilgili çağdaş çalışmalara bakılmalıdır.

Komşu Hakkı

﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى
وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez...

(Nisâ, 4/36)

٣٠١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ
سَيُوَرِّثُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

301. İbn Ömer ve Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cebrail bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki, onu mirasçı kılacak sandım.

(B6015 Buhârî, Edeb, 28; M6685-M6687 Müslim, Birr, 140-141)

٣٠٢- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً، فَأَكْثِرْ
مَاءَهَا، وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَوْصَانِي: «إِذَا طَبَخْتَ مَرَقاً فَأَكْثِرْ مَاءَهُ ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ
مِنْ جِيرَانِكَ، فَأَصِبْهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ»

302. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ey Ebû Zer, çorba pişirdiğin zaman suyunu çok koy ve komşularını da gözet.

(M6688 Müslim, Birr, 142)

Müslim'in Ebû Zer'den bir rivayetinde, Ebû Zer şöyle demiştir:

Dostum (Resûlullah) ﷺ bana şöyle vasiyet etti:

Çorba pişirdiğin zaman suyunu fazla koy, sonra da komşularına bak, onlar(dan muhtaç olanlar)a da bir miktar ayır.

(M6689 Müslim, Birr, 143)

٣٠٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ» قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟
قَالَ: «الَّذِي: لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ»

303. Ebû Hüreyre'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Peygamber'in ﷺ üç defa:

–Vallahi iman etmiş olmaz, diye tekrarladığını işittim.

–Yâ Resûlallah, kim iman etmiş olmaz, diye sordular.

–Komşusu, şerrinden emin olmayan kimse, buyurdu.

(B6016 Buhârî, Edeb, 29; M172 Müslim, Îmân, 73)

Müslim'in rivayetinde "Komşusu şerrinden emin olmayan kimse, cennete giremez." şeklinde yer almıştır.

٣٠٤- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لاَ تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

304. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ey Müslüman kadınlar! Hiçbir komşu kadın, bir koyun paçası bile olsa komşusunun/komşusuna verdiği şeyi küçümsemesin.

(B2566 Buhârî, Hibe, 1; M2379 Müslim, Zekât, 90)

٣٠٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ يَمْنَعْ جَارٌ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً فِي جِدَارِهِ» ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَالِي أَرَاكُمْ عَنْهَا مُعْرِضِينَ، وَاللهِ لَأَرْمِيَنَّ بِهَا بَيْنَ أَكْتَافِكُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

305. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir komşu, komşusunu, duvarına ağaç dayamaktan menetmesin.

Ebû Hüreyre (ra), bunu aktardıktan sonra "Neden bundan kaçınıyorsunuz? Vallahi bu sünneti aranızda yerleştirene kadar uğraşacağım." demiştir.

(B2463 Buhârî, Mezâlim, 20; M4130 Müslim, Müsâkât, 136)

٣٠٦- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلاَ يُؤْذِ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

306. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah'a ve âhiret gününe iman eden, komşusuna eziyet etmesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, ya hayır söylesin ya da sussun.

(B6018 Buhârî, Edeb, 31; M174 Müslim, Îmân, 74)

٣٠٧- وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ،
فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ
ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ
لِيَسْكُتْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِهٰذَا اللَّفْظِ، وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ.

307. Ebû Şüreyh el-Huzâî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah'a ve âhiret gününe inanan, komşusuna iyi davransın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, ya hayır söylesin ya da sussun.

(M176 Müslim, Îmân, 77)

٣٠٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي
جَارَيْنِ، فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي؟ قَالَ: «إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَاباً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

308. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

–Yâ Resûlallah ﷺ, iki komşum var, ikramda bulunurken hangisinden başlayayım, diye sordum. Resûlullah ﷺ:

–Sana kapısı en yakın olan komşunla, buyurdu.

(B2595 Buhârî, Hibe, 16)

٣٠٩- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى خَيْرُهُمْ
لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

309. Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Allah nezdinde dostların en hayırlısı, dostuna karşı hayırlı davranandır. Allah katında komşuların en hayırlısı ise, komşusuna karşı hayırlı davranandır.

(T1944 Tirmizî, Birr, 28)

Anne Babaya İyilik Etmek, Akrabayı Gözetmek

﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin...

(Nisâ, 4/36)

﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ﴾

...Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının...

(Nisâ, 4/1)

﴿وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللّٰهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾

Onlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği ilişkileri gözetirler...

(Ra'd, 13/21)

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا﴾

Biz insana, ana babasına iyilik etmesini emrettik...

(Ankebût, 29/8)

﴿وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا ۞ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً﴾

Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi, senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "öf!" bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: "Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı."

(İsrâ, 17/23-24)

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ﴾

İnsana da, anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: "Bana ve anne babana şükret."...

(Lokmân, 31/14)

٣١٠- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى؟ قَالَ: «اَلصَّلاَةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

310. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Peygamber’e (sav):

–Allah’ın en sevdiği amel nedir, diye sordum. Peygamber (sav):

–Vaktinde kılınan namazdır, buyurdu.

–Sonra hangisidir, dedim.

–Anne babaya iyilik etmektir, buyurdu.

–Sonra hangisidir, dedim.

–Allah yolunda cihad etmektir, buyurdu.

(B527 Buhârî, Mevâkît, 5; M252 Müslim, Îmân, 137)

٣١١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَجْزِي وَلَدٌ وَالِداً إِلاَّ أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكاً، فَيَشْتَرِيَهُ، فَيُعْتِقَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

311. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

Hiçbir çocuk babasının hakkını tam olarak ödeyemez. Ancak babası birinin kölesi olur da, o da onu satın alıp azat etmiş olursa belki.

(M3799 Müslim, Itk, 25)

٣١٢- وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

312. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

Allah’a ve âhiret gününe inanan misafirine ikram etsin. Allah’a ve âhiret gününe inanan akrabasını gözetsin. Allah’a ve âhiret gününe inanan ya hayır

söylesin ya da sussun. [90]

(B6138 Buhârî, Edeb, 85; M173 Müslim, Îmân, 74)

٣١٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْهُمْ قَامَتِ الرَّحِمُ، فَقَالَتْ: هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ الْقَطِيعَةِ، قَالَ: نَعَمْ أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ، وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ؟ قَالَتْ: بَلَى، قَالَ فَذَلِكِ لَكِ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: (فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «مَنْ وَصَلَكِ، وَصَلْتُهُ، وَمَنْ قَطَعَكِ قَطَعْتُهُ»

313. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ mahlûkatı yaratınca akrabalık bağı (rahim), Allah'ın huzuruna geldi ve:

–Bu makam, koparılmaktan sana sığınanın makamdır, dedi. Allah:

–Evet, seni gözeteni gözetmeme ve seninle münasebeti kesenle münasebeti kesmeme razı olmaz mısın, buyurdu.

–Evet, buna razıyım, dedi. Allah:

–Sana bu hak verilmiştir; Allah (cc) bunu senin için yaparım, buyurdu.

Sonra Peygamber ﷺ, eğer isterseniz "Ya yüz çevirdiğinizde yeryüzünde bozgunculuk çıkarır ve akrabalık bağlarını koparırsanız? İşte bunlar, Allah'ın lânetleyip, kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir."[91] meâlindeki âyeti celileyi okuyun, buyurdu.

(M6518 Müslim, Birr, 16; B5987 Buhârî, Edeb, 13)

Buhârî'nin bir rivayetinde Allah Teâlâ, "(Ey akrabalık bağı), seni gözeteni

gözetir, seninle ilgisini kesen ile ilgiyi keserim.” buyurmuştur.

(B5988 Buhârî, Edeb, 13)

٣١٤- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أَبُوكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ الصُّحْبَةِ؟ قَالَ: «أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ، ثُمَّ أُمُّكَ، ثُمَّ أَبُوكَ، ثُمَّ أَدْنَاكَ أَدْنَاكَ»

314. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Bir adam Resûlullah’a gelerek:

–Yâ Resûlallah, insanlar içinde iyi davranmama en fazla layık olan kimdir, diye sordu. Resûlullah:

–Annendir, buyurdu. Adam:

–Sonra kim, dedi. Resûlullah:

–Annen, dedi. Adam:

–Sonra kim, dedi. Resûlullah yine

–Annen, dedi. Adam:

–Sonra kim, diye sordu. Resûlullah:

–Baban, buyurdu.

(B5971 Buhârî, Edeb, 2; M6500 Müslim, Birr, 1)

Müslim’in bir rivayetinde:

–Yâ Resûlallah, iyi davranmaya en çok layık olan kimdir? sorusuna:

–Annen, annen, annen; sonra baban, sonra sırasıyla yakın akrabalarındır, buyurdu.

(M6501 Müslim, Birr, 2)

٣١٥- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا، فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

315. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ:

Ana babasının ihtiyarlık zamanlarında, onlardan birine veya her ikisine yetişip de (lâyık oldukları hürmeti göstermediği için) cennete giremeyen kimsenin burnu yerlerde sürünsün, buyurmuş ve bunu üç kere tekrarlamıştır.

(M6510 Müslim, Birr, 9)

٣١٦- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونَنِي، وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ، فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ، وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

316. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Bir adam:

–Yâ Resûlallah ﷺ, benim akrabalarım var. Ben onlarla akrabalık ilişkilerimi sürdürüyorum, fakat onlar benimle ilişkiyi kesiyorlar. Onlara iyilik yapıyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Onlara yumuşak davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar, dedi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Eğer dediğin gibi yapıyorsan, senin bu tutumun onlara ağır geliyor (âdeta iyiliklerin karşısında sıcak kül yutmuş gibi zorlanıyorlar). Böyle (ilişkiyi ve iyiliği sürdürerek) davranmaya devam ettiğin sürece, onlara karşı Allah'ın desteği seninle olur, buyurdu.

(M6525 Müslim, Birr, 22)

٣١٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

317. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Rızkının bol olmasını ve ömrünün uzun olmasını isteyen kimse, akrabalık ilişkilerini gözetsin.

(B5986 Buhârî, Edeb, 12; M6523 Müslim, Birr, 20)

٣١٨- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالاً مِنْ نَخْلٍ، وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرَحَاءَ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا، وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ، فَلَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) وَإِنَّ أَحَبَّ مَالِي إِلَيَّ بَيْرَحَاءُ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلّٰهِ تَعَالَى، أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى، فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللّٰهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَخٍ، ذٰلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، ذٰلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ» فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَسَّمَهَا أَبُو طَلْحَةَ

فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

318. Enes (ra) anlatıyor:

Ebû Talhâ (ra), ensar içinde en çok hurmalığa sahip olan kişiydi. En sevdiği hurmalığı da Mescid-i Nebevî'nin karşısındaki Beyrahâ' denilen hurma bahçesi idi. Peygamber ﷺ zaman zaman o bahçeye girer ve içindeki tatlı sudan içerdi.

Enes (ra) diyor ki: "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz."[92] âyeti nâzil olunca, Ebû Talhâ, Peygamber'in ﷺ huzuruna çıkarak:

–Yâ Resûlallah, Allah Teâlâ, "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyrahâ' bahçesidir. Onu, Allah rızası için sadaka olarak vermek istiyorum. Allah katında onun benim için hayır olmasını ve âhiret azığı olmasını diliyorum. Onu Allah'ın sana göstereceği şekilde kullan, dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem'in ﷺ:

–Dur bakalım. Bu çok kıymetli ve çok kâr getirici bir maldır. Ben senin dediklerini işitttim; fakat senin onu yakınlarına tahsis etmeni daha uygun görürüm, dedi. Ebû Talhâ da:

–Peki, öyle yapayım yâ Resûlallah, dedi ve hurmalığını akrabaları ve amca çocukları arasında taksim etti.

(B1461 Buhârî, Zekât, 44; M2315 Müslim, Zekât, 42)

٣١٩- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أُبَايِعُكَ عَلَى الْهِجْرَةِ وَالْجِهَادِ أَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى. قَالَ: «فَهَلْ لَكَ مِنْ وَالِدَيْكَ أَحَدٌ حَيٌّ؟» قَالَ: نَعَمْ بَلْ كِلَاهُمَا قَالَ: «فَتَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَارْجِعْ إِلَى وَالِدَيْكَ، فَأَحْسِنْ صُحْبَتَهُمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: جَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَأْذَنَهُ فِي الْجِهَادِ فَقَالَ: «أَحَيٌّ وَالِدَاكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ»

319. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:

Bir gün Allah Resûlü'ne ﷺ bir kişi geldi ve:

–Ecrini Allah'tan umarak hicret ve cihad etmek şartıyla sana biat ediyorum, dedi. Resûlullah ﷺ:

–Anne ve babandan sağ olan var mı, diye sordu. O:

–Evet, ikisi de sağdır, dedi. Peygamber ﷺ:

–Allah'tan mükâfat bekliyor musun, buyurdu. O:

–Evet, dedi. Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

–Öyleyse anne babana dön, onlara iyi bak, buyurdu.

(M6507 Müslim, Birr, 6)

Bu hadis, Müslim'in *Sahih*'indeki metindir. Buhârî ile Müslim'in diğer rivayetlerinde:

Cihada izin istemek üzere gelen birine Resûlullah ﷺ:

–Annen baban sağ mı? diye sordu.

–Evet, cevabını alınca:

–O hâlde git, onlar için çalış, buyurdu.

(M6504 Müslim, Birr, 5; B3004 Buhârî, Cihâd, 138)

٣٢٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ
وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

320. Yine Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Akrabalarla ilişkiyi sürdüren, akrabasından gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık veren kimse değil, akrabası kendisine iyiliği kestiğinde dahi onunla ilişkiyi sürdürendir.

(B5991 Buhârî, Edeb, 15)

٣٢١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلرَّحِمُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ تَقُولُ: مَنْ وَصَلَنِي وَصَلَهُ اللّٰهُ، وَمَنْ قَطَعَنِي، قَطَعَهُ اللّٰهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

321. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Akrabalık bağı (rahim), arşa tutunmuş şöyle demektedir:

Beni görüp gözeteni Allah gözetsin, benimle ilgisini kesenden de Allah rahmetini kessin."

(M6519 Müslim, Birr, 17; B5988-B5989 Buhârî, Edeb, 13)

٣٢٢- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَعْتَقَتْ وَلِيدَةً وَلَمْ تَسْتَأْذِنِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُهَا الَّذِي يَدُورُ عَلَيْهَا فِيهِ، قَالَتْ: أَشَعَرْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنِّي أَعْتَقْتُ وَلِيدَتِي؟ قَالَ: «أَوَ فَعَلْتِ؟» قَالَتْ: نَعَمْ قَالَ: «أَمَا إِنَّكِ لَوْ أَعْطَيْتِهَا أَخْوَالَكِ كَانَ أَعْظَمَ لِأَجْرِكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

322. Müminlerin annesi Meymûne bnt. el-Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, Peygamber'e ﷺ bildirmeden bir cariye azat etmişti. Peygamber ﷺ yanına geldiğinde:

–Yâ Resûlallah ﷺ haberin var mı? Cariyemi azat ettim, dedi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Hakikaten azat ettin mi, diye sordu.

–Evet, cevabını vermesi üzerine:

–Eğer sen bu cariyeyi dayılarına vermiş olsaydın daha fazla sevap kazanmış olurdun, buyurdu.

(B2592 Buhârî, Hibe, 15; M2317 Müslim, Zekât, 44)

٣٢٣- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ:

قَدِمَتْ عَلَيَّ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَاسْتَفْتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ: قَدِمَتْ عَلَيَّ أُمِّى وَهِيَ
رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُ أُمِّي؟ قَالَ: «نَعَمْ صِلِي أُمَّكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

323. Esmâ bnt. Ebû Bekir'den (ra) anlatıyor:

Müşrik olan annem, Resûlullah ﷺ zamanında yanıma gelmişti. Resûlullah'a ﷺ sordum ve dedim ki:

–Annem geldi, beni özlemiş, ona evlatlık vazifemi yapabilir miyim? Resûlullah ﷺ:

–Evet, annene evlatlık vazifeni yap, buyurdu.

(B2620 Buhârî, Hibe, 29; M2325 Müslim, Zekât, 50)

٣٢٤- وَعَنْ زَيْنَبَ الثَّقَفِيَّةِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ
وَعَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَصَدَّقْنَ يَا
مَعْشَرَ النِّسَاءِ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ» قَالَتْ: فَرَجَعْتُ إِلَى عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ
مَسْعُودٍ فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّكَ رَجُلٌ خَفِيفُ ذَاتِ الْيَدِ وَإِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ، فَأْتِهِ فَاسْأَلْهُ، فَإِنْ كَانَ ذٰلِكَ
يُجْزِئُ عَنِّي وَإِلاَّ صَرَفْتُهَا إِلَى غَيْرِكُمْ. فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: بَلِ ائْتِيهِ أَنْتِ،
فَانْطَلَقْتُ، فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِبَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ حَاجَتِي حَاجَتُهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ
أُلْقِيَتْ عَلَيْهِ الْمَهَابَةُ. فَخَرَجَ عَلَيْنَا بِلاَلٌ، فَقُلْنَا لَهُ: ائْتِ رَسُولَ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبِرْهُ أَنَّ امْرَأَتَيْنِ بِالْبَابِ تَسْأَلَانِكَ: أَتُجْزِئُ
الصَّدَقَةُ عَنْهُمَا عَلَى أَزْوَاجِهِمَا وَعَلَى أَيْتَامٍ فِي حُجُورِهِمَا؟ وَلَا تُخْبِرْهُ
مَنْ نَحْنُ، فَدَخَلَ بِلَالٌ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
فَسَأَلَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ هُمَا؟» قَالَ:
امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَزَيْنَبُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«أَيُّ الزَّيَانِبِ هِيَ؟» قَالَ: امْرَأَةُ عَبْدِ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَهُمَا أَجْرَانِ: أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

324. Abdullah b. Mes’ûd’un (ra) hanımı
Zeyneb es-Sekafî’den (ra)
rivayet edildiğine göre Resûlullah:

Ey kadınlar topluluğu, takılarınızdan da olsa sadaka verin, buyurmuştu.
Ben, Abdullah b. Mes’ûd’a:

–Senin elin dar, mali durumun zayıf. Resûlullah, sadaka vermemizi emir buyurdu. Resûlullah’a git de sor bakalım, eğer senin ve çocukların için yapacağım harcama sadaka yerine geçiyorsa elimdekinden sana vereyim, geçmiyorsa başkalarına sarf edeyim, dedim. Abdullah’ın:

–Sen git, demesi üzerine Resûlullah’a gittim. Baktım ki ensardan aynı maksatla gelmiş başka bir kadın daha var ve kapıda durmakta. Peygamber’in huzuruna girmekten çekiniyorduk. Önümüze Bilâl çıktı. Ona:

–Peygamber’e git de, “Kapıda iki kadın duruyor, sizden kocalarına ve himayelerinde bulunan yetimlere harcadıkları şeyler, sadaka yerine geçer mi, diye soruyorlar.” de, ama bizim kim olduğumuzu söyleme, dedik. Bunun üzerine Bilâl (ra), Allah Resûlü’nün yanına girdi ve ona sordu. Resûlullah:

–Kim onlar, buyurdu. Bilâl de:

–Ensardan bir kadın ile Zeyneb’dir, dedi. Bunun üzerine Resûlullah:

–Hangi Zeyneb, dedi.

–Abdullah b. Mes’ûd’un hanımı, cevabını verdi. Resûlullah:

–Onun için iki ecir vardır. Biri yakınlık ecri, diğeri de sadaka ecri, buyurdu.

(B1466 Buhârî, Zekât, 48; M2318 Müslim, Zekât, 45)

٣٢٥- وَعَنْ أَبِي سُفْيَانَ صَخْرِ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ فِي قِصَّةِ هِرَقْلَ أَنَّ هِرَقْلَ قَالَ لأَبِي سُفْيَانَ: فَمَاذَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ؟ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قُلْتُ: يَقُولُ: «اُعْبُدُوا اللّٰهَ وَحْدَهُ، وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ، وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلاَةِ، وَالصِّدْقِ، وَالْعَفَافِ، وَالصِّلَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

325. Ebû Süfyân Sahr b. Harb'den (ra) rivayet edilen Hirakl kıssasına dair uzun bir hadise göre Hirakl, Ebû Süfyân'a (ra):

–Peygamber size ne emrediyor? diye sordu. Ebû Süfyân:

–Bize yalnız Allah'a ibadet edin, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın ve babalarınızın (batıl olarak) söylediklerini bırakın diyor ve bize namazı, doğruluğu, iffeti ve akrabayı görüp gözetmeyi emrediyor, dedi.

(B7 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1)

٣٢٦- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكُمْ سَتَفْتَحُونَ أَرْضاً يُذْكَرُ فِيهَا الْقِيرَاطُ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «سَتَفْتَحُونَ مِصْرَ وَهِيَ أَرْضٌ يُسَمَّى فِيهَا الْقِيرَاطُ، فَاسْتَوْصُوا بِأَهْلِهَا خَيْراً، فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا»

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَإِذَا افْتَتَحْتُمُوهَا، فَأَحْسِنُوا إِلَى أَهْلِهَا، فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا» أَوْ قَالَ «ذِمَّةً وَصِهْراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

326. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Siz, yakında "kîrat"tan söz edilen bir yeri fethedeceksiniz.

Bir başka rivayette:

"Siz Mısır'ı yani 'kîrat' denilen para ölçüsü olan bir yeri fethedeceksiniz. Oranın halkına iyi davranmanızı tavsiye ediyorum, çünkü onların (bizimle) zimmet (güvence) ve akrabalık bağı vardır." buyrulmuştur.[93]

Bir rivayet de:

"Mısır'ı fethettiğinizde halkına iyi davranın, çünkü onlar (bizim) güvence verdiğimiz kimseler ve hısımlarımızdır." şeklindedir.

(M6493-M6494 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 226-227)

٣٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ) دَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُرَيْشًا فَاجْتَمَعُوا فَعَمَّ، وَخَصَّ وَقَالَ: «يَا بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ، يَا بَنِي كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي هَاشِمٍ أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا فَاطِمَةُ أَنْقِذِي نَفْسَكِ مِنَ النَّارِ، فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا، غَيْرَ أَنَّ لَكُمْ رَحِمًا سَأَبُلُّهَا بِبِلَالِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

327. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

"Yakın akrabalarını uyar."[94] âyet-i celilesi nâzil olduğu vakit Resûlullah ﷺ, Kureyş kabilesini çağırdı, onlar da toplandılar. Onlara hem genel olarak hem de ayrı ayrı kabilelerini zikrederek seslendi:

–Ey Abdüşemsoğulları, ey Ka'b b. Lüey oğulları, kendinizi cehennemden

kurtarın. Ey Mürre b. Ka'b oğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdümenâfoğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Haşimoğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdülmuttaliboğulları, kendinizi ateşten kurtarın. Ey Fâtıma, sen de kendini cehennemden kurtar, çünkü Allah katında sizin için benim elimde hiçbir şey yoktur. Şu kadar var ki ben, sizinle akrabalık ilişkilerimi canlı tutacağım.

(M501 Müslim, Îmân, 384)

٣٢٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِهَاراً غَيْرَ سِرٍّ يَقُولُ: «إِنَّ آلَ بَنِي فُلاَنٍ لَيْسُوا بِأَوْلِيَائِي إِنَّمَا وَلِيِّيَ اللّٰهُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ، وَلٰكِنْ لَهُمْ رَحِمٌ أَبُلُّهَا بِبِلاَلِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ.

328. Ebû Abdullah Amr b. Âs'ın (ra) Resûlullah'tan ﷺ açıkça şöyle işittiği nakledilmiştir:

Filanca oğulları benim dostum değildir. Benim dostum ancak Allah'tır ve iyi müminlerdir. Ne var ki ötekilerin de bizimle akrabalığı var ve ben ona riayet edeceğim.

(B5990 Buhârî, Edeb, 14; M519 Müslim, Îmân, 366)

٣٢٩- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ خَالِدِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَعْبُدُ اللّٰهَ، وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

329. Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî (ra) anlatıyor:

Bir adam:

–Yâ Resûlallah, cennete girmeme sebep olacak ve beni cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle, dedi. Resûlullah ﷺ:

–Allah'a ibadet et ve O'na hiçbir şeyi ortak koşma, namaz kıl, zekât ver, akrabalık ilişkilerini gözet, buyurdu.

(B5983 Buhârî, Edeb, 10; M104 Müslim, Îmân, 12)

٣٣٠- وَعَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ تَمْرًا، فَالْمَاءِ، فَإِنَّهُ طَهُورٌ» وَقَالَ: «اَلصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِينِ صَدَقَةٌ، وَعَلَى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ: صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

330. Selmân b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Biriniz iftar ettiği zaman orucunu hurma ile açsın, çünkü hurma bereketlidir. Hurma bulamazsa su ile iftar etsin, su da temizdir.

(Peygamber) sözüne devam ederek:

Yoksula bir şey vermek sadakadır. Akrabaya tasaddukta ise iki sevap vardır: Birisi, sadaka sevabı, diğeri de akrabayı görüp gözetme sevabıdır, buyurdu.

(T658 Tirmizî, Zekât, 26)

٣٣١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَتْ تَحْتِي امْرَأَةٌ، وَكُنْتُ أُحِبُّهَا، وَكَانَ عُمَرُ يَكْرَهُهَا، فَقَالَ لِي: طَلِّقْهَا فَأَبَيْتُ، فَأَتَى عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طَلِّقْهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

331. İbn Ömer (ra) anlatıyor:

Bir eşim vardı ve ben onu çok seviyordum. (Babam) Ömer ise onu beğenmiyor ve boşamamı istiyordu. Ben de buna yanaşmıyordum. Bunun üzerine babam, Peygamber'e ﷺ gelerek durumu arz etti.

Peygamber de bana:

–Ondan boşan, dedi.

(D5138 Ebû Dâvûd, Edeb, 119, 120; T1189 Tirmizî, Talâk, 13)

٣٣٢- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ لِي امْرَأَةً
وَإِنَّ أُمِّي تَأْمُرُنِي بِطَلَاقِهَا؟ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ «اَلْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَإِنْ شِئْتَ فَأَضِعْ ذَٰلِكَ الْبَابَ، أَوِ
احْفَظْهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

332. Ebu’d-Derdâ’dan (ra) rivayet edildiğine göre, bir adam kendisine gelip:

–Bir eşim var, annem onu boşamamı istiyor (bense eşimi bırakmak istemiyorum). Bu hususta ne dersin, dedi. Ebu’d-Derdâ:

–Ben Resûlullah’ın “Anne ve baba cennetin orta kapısıdır (insanı cennete ulaştıracak en kolay yol ana babaya iyilik etmektir.) Dolayısıyla o kapıyı istersen bırak, istersen tut.” buyurduğunu işittim, cevabını verdi.[95]

(T1900 Tirmizi, Birr, 3)

٣٣٣- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

333. Berâ b. Âzib’den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Teyze, anne gibidir.

(T1904 Tirmizî, Birr, 6)

٣٣٤- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ يَعْنِي فِي أَوَّلِ النُّبُوَّةِ فَقُلْتُ لَهُ:
مَا أَنْتَ؟ قَالَ: «نَبِيٌّ» فَقُلْتُ: وَمَا نَبِيٌّ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي اللَّهُ تَعَالَى»

فَقُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي بِصِلَةِ الْأَرْحَامِ
وَكَسْرِ الْأَوْثَانِ وَأَنْ يُوَحَّدَ اللَّهُ لَا يُشْرَكُ بِهِ شَيْءٌ.»

334. Amr b. Abese (ra) anlatıyor:

Mekke'de iken, peygamberliğinin ilk zamanlarında Peygamber'in ﷺ yanına geldim ve:

–Sen nesin, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Peygamberim, cevabını verdi.

–Peygamber ne demek, dedim.

–Beni Allah gönderdi, dedi.

–Ne ile gönderdi, diye sordum:

–Akrabalık ilişkilerini gözetmek, putları kırmak, Allah'ın birliğini kabul etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamakla, buyurdu.

(M1930 Müslim, Müsâfirîn, 294)

Müslim rivayetlerinde "akrabayı gözetmek" ifadesi yerine "komşuya ikram etmek/eziyet etmemek" ibaresi geçmektedir.

Muhammed, 47/22-23.

Âl-i İmrân, 3/92.

Onların akrabalığının İsmail'in (as) Mazer halkından olması, yakınlığının da Resûlullah'ın oğlu İbrahim'in annesi Mariye'nin Mısır'dan gelmiş olması sebebiyledir denilmiştir. Hadiste geçen "kîrat" kelimesine farklı anlamlar verilmiştir. Rivayetlerde yukarıdaki anlamdan başka "kîrat" kelimesi üç şekilde geçmektedir. Birisi Hz. Peygamber'in çocukluğunda davar güttüğü Mekke'deki Ecyad bölgesinde bulunan bir mahallin adıdır. Diğeri bir müslümanın cenazesine iştirak edenlere verilecek sevap miktarıdır. Üçüncüsü de bu rivayette sözü edilen "kîrat"tır. Bunun Mısırlıların toplu olarak kutladıkları bayram ve şölenlere verdikleri bir isim olduğu da belirtilmiştir. Bu anlamı için bkz. İbn Hibbân, *el-İhsân*, İbn Belbân tertibi, 2. baskı, Beyrut 1993, XV. 67.

Şuarâ, 26/214.

İslâm sebepsiz yere boşanmayı en çirkin fiillerden saymış ve boşanmanın Allah'ın hoşuna gitmeyen bir davranış olduğunu ifade etmiştir.

Anne Babaya İsyan Etmek ve Akraba ile İlişkiyi Kesmek

﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ ۞

أُولَٰئِكَ

الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ﴾

Demek, yüz çevirdiğinizde yeryüzünde bozgunculuk çıkaracak ve akrabalık bağlarını koparacaksınız, öyle mi? İşte bunlar, Allah'ın lânetleyip, kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir.

(Muhammed, 47/22-23)

﴿وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ

يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ

أُولَٰئِكَ

لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾

Allah'a verdikleri sözü, pekiştirilmesinden sonra bozanlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği ilişkileri (akrabalık bağlarını) koparanlar ve yeryüzünde fesat çıkaranlar var ya; işte lânet onlara, yurdun kötüsü (cehennem) de onlaradır.

(Ra'd, 13/25)

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ

أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۞

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً﴾

Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi ve anaya babaya iyi davranmanızı emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "öf!" bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: "Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi, sen de onlara acı."

(İsrâ, 17/23-24)

٣٣٥- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلاَ أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟» ثَلاَثاً قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «اَلإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ» وَكَانَ مُتَّكِئاً فَجَلَسَ، فَقَالَ: «أَلاَ وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى قُلْنَا: لَيْتَهُ سَكَتَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

335. Ebû Bekre Nüfey' b. Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah:

–En büyük günahları size söyleyeyim mi, buyurdu ve bu sözünü üç defa tekrar etti.

–Evet yâ Resûlallah, dedik. Resûlullah:

–Allah'a ortak koşmak, ana babaya asi olmak, buyurdu. Dayanmış olduğu yerden doğrulup oturdu ve:

–Bir de, yalan söylemek ve yalancı şahitlik, dedi ve bunu o kadar tekrar etti ki biz:

–Keşke sussa, diye arzuladık.

(B5976 Buhârî, Edeb, 6; M259 Müslim, Îmân, 143)

٣٣٦- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْكَبَائِرُ: اَلإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ،

وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

336. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Büyük günahlar, Allah'a ortak koşmak, anne babaya asi olmak, haksız yere adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir.

(B6675 Buhârî, Eymân, 16)

٣٣٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَهَلْ يَشْتُمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ ؟، قَالَ: «نَعَمْ، يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ، فَيَسُبُّ أُمَّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ ؟، قَالَ: «يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ، فَيَسُبُّ أُمَّهُ»

337. Yine Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ:

Bir kimsenin anne ve babasına sövmesi büyük günahlardandır, buyurdu. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, bir adam kendi anne babasına söver mi, dediler.

–Evet, bir kimse başkasının babasına söver, o da (karşılık olarak) onun babasına söver; başkasının annesine söver, o da onun annesine söver, buyurdu.

(M263 Müslim, Îmân, 146; B5973 Buhârî, Edeb, 4)

Başka bir rivayette Resûlullah ﷺ:

Bir kimsenin kendi anne ve babasına lânet etmesi en büyük günahlardandır, buyurdu. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, insan anne ve babasına nasıl lânet eder, diye sordular.

Resûlullah ﷺ:

–Başkasının babasına söver, o da (karşılık olarak) onun babasına söver; annesine söver, o da onun annesine söver, şeklinde yer almıştır.

(B5973 Buhârî, Edeb, 4)

٣٣٨- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ» قَالَ سُفْيَانُ فِي رِوَايَتِهِ: يَعْنِي: قَاطِعَ رَحِمٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

338. Ebû Muhammed Cübeyr b. Mut'im'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Hısım ve akraba ile ilişkiyi kesenler cennete giremez.

Süfyân (b. Uyeyne) bu hadisi rivayet ederken, "Peygamber, *kâtı'un* kelimesiyle, 'akraba ile ilgiyi kesen kimseyi' kastetmiştir." dedi.

(B5984 Buhârî, Edeb, 11; M6520 Müslim, Birr, 18)

٣٣٩- وَعَنْ أَبِي عِيسَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ، وَمَنْعاً وَهَاتِ، وَوَأْدَ الْبَنَاتِ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

339. Ebû İsa Muğîre b. Şu'be'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ size, annelerinize itaatsizliği, vermeniz gereken şeyleri vermemeyi, hakkınız olmayan şeyleri almayı, kız çocuklarını diri diri gömmeyi haram kılmıştır. Allah, dedikodu yapmanızı, çok soru sormanızı, mallarınızı ziyan etmenizi de çirkin görmüştür.

(B5975 Buhârî, Edeb, 6; M4483 Müslim, Akdiye, 10)

Anne Babanın Dostlarına, Yakınlara ve Eşe İyilik Etmek

٣٤٠- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ وُدَّ أَبِيهِ»

340. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

En güzel iyilik, bir kimsenin, baba dostunu görüp gözetmesidir.

(M6514 Müslim, Birr, 12)

٣٤١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْأَعْرَابِ لَقِيَهُ بِطَرِيقِ مَكَّةَ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ، وَحَمَلَهُ عَلَى حِمَارٍ كَانَ يَرْكَبُهُ، وَأَعْطَاهُ عِمَامَةً كَانَتْ عَلَى رَأْسِهِ، قَالَ ابْنُ دِينَارٍ: فَقُلْنَا لَهُ: أَصْلَحَكَ اللّٰهُ إِنَّهُمُ الْأَعْرَابُ وَهُمْ يَرْضَوْنَ بِالْيَسِيرِ. فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ: إِنَّ أَبَا هٰذَا كَانَ وُدّاً لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ صِلَةُ الرَّجُلِ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ»

وَفِي رِوَايَةٍ عَنِ ابْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ كَانَ لَهُ حِمَارٌ يَتَرَوَّحُ عَلَيْهِ إِذَا مَلَّ رُكُوبَ الرَّاحِلَةِ، وَعِمَامَةٌ يَشُدُّ بِهَا رَأْسَهُ،

فَبَيْنَا هُوَ يَوْمًا عَلَى ذٰلِكَ الْحِمَارِ إِذْ مَرَّ بِهِ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: أَلَسْتَ فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ؟ قَالَ: بَلَى: فَأَعْطَاهُ الْحِمَارَ، فَقَالَ: ارْكَبْ هٰذَا، وَأَعْطَاهُ الْعِمَامَةَ وَقَالَ: اشْدُدْ بِهَا رَأْسَكَ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ، أَعْطَيْتَ هٰذَا الْأَعْرَابِيَّ حِمَاراً كُنْتَ تَرَوَّحُ عَلَيْهِ، وَعِمَامَةً كُنْتَ تَشُدُّ بِهَا رَأْسَكَ؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ أَبَرِّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ بَعْدَ أَنْ يُوَلِّيَ» وَإِنَّ أَبَاهُ كَانَ صَدِيقاً لِعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، رَوَى هٰذِهِ الرِّوَايَاتِ كُلَّهَا مُسْلِمٌ.

341. Abdullah b. Dînâr, Abdullah b. Ömer'den (ra) şöyle rivayet ediyor:

Bir bedevi, Mekke yolunda Abdullah b. Ömer'le karşılaşmıştı. Abdullah b. Ömer, bedeviye selâm vermiş ve onu kendi bindiği merkebine bindirmiş ve başındaki sarığı da ona vermişti.

Hadisi rivayet eden İbn Dînâr diyor ki: Biz Abdullah b. Ömer'e:

–Allah hayrını versin, bunlar bedevidir. Bedeviler, az bir şeye razı olurlar, dedik. Abdullah b. Ömer:

–Bu kişinin babası, Ömer b. Hattâb'ın dostu idi. Ben, Resûlullah'ın "En güzel iyilik bir adamın, baba dostunun ailesini görüp gözetmesidir." buyurduğunu işittim, diye cevap verdi.

İbn Dînâr'ın İbn Ömer'den bir rivayetinde ise şöyle denilmiştir:

İbn Ömer Mekke'ye doğru yolculuğa çıktığında, deveye binmekten usandığında daha rahat binebileceği bir de merkep bulundururdu. Başına sardığı bir de sarığı vardı. Bir gün böyle merkep üzerinde giderken ona bir bedevi rastladı. İbn Ömer:

–Sen filanın oğlu filan değil misin, dedi. O:

–Evet, cevabını verdi. Abdullah b. Ömer merkebini ve sarığını bedeviye verip:

–Buna bin, şu sarığı da başına sar, dedi. Bunun üzerine dostları:

–Ey İbn Ömer, Allah iyiliğini versin, rahat rahat bineceğin merkebi tuttun bu adama verdin. (Üstelik) başına sardığın sarığı da ona verdin, diye hayret ettiklerinde:

–Ben Resûlullah'ın ﷺ "En güzel iyilik, insanın babası öldükten sonra, baba dostunu görüp gözetmesidir." buyurduğunu işittim. Bu bedevinin babası da (babam) Ömer'in (ra) dostu idi, diyerek karşılık verdi.

(M6513-M6515 Müslim, Birr, 11-13)

٣٤٢- وَعَنْ أَبِي أُسَيْدٍ مَالِكِ بْنِ رَبِيعَةَ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ
هَلْ بَقِيَ مِنْ بِرِّ أَبَوَيَّ شَيْءٌ أَبَرُّهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ فَقَالَ:
«نَعَمْ، الصَّلاَةُ عَلَيْهِمَا، وَالْاِسْتِغْفَارُ لَهُمَا، وَإِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا
مِنْ بَعْدِهِمَا، وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِي لاَ تُوصَلُ إِلاَّ بِهِمَا، وَإِكْرَامُ
صَدِيقِهِمَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

342. Ebû Üseyd Mâlik b. Rebîa es-Sâidî (ra) anlatıyor:

Bir gün biz, Resûlullah'ın ﷺ yanında otururken, Selemeoğullarından bir adam gelerek:

–Yâ Resûlallah, anne ve babamın vefatından sonra onlar için yapabileceğim bir iyilik var mı, diye sordu. Resûlullah ﷺ:

–Evet, onlara hayır dua eder, onlar için istiğfar eder, vasiyetlerini yerine getirirsin; akrabalarını görüp gözetir, dostlarına da ikram edersin, buyurdu.

(D5142 Ebû Dâvûd, Edeb, 119, 120)

٣٤٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا غِرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ
نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا. وَمَا رَأَيْتُهَا قَطُّ، وَلَكِنْ كَانَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا، وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ، ثُمَّ
يُقَطِّعُهَا أَعْضَاءً، ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِي صَدَائِقِ خَدِيجَةَ، فَرُبَّمَا قُلْتُ لَهُ: كَأَنْ
لَمْ يَكُنْ فِي الدُّنْيَا إِلاَّ خَدِيجَةُ، فَيَقُولُ: «إِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَتْ وَكَانَ لِي

مِنْهَا وَلَدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ وَإِنْ كَانَ لَيَذْبَحُ الشَّاةَ، فَيُهْدِي فِي خَلَائِلِهَا مِنْهَا مَا يَسَعُهُنَّ.

وَفِي رِوَايَةٍ كَانَ إِذَا ذَبَحَ الشَّاةَ يَقُولُ: «أَرْسِلُوا بِهَا إِلَى أَصْدِقَاءِ خَدِيجَةَ».

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَتْ: اِسْتَأْذَنَتْ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ أُخْتُ خَدِيجَةَ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَرَفَ اِسْتِئْذَانَ خَدِيجَةَ، فَارْتَاحَ لِذَلِكَ فَقَالَ:

«اَللّٰهُمَّ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ»

343. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Ben Peygamber'in hanımları içerisinde Hatice'yi (ra) kıskandığım kadar hiçbirini kıskanmazdım. Oysa onu hiç görmemiştim. Fakat Peygamber onun adını çok anardı. Çok vakit bir koyun kestiği zaman onu parçalar, sonra da Hatice'nin dostlarına yollardı. Bazen ona "Sanki dünyada, Hatice'den başka bir kadın yokmuş." derdim. Peygamber :

–O şöyle, şöyle idi, (diyerek birçok özelliğini saydıktan sonra):

–Üstelik o, çocuklarımın da annesi, derdi.

(B3818 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20; M6277 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 74)

Bir rivayette de, Peygamber bir koyun kesecek olsa, "Hatice'nin dostlarına da yetecek kadar gönderip, ikram ederdi." denmiştir.

(B3816 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20)

Müslim'in bir rivayetinde:

Resûlullah koyun kestiği zaman, "Hatice'nin dostlarına da gönderin." derdi.

(M6278 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 75)

Buhârî ve Müslim'in diğer bir rivayetinde:

Hatice'nin kız kardeşi Hâle bnt Huveylid, bir gün Resûlullah'ın huzuruna girmek için müsaade istedi. Hâle'nin seslenişi Hz. Hatice'ninkine benzediğinden Resûlullah çok sevindi ve:

–Allah'ım, (bu baldızım) Hâle bnt. Huveylid olmalı, dedi.

(B3820 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20; M6282 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 78)

٣٤٤- وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي سَفَرٍ، فَكَانَ يَخْدُمُنِي فَقُلْتُ لَهُ: لاَ تَفْعَلْ، فَقَالَ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ الأَنْصَارَ تَصْنَعُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً آلَيْتُ عَلَى نَفْسِي أَنْ لاَ أَصْحَبَ أَحَداً مِنْهُمْ إِلاَّ خَدَمْتُهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

344. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:

Bir gün Cerîr b. Abdullah el-Becelî (ra) ile yolculuğa çıkmıştım. Bana hizmet ediyordu. Bunu yapmamasını söyledim. Bunun üzerine Cerîr:

Ben ensarın Peygamber'e ﷺ gösterdikleri hürmeti gördüm de, "Ensardan biri ile arkadaş olursam, ona hürmet edeceğim." diye kendi kendime yemin ettim, dedi.

(B2888 Buhârî, Cihâd, 71; M6428 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 181)

Ehl-i Beyt'e Saygı Göstermek

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾

...(Ey Peygamberin ev halkı!) Allah sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.

(Ahzâb, 33/33)

﴿وَمَن يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

...Her kim de Allah'ın nişanelerine (kurbanlıklarına) saygı gösterirse şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır.

(Hac, 22/32)

٣٤٥- وَعَنْ يَزِيدَ بْنِ حَيَّانَ قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَحُصَيْنُ بْنُ سَبْرَةَ، وَعَمْرُو بْنُ مُسْلِمٍ إِلَى زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، فَلَمَّا جَلَسْنَا إِلَيْهِ قَالَ لَهُ حُصَيْنٌ: لَقَدْ لَقِيتَ يَا زَيْدُ خَيْراً كَثِيراً، رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَسَمِعْتَ حَدِيثَهُ، وَغَزَوْتَ مَعَهُ، وَصَلَّيْتَ خَلْفَهُ: لَقَدْ لَقِيتَ يَا زَيْدُ خَيْراً كَثِيراً، حَدِّثْنَا يَا زَيْدُ مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي وَاللَّهِ لَقَدْ كَبِرَتْ سِنِّي، وَقَدُمَ عَهْدِي، وَنَسِيتُ بَعْضَ الَّذِي كُنْتُ أَعِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَا حَدَّثْتُكُمْ، فَاقْبَلُوا، وَمَا لاَ فَلاَ تُكَلِّفُونِيهِ ثُمَّ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً فِينَا خَطِيباً بِمَاءٍ يُدْعَى خُمّاً بَيْنَ مَكَّةَ

وَالْمَدِينَةِ، فَحَمِدَ اللّٰهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَوَعَظَ، وَذَكَّرَ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ: أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولُ رَبِّي فَأُجِيبَ، وَأَنَا تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ: أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَخُذُوا بِكِتَابِ اللّٰهِ، وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ» فَحَثَّ عَلَى كِتَابِ اللّٰهِ، وَرَغَّبَ فِيهِ. ثُمَّ قَالَ «وَأَهْلُ بَيْتِي، أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي» فَقَالَ لَهُ حُصَيْنٌ: وَمَنْ أَهْلُ بَيْتِهِ يَا زَيْدُ؟ أَلَيْسَ نِسَاؤُهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ؟ قَالَ: نِسَاؤُهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ وَلٰكِنْ أَهْلُ بَيْتِهِ مَنْ حُرِمَ الصَّدَقَةَ بَعْدَهُ، قَالَ: وَمَنْ هُمْ؟ قَالَ: هُمْ آلُ عَلِيٍّ، وَآلُ عَقِيلٍ، وَآلُ جَعْفَرٍ، وَآلُ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُلُّ هٰؤُلَاءِ حُرِمَ الصَّدَقَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَلَا وَإِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ: أَحَدُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ وَهُوَ حَبْلُ اللّٰهِ، مَنِ اتَّبَعَهُ كَانَ عَلَى الْهُدَى، وَمَنْ تَرَكَهُ كَانَ عَلَى ضَلَالَةٍ»

345. Yezîd b. Hayyân anlatıyor:

Bir gün ben, Husayn b. Sebre ve Amr b. Müslim ile birlikte Zeyd b. Erkâm'a (ra) gitmiştim. Yanına oturunca Husayn:

–Zeyd, sen büyük hayırlara kavuştun, Resûlullah'ı ﷺ gördün, onun sözünü işittin, onunla birlikte savaşa katıldın ve arkasında namaz kıldın. İşte ey Zeyd, böylece sen çok hayra mazhar oldun. Resûlullah'tan ﷺ duyduklarından bize de anlat, dedi. Zeyd:

–Ey kardeşimin oğlu, yaşım ilerledi, aradan çok zaman geçti. Dinlediğim şeylerden bazılarını unuttum. Size bildirdiklerimi kabul edin, söyleyemediklerim konusunda ise beni zorlamayın. Sonra sözlerine şöyle devam etti.

Bir gün Resûlullah ﷺ, Mekke ile Medine arasında "Humm" denilen suyun başında bize yaptığı bir konuşmasında Allah'a hamdü sena ettikten ve bizlere vaaz ve nasihat ettikten sonra şöyle dedi:

–Ey insanlar, ben sadece bir beşerim. Rabbimin elçisinin bana geleceği, benim

de ona icabet edeceğim zaman yaklaştı. Size önemli iki emanet bırakıyorum: (Bu emanetin) biri, hidayet ve nur kaynağı olan Allah'ın Kitabı'dır. Ona sımsıkı sarılın, buyurdu ve Allah'ın Kitabı'na sarılmaya bizleri teşvik etti. Sonra devamla:

–İkincisi de Ehl-i Beytimdir. Ehl-i Beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım. (Allah'tan korkun, onlara karşı hürmette kusur etmeyin) buyurdu ve iki defa tekrarladı.

Bunun üzerine Husayn:

–Ey Zeyd, Peygamber'in Ehl-i Beyti kimdir, eşleri de Ehl-i Beytinden değil midir, dedi. Zeyd:

–Eşleri de Ehl-i Beyt'tendir. Ancak asıl Ehl-i Beyt, kendisinden sonra sadaka alması haram olanlardır, dedi.

–Onlar kimdir, sualine:

–Ali, Akîl, Ca'fer, Abbâs aileleridir, dedi. Husayn:

–Onların hepsine sadaka haram mıdır? diye sordum.

Zeyd:

–Evet, cevabını verdi.

(M6225 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 36)

Bir rivayette de, "Bilesiniz ki ben size önemli iki emanet bıraktım. Birisi Alah'ın Kitabı (Kur'an) dır. O, Allah'ın sağlam ipidir. Ona yapışan hidayet yolunu bulur. Onu bırakan dalâlette kalır." şeklindedir.

(M6228 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 37)

٣٤٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَوْقُوفاً عَلَيْهِ أَنَّهُ قَالَ: ارْقُبُوا مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَهْلِ بَيْتِهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

346. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Ebû Bekir (ra) şöyle demiştir:

Ehl-i Beyt'i gözetmek hususunda Muhammed'in ﷺ tavsiyesini tutun.

(B3713 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 12)

Âlimlere, Büyüklere ve Fazilet Ehline Saygı Göstermek

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾

...De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.

(Zümer, 39/9)

٣٤٧- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْبَدْرِيِّ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً، فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُمْ سِنًّا وَلَا يَؤُمَّنَّ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فِي سُلْطَانِهِ، وَلَا يَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «فَأَقْدَمُهُمْ سِلْمًا» بَدَلَ «سِنًّا»: أَيْ إِسْلَامًا.

وَفِي رِوَايَةٍ: يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، وَأَقْدَمُهُمْ قِرَاءَةً، فَإِنْ كَانَتْ قِرَاءَتُهُمْ سَوَاءً فَيَؤُمُّهُمْ أَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً، فَلْيَؤُمَّهُمْ أَكْبَرُهُمْ سِنًّا»

347. Ebû Mes’ûd Ukbe b. Amr el-Bedrî el-Ensârî’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir topluluğa, içlerinde Kur’an’ı en iyi okuyan kişi imam olsun. Eğer kıraatta

eşit iseler sünneti en iyi bilen; şayet sünnet bilgisinde de eşit iseler en önce hicret etmiş olan; hicrette de eşit iseler, en yaşlı olan imam olsun. Bir adam, misafiri olduğu kimseye imam olmasın ve izni olmadıkça da onun yerine oturmasın.

(M1532 Müslim, Mesâcid, 290)

Müslim'in bir diğer rivayetinde "yaşı büyük olan" yerine "daha erken Müslüman olan" şeklinde yer almıştır.

(M1532 Müslim, Mesâcid, 290)

Müslim'in bir rivayetinde; "Bir topluluğa, içlerinde Kur'an'ı en iyi okuyan ve bilen kişi imam olsun. Eğer kıraatları eşit ise daha önce hicret eden imam olsun. Eğer hicretleri de eşit ise yaşça en büyükleri hangisi ise o imam olsun." buyrulmuştur.

(M1534 Müslim, Mesâcid, 291)

٣٤٨- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلَاةِ وَيَقُولُ: «اسْتَوُوا وَلَا تَخْتَلِفُوا، فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، لِيَلِنِي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

348. Yine Ebû Mes'ûd (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah, namazda omuzlarımıza dokunur ve:

Safları düzgün tutun, dağınık durmayın. Sonra kalpleriniz de dağınık olur. Namaz kılarken, içinizde yaşı kemale ermiş, aklı başında olgun insanlar bana yakın dursunlar. Sonra onlara yakın olanlar dursunlar. Sonra da onlara yakın olanlar dursunlar, buyururdu.

(M972 Müslim, Salât, 122)

٣٤٩- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِيَلِنِي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» ثَلَاثًا «وَإِيَّاكُمْ وَهَيْشَاتِ الْأَسْوَاقِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

349. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“(Namaz kılarken) içinizde yaşı kemale ermiş ve aklı başında olgun insanlar bana yakın dursunlar, sonra sırasıyla bunlara yakın olanlar dursunlar.” buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı.

“Çarşı ve pazardakine benzer gürültü ve kargaşadan sakının.” buyurdu.

(M974 Müslim, Salât, 123)

٣٥٠- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى وَقِيلَ: أَبِي مُحَمَّدٍ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انْطَلَقَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ ابْنُ مَسْعُودٍ إِلَى خَيْبَرَ وَهِيَ يَوْمَئِذٍ صُلْحٌ، فَتَفَرَّقَا. فَأَتَى مُحَيِّصَةُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَهْلٍ وَهُوَ يَتَشَحَّطُ فِي دَمِهِ قَتِيلاً، فَدَفَنَهُ، ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَانْطَلَقَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ وَحُوَيِّصَةُ ابْنَا مَسْعُودٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَهَبَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ: «كَبِّرْ كَبِّرْ» وَهُوَ أَحْدَثُ الْقَوْمِ، فَسَكَتَ، فَتَكَلَّمَا فَقَالَ: «أَتَحْلِفُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ قَاتِلَكُمْ؟» وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

350. Ebû Yahyâ’dan -Ebû Muhammed de denilir-
Sehl b. Ebû Hasme el-Ensârî (ra) anlatıyor:

Abdullah b. Sehl ve Muhayyisa b. Mes’ûd, Hayber şehrine gitmişti. O vakit Hayberle Müslümanlar arasında barış vardı. Bu iki zat (kendi işlerini görmek için) ayrıldılar. Muhayyisa dönünce, Abdullah b. Sehl’i kanlar içinde can çekişir bir hâlde buldu. Onu defnettikten sonra Medine’ye döndü. Bunun üzerine (maktulün kardeşi) Abdurrahmân b. Sehl ile Mes’ûd’un oğulları Muhayyisa ve Huveyyisa, Peygamber’e gittiler. Abdurrahmân olayı anlatmaya başlayınca, Peygamber “Sözü büyüğünüze bırakın.” buyurdu. Abdurrahmân, yaşça kavminin en küçüğü idi. O susunca, hadiseyi diğerleri anlattı. Bunun üzerine Resûlullah: “Katilden hak talep edebilmeniz için yemin eder misiniz?” buyurdu. (Ravi hadisin tamamını zikretmiştir.)

(B3173 Buhârî, Cizye, 12; M4342 Müslim, Kasâme, 1)

٣٥١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ يَعْنِي فِي الْقَبْرِ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَيُّهُمَا أَكْثَرُ أَخْذاً لِلْقُرْآنِ؟» فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

351. Câbir (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ Uhud Savaşı'nda şehit düşenleri ikişer ikişer defnediyor ve "Bunlardan hangisi Kur'an'ı daha çok bilirdi" diye sorduktan sonra, hangisi gösterilirse onu kıbleden yana koyuyordu.

(B1343 Buhârî, Cenâiz, 72)

٣٥٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرَانِي فِي الْمَنَامِ أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكٍ، فَجَاءَنِي رَجُلَانِ، أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الآخَرِ، فَنَاوَلْتُ السِّوَاكَ الأَصْغَرَ، فَقِيلَ لِي: كَبِّرْ، فَدَفَعْتُهُ إِلَى الأَكْبَرِ مِنْهُمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ مُسْنَداً وَالْبُخَارِيُّ تَعْلِيقاً.

352. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Rüyamda kendimi bir misvakla dişlerimi ovalarken gördüm. Yanıma, biri diğerinden yaşlı iki kişi geldi. Mivsakı küçüğüne uzattım. Bana (Cebrail tarafından) "Büyüğüne ver." denildi. Ben de büyüğüne verdim.

(M7508 Müslim, Zühd, 70; B246 Buhârî, Vudû, 74)

٣٥٣- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ تَعَالَى إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ

الْقُرآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ، وَالْجَافِي عَنْهُ وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ»

حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

353. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Saçı sakalı ağarmış Müslümanlara, Kur'an'ın belirlediği sınırları aşmayan ve ondan uzak kalmayan Kur'an hafızlarına, adil hükümdarlara saygı göstermek, Allah'a duyulan saygıdan ileri gelir.

(D4843 Ebû Dâvûd, Edeb, 20)

٣٥٤- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا،

وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ

التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَفِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ «حَقَّ كَبِيرِنَا»

354. Amr b. Şuayb'ın babası aracılığıyla dedesinden (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimizin kıymetini bilmeyen bizden değildir.

(T1920 Tirmizî, Birr, 15; D4943 Ebû Dâvûd, Edeb, 58)

Ebû Dâvûd'un rivayetinde "büyüklerimizin hakkını tanımayan" denmiştir.

٣٥٥- وَعَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ رَحِمَهُ اللّٰهُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا

مَرَّ بِهَا سَائِلٌ، فَأَعْطَتْهُ كِسْرَةً، وَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَهَيْئَةٌ، فَأَقْعَدَتْهُ،

فَأَكَلَ فَقِيلَ لَهَا فِي ذٰلِكَ؟ فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

لٰكِنْ قَالَ: مَيْمُونٌ لَمْ يُدْرِكْ عَائِشَةَ. وَقَدْ ذَكَرَهُ مُسْلِمٌ فِي أَوَّلِ صَحِيحِهِ

تَعْلِيقاً فَقَالَ: وَذُكِرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُنْزِلَ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ، وَذَكَرَهُ الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ

اللّٰهِ فِي كِتَابِهِ «مَعْرِفَةُ عُلُومِ الْحَدِيثِ» وَقَالَ: هُوَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

355. Meymûn b. Ebû Şebîb (ra) anlatıyor:

Bir gün Âişe'ye (ra) bir dilenci gelmişti. Ona bir parça ekmek verdi. Kılığı kıyafeti yerinde bir adam daha gelmişti. Onu da sofraya oturtmuş, o kimse de yemek yemişti. Sebebini soranlara Âişe:

"Resûlullah, 'Herkese konumuna göre davranın.' buyurdu." diye cevap verdi.

(D4842 Ebû Dâvûd, Edeb, 20)

Ancak ravi Meymûn, Hz. Âişe'ye erişmemiştir. Müslim bu hadisi, *Sahîh*'inin baş kısmında isnadsız olarak rivayet etmiş ve şöyle demiştir:

Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, "Resûlullah ﷺ bize, insanlara, konumlarına göre muamele etmemizi emir buyurmuştu." demiştir.[96]

(Müslim, Mukaddime)

٣٥٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ،

فَنَزَلَ عَلَى ابْنِ أَخِيهِ الْحُرِّ بْنِ قَيْسٍ، وَكَانَ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ يُدْنِيهِمْ عُمَرُ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَكَانَ الْقُرَّاءُ أَصْحَابَ مَجْلِسِ عُمَرَ وَمُشَاوَرَتِهِ، كُهُولاً

كَانُوا أَوْ شُبَّانًا، فَقَالَ عُيَيْنَةُ لِابْنِ أَخِيهِ: يَا ابْنَ أَخِي لَكَ وَجْهٌ عِنْدَ

هٰذَا الْأَمِيرِ، فَاسْتَأْذِنْ لِي عَلَيْهِ، فَاسْتَأْذَنَ لَهُ، فَأَذِنَ لَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ

عَنْهُ، فَلَمَّا دَخَلَ: قَالَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ: فَوَاللّٰهِ مَا تُعْطِينَا الْجَزْلَ، وَلَا

تَحْكُمُ فِينَا بِالْعَدْلِ، فَغَضِبَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَتَّى هَمَّ أَنْ يُوقِعَ بِهِ، فَقَالَ لَهُ الْحُرُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) وَإِنَّ هَٰذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ. وَاللَّهِ مَا جَاوَزَهَا عُمَرُ حِينَ تَلَاهَا عَلَيْهِ، وَكَانَ وَقَّافاً عِنْدَ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

356. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Bir gün Uyeyne b. Hısn (Medine'ye) gelip kardeşinin oğlu Hur b. Kays'ın evine misafir olmuştu. Hur, Ömer'e (ra) yakın olanlardandı. Ömer'in meclis arkadaşları ve müşavere heyeti üyeleri gençlerden ve orta yaşlılardan müteşekkil olgun, âlim kimselerdi.

Uyeyne, kardeşinin oğluna:

–Ey kardeşimin oğlu, senin müminlerin emiri Ömer'in nazarında bir yerin var, huzuruna girmem için bana müsade al, diye rica etti. Hur, amcası için izin istedi ve Hz. Ömer de izin verdi.

Uyeyne huzura girdiğinde:

–Ey Hattab'ın oğlu, vallahi bize az veriyorsun; hakkımızda adaletle hükmetmiyorsun, diye çıkışınca Hz. Ömer öfkelendi, hatta onu cezalandırmak istedi. Bunun üzerine Hur, Hz. Ömer'e:

–Ey müminlerin emiri, Allah Teâlâ, Peygamberine :

"Affa sarıl, iyiliği emret, cahillerle uğraşmaktan vazgeç." buyurdu. Bu adam da cahillerdendir, dedi. Allah'a yemin ederim ki Hur bu âyeti[97] okuyunca Ömer daha ileri gitmedi; zira o, Allah'ın Kitabı'na son derece bağlı idi.

(B4642 Buhârî, Tefsîr, (A'râf) 5)

٣٥٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَقَدْ كُنْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُلَامًا، فَكُنْتُ أَحْفَظُ عَنْهُ، فَمَا يَمْنَعُنِي مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا أَنَّ هَٰهُنَا رِجَالاً هُمْ

أَسَنُّ مِنِّي . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

357. Ebû Saîd Semüre b. Cündüb (ra) şöyle demiştir:

Ben, Resûlullah zamanında genç idim. Ondan öğrendiklerim vardı. Ancak (şu an) burada benden daha yaşlı insanların bulunması, konuşmama engel oluyor.

(M2237 Müslim, Cenâiz, 88; bkz. B332 Buhârî, Hayız, 29)

٣٥٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخاً لِسِنِّهِ إِلاَّ قَيَّضَ اللَّهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

358. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Herhangi bir genç, bir ihtiyara yaşından dolayı hürmet ederse, Allah da ihtiyarlığında ona hizmet edecek kimseler lütfeder.

(T2022 Tirmizî, Birr, 75)

Hâkim, bu hadisi, *Ma'rifetü ulûmi'l-hadîs* adlı kitabında kaydetmiş ve sahih hadis olduğunu söylemiştir (I, 95).

A'râf, 7/199.

Hayırlı İnsanları Ziyaret Etmek

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَيهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُباً

... قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْداً﴾

Hani Mûsâ, beraberindeki gence şöyle demişti: "İki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayacağım, ya da uzun zaman gideceğim." ...Mûsâ ona, "Sana öğretilen bilgilerden bana, doğruya iletici bir bilgi öğretmen için sana tabi olayım mı?" dedi.

(Kehf, 18/60, 66)

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte nefsini tut!

(Kehf, 18/28)

٣٥٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا

بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ رَضِيَ اللّٰهُ

عَنْهَا نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُهَا، فَلَمَّا انْتَهَيَا

إِلَيْهَا، بَكَتْ، فَقَالاَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ أَمَا تَعْلَمِينَ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَتْ: إِنِّي لاَ أَبْكِي إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى

خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلٰكِنْ أَبْكِي أَنَّ الْوَحْيَ قَدِ انْقَطَعَ مِنَ

السَّمَاءِ. فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلاَ يَبْكِيَانِ مَعَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

359. Enes (ra) anlatıyor:

Resûlullah'ın vefatından sonra Ebû Bekir, Ömer'e (ra) "Haydi, Ümmü Eymen'e (ra) gidelim ve Resûlullah'ın sağlığında yaptığı gibi onu biz de ziyaret edelim." dedi. Yanına vardıkları zaman Ümmü Eymen ağladı. Ebû Bekir ve Ömer:

–Niye ağlıyorsun, Allah katındaki nimetlerin Resûlullah için daha hayırlı olacağını bilmiyor musun, dediler. Ümmü Eymen:

–Ben, Allah nezdindeki şeylerin Resûlullah hakkında hayırlı olduğunu bilmediğim için değil, (esas) vahyin kesilmesinden dolayı ağlıyorum, dedi. Onları da duygulandırdı ve Ümmü Eymen'le birlikte onlar da ağlamaya başladılar.

(M6318 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 103)

٣٦٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخاً لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكاً، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخاً لِي فِي هٰذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: لاَ، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ تَعَالَى، قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

360. Ebû Hüreyre'den (ra), rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Birisi, başka bir beldede bulunan (din) kardeşini ziyarete giderken, Allah Teâlâ yolda onu bekleyen bir melek görevlendirdi. Adam, meleğin yanına gelince melek ona nereye gittiğini sordu:

–Şu beldede bir kardeşim var, onu ziyarete gidiyorum, cevabını aldı.

–Ondan sağlayacağın bir çıkar mı var, dedi. O da:

–Hayır, ben o zatı sadece Allah için seviyorum, dedi. Bunun üzerine Melek:

–Ben Allah'ın sana yolladığı elçisiyim. Sen o adamı nasıl seviyorsan, Allah da seni öyle seviyor, dedi.

(M6549 Müslim, Birr, 38)

٣٦١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَادَ مَرِيضاً أَوْ زَارَ أَخاً لَهُ فِي اللَّهِ، نَادَاهُ مُنَادٍ: بِأَنْ طِبْتَ، وَطَابَ مَمْشَاكَ، وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلاً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي بَعْضِ النُّسَخِ غَرِيبٌ.

361. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Her kim bir hastayı ziyaret eder veya Allah için sevdiği bir zatı ziyaret ederse bir melek, "Dünya hayatın hoş olsun. Âhiretin de hoş olsun. Makamın cennet olsun." diye seslenir.

(T2008 Tirmizî, Birr, 64)

٣٦٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَجَلِيسِ السُّوءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ، وَنَافِخِ الْكِيرِ. فَحَامِلُ الْمِسْكِ، إِمَّا أَنْ يُحْذِيَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحاً طَيِّبَةً. وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحاً مُنْتِنَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

362. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali, güzel koku satanla demircinin misali

gibidir. Güzel koku satan adam, ya sana güzel kokusundan bir miktar verir veya sen satın alırsın, yahut ondan hoş koku koklarsın. Körük üfüren demirciye gelince, ondan sana ya bir kıvılcım isabet eder elbiseni yakarsın yahut körüğün kötü kokusundan rahatsız olursun.

(B5534 Buhârî, Zebâih, 31; M6692 Müslim, Birr, 146)

٣٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَلِجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

363. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kadınla dört şey için evlenilir: Zenginliği, soyu, güzelliği ve dindarlığı için. Sen dindar olanı seç ki elin bereket görsün.

(M3635 Müslim, Radâ', 53; B5090 Buhârî, Nikâh, 16)

٣٦٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِجِبْرِيلَ: «مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَزُورَنَا أَكْثَرَ مِمَّا تَزُورُنَا؟» فَنَزَلَتْ: ﴿وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذٰلِكَ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

364. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ Cebrail'e "Bizi niçin daha çok ziyaret etmiyorsun?" dedi. Bunun üzerine "Biz ancak Rabbinin emriyle ineriz. Önümüzdekiler, arkamızdakiler ve bunlar arasındakiler hep O'nundur… "[98] meâlindeki âyet nâzil oldu.

(B4731 Buhârî, Tefsîr, (Meryem) 2)

٣٦٥- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ لَا بَأْسَ بِهِ.

365. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ancak mümin (kimseler) ile arkadaş ol, yemeğini de ancak Allah'tan sakınan (muttaki kimseler) yesin.

(D4832 Ebû Dâvûd, Edeb, 16; T2395 Tirmizî, Zühd, 55)

٣٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

366. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kişi, dostunun dini üzeredir. Dolayısıyla kişi kiminle dost olduğuna dikkat etsin.

(D4833 Ebû Dâvûd, Edeb, 16; T2378 Tirmizî, Zühd, 45)

٣٦٧- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟ قَالَ: «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ»

367. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den[99] (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kişi sevdiği ile beraberdir.

(B6168 Buhârî, Edeb, 96; M6718 Müslim, Birr, 165)

Bir rivayette, Resûlullah’a ﷺ:

–Yâ Resûlallah, bir adam bir topluluğu sever,
fakat onlara kavuşamazsa ne buyurursun, diye sorulduğunda:

–Kişi sevdiği ile beraberdir, buyurmuştur.

(B6170 Buhârî, Edeb, 96)

٣٦٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَالَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟» قَالَ: حُبَّ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ قَالَ: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرِ صَوْمٍ، وَلَا صَلَاةٍ، وَلَا صَدَقَةٍ، وَلٰكِنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ.

368. Enes (ra) anlatıyor:

Bir bedevi Resûlullah’a ﷺ:

–Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu. Resûlullah ﷺ:

–Kıyamet için ne hazırladın? buyurdu. Adam;

–Allah ve Resûlü’nün sevgisini hazırladım, dedi.

–Öyle ise sen, sevdiğin ile berabersin, buyurdular.

(M6710 Müslim, Birr, 161)

Bu metin Müslim’de yer alan metindir. Buhârî ve Müslim’in birlikte yer verdikleri rivayette:

–Çok oruç, çok namaz ve sadaka hazırlayamadım, fakat Allah’ı ve Resûlü’nü seviyorum, şeklinde yer almıştır.

(B6171 Buhârî, Edeb, 96; M6715 Müslim, Birr, 164)

٣٦٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

369. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Bir adam Allah Resûlü'ne ﷺ geldi ve:

–Yâ Resûlallah, bir topluluğu seven fakat onlara yetişemeyen kimse hakkında ne buyuruyorsun, diye sordu. Resûlullah ﷺ da:

–Kişi sevdiği ile beraberdir, cevabını verdi.

(B6169 Buhârî, Edeb, 96; M6718 Müslim, Birr, 165)

٣٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «النَّاسُ مَعَادِنُ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقِهُوا. وَالْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا، اخْتَلَفَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَى الْبُخَارِيُّ قَوْلَهُ: «اَلْأَرْوَاحُ» إلخ، مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا.

370. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

İnsanlar, altın ve gümüş madenleri gibi birer madendir. Câhiliye devrinde hayırlı ve şerefli olanlar, kavrayışlı (fakih) oldukları takdirde İslâmiyet'te de hayırlıdırlar. Ruhlar, bir araya gelmiş topluluklardır. (Ruhlar âleminde) birbirleriyle uyuşanlar, dünyada da birbiriyle kaynaşırlar; birbirleriyle uyuşmayanlar ise ayrılırlar.

(M6709 Müslim, Birr, 160; B3336 Buhârî, Enbiyâ, 2)

Müslim, hadisin tamamını, Buhârî ise (ruhlar) sözünden itibaren Hz. Âişe'den rivayet etmiştir.

٣٧١- وَعَنْ أُسَيْرِ بْنِ عَمْرٍو وَيُقَالُ: ابْنُ جَابِرٍ قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا أَتَى عَلَيْهِ أَمْدَادُ أَهْلِ الْيَمَنِ سَأَلَهُمْ: أَ فِيكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ حَتَّى أَتَى عَلَى أُوَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ لَهُ: أَنْتَ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَكَانَ بِكَ بَرَصٌ، فَبَرَأْتَ مِنْهُ إِلاَّ مَوْضِعَ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: لَكَ وَالِدَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ، ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ، فَبَرَأَ مِنْهُ إِلاَّ مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبَرَّهُ، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ فَافْعَلْ» فَاسْتَغْفِرْ لِي فَاسْتَغْفَرَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: الْكُوفَةَ، قَالَ: أَلاَ أَكْتُبُ لَكَ إِلَى عَامِلِهَا؟ قَالَ: أَكُونُ فِي غَبْرَاءِ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيَّ. فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ حَجَّ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِهِمْ فَوَافَقَ عُمَرَ فَسَأَلَهُ عَنْ أُوَيْسٍ فَقَالَ: تَرَكْتُهُ رَثَّ الْبَيْتِ قَلِيلَ الْمَتَاعِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلاَّ مَوْضِعَ دِرْهَمٍ لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبَرَّهُ فَإِنِ سْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ فَافْعَلْ فَأَتَى أُوَيْسًا فَقَالَ: إِسْتَغْفِرْ لِي قَالَ:

أَنْتَ أَحْدَثُ عَهْدًا بِسَفَرٍ صَالِحٍ فَاسْتَغْفِرْ لِي قَالَ: لَقِيتَ عُمَرَ؟ قَالَ: نَعَمْ

فَاسْتَغْفَرَ لَهُ، فَفَطِنَ لَهُ النَّاسُ فَانْطَلَقَ عَلَى وَجْهِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

371. İbn Câbir diye de anılan Üseyr b. Amr anlatıyor:

Yemen askerleri geldikçe Ömer b. Hattâb (ra) onlara:

–Aranızda Üveys b. Âmir var mı? diye sorardı. Sonunda Üveys gelince onun yanına gitti ve:

–Üveys b. Âmir sen misin, dedi. Üveys:

–Evet, dedi.

–Sen Murad kabilesinin Karen kolundan mısın, diye sordu.

–Evet, dedi.

–Sanırım sende alaca hastalığı vardı ve küçük bir yer dışında her tarafın iyileşti, değil mi, dedi.

–Evet.

–Annen var mı? diye sordu

–Evet, dedi.

–Resûlullah'tan işittim: "Size, Yemen askerleriyle birlikte Murad kabilesinin Karen kolundan Üveys b. Âmir adında biri gelecektir. Alaca hastası iken ondan kurtulmuş, vücudunda yalnız çok az bir yer kalmıştır. Kendisine çok iyi davrandığı ve hizmetinde kusur etmediği bir annesi vardır. Eğer Üveys, bir şey hakkında Allah'a yemin edecek olsa, Allah onu doğru çıkarır ve duasını kabul eder. Kendin için istiğfar ettirebilirsen bunu yap, çünkü o, duası makbul bir zattır." buyurmuştu. Benim için Allah'tan beni bağışlamasını diler misin, deyince Üveys, Ömer (ra) için istiğfar etti. Ömer:

–Nereye gitmek istiyorsun, diye sordu. Üveys:

–Kûfe'ye, diye cevap verdi.

–Kûfe valisine senin için (bir tavsiye mektubu) yazayım mı, dedi.

–Fakir halk arasında bulunmayı daha çok severim, karşılığını verdi. Aradan bir sene geçtikten sonra Yemen eşrafından bir zat, hacca gelmişti. Ömer onunla karşılaşınca Üveys'i sordu. O da

–Ben gelirken o bomboş, eski bir evde kalıyordu, cevabını verdi. Ömer:

–Resûlullah'tan işittim:

“Size, Yemen askerleriyle birlikte Murad kabilesinin Karen kolundan Üveys b. Âmir adında biri gelecektir. Alaca hastası iken ondan kurtulmuş, vücudunda yalnız çok az bir yer kalmıştır. Kendisine çok iyi davrandığı ve hizmetinde kusur etmediği bir annesi vardır. Eğer Üveys, bir şey hakkında Allah’a yemin edecek olsa Allah onu doğru çıkarır ve duasını kabul eder. Kendin için istiğfar ettirebilirsen bunu yap, çünkü o, duası makbul bir zattır.” buyurmuştu, dedi.

O adam Hicaz dönüşünde Üveys’in yanına gelerek:

–Benim için Allah’tan mağfiret dile, diye rica etmişti. Üveys:

–Sen mübarek bir seferden yeni geldin (hacıların duası umulur), benim için sen dua et, diye mukabele etti. (Adam dua talebinde ısrar edince) Üveys:

–Ömer’le mi görüştün, dedi.

–Evet, cevabını verdi. Bunun üzerine Üveys, adam için af ve mağfiret dileğinde bulundu. Halk, onun bu yönünü fark edince de, Üveys Kûfe’den ayrıldı.

(M6492 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 225)

٣٧٢- وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ أَيْضًا: عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَفَدُوا عَلَى عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَفِيهِمْ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ يَسْخَرُ بِأُوَيْسٍ فَقَالَ عُمَرُ: هَلْ هٰهُنَا أَحَدٌ مِنَ الْقَرَنِيِّينَ؟ فَجَاءَ ذٰلِكَ الرَّجُلُ فَقَالَ عُمَرُ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ قَالَ: (إِنَّ رَجُلاً يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ لاَ يَدَعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ أُمٍّ لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا اللّٰهَ تَعَالَى فَأَذْهَبَهُ إِلاَّ مَوْضِعَ الدِّينَارِ أَوِ الدِّرْهَمِ فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ.)

372. Yine Müslim’in bir rivayetinde Üseyr b. Câbir (ra) şöyle anlatıyor:

Kûfe halkı, Ömer’e (ra) gelmişlerdi. İçlerinde fakirliğinden dolayı Üveys’i küçümseyen birisi de bulunuyordu. Ömer (ra):

–Sizin orada Karenlilerden biri var mı? deyince alaycı adam yanına geldi. Ömer

(ra):

–Resûlullah ﷺ, “Size Yemen’den Üveys adında bir zat gelecek. Annesinden başka kimsesi olmayan bu zat (sırf annesinin hizmetinden geri kalmamak için) Yemen’den ayrılmıyordu. O, alaca denilen hastalığa tutuldu. Allah’a dua etti. Allah da hastalığını giderdi. Yalnız, çok az bir yer kaldı. Sizden, onunla karşılaşanlar, kendileri için istiğfar ettirsinler.” buyurdu, dedi.

(M6490 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 223)

٣٧٣- وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ وَلَهُ وَالِدَةٌ وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَمُرُوهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ.»

373. Müslim’in diğer bir rivayetinde Hz. Ömer’in (ra) Resûlullah’tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Tabiinin en hayırlısı Üveys adında bir zattır. Onun annesinden başka kimsesi yoktur. Üveys’in vücudu alacalıdır. Ona rastlarsanız, söyleyin sizin için istiğfar etsin.

(M6491 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 224)

٣٧٤- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ، فَأَذِنَ لِي، وَقَالَ: «لَا تَنْسَنَا يَا أُخَيَّ مِنْ دُعَائِكَ» فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي بِهَا الدُّنْيَا.

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: «أَشْرِكْنَا يَا أُخَيَّ فِي دُعَائِكَ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

374. Hz. Ömer (ra) anlatıyor:

Umre yapmak için Peygamber’den ﷺ izin istemiştim, bana izin verdi ve “Kardeşim, bizi de duandan unutma.” buyurdu. Ayrıca bana bir şey daha söyledi ki benim için dünyaya bedeldir.

Bir rivayette de “Kardeşim bizi de duana ortak et.” denilmiştir.

(D1498 Ebû Dâvûd, Vitir, 23; T3562 Tirmizî, Deavât, 109)

٣٧٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُ قُبَاءَ رَاكِباً وَمَاشِيًا، فَيُصَلِّي فِيهِ رَكْعَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءَ كُلَّ سَبْتٍ رَاكِبًا وَمَاشِيًا وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ.

375. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:

Peygamber ﷺ her cumartesi bazen binek üzerinde, bazen de yaya olarak Kubâ’yı ziyaret eder ve orada iki rekât namaz kılardı.

(B1194 Buhârî, Fadlü’s-salât, 4; M3390 Müslim, Hac, 516)

Buhârî’nin rivayetinde, “Peygamber ﷺ her cumartesi günü (namaz kılmak için) bazen binek üzerinde, bazen de yaya olarak Kubâ Mescidi’ne gelirdi. Abdullah b. Ömer de böyle yapardı.” denilmiştir.

(B1193 Buhârî, Fadlü’s-salât, 3)

Meryem, 19/64.

Bu hadis, basılı Buhârî ve Müslim nüshalarında Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet edilmiştir. Nevevî'nin bu hadisin ardından verdiği diğer hadis (B6170) Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den nakledilmiştir.

Allah İçin Sevmek

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾

Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı sert, birbirlerine karşı ise merhametlidirler...

(Fetih, 48/29)

﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ﴾

Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler...

(Haşr, 59/9)

٣٧٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ
أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ
أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللّٰهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي
النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

376. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Bir kimsede şu üç özellik bulunursa imanın hazzını duyar: Allah ve Resûlü'nü her şeyden çok sevmek, bir kimseyi yalnızca Allah rızası için sevmek, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra tekrar ona dönmeyi ateşe atılırcasına korkunç görmek.

(M165 Müslim, Îmân, 67; B21 Buhârî, Îmân, 14)

٣٧٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ، وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللّٰهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَأَخْفَاهَا حَتَّى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

377. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları hiçbir gölgenin (himayenin) bulunmadığı günde, Arş’ın gölgesinde gölgelendirir (yani himaye eder):

Adaletli devlet başkanı,

Allah’a ibadet ederek yetişen genç,

Gönlü mescitlere bağlı olan kimse,

Allah için birbirini seven ve bu şekilde biraraya gelip,
bu sevgi ile ayrılan iki dost,

Mevki sahibi güzel bir kadının birlikte olma isteğine
“Ben Allah’tan korkarım.” cevabını veren kimse,

Sağ elinin verdiği sadakayı, sol eli bilmeyecek kadar gizli veren kimse,

Tenha yerlerde Allah’ı zikrederek gözleri yaşla dolup taşan kimse.”

(B1423 Buhârî, Zekât, 16; M2380 Müslim, Zekât, 91)

٣٧٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلاَلِي؟ الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلِّي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

378. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ kıyamet gününde, “Birbirini benim için sevenler neredeler? Onları benim gölgemden (himayemden) başka gölge (himaye) bulunmayan bir günde (Arşımın gölgesinde) gölgelendireceğim (özel olarak himaye edeceğim).” buyurur.

(M6548 Müslim, Birr, 37)

٣٧٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لاَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوَ لاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

379. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Bu canı bu tende tutan Allah’a yemin ederim ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz ve birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız.

Size, yaptığınız zaman birbirinize olan sevginizi artıracak bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayın.

(M194 Müslim, Îmân, 93)

٣٨٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخاً لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكاً» وَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى قَوْلِهِ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

380. Yine Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Bir gün birisi başka bir beldedeki (din) kardeşini ziyarete gitmekte iken Allah Teâlâ o zatın yolu üzerinde bir melek görevlendirmişti. (Hadisi rivayet eden) Ebû Hüreyre, bundan evvelki babda zikrolunan [360 numaralı] hadisi, “Sen nasıl onu Allah için seviyorsan, Allah da seni öyle seviyor.” sözüne kadar zikretmiştir.

(M6549 Müslim, Birr, 38)

٣٨١- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ فِي الْأَنْصَارِ: «لاَ يُحِبُّهُمْ إِلاَّ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يُبْغِضُهُمْ إِلاَّ
مُنَافِقٌ، مَنْ أَحَبَّهُمْ أَحَبَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللّٰهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

381. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber, ensar hakkında şöyle buyurmuştur:

Ensarı ancak mümin olan sever ve onlara münafıktan başkası kin gütmez. Onları seveni Allah da sever, onlara kin güdenlere Allah da buğzeder.

(M237 Müslim, Îmân, 129; B3783 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 4)

٣٨٢- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: اَلْمُتَحَابُّونَ فِي جَلاَلِي، لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ
نُورٍ يَغْبِطُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ»
رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

382. Muâz b. Cebel'in (ra), Resûlullah'tan

şöyle işittiği nakledilmiştir:

Allah Teâlâ, "Benim için birbirini sevenlere, nebîlerin ve şehitlerin bile imrenecekleri nurdan minberler vardır." buyurmuştur.

(T2390 Tirmizî, Zühd, 53)

٣٨٣- وَعَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: دَخَلْتُ مَسْجِدَ

دِمَشْقَ، فَإِذَا فَتًى بَرَّاقُ الثَّنَايَا وَإِذَا النَّاسُ مَعَهُ، فَإِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ، أَسْنَدُوهُ إِلَيْهِ، وَصَدَرُوا عَنْ رَأْيِهِ، فَسَأَلْتُ عَنْهُ، فَقِيلَ: هٰذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ، هَجَّرْتُ، فَوَجَدْتُهُ قَدْ سَبَقَنِي بِالتَّهْجِيرِ، وَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي، فَانْتَظَرْتُهُ حَتّٰى قَضَى صَلَاتَهُ، ثُمَّ جِئْتُهُ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، ثُمَّ قُلْتُ: وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، فَقَالَ: آللّٰهِ؟ فَقُلْتُ: اَللّٰهِ، فَقَالَ: آللّٰهِ؟ فَقُلْتُ: اَللّٰهِ، فَأَخَذَنِي بِحَبْوَةِ رِدَائِي، فَجَبَذَنِي إِلَيْهِ، فَقَالَ: أَبْشِرْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ بِإِسْنَادِهِ الصَّحِيحِ.

383. Ebû İdris el-Havlânî (Allah rahmet eylesin) anlatıyor:

Bir gün Şam Mescidi'ne gitmiştim, baktım ki orada nur yüzlü güzel bir genç vardı, halk etrafına toplanmış ihtilafa düştükleri meselelerin çözümü için ona soru soruyor ve görüşünü de kabul ediyorlardı. Onun kim olduğunu sordum:

–Muâz b. Cebel, diye cevap verdiler. Ertesi gün kuşluk vakti mescide gittim. O zatı, orada benden evvel gelmiş ve namaz kılarken buldum. Namazı bitirinceye kadar kendisini bekledim, sonra önüne gelerek selâm verdim ve:

–Vallahi ben seni seviyorum, dedim. Bana:

–Allah için mi seviyorsun, dedi.

–Evet, Allah için seviyorum, dedim.

–Allah için seviyorsun değil mi, dedi.

–Evet, Allah için seviyorum, dedim. Bunun üzerine elbisemin kenarından tutarak beni kendisine doğru çekti ve şöyle dedi:

–Sana müjde, ben Resûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini duydum: "Allah Teâlâ "Sırf benim için birbirini seven, benim için toplanan, benim için birbirini ziyaret eden ve benim için infak edenler, benim sevgime hak kazanmışlardır." buyurdu."

(MU1748 Muvatta', Şa'r, 5)

٣٨٤- عَنْ أَبِي كَرِيمَةَ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ، فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

384. Ebû Kerîme el-Mikdâm b. Ma'dîkerib'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse (din) kardeşini severse, sevdiğini ona söylesin.

(D5124 Ebû Dâvûd, Edeb, 112, 113; T2391 Tirmizî, Zühd, 53)

٣٨٥- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَخَذَ بِيَدِهِ وَقَالَ: «يَا مُعَاذُ وَاللَّهِ، إِنِّي لَأُحِبُّكَ، ثُمَّ أُوصِيكَ يَا مُعَاذُ لاَ تَدَعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ تَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

385. Muâz b. Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ, (bir gün) Muâz'ın elini tutmuş ve:

"Yâ Muâz, vallahi ben seni seviyorum." demiş, sonra da, "Yâ Muâz, her namazın ardından, "*Allâhümme e'innî alâ zikrike ve şükrike ve hüsni 'ibâdetike* (Allah'ım, seni zikretmek, sana şükretmek ve sana ibadet etmek için bana yardım et.)" duasını hiçbir zaman bırakmamanı tavsiye ediyorum." buyurmuştur.

(D1522 Ebû Dâvûd, Vitir, 26; N1304 Nesâî, Sehv, 60)

٣٨٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لَأُحِبُّ هٰذَا، فَقَالَ
لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَأَعْلَمْتَهُ؟» قَالَ: لاَ قَالَ: «أَعْلِمْهُ»
فَلَحِقَهُ، فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّكَ فِي اللهِ، فَقَالَ: أَحَبَّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ.
رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

386. Enes (ra) anlatıyor:

Bir gün Peygamber'in ﷺ yanına birisi geldi ve:

–Yâ Resûlallah ben şu adamı seviyorum, dedi.

Peygamber ﷺ:

–Sevdiğini ona söyledin mi, diye sordu. Adam:

–Hayır, dedi.

–Öyle ise bunu kendisine söyle, buyurdu. Bunun üzerine o zat, adama yetişerek:

–Ben seni Allah için seviyorum, dedi. O da:

–Öyle ise beni kendisi için sevdiğin Allah da seni sevsin, diye dua etti.

(D5125 Ebû Dâvûd, Edeb, 112, 113)

Allah'ın Kulunu Sevmesi

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."

(Âl-i İmrân, 3/31)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾

Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayanın kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.

(Mâide, 5/54)

٣٨٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا، فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ، كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي

يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي أَعْطَيْتُهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

387. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ, "Kim benim dostlarımdan birine düşmanlık ederse, ben de ona harp açarım. Bir kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir amel ve ibadetle bana yaklaşmaz. Fakat kulum bana nafile ibadetlerle de sürekli yaklaşır, sonunda ben onu severim. Bir kere de onu sevdim mi, artık o kulumun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Eğer benden bir şey dilerse onu verir; bana sığınırsa mutlaka onu himaye ederim." buyurdu.

(B6502 Buhârî, Rikâk, 38)

٣٨٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِذَا أَحَبَّ اللّٰهُ تَعَالَى الْعَبْدَ، نَادَى جِبْرِيلَ: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يُحِبُّ فُلاَنًا، فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيُنَادِي فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ فُلاَنًا، فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ عَبْداً دَعَا جِبْرِيلَ، فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي السَّمَاءِ، فَيَقُولُ: إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ فُلاَنًا، فَأَحِبُّوهُ فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ، وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْداً دَعَا جِبْرِيلَ، فَيَقُولُ: إِنِّي أُبْغِضُ فُلاَنًا، فَأَبْغِضْهُ، فَيُبْغِضُهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي

فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ فُلاَنًا، فَأَبْغِضُوهُ، فَيُبْغِضُونَهُ ثُمَّ تُوضَعُ لَهُ
الْبَغْضَاءُ فِي الأَرْضِ»

388. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ bir kulunu sevdiği zaman Cebrail'e:

–Allah filanı seviyor, onu sen de sev, der.

Cebrail de onu sever ve gök ehline:

–Allah filanı seviyor, siz de onu sevin, diye seslenir. Bunun üzerine göktekiler o kimseyi severler. Sonra da o kişi, yeryüzünde herkesin sevgisine mazhar olur.

(B3209 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 6)

Müslim'in bir rivayetine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ bir kulu severse Cebrail'e:

–Ben filanı seviyorum, onu sen de sev, der. Cebrail onu sever ve sonra semaya seslenerek:

–Allah filanı seviyor, siz de onu sevin, der. Bunun üzerine gökte bulunanlar da onu severler ve sonra o kişi yeryüzünde herkesin sevgisine mazhar olur.

Allah Teâlâ bir kulunu sevmezse, Cebrail'e:

–Ben filanı sevmiyorum, sen de sevme, diye hitap eder; Cebrail de onu sevmez. Sonra göktekilere, Allah filan kulunu sevmiyor, siz de onu sevmeyin, diye seslenir. Bunun üzerine göktekiler ondan nefret ederler. Sonra da yeryüzündeki herkes ondan nefret eder.

(M6705 Müslim, Birr, 157)

٣٨٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، بَعَثَ رَجُلاً عَلَى سَرِيَّةٍ، فَكَانَ يَقْرَأُ لأَصْحَابِهِ فِي
صَلاَتِهِمْ، فَيَخْتِمُ بِـ(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) فَلَمَّا رَجَعُوا، ذَكَرُوا
ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «سَلُوهُ لأَيِّ
شَيْءٍ يَصْنَعُ ذَلِكَ؟» فَسَأَلُوهُ، فَقَالَ: لأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمَنِ،

فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

389. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah bir askeri birliği başlarında bir zatla sefere göndermişti. O zat askeri birliğe imam olduğunda kıraatini İhlâs sûresi ile bitiriyordu. Birlik dönünce Resûlullah'a, bu zatın namazda kıraatini İhlâs sûresi ile bitirdiğini söylemişlerdi. Resûlullah:

–Bunu ne maksatla yaptığını kendisine sorun, dedi. O zat:

–Allah'ın sıfatlarını içerdiği için ben İhlâs sûresini okumayı seviyorum, cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah:

–Onu müjdeleyin, Allah da onu seviyor, buyurdu.

(B7375 Buhârî, Tevhîd, 1; M1890 Müslim, Müsâfirîn, 263)

Başkalarına Eziyet Vermememek

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۞ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾

Öyleyse sakın yetimi horlama! Sakın isteyeni azarlama!

(Duhâ, 93/9-10)

٣٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي الْبَابِ قَبْلَ هٰذَا: «مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ»

390. Yukarıda (387 numaralı hadiste) bahsi geçen,

"Kim benim dostlarımdan birine düşmanlık ederse, ben de ona harp açarım." anlamındaki Ebû Hüreyre hadisidir.

(B6502 Buhârî, Rikâk, 38)

٣٩١- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ السَّابِقُ فِي بَابِ مُلَاطَفَةِ الْيَتِيمِ، وَقَوْلُهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «يَا أَبَا بَكْرٍ لَئِنْ كُنْتَ أَغْضَبْتَهُمْ لَقَدْ أَغْضَبْتَ رَبَّكَ»

391. Muhtaçlara şefkatle kol kanat germek bahsinde geçen 258 numaralı Sa'd b. Ebû Vakkâs hadisi ile "Ebû Bekir, onları gücendirmiş olabilirsin. Eğer onları gücendirmiş isen Rabbini de gücendirmiş ve onun gazabını celbetmişsin

demektir.” meâlindeki 259 numaralı hadistir.

(M6241 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 46; M6412 Müslim, Fedâilül’s-sahâbe, 170)

٣٩٢- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلاَةَ الصُّبْحِ،
فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللهِ، فَلاَ يَطْلُبَنَّكُمُ اللهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ
مَنْ يَطْلُبْهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، يُدْرِكْهُ، ثُمَّ يَكُبُّهُ عَلَى وَجْهِهِ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

392. Cündüb b. Abdullah’tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Sabah namazını kılan kimse, Allah’ın koruması altındadır. Allah, korumasına karşılık sizden bir şey de istemez! Zira koruması karşılığında kimden bir şey isteyecek olsa, (bu ağır bedele güç yetiremez ve) Allah onu yakalar ve sonra yüzüstü cehennem ateşine atar.[100]

(M1494 Müslim, Mesâcid, 262)

Hadisin ikinci cümlesini şöyle çevirmek de mümkündür: “Sakın ola ki Allah, bu güvencesine halel getirecek bir şey/fiil sebebiyle sizi talep etmesin! Zira Allah güvencesine halel getiren bir şey sebebiyle her kimi talep ederse, (muhakkak) yakalar ve sonra o kimseyi yüzüstü cehennem ateşine sürer.”

İnsanları Yaptıklarına Göre Değerlendirmek, İç Hâllerini Allah'a Bırakmak

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

...Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verirlerse,
onları serbest bırakın...

(Tevbe, 9/5)

٣٩٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الْإِسْلاَمِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ تَعَالَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

393. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğuna şehâdet edip, namaz kılıncaya ve zekât verinceye kadar inkârcılarla savaşmakla[101] emrolundum. Bunu yaptıkları zaman, hukukun gerektirdiği yükümlülükler dışında, canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar. Gizli hâllerinin hesabı ise Allah'a kalmıştır.[102]

(B25 Buhârî, Îmân, 1; M129 Müslim, Îmân, 36)

٣٩٤- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ طَارِقِ بْنِ أَشْيَمَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَكَفَرَ بِمَا

يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ، حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللهِ تَعَالَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

394. Ebû Abdullah Târık b. Eşyem'in (ra)
Resûlullah'tan şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:

Bir kimse, Allah'tan başka tanrı yoktur der ve Allah'tan başka tapılan ilâhları inkâr ederse, onun malı, canı dokunulmazdır. Gizli hâllerinin hesabı ise Allah'a aittir.

(M130 Müslim, Îmân, 37)

٣٩٥- وَعَنْ أَبِي مَعْبَدٍ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ
لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَقِيتُ رَجُلاً مِنَ الْكُفَّارِ،
فَاقْتَتَلْنَا، فَضَرَبَ إِحْدَى يَدَيَّ بِالسَّيْفِ، فَقَطَعَهَا ثُمَّ لَاذَ مِنِّي بِشَجَرَةٍ،
فَقَالَ: أَسْلَمْتُ لِلهِ، أَأَقْتُلُهُ يَا رَسُولَ اللهِ بَعْدَ أَنْ قَالَهَا؟ فَقَالَ: «لَا تَقْتُلْهُ»،
فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ قَطَعَ إِحْدَى يَدَيَّ، ثُمَّ قَالَ ذَلِكَ بَعْدَمَا قَطَعَهَا؟
فَقَالَ: «لَا تَقْتُلْهُ، فَإِنْ قَتَلْتَهُ، فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَقْتُلَهُ. وَإِنَّكَ بِمَنْزِلَتِهِ
قَبْلَ أَنْ يَقُولَ كَلِمَتَهُ الَّتِي قَالَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

395. Ebû Ma'bed el-Mikdâd b. Esved (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah'a :

–Yâ Resûlallah, şayet kâfirlerden biriyle karşılaşıp vuruşurken, elimin birini kılıcıyla koparıp, sonra da benden kurtulmak için bir ağaca sığınır ve ben Müslüman oldum, derse ne buyurursun; böyle dedikten sonra onu öldürebilir miyim, diye sordum.

–Sakın öldürme, buyurdu.

–Yâ Resûlallah, o benim bir elimi kopardıktan sonra
bu sözü söylüyor, dedim. Resûlullah:

–Hayır, öldürme. Eğer bu kelimeyi söyledikten sonra onu öldürürsen o adam, senin onu öldürmeden evvelki konumuna sen de onun o sözü söylemesinden

evvelki konumuna düşersin.[103]

(B4019 Buhârî, Megâzî, 12; M274 Müslim, Îmân, 155)

٣٩٦- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْحُرَقَةِ مِنْ جُهَيْنَةَ، فَصَبَّحْنَا الْقَوْمَ عَلَى مِيَاهِهِمْ، وَلَحِقْتُ أَنَا وَرَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ رَجُلاً مِنْهُمْ فَلَمَّا غَشِينَاهُ قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، فَكَفَّ عَنْهُ الْأَنْصَارِيُّ، وَطَعَنْتُهُ بِرُمْحِي حَتَّى قَتَلْتُهُ، فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ، بَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لِي: «يَا أُسَامَةُ أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّمَا كَانَ مُتَعَوِّذاً، فَقَالَ: «أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ؟،» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا عَلَيَّ حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أَسْلَمْتُ قَبْلَ ذٰلِكَ الْيَوْمِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَقَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَقَتَلْتَهُ ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّمَا قَالَهَا خَوْفاً مِنَ السِّلَاحِ، قَالَ: «أَفَلَا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَمَ أَقَالَهَا أَمْ لَا؟» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنِّي أَسْلَمْتُ يَوْمَئِذٍ.

396. Üsâme b. Zeyd (ra) anlatıyor:

Resûlullah (sav) bizi Cüheyne kabilesinin (meskun olduğu) Huraka bölgesine göndermişti. Onları sabahleyin sularının başında bastırdık. Ensardan biri ile birlikte bir adamı yakaladık. Üzerine gidince:

–*Lâ ilâhe illâllâh (Allah'tan başka tanrı yoktur.),* dedi. Bunun üzerine ensarî arkadaşım onu bıraktı; ben mızrağımı adama sapladım ve onu öldürdüm.

Medine'ye geldiğimizde Peygamber ﷺ durumdan haberdar oldu ve bana:

–Yâ Üsâme, *Lâ ilâhe illâllâh* dediği hâlde sen o adamı öldürdün öyle mi? buyurdu.

–Yâ Resûlallah, sırf hayatını kurtarmak için şehâdet getirdi, dedim. Onun üzerine:

–O, *Lâ ilâhe illâllâh* dedikten sonra onu öldürdün öyle mi? buyurdu ve bu sözü (bir kaç kere) tekrarladı. Öyle ki ben “Keşke bu olaydan evvel Müslüman olmamış olsaydım.” diye içimden geçirdim.

(B6872 Buhârî, Diyât, 2; M278 Müslim, Îmân, 159)

Müslim'in bir rivayetinde, *Lâ ilâhe illâllâh* dediği hâlde sen onu öldürdün mü, dedi.

–Yâ Resûlallah, kelime-i tevhidi kılıç korkusundan söylemişti, dedim. Bunun üzerine:

–Kalbini mi yardın, korkudan söyleyip söylemediğini ne biliyorsun, buyurdu. Ve bu sözü o kadar çok tekrarladı ki, (yaptığımın ağırlığı yüzünden daha önce değil de) o gün Müslüman olmuş olmayı istedim.

(M277 Müslim, Îmân, 158)

٣٩٧- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْثاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَأَنَّهُمُ الْتَقَوْا، فَكَانَ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِذَا شَاءَ أَنْ يَقْصِدَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَصَدَ لَهُ فَقَتَلَهُ، وَأَنَّ رَجُلاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَصَدَ غَفْلَتَهُ، وَكُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَلَمَّا رَفَعَ عَلَيْهِ السَّيْفَ، قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، فَقَتَلَهُ، فَجَاءَ الْبَشِيرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَهُ، وَأَخْبَرَهُ، حَتَّى أَخْبَرَهُ خَبَرَ الرَّجُلِ كَيْفَ صَنَعَ، فَدَعَاهُ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: «لِمَ قَتَلْتَهُ؟» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوْجَعَ فِي الْمُسْلِمِينَ، وَقَتَلَ فُلاَنًا وَفُلاَنًا وَسَمَّى لَهُ نَفَراً وَإِنِّي حَمَلْتُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا

رَأَى السَّيْفَ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ. قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَقَتَلْتَهُ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَكَيْفَ تَصْنَعُ بِـ«لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ»، إِذَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اسْتَغْفِرْ لِي. قَالَ: «وَكَيْفَ تَصْنَعُ بِـ«لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ» إِذَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» فَجَعَلَ لاَ يَزِيدُ عَلَى أَنْ يَقُولَ: «كَيْفَ تَصْنَعُ بِـ«لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ» إِذَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

397. Cündüb b. Abdullah (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ, Müslümanlardan bir askeri birliği müşrik bir topluluğa göndermişti. Bunlar (düşmanla) karşılaşınca müşriklerden biri, Müslümanlardan yakaladığını öldürüyordu. Müslümanlardan bir zat da onu gafil avlamak için fırsat kolluyordu. Biz:

–Bu zatın, Üsâme b. Zeyd olduğunu söylerdik. Üsâme kılıcını kaldırınca, adam şehâdet getirdiyse de onu öldürdü. Resûlullah'a ﷺ müjdeci geldi. Ona orduda olup biteni sordu. O da herşeyi anlattı. Hatta Üsâme'nin ne yaptığını da haber verdi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ Üsâme'yi çağırdı ve:

–O adamı niye öldürdün, diye sordu. Üsâme de:

–Yâ Resûlallah, o adam Müslümanların canına tak etti, filanı filanı öldürdü, dedi –birkaç kimsenin ismini söyledi– ve ben de ona bir hamle yaptım. Kılıcı görünce, *lâ ilâhe illâllâh* dedi, dedi. Resûlullah ﷺ:

–(Şehâdet getiren) o adamı öldürdün mü? buyurdu.

–Evet, dedim. Bunun üzerine:

–Kıyamet günü bu *lâ ilâhe illâllâh* karşına çıktığında ne yapacaksın, dedi. Üsâme:

–Yâ Resûlallah, benim için istiğfar buyur, diye rica ettiyse de Resûlullah ﷺ:

–Kıyamet günü bu *lâ ilâhe illâllâh* karşına çıktığında ne yapacaksın, *lâ ilâhe illâllâh* karşına çıktığında ne yapacaksın, sözünden başka bir şey söylemiyordu. (Üsâme'nin, "Benim için istiğfar et." demesine aldırış etmiyordu.)

(M279 Müslim, Îmân, 160)

٣٩٨- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَقُولُ: «إِنَّ نَاساً كَانُوا يُؤْخَذُونَ بِالْوَحْيِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّ الْوَحْيَ قَدِ انْقَطَعَ، وَإِنَّمَا نَأْخُذُكُمُ الْآنَ بِمَا ظَهَرَ لَنَا مِنْ أَعْمَالِكُمْ، فَمَنْ أَظْهَرَ لَنَا خَيْراً، أَمِنَّاهُ، وَقَرَّبْنَاهُ وَلَيْسَ لَنَا مِنْ سَرِيرَتِهِ شَيْءٌ، اَللّٰهُ يُحَاسِبُهُ فِي سَرِيرَتِهِ، وَمَنْ أَظْهَرَ لَنَا سُوءاً، لَمْ نَأْمَنْهُ، وَلَمْ نُصَدِّقْهُ وَإِنْ قَالَ إِنَّ سَرِيرَتَهُ حَسَنَةٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

398. Abdullah b. Utbe b. Mes'ûd anlatıyor:

Hz. Ömer'den işittim, "İnsanlar Resûlullah ﷺ zamanında vahiy ile gelen bilgiye göre sorumlu tutuluyorlardı. Artık (Peygamber'in ﷺ vefatı üzerine) vahiy kesilmiş bulunuyor. Bugün sizi açıkça gördüğümüz davranışlarınız ile hesaba çekeriz. Binaenaleyh bize iyi davranışlar sergileyen kimseyi emin sayar ve onu kendimize yakın hissederiz. Onların gizli hâllerini araştırmak bize düşmez. Gizli hâllerinin hesabı Allah'a aitir. Bize karşı kötü davranışlar sergileyenlerden ise emin olamayız, niyetinin iyi olduğunu söylese bile ona inanamayız.

(B2641 Buhârî, Şehâdat, 5)

Bu ifade, Hz. Peygamber'in Medine'de dini ve Müslüman toplumu koruyabilmek için öteki ile savaşması istikametinde Allah'tan aldığı bazı emirler sonrasında söylenmiş olmalıdır. Yoksa insanları savaş zoruyla İslâmlaştırma şeklinde anlaşılmamalıdır.

Bu rivayette Hz. Peygamber'in tebliğ etmekle yükümlü olduğu dini herkese iletme azmi dile getirilmektedir. Bu tebliğ esnasında ortaya çıkacak engelleri bertaraf etmesinin ve insanlarla Allah'ın dinini hür biçimde tercih edip etmemeleri arasında bir engelin kalmaması için mücadele etmekle emrolunduğu vurgulanmaktadır.

Kısaca o Müslüman olur, sen ise küfre düşersin demektir.

Allah’tan Korkmak (Havf)

﴿وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ﴾

...Yalnız benden korkun.

(Bakara, 2/40)

﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾

Şüphesiz, Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.

(Bürûc, 85/12)

﴿وَكَذٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ
شَدِيدٌ * إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذٰلِكَ يَوْمٌ
مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ * وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَعْدُودٍ *
يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ *
فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ﴾

Zulme sapmış memleketlerin halkını yakaladığında, Rabbinin yakalaması işte böyledir! Şüphesiz O’nun yakalaması can yakıcı ve şiddetlidir. Şüphesiz, âhiret azabından korkanlar için bunda bir ibret vardır. Bu, insanların (hesap ve ceza için) toplanacakları bir gündür. Bu, herkesin toplanıp bir araya geleceği bir gündür. Biz onu ancak belirli bir zamana kadar erteliyoruz. O gün geldiği zaman Allah’ın izni olmadan hiçbir kimse konuşamaz. Onlardan bahtsız (cehennemlik) olanlar da vardır, bahtiyar (cennetlik) olanlar da. Bahtsız olanlara gelince; onlar cehennemdedirler. Onların orada şiddetli bir soluyuşları vardır.

(Hûd, 11/102-106)

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ﴾

...Allah asıl sizi kendisine karşı dikkatli olmanız hakkında uyarmaktadır...

(Âl-i İmrân, 3/28)

﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ * يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ *
وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ * وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ * لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ﴾

Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır.

(Abese, 80/33-37)

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ * يَوْمَ تَرَوْنَهَا
تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى
النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾

Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Çünkü kıyamet sarsıntısı çok büyük bir şeydir. Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirmekte olduğu çocuğundan geçer ve her hamile kadın da karnındaki çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş görürsün; hâlbuki onlar sarhoş değillerdir. Ne var ki Allah'ın azabı çok şiddetlidir.

(Hac, 22/1-2)

﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾

Rabbinin huzurunda (hesap vermek üzere) duracağından korkan kimseye iki cennet vardır.

(Rahmân, 55/46)

﴿وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ * قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي
أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ * فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ *

﴿إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ﴾

Birbirlerine dönüp (“Ne iyilik yaptınız da bu nimetlere ulaştınız?” diye) sorarlar. Derler ki: “Şüphesiz daha önce biz, ailemiz içinde yaşarken (Allah’a isyandan) korkardık.” “Allah da bize lütfetti ve bizi iliklere işleyen cehennem azabından korudu.” “Gerçekten biz bundan önce O’na yalvarıyorduk. Şüphesiz O, iyilik edendir, çok merhametlidir.”

(Tûr, 52/25-28)

٣٩٩- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَلَكُ، فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ. فَوَالَّذِي لَا إِلٰهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

399. İbn Mes’ûd’un (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Resûlullah ﷺ –ki o doğru söyler, sözü de hep doğrulanır– bize şöyle dedi:

Herbiriniz ana rahminde nutfe olarak kırk günde şekillenir. Sonra, o kadarlık bir sürede rahim çeperine yapışık alaka olarak kalır. Sonra yine o kadarlık bir zaman içinde bir çiğnem et parçası (*mudğa*) olur. Ondan sonra da Allah bir melek gönderir. Ona ruh üfler ve şu dört konuda yazgısını yazması emrolunur: rızkı, eceli, ameli, şakî/kötü yahut said/iyi olacağı. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah’a yemin ederim ki, sizden biriniz cennetliklerin yaptığı işleri yapar, hatta kendisi ile cennet arasında yalnız bir arşın mesafe kalır; fakat yazgısı ağır basar ve o cehennemliklerin işlerini yapmaya başlar ve cehenneme girer. Yine sizden

biri, cehennemliklerin işledikleri işleri yapa yapa kendisi ile cehennem arasında ancak bir arşın mesafe kalır, derken yazgısı ağır basar, bu defa o kimse cennetliklerin işlerini yapar ve cennete girer. [104]

(M6723 Müslim, Kader, 1; B6594 Buhârî, Kader, 1)

٤٠٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجُرُّونَهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

400. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

O gün cehennem, her birini yetmiş bin meleğin çektiği yetmiş bin yularla (bağlı olarak) getirilir.[105]

(M7164 Müslim, Cennet, 29)

٤٠١- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَرَجُلٌ يُوضَعُ فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ مَا يَرَى أَنَّ أَحداً أَشَدُّ مِنْهُ عَذَاباً، وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَاباً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

401. Numân b. Beşîr'in (ra), Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Kıyamet günü ateşe girenlerin en hafif azap göreni şu kimsedir: Ayak oyuklarına iki kor konmuş ve (onun tesiriyle) beyni kaynamaktadır. Hiç kimsenin kendisi kadar çetin bir azap çekmediğini düşünür; oysa o, azabı en hafif olandır.

(M516-M517 Müslim, Îmân, 363-364; B6561 Buhârî, Rikâk, 51)

٤٠٢- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى كَعْبَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ إِلَى حُجْزَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ

تَأْخُذُهُ إِلَى تَرْقُوَتِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

402. Semüre b. Cündüb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ateş, cehennemdekilerin kiminin topuklarına, kiminin dizlerine ve kiminin de beline kadar, bazılarının ise köprücük kemiklerine kadar çıkar.

(M7170 Müslim, Cennet, 33)

٤٠٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ حَتَّى يَغِيبَ أَحَدُهُمْ فِي رَشْحِهِ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

403. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İnsanlar, âlemlerin Rabbi (nin huzuruna gitmek) için (kabirlerinden) kalkarlar. Bazıları kulaklarının yarısına kadar ter içinde kalır.

(B4938 Buhârî, Tefsîr, (Mutaffifîn) 1; M7203 Müslim, Cennet, 60)

٤٠٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً» فَغَطَّى أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوهَهُمْ، وَلَهُمْ خَنِينٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: بَلَغَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَصْحَابِهِ شَيْءٌ فَخَطَبَ، فَقَالَ: «عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ، وَلَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً» فَمَا أَتَى عَلَى أَصْحَابِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمٌ أَشَدُّ مِنْهُ غَطَّوْا رُؤُوسَهُمْ وَلَهُمْ خَنِينٌ.

404. Enes (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah ﷺ, benzerini daha önce işitmediğim bir konuşma yaptı ve:

Eğer siz benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler, çok ağlardınız, dedi.

Bunun üzerine Resûlullah'ın ﷺ arkadaşları yüzlerini kapatıp hıçkıra hıçkıra ağladılar.

(B4621 Buhârî, Tefsîr, (Mâide) 12)

Müslim'in bir rivayetinde:

Resûlullah'a ﷺ, arkadaşlarından bazı şeyler ulaştı. Bunun üzerine bir konuşma yaptı ve:

Bana cennet ve cehennem gösterildi. Hayır ve şer yönünden o günkü gibisini görmedim. Eğer siz, benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler, çok ağlardınız, dedi.

Sahabiler, o günkü kadar ağır bir gün geçirmedi; yüzlerini kapatıp hıçkıra hıçkıra ağladılar.

(M6119 Müslim, Fedâil, 134)

٤٠٥- وَعَنِ الْمِقْدَادِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تُدْنَي الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتَّى تَكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ» قَالَ سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ الرَّاوِي عَنِ الْمِقْدَادِ: فَوَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا يَعْنِي بِالْمِيلِ، أَمَسَافَةَ الْأَرْضِ أَمِ الْمِيلَ الَّذِي تُكْتَحَلُ بِهِ الْعَيْنُ «فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حِقْوَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْعَرَقُ إِلْجَامًا» وَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

405. Mikdâd'ın (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Kıyamet gününde güneş, insanlara bir mil kalıncaya kadar yaklaşır.

Mikdâd'dan rivayet eden Süleym b. Âmir:

Vallahi Resûlullah'ın ﷺ, mil ile, yeryüzü mesafesini mi yoksa göze sürmek çekmek için kullanılan mili mi kastettiğini bilmiyorum, demiştir.

"İnsanlar, amelleri nispetinde ter içinde kalırlar. Onlardan bir kısmı topuklarına, bir kısmı dizlerine, bir kısmı kuşak yerlerine kadar tere batarlar. Bazılarının da ter âdeta ağzına gem vurur." buyurarak Allah Resûlü ﷺ eliyle ağzına işaret etti.

(M7206 Müslim, Cennet, 62)

٤٠٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَعْرَقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرَقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعاً، وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ آذَانَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

406. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kıyametin dehşetinden insanlar öyle terler ki, çıkan terleri yerin yetmiş arşın derinliğine kadar nüfuz eder. Ter onların kulaklarına kadar ulaşır, onlar tere boğulurlar.

(B6532 Buhârî, Rikâk, 47; M7205 Müslim, Cennet, 61)

٤٠٧- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ وَجْبَةً فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَا هٰذَا؟» قُلْنَا: اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: هٰذَا حَجَرٌ رُمِيَ بِهِ فِي النَّارِ مُنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفاً فَهُوَ يَهْوِي فِي النَّارِ الْآنَ حَتَّى انْتَهَى إِلَى قَعْرِهَا، فَسَمِعْتُمْ وَجْبَتَهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

407. Yine Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ ile beraber olduğumuz esnada bir gürültü duyduk. Resûlullah ﷺ:

–İşittiğiniz gürültünün ne olduğunu biliyor musunuz, dedi. Biz de:

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik. Bunun üzerine:

–Bu, yetmiş sene önce cehenneme atılmış bir taştır. Bugüne kadar durmadan yuvarlanıyordu. Nihayet cehennemin dibine düştü. Şimdi gürültüsünü işitmiş bulunuyorsunuz, buyurdu.[106]

(M7167-M7168 Müslim, Cennet, 31)

٤٠٨- وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ
إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ
مِنْهُ، فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا
مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ،
فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

408. Adî b. Hâtim'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

(Kıyamet gününde) Rabbiniz sizin her birinizle tercümansız olarak konuşur. O adam sağa bakar. Yalnız (dünyada iken) yaptığı iyi amelleri görür. Soluna bakar yine yaptıklarından başkasını göremez. Önüne bakar, bu defa karşısında yalnız cehennemi görür. Bir hurmanın yarısıyla da olsa, kendinizi ateşten koruyun.

(B7512 Buhârî, Tevhîd, 36; M2348 Müslim, Zekât, 67)

٤٠٩- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ، أَطَّتِ السَّمَاءُ وَحُقَّ لَهَا أَنْ تَئِطَّ، مَا فِيهَا
مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ إِلَّا وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهُ سَاجِداً لِلّٰهِ تَعَالَى، وَاللّٰهِ لَوْ
تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ، لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً، وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ

عَلَى الْفُرُشِ وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعُدَاتِ تَجْأَرُونَ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى» رَوَاهُ

التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

409. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Ben sizin göremediklerinizi görüyor, bilemediklerinizi biliyorum. Gök çatırdadı ve bunda da haklı idi. Çünkü orada her dört parmaklık yere Allah'a secde etmek için bir melek kapanmıştır. Vallahi eğer benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler, çok ağlardınız; yatakta eşlerinizden zevk alamaz, yüksek sesle Allah'a yalvararak yollara dökülürdünüz.

(T2312 Tirmizî, Zühd, 9)

٤١٠- وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ نَضْلَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ

عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ فِيهِ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ

اكْتَسَبَهُ، وَفِيمَا أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ:

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

410. Ebû Berze Nadle b. Ubeyd el-Eslemî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamaz: Ömrünü nerede ve ne suretle harcadığından; ilmi ile ne yaptığından; malını nereden kazandığından ve nerelere sarf ettiğinden; vücudunu, sıhhatini nerede ve ne suretle yıprattığından.

(T2417 Tirmizî, Kıyâmet, 1)

٤١١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَرَأَ رَسُولُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا) ثُمَّ قَالَ:

«أَتَدْرُونَ مَا أَخْبَارُهَا؟» قَالُوا: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ:
«فَإِنَّ أَخْبَارَهَا أَنْ تَشْهَدَ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ أَوْ أَمَةٍ بِمَا عَمِلَ
عَلَى ظَهْرِهَا، تَقُولُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا فِي يَوْمِ كَذَا وَكَذَا،
فَهٰذِهِ أَخْبَارُهَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

411. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ, “İşte o gün yeryüzü, kendi haberlerini anlatır.”[107] meâlindeki âyeti okudu, sonra da:

–Yeryüzünün haberleri nedir biliyor musunuz, buyurdu. Arkadaşları:

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Resûl-i Ekrem:

–Onun haberleri, herkesin yeryüzünde neler yaptığına şahitlik edip “Sen, şu günde şöyle şöyle yapmıştın.” demesidir. İşte yeryüzünün haberleri budur, buyurdu.

(T2429 Tirmizî, Kıyâmet, 7)

٤١٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ أَنْعَمُ وَصَاحِبُ الْقَرْنِ قَدِ الْتَقَمَ الْقَرْنَ،
وَاسْتَمَعَ الْإِذْنَ مَتَى يُؤْمَرُ بِالنَّفْخِ فَيَنْفُخُ» فَكَأَنَّ ذٰلِكَ ثَقُلَ عَلَى أَصْحَابِ
رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُمْ: «قُولُوا: حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ
الْوَكِيلُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

412. Ebû Saîd el-Hudrî’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Nasıl zevk ve safaya yönelirim ki! İsrafil sûr ağzında, ne zaman üfüreceğine ilişkin emir beklemektedir. Emri alır almaz üfürecektir. (Yerde ve gökteki varlıklar hep ölecektir.)

Bu haber (kıyametin yakın olduğu haberi) ashâba çok ağır gelince Resûlullah ﷺ:

–*Hasbünâllâhü ve ni’me’l-vekîl (Allah bize yeter, O ne güzel vekildir.)* deyin, buyurdu.

(T2431 Tirmizî, Kıyâmet, 8)

٤١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَافَ أَدْلَجَ، وَمَنْ أَدْلَجَ، بَلَغَ الْمَنْزِلَ أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ غَالِيَةٌ، أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ الْجَنَّةُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

413. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Gecikmekten korkan kimse geceden yola çıkar. Gece hareket eden varacağı yere ulaşır. Şunu bilin ki, Allah'ın vereceğinin bedeli pahalıdır. Yine bilin ki Allah'ın vereceği bedel cennettir.

(T2450 Tirmizî, Kıyâmet, 18)

٤١٤- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ جَمِيعاً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ؟، قَالَ: «يَا عَائِشَةُ الْأَمْرُ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يُهِمَّهُمْ ذٰلِكَ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «الْأَمْرُ أَهَمُّ مِنْ أَنْ يَنْظُرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

414. Hz. Âişe (ra), Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu işittim, demiştir:

İnsanlar kıyamet gününde yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak haşrolunacaktır.

–Yâ Resûlallah, kadınlarla erkekler bir aradı mı haşrolunacaklar, bunlar birbirlerine bakarlar, dedim.

–Yâ Âişe, o gün iş bunu düşenemeyecek kadar ağırdır, buyurdu.

Bir rivayet de:

–İş, birbirine bakamayacak kadar ağırdır, şeklindedir.

(B6527 Buhârî, Rikâk, 45; M7198 Müslim, Cennet, 56)

Burada insanın ana rahmindeki ilk şekillenmesine işaret edilmekte ve Peygamber (sav) devri insanının bilgi düzeyine uygun bir açıklama ile kendilerine bu oluşum hakkında bilgi verilmektedir. Bu hadis, farklı şekillerde yorumlanmıştır. Hatta kimi alimler hadisin kendisini tartışma konusu yapmışlardır. Bu hadiste dile getirilen embriyonun gelişimi tıp biliminin verileriyle birlikte değerlendirilerek anlaşılmalıdır. Hadiste insan hayatının belirsizliği vurgulanmakta, hiç kimsenin kendi âkıbetinden emin olmaması gerektiğinin altı çizilmektedir. İnsanın özgür iradesiyle hep iyi ve güzeli araması ve ölünceye kadar salih ameller yapmaya gayret etmesi gerektiği hatırlatılmaktadır.

Bu ifadeler temsilîdir. Cehennemin büyüklüğü ve azametini ifade için kullanılmıştır.

Kıyamet, cennet ve cehennem ve bunlara dair verilen haberlerin hepsi, âhirete ve gayb âlemine mahsus hâllerdir. Binaenaleyh onları dünya âlemindeki maddi ölçülerle ölçmemek gerekir. Onların mahiyetini ancak Allah bilir. Hz. Peygamber burada arkadaşlarına mecazen bir şeyler anlatmak istemektedir.

Zilzâl, 99/4.

Allah'tan Yana Ümitvar Olmak (Recâ)

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ إِنَّ
اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

De ki: "Ey kendilerine karşı aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir."

(Zümer, 39/53)

﴿وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ﴾

...Biz (bu şekilde) ancak nankörleri cezalandırırız.

(Sebe, 34/17)

﴿إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾

Şüphesiz bize, azabın yalanlayan ve yüz çevirenlere olacağı vahyolundu.

(Tâhâ, 20/48)

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾

...Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır...

(A'râf, 7/156)

٤١٥- وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ، حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ»

415. Ubâde b. Sâmit'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Bir insan, "*Eşhedü en lâ ilâhe illâllâhü vahdehû lâ şerîke leh ve enne Muhammeden abdühû ve resûlühû*" der, İsa'nın Allah'ın kulu, elçisi ve O'nun Hz. Meryem'e ilka ettiği sözü olup, Allah tarafından (yaratılmış) bir ruh olduğuna, cennet ve cehennemin hak olduğuna şehâdet ederse, Allah o kimseyi, amellerine göre, cennete koyar.

(B3435 Buhârî, Enbiyâ, 47; M140 Müslim, Îmân, 46)

Müslim'in bir rivayetine göre:

Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet eden kimseye Allah cehennemi haram kılar, buyrulmuştur.

(M142 Müslim, Îmân, 47)

٤١٦- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ، فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا أَوْ أَزِيدُ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ، فَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ. وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِبْراً، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعاً، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعاً، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعاً، وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي، أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً، وَمَنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطِيئَةً لاَ

يُشْرِكُ بِي شَيْئاً، لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

416. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah, "Bir iyilik yapana, onun on mislini hatta daha fazlasını veririm. Bir kötülük edene kötülüğü kadar ceza veririm, yahut mağfiret ederim. Bana bir karış yaklaşana, ben bir arşın, bir arşın yaklaşana da bir kulaç yaklaşırım. Bir kimse bana yürüyerek gelirse, ben, ona koşarak gelirim. Bana ortak koşmayan bir kişi, dünya kadar günah ile bana gelse dahi, ben onu, o kadar mağfiretle karşılarım." buyurmuştur.[108]

(M6833 Müslim, Zikir, 22)

٤١٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، مَا الْمُوجِبَتَانِ؟ فَقَالَ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئاً دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً دَخَلَ النَّارَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

417. Câbir (ra) anlatıyor:

Bir gün bedevilerden biri Peygamber'e ﷺ gelerek:

–Yâ Resûlallah, (cennet ve cehenneme girmeyi) gerektiren durumlar nelerdir, diye sordu. Resûlullah ﷺ:

–Allah'a şirk koşmadan ölen kimse cennete girer, Allah'a şirk koşarak ölen de cehenneme girer, buyurdu.

(M269 Müslim, Îmân, 151)

٤١٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمُعَاذٌ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ: «يَا مُعَاذُ» قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ: «يَا مُعَاذُ» قَالَ: لَبَّيْكَ يَارَسُولَ اللّٰهِ وَسَعْدَيْكَ. قَالَ: «يَا مُعَاذُ»

قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلاَثاً، قَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَشْهَدُ أَنْ
لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صِدْقاً مِنْ قَلْبِهِ إِلاَّ حَرَّمَهُ اللهُ
عَلَى النَّارِ» قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلاَ أُخْبِرُ بِهَا النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: «إِذًا
يَتَّكِلُوا» فَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأَثُّمًا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

418. Enes (ra) anlatıyor:

Peygamber ﷺ, bineğinin arkasındaki Muâz'a üç defa:

–Ey Muâz, diye seslenmiş, onun da her seferinde:

–Buyur yâ Resûlallah, diye karşılık vermesi üzerine:

–Bir insan samimi olarak, "*Eşhedü en lâ ilâhe illâllâh ve enne Muhammeden abdühû ve resûlühû"* derse, Allah ona cehennemi haram kılar, buyurdu. Muâz:

–Yâ Resûlallah, bu müjdeyi halka haber vereyim de sevinsinler mi? deyince Resûlullah ﷺ:

–Söylersen, onlar buna güvenirler (ve ibadet ve taatta gevşeklik gösterirler), buyurdu.

Muâz bunu (gizlediğinden dolayı günaha girmekten korktuğu için) ölürken söylemiştir.

(M148 Müslim, Îmân, 53; B128 Buhârî, İlim, 45)

٤١٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَوْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ
عَنْهُمَا: شَكَّ الرَّاوِي، وَلاَ يَضُرُّ الشَّكُّ فِي عَيْنِ الصَّحَابِيِّ،
لِأَنَّهُمْ كُلُّهُمْ عُدُولٌ، قَالَ: لَمَّا كَانَ غَزْوَةُ تَبُوكَ، أَصَابَ
النَّاسَ مَجَاعَةٌ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ لَوْ أَذِنْتَ لَنَا فَنَحَرْنَا
نَوَاضِحَنَا، فَأَكَلْنَا وَادَّهَنَّا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «افْعَلُوا» فَجَاءَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ
إِنْ فَعَلْتَ قَلَّ الظَّهْرُ، وَلَكِنْ ادْعُهُمْ بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ، ثُمَّ ادْعُ اللهَ
لَهُمْ عَلَيْهَا بِالْبَرَكَةِ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَجْعَلَ فِي ذَلِكَ الْبَرَكَةَ. فَقَالَ

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ» فَدَعَا بِنِطَعٍ فَبَسَطَهُ، ثُمَّ دَعَا بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ، فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِكَفِّ ذُرَةٍ وَيَجِيءُ الْآخَرُ بِكَفِّ تَمْرٍ، وَيَجِيءُ الْآخَرُ بِكِسْرَةٍ حَتَّى اجْتَمَعَ عَلَى النِّطَعِ مِنْ ذٰلِكَ شَيْءٌ يَسِيرٌ، فَدَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِالْبَرَكَةِ، ثُمَّ قَالَ «خُذُوا فِي أَوْعِيَتِكُمْ، فَأَخَذُوا فِي أَوْعِيَتِهِمْ حَتَّى مَا تَرَكُوا فِي الْعَسْكَرِ وِعَاءً إِلَّا مَلَأُوهُ، وَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا

وَفَضِلَتْ فَضْلَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ لَا يَلْقَى اللّٰهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ، فَيُحْجَبَ عَنِ الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

419. Ebû Hüreyre yahut Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor (Burada haberi nakleden sahâbînin kim olduğu konusundaki tereddüt önemli değildir. Zira sahâbîlerin hepsi güvenilir kabul edilmektedir):

Tebük Seferi’nde ordu açlıkla karşı karşıya kalmıştı. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, müsade buyursan da develerimizi kessek, etini yesek ve yağlarını da kullansak, dediler. Resûlullah ﷺ:

–Peki, öyle yapın, diyerek müsade etti. Bunu duyan Ömer (ra), Resûlullah’a ﷺ gelmiş ve:

–Yâ Resûlallah, buna izin verirsen binecek hayvan azalır. Onlara ellerindeki azıklarının fazlasını getirmelerini emretsen, sonra bu azıkların bereketlenmesi için de dua etsen; olur ki Allah bereketini verir, dedi. Bunun üzerine:

–Evet, öyle yapalım, buyurdu ve deriden yapılmış bir yaygı getirterek onu serdi. Ellerinde olan erzakın kalanının getirilmesini emretti. Kimisi avuç dolusu darı, kimisi bir avuç hurma ve kimisi de ekmek parçaları ile gelmeye başladı. Yaygının üzerinde bir miktar yiyecek toplandı. Resûlullah bereketlenmesi için dua etti ve sonra:

–Bunları kaplarınıza koyun, diye emretti. Onlar da kaplarını doldurmaya başladılar. Öyle ki askerin elindeki bütün kaplar dolduruldu. Doyuncaya kadar da yedikleri hâlde, yine de arttı. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Allah'tan başka ilâh olmadığına, kendimin de Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet ederim ki Allah'ın birliğine ve Muhammed'in risaletine şeksiz, şüphesiz inanarak Allah'a kavuşanlar mutlaka cennete gireceklerdir.

(M139 Müslim, Îmân, 45)

٤٢٠- وَعَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْراً، قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي لِقَوْمِي بَنِي سَالِمٍ، وَكَانَ يَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ وَادٍ إِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ، فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ قِبَلَ مَسْجِدِهِمْ، فَجِئْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ لَهُ: إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصَرِي، وَإِنَّ الْوَادِيَ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَ قَوْمِي يَسِيلُ إِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ، فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ، فَوَدِدْتُ أَنَّكَ تَأْتِي، فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي مَكَاناً أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَأَفْعَلُ» فَغَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ، وَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَذِنْتُ لَهُ، فَلَمْ يَجْلِسْ حَتّٰى قَالَ: «أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ؟» فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ فِيهِ، فَقَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَبَّرَ وَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ، فَحَبَسْتُهُ عَلَى خَزِيرَةٍ تُصْنَعُ لَهُ، فَسَمِعَ أَهْلُ الدَّارِ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي، فَثَابَ رِجَالٌ مِنْهُمْ حَتّٰى كَثُرَ الرِّجَالُ فِي الْبَيْتِ، فَقَالَ رَجُلٌ: مَا فَعَلَ مَالِكٌ لَا أَرَاهُ، فَقَالَ رَجُلٌ:

ذٰلِكَ مُنَافِقٌ لاَ يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ «لاَ تَقُلْ ذٰلِكَ أَلاَ تَرَاهُ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ يَبْتَغِي بِذٰلِكَ وَجْهَ
اللّٰهِ تَعَالَى؟» فَقَالَ: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، أَمَّا نَحْنُ فَوَاللّٰهِ مَا نَرَى وُدَّهُ،
وَلاَ حَدِيثَهُ إِلاَّ إِلَى الْمُنَافِقِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«فَإِنَّ اللّٰهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ يَبْتَغِي بِذٰلِكَ وَجْهَ
اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

420. Bedir Savaşı'na katılan (ensardan) İtbân b. Mâlik (ra) anlatıyor:

Ben, kabilem olan Sâlimoğullarına namaz kıldırırdım. Onlarla aramızda bir dere vardı; yağmur yağdığı zaman mescide gitmem zorlaşırdı. Bunun üzerine Resûlullah'a ﷺ gelip:

–Ey Allah'ın Resûlü, gözlerim zayıfladı. Yağmur yağdığında aramızdaki dere taşıyor geçmekte zorlanıyorum. İstiyorum ki bana gelip evimin bir yerinde namaz kıldırsan, ben de orayı namazgâh edinsem, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Olur, geleyim, diye söz verdi. Ertesi sabah Resûlullah ﷺ Ebû Bekir (ra) ile birlikte öğlene doğru bana geldiler. Allah Resûlü (eve girmek için) izin istedi. Ben de buyur ettim. Eve girince oturmadan "Evinin neresinde namaz kılmamı istersin?" diye sordu. Namaz kılmasını istediğim yeri kendisine gösterdim. Resûlullah (namaza durup) tekbir aldı. Biz de arkasında saf tuttuk. İki rekât kıldırıp selâm verdi. Biz de selâm verdik. İç yağı ile hazırlanmış un çorbasını ikram etmek için Peygamber'i alıkoydum. Mahalle halkı Resûlullah'ın ﷺ evimi teşriflerini haber alınca, evime gelip doldular. İçlerinden biri "Mâlik ne yaptı, onu göremiyorum?" diye sordu. Mecliste bulunanlardan birisi de:

–O, Allah'ı ve Resûlü'nü sevmeyen bir münafıktır, dedi. Resûlullah ﷺ ona:

–Böyle deme, o Allah'ın rızasını arzu ederek *lâ ilâhe illâllâh* diyor, görmüyor musun, buyurdu. Adam:

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, ama biz yemin ederiz ki, Mâlik münafıkları seviyor ve onlarla konuşuyor; bunu görüyoruz, dedi. Resûlullah ﷺ:

–Allah'ın rızasını gözeterek *lâ ilâhe illâllâh* diyen kimseyi Allah, cehenneme haram kılmıştır, buyurdu.

(B1186 Buhârî, Teheccüd, 36; M1496 Müslim, Mesâcid, 263)

٤٢١- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْيٍ فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ تَسْعَى، إِذْ وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ فَأَلْزَقَتْهُ بِبَطْنِهَا، فَأَرْضَعَتْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتَرَوْنَ هٰذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟ قُلْنَا: لَا وَاللّٰهِ. فَقَالَ: «اَللّٰهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هٰذِهِ بِوَلَدِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

421. Ömer b. Hattâb (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah ﷺ esirler arasında koşuşturan bir kadın gördü. Kadın, rast geldiği bir çocuğu hemen kucağına aldı ve emzirmeye başladı. Resûlullah ﷺ arkadaşlarına:

–Bu kadın çocuğunu hiç ateşe atar mı, ne dersiniz, dedi. Onlar:

–Hayır, asla atmaz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–O hâlde bilin ki, Allah'ın kullarına merhameti, bu kadının çocuğuna olan merhametinden çok daha fazladır, buyurdu.

(M6978 Müslim, Tevbe, 22; B5999 Buhârî, Edeb, 18)

٤٢٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابٍ، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي»

وَفِي رِوَايَةٍ: «غَلَبَتْ غَضَبِي» وَفِي رِوَايَةٍ «سَبَقَتْ غَضَبِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

422. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah mahlûkatı yarattığı zaman, "Benim rahmetim gazabımdan fazladır." diye yazdı. O yazı, arşın üstünde, O'nun katındadır.

(B7404 Buhârî, Tevhîd, 15; M6969 Müslim, Tevbe, 14)

Bir rivayet de, “Rahmetim gazabımı aştı.” şeklindedir.

(B3194 Buhârî, Bed’ü’l-halk, 1)

Diğer bir rivayet ise “Rahmetim gazabımı geçti.” şeklinde yer almıştır.

(B7422 Buhârî, Tevhîd, 22)

٤٢٣- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ، فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ جُزْءًا وَاحِداً، فَمِنْ ذٰلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاحَمُ الْخَلَائِقُ حَتّٰى تَرْفَعَ الدَّابَّةُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةَ أَنْ تُصِيبَهُ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ وَالإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ، فَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ، وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ، وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا، وَأَخَّرَ اللَّهُ تَعَالَى تِسْعاً وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وروَاهُ مُسْلِمٌ أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى مِائَةَ رَحْمَةٍ فَمِنْهَا رَحْمَةٌ يَتَرَاحَمُ بِهَا الْخَلْقُ بَيْنَهُمْ، وَتِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ»

وَفِي رِوَايَةٍ «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ يَومَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ مِائَةَ رَحْمَةٍ كُلُّ رَحْمَةٍ طِبَاقُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، فَجَعَلَ مِنْهَا فِي الْأَرْضِ رَحْمَةً فَبِهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا وَالْوَحْشُ وَالطَّيْرُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ

«فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أَكْمَلَهَا بِهَذِهِ الرَّحْمَةِ»

423. Yine Ebû Hüreyre'nin (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Allah, rahmeti yüz parçaya bölmüştür. Doksan dokuzunu kendi katında tutmuş, bir parçasını da yeryüzüne indirmiştir. İşte bu bir parça ile yaratılmışlar birbirine şefkat eder. Hatta hayvan, yavrusunu (emzirirken) incitirim korkusuyla ayağını bu rahmetle kaldırır.

(M6972 Müslim, Tevbe, 17; B6000 Buhârî, Edeb, 19)

Bir rivayette ise şöyledir:

Allah Teâlâ'nın yüz rahmeti vardır. Bunlardan birini cin, insan, hayvanat ve haşerat arasına indirmiştir. Onlar bu yüzden birbirlerine sevgi, şefkat ve merhametle muamele ederler; bununla bir yabani hayvan, yavrusunun üzerine titrer. Allah Teâlâ, doksan dokuz rahmeti de kullarına merhamet etmek için, kıyamet gününe bırakmıştır.

(M6974 Müslim, Tevbe, 19)

Müslim'in Selmân-ı Fârisî'den rivayetine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ'nın yüz rahmeti vardır. Bunlardan bir rahmet vardır ki, bu sayede yaratılmışlar birbirlerine merhamet ederler. Doksan dokuzunu da kıyamet günü için saklamıştır.

(M6975 Müslim, Tevbe, 20)

Bir rivayet de şöyledir:

Allah Teâlâ, yeri ve gökleri var ettiği gün yüz rahmet yaratmıştır. Her bir rahmet, yerle gök arasını dolduracak kadardır. Bu yüz rahmetten yeryüzüne bir tek rahmet indirmiştir ki, bu yüzden anne yavrusuna, yabani hayvanlar ve kuşlar birbirine merhamet ederler. Kıyamette ise Allah, bu rahmetin tamamı ile kullarına merhamet eder.

(M6977 Müslim, Tevbe, 21)

٤٢٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى، قَالَ: «أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ

عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي

ذَنْباً، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبّاً يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيْ

رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْباً، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبّاً

يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي فَلْيَفْعَلْ مَا شَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

424. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ Allah Teâlâ'dan naklederek şöyle demiştir:

Bir kul bir günah işler ve "Allah'ım, benim günahımı bağışla." diye niyaz ederse Allah Teâlâ, "Kulum bir günah işledi, fakat günahını bağışlayacak veya o yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu hatırladı." buyurur. Sonra tekrar o günahı işler de; "Ey Rabbim, beni bağışla." der. Bunun üzerine Allah Tebâreke ve Teâlâ, "Kulum bir günah işledi, fakat günahını bağışlayacak veya o yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu hatırladı." der. Sonra yine o günaha döner ve yine; "Ey Rabbim, beni bağışla." diye niyaz eder. Bunun üzerine Allah Teâla, "Kulum bir günah işledi, fakat günahını bağışlayacak veya o yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu hatırladı. Bu kulumu ben affettim, artık dilediğini yapsın." buyurur.[109]

(M6986 Müslim, Tevbe, 29)

٤٢٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي

بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا، لَذَهَبَ اللهُ بِكُمْ، وَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ، فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ

تَعَالَى، فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

425. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, siz günah işlememiş olsaydınız, Allah sizi yok eder, yerinize günah işleyip, istiğfar edecek bir topluluk getirir, sonra da onları bağışlardı.[110]

(M6965 Müslim, Tevbe, 11)

٤٢٦- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ خَالِدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَوْلَا أَنَّكُمْ تُذْنِبُونَ، لَخَلَقَ اللَّهُ خَلْقاً

يُذْنِبُونَ، فَيَسْتَغْفِرُونَ، فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

426. Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd'in (el-Ensârî) (ra) Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Eğer siz günah işlemeseydiniz, (Allah sizi yok eder) yerinize günah işleyip, istiğfar edecek bir topluluk getirir, sonra da onları bağışlardı.

(M6963 Müslim, Tevbe, 9)

٤٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا قُعُوداً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَعَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي نَفَرٍ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِنَا، فَأَبْطَأَ عَلَيْنَا، فَخَشِينَا أَنْ يُقْتَطَعَ دُونَنَا، فَفَزِعْنَا، فَقُمْنَا، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ، فَخَرَجْتُ أَبْتَغِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى أَتَيْتُ حَائِطاً لِلْأَنْصَارِ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ إِلَى قَوْلِهِ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اذْهَبْ فَمَنْ لَقِيتَ وَرَاءَ هَذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُسْتَيْقِناً بِهَا قَلْبُهُ فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

427. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah ile oturuyorduk. Yanımızda Ebû Bekir (ra) ile Ömer (ra) ve birkaç kişi daha vardı. Resûlullah kalkıp aramızdan ayrıldı. Gecikince, bir şey oldu endişesiyle telâşa düştük. İlk önce de ben telâşa kapıldım. Hemen Resûlullah'ı aramaya çıktım. Ensara ait bir bahçeye geldim.

(Ravi bu uzun hadisi şuraya kadar aktarmıştır.)

Resûlullah:

Git ve bu bahçenin dışında Allah'tan başka ilâh olmadığına canı gönülden şehâdet eden kime rastlarsan, onu cennetle müjdele, buyurdu.

(M147 Müslim, Îmân, 52)

٤٢٨- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلاَ قَوْلَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيراً مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي، وَقَوْلَ عِيسَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ «اَللَّهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي» وَبَكَى، فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: «يَا جِبْرِيلُ اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ، فَسَلْهُ مَا يُبْكِيهِ؟» فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا قَالَ:وَهُوَ أَعْلَمُ، فَقَالَ اللهُ تَعَالَى: (يَا جِبْرِيلُ اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ فَقُلْ: إِنَّا سَنُرْضِيكَ فِي أُمَّتِكَ وَلاَ نَسُوؤُكَ). رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

428. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ, Allah Teâlâ'nın İbrahim (as) hakkındaki, "Rabbim, çünkü o putlar insanlardan birçoğunu saptırdı. Artık kim bana uyarsa o bendendir." meâlindeki[111] âyeti ile İsa (as) hakkındaki, "Eğer onlara azap edersen şüphe yok ki, onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin." meâlindeki[112] âyeti okudu. Sonra ellerini kaldırarak: "Allah'ım, ümmetim, ümmetim!" dedi ve ağladı. Bunun üzerine Allah Teâlâ: "Ey Cebrail, Muhammed'e git, –Rabbin her şeyi daha iyi bildiği hâlde– ona neden ağladığını sor." buyurdu. Cebrail, Resûlullah'ın söylediklerini – Allah çok daha iyi bilmesine karşın– O'na haber verdi. Allah Teâlâ: "Ey Cebrail, Muhammed'e git ve ümmetin konusunda seni memnun edeceğiz ve seni üzmeyeceğiz." dediğimi ona söyle, buyurdu.

(M499 Müslim, Îmân, 346)

٤٢٩- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللهِ عَلَى

عِبَادِهِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللهِ؟ قُلْتُ: اَللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ، وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَحَقَّ الْعِبَادِ عَلَى اللهِ أَنْ لاَ يُعَذِّبَ مَنْ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلاَ أُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: «لاَ تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

429. Muâz b. Cebel (ra) anlatıyor:

Bir gün, ben bir merkep üzerinde Peygamber'in ﷺ arkasında bulunuyordum. Resûlullah ﷺ:

–Ey Muâz, Allah'ın kulları üzerindeki hakkını ve kulların Allah üzerindeki hakkını biliyor musun, buyurdu.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, onların Allah'a ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, Allah'ın kendisine ortak koşmayan kimseye azap etmemesidir, buyurdu. Bunun üzerine:

–Ey Allah'ın Resûlü, halka bunu müjdeleyeyim mi, dedim.

–Onlara bunu müjdeleme, çünkü onlar buna güvenirler (ve ibadet ve taatta gevşek davranabilirler), buyurdu.

(B2856 Buhârî, Cihâd, 46; M144 Müslim, Îmân, 48)

٤٣٠- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ إِذَا سُئِلَ فِي الْقَبْرِ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ، فَذٰلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: (يُثَبِّتُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

430. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslüman, kabirde sorguya çekildiği zaman, *eşhedü en lâ ilâhe illâllâh ve enne Muhammeden Resûlullah,* der. İşte "Allah, iman edenleri, hem dünya hayatında

hem de âhirette sabit bir sözle sağlamlaştırır.”[113] meâlindeki âyet, bunu ifade eder.

(B4699 Buhârî, Tefsîr, (İbrahim) 2; M7219 Müslim, Cennet, 73)

٤٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الكَافِرَ إِذَا عَمِلَ حَسَنَةً، أُطْعِمَ بِهَا طُعْمَةً مِنَ الدُّنْيَا، وَأَمَّا الْمُؤْمِنُ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَدَّخِرُ لَهُ حَسَنَاتِهِ فِي الْآخِرَةِ، وَيُعْقِبُهُ رِزْقاً فِي الدُّنْيَا عَلَى طَاعَتِهِ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِناً حَسَنَةً يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا، وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ، وَأَمَّا الْكَافِرُ، فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ مَا عَمِلَ لِلَّهِ تَعَالَى، فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُجْزَى بِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

431. Enes’ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

İnkârcı biri, bir iyilik yaptığı zaman ona iyiliği karşılığında dünyalık verilir. İnanana gelince, Allah Teâlâ onun iyiliklerini âhirete saklar, dünyada da itaatine göre rızık verir.

(M7090 Müslim, Münâfıkîn, 57)

Bu konuda bir başka rivayet ise şu şekildedir:

Allah, bir müminin iyiliklerini mükâfatsız bırakmaz, ona dünyada iken (karşılığını) verdiği gibi âhirette de iyiliğinin sevabını verir. Kâfire gelince, yaptığı iyiliklere karşılık dünyada kendisine rızık verilir. Âhirete geldiğinde, orada kendisine mükâfat verilecek bir iyiliği yoktur.

(M7089 Müslim, Münâfıkîn, 56)

٤٣٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهَرٍ جَارٍ غَمْرٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

432. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Beş vakit namaz, birinizin kapısı önünde akan ve içinde her gün beş kere yıkandığı suyu bol bir nehir gibidir.

(M1523 Müslim, Mesâcid, 284)

٤٣٣- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ
أَرْبَعُونَ رَجُلاً لاَ يُشْرِكُونَ بِاللّٰهِ شَيْئاً إِلاَّ شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

433. İbn Abbâs'ın (ra) Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Bir Müslüman ölür de Allah'a ortak koşmayan kırk kişi onun cenaze namazını kılarsa, Allah onların (bu şahitlikleri sebebiyle) (onun hakkındaki) şefaatlerini kabul eder.

(M2199 Müslim, Cenâiz, 59)

٤٣٤- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةٍ نَحْواً مِنْ أَرْبَعِينَ، فَقَالَ: «أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا رُبُعَ
أَهْلِ الْجَنَّةِ؟» قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: «أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟»
قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا نِصْفَ
أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَذٰلِكَ أَنَّ الْجَنَّةَ لاَ يَدْخُلُهَا إِلاَّ نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ، وَمَا أَنْتُمْ فِي
أَهْلِ الشِّرْكِ إِلاَّ كَالشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الأَسْوَدِ، أَوْ كَالشَّعْرَةِ
السَّوْدَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الأَحْمَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

434. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Bir defasında Resûlullah ﷺ ile birlikte kırk kadar kişi ile beraber bir çadırda bulunuyorduk. Peygamber ﷺ:

–Siz cennet halkının dörtte biri olmaya razı mısınız, buyurdu. Biz:

–Evet, dedik. Resûlullah ﷺ:

–Cennet ehlinin üçte biri olmaya razı mısınız, dedi.

–Evet, dedik. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, cennet halkının yarısı olacağınızı umarım; çünkü Müslüman olanlardan başkası cennete giremez. Hâlbuki siz, müşriklere nispetle siyah sığırın derisindeki beyaz benek veya kızıl sığırın üzerindeki siyah benek gibisiniz, buyurdu.

(M530 Müslim, Îmân, 377; B6528 Buhârî, Rikâk, 45)

٤٣٥- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللَّهُ إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا فَيَقُولُ: هٰذَا فِكَاكُكَ مِنَ النَّارِ»

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَاسٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ بِذُنُوبٍ أَمْثَالِ الْجِبَالِ فَيَغْفِرُهَا اللَّهُ لَهُمْ»

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

435. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kıyamet günü Allah, her Müslümana bir Yahudi veya Hıristiyan verecek ve bu, senin ateşten kurtuluş fidyendir, diyecektir.

(M7011 Müslim, Tevbe, 49)

Müslim'in, Ebû Mûsâ'dan bir rivayetinde, Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kıyamet gününde Müslümanlardan bir kısmı dağlar gibi günahlarla gelirler de Allah onları bağışlar.[114]

(M7014 Müslim, Tevbe, 51)

٤٣٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يُدْنَى الْمُؤْمِنُ يَوم الْقِيَامَةِ مِنْ رَبِّهِ حَتَّى يَضَعَ كَنَفَهُ عَلَيْهِ، فَيُقَرِّرُهُ بِذُنُوبِهِ، فَيَقُولُ: أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: رَبِّ أَعْرِفُ، قَالَ: فَإِنِّي قَدْ سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا، وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ، فَيُعْطَى صَحِيفَةَ حَسَنَاتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

436. İbn Ömer (ra), Resûlullah'ın şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:

Kıyamet günü mümin, Rabbine (lütuf ve inayetine) o kadar yaklaşır ki, Allah onu rahmetiyle kuşatır ve günahlarını ikrar ettirir, sonra da şöyle der:

–Şu günahı biliyor musun? Şu günahı biliyor musun?

–Yâ Rab, biliyorum, der. Allah Teâlâ:

–Ben bu günahı dünyada gizlemiştim, bugün de bağışlıyorum, buyurur. Bunun üzerine o kimseye iyiliklerinin yazıldığı defter verilir.

(B2441 Buhârî, Mezâlim, 2; M7015 Müslim, Tevbe, 52)

٤٣٧- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَأَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفاً مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلِي هٰذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

437. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Bir adam bir kadını öpmüştü. Peygamber'e gelerek olayı anlattı. Bunun üzerine Allah Teâlâ, "(Ey Muhammed) gündüzün iki tarafında ve gecenin gündüze yakın vakitlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir."[115] meâlindeki âyeti indirdi. Adam:

–Yâ Resûlallah, bu hüküm yalnız benim için mi geçerli, deyince, Resûlullah ﷺ:

–Ümmetimin tamamı için geçerlidir, buyurdu.

(B526 Buhârî, Mevâkît, 4; M7001 Müslim, Tevbe, 39)

٤٣٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَصَبْتُ حَدّاً، فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، وَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا، فَأَقِمْ فِيَّ كِتَابَ اللّٰهِ، قَالَ: «هَلْ حَضَرْتَ مَعَنَا الصَّلَاةَ؟» قَالَ: نَعَمْ: قَالَ«قَدْ غُفِرَ لَكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

438. Enes (ra) anlatıyor:

Bir adam Peygamber'e ﷺ gelip:

–Yâ Resûlallah, ben ceza gerektiren bir harekette bulundum, cezam neyse bana onu ver, diye arz etti. O sırada namaz vakti gelmişti. Adam Resûlullah'la ﷺ beraber namaz kıldı. Namaz bitince:

–Yâ Resûlallah, ben ceza gerektiren bir suç işledim. Allah'ın Kitabı'nda bildirilen cezayı bana tatbik buyur, dedi. Resûlullah ﷺ:

–Bizimle namazda bulundun mu, diye sordu.

–Evet, cevabını verdi. Öyle ise bağışlanmışsındır, dedi.[116]

(M7006 Müslim, Tevbe, 44; B6823 Buhârî, Hudûd, 27)

٤٣٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ، فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ، فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

439. Yine Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah, yeyip içtikten sonra kendisine hamd eden kulundan razı olur.

(M6932 Müslim, Zikir, 99)

٤٤٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى، يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

440. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ, gündüz günah işleyenlerin tövbe etmesi için gece mağfiret elini uzatır. Gece günah işleyenlerin tövbe etmesi için de gündüz mağfiret elini uzatır. Güneş batıdan doğuncaya (kıyamet kopuncaya) kadar bu böyle devam eder.

(M6989 Müslim, Tevbe, 31)

٤٤١- وَعَنْ أَبِي نَجِيحٍ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ وَأَنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَظُنُّ أَنَّ النَّاسَ عَلَى ضَلَالَةٍ، وَأَنَّهُمْ لَيْسُوا عَلَى شَيْءٍ، وَهُمْ يَعْبُدُونَ الْأَوْثَانَ، فَسَمِعْتُ بِرَجُلٍ بِمَكَّةَ يُخْبِرُ أَخْبَاراً، فَقَعَدْتُ عَلَى رَاحِلَتِي، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَخْفِيًا جُرَآءُ عَلَيْهِ قَوْمُهُ، فَتَلَطَّفْتُ حَتَّى دَخَلْتُ عَلَيْهِ بِمَكَّةَ، فَقُلْتُ لَهُ: مَا أَنْتَ؟ قَالَ: «أَنَا نَبِيٌّ» قُلْتُ: وَمَا نَبِيٌّ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي اللّٰهُ» قُلْتُ: وَبِأَيِّ شَيْءٍ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي بِصِلَةِ الْأَرْحَامِ، وَكَسْرِ الْأَوْثَانِ، وَأَنْ

يُوَحِّدَ اللَّهُ لاَيُشْرَكُ بِهِ شَيْءٌ» قُلْتُ: فَمَنْ مَعَكَ عَلَى هٰذَا؟ قَالَ: «حُرٌّ وَعَبْدٌ» وَمَعَهُ يَوْمَئِذٍ أَبُو بَكْرٍ وَبِلاَلٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا. قُلْتُ: إِنِّي مُتَّبِعُكَ، قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ ذٰلِكَ يَوْمَكَ هٰذَا. أَلاَ تَرَى حَالِي وَحَالَ النَّاسِ؟ وَلٰكِنِ ارْجِعْ إِلَى أَهْلِكَ فَإِذَا سَمِعْتَ بِي قَدْ ظَهَرْتُ فَأْتِنِي» قَالَ فَذَهَبْتُ إِلَى أَهْلِي، وَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ. وَكُنْتُ فِي أَهْلِي. فَجَعَلْتُ أَتَخَبَّرُ الأَخْبَارَ، وَأَسْأَلُ النَّاسَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ حَتَّى قَدِمَ عَلَيَّ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةَ، فَقُلْتُ : مَا فَعَلَ هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي قَدِمَ الْمَدِينَةَ؟ فَقَالُوا: النَّاسُ إِلَيْهِ سِرَاعٌ وَقَدْ أَرَادَ قَوْمُهُ قَتْلَهُ، فَلَمْ يَسْتَطِيعُوا ذٰلِكَ، فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَعْرِفُنِي؟ قَالَ: «نَعَمْ أَنْتَ الَّذِي لَقِيتَنِي بِمَكَّةَ» قَالَ: فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي عَمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ وَأَجْهَلُهُ، أَخْبِرْنِي عَنِ الصَّلاَةِ؟ قَالَ: «صَلِّ صَلاَةَ الصُّبْحِ، ثُمَّ اقْصِرْ عَنِ الصَّلاَةِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ قِيدَ رُمْحٍ، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ حِينَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ، ثُمَّ صَلِّ، فَإِنَّ الصَّلاَةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ. حَتَّى يَسْتَقِلَّ الظِّلُّ بِالرُّمْحِ، ثُمَّ اقْصِرْ عَنِ الصَّلاَةِ، فَإِنَّهُ حِينَئِذٍ تُسْجَرُ جَهَنَّمُ، فَإِذَا أَقْبَلَ الْفَيْءُ فَصَلِّ، فَإِنَّ الصَّلاَةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ ثُمَّ اقْصِرْ عَنِ الصَّلاَةِ حَتَّى تَغْرُبَ

الشَّمْسُ، فَإِنَّهَا تَغْرُبُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ».

قَالَ: فَقُلْتُ : يَا نَبِيَّ اللّٰهِ، فَالْوُضُوءُ حَدِّثْنِي عَنْهُ؟ فَقَالَ: «مَا مِنْكُمْ رَجُلٌ يُقَرِّبُ وَضُوءَهُ، فَيَتَمَضْمَضُ وَيَسْتَنْشِقُ فَيَنْتَثِرُ، إِلاَّ خَرَّتْ خَطَايَا وَجْهِهِ وَفِيهِ وَخَيَاشِيمِهِ. ثُمَّ إِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ كَمَا أَمَرَهُ اللّٰهُ إِلاَّ خَرَّتْ خَطَايَا وَجْهِهِ مِنْ أَطْرَافِ لِحْيَتِهِ مَعَ الْمَاءِ. ثُمَّ يَغْسِلُ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ إِلاَّ خَرَّتْ خَطَايَا يَدَيْهِ مِنْ أَنَامِلِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَمْسَحُ رَأْسَهُ، إِلاَّ خَرَّتْ خَطَايَا رَأْسِهِ مِنْ أَطْرَافِ شَعْرِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَغْسِلُ قَدَمَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، إِلاَّ خَرَّتْ خَطَايَا رِجْلَيْهِ مِنْ أَنَامِلِهِ مَعَ الْمَاءِ، فَإِنْ هُوَ قَامَ فَصَلَّى، فَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَمَجَّدَهُ بِالَّذِي هُوَ لَهُ أَهْلٌ، وَفَرَّغَ قَلْبَهُ لِلّٰهِ تَعَالَى إِلاَّ انْصَرَفَ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ» فَحَدَّثَ عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ بِهٰذَا الْحَدِيثِ أَبَا أُمَامَةَ صَاحِبَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو أُمَامَةَ: يَا عَمْرَو بْنَ عَبَسَةَ، اُنْظُرْ مَا تَقُولُ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ يُعْطَى هٰذَا الرَّجُلُ؟ فَقَالَ عَمْرٌو: يَا أَبَا أُمَامَةَ. لَقَدْ كَبِرَتْ سِنِّي، وَرَقَّ عَظْمِي، وَاقْتَرَبَ أَجَلِي، وَمَا بِي حَاجَةٌ أَنْ أَكْذِبَ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى، وَلاَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ لَمْ أَسْمَعْهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلاَّ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثاً، حَتَّى عَدَّ سَبْعَ مَرَّاتٍ، مَا حَدَّثْتُ

أَبَدًا بِهِ، وَلٰكِنِّي سَمِعْتُهُ أَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

441. Ebû Necîh Amr b. Abese el-Sülemî'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Ben Câhiliye devrinde bile halkın sapıklıkta olduğunu ve hiçbir esas üzere bulunmadıklarını düşünürdüm. Onlar putlara tapıyorlardı. Bu sırada Mekkeli birinin mühim haberler yaydığını duydum. Hayvanıma binerek yanına geldim. Bir de ne göreyim? Resûlullah gizli gizli davet yapıyor, kavmi de kendisine karşı baskı uyguluyor. Peygamber'le gizlice görüşmenin bir yolunu aradım ve yanına gidip:

–Sen nesin, dedim.

–Peygamberim, dedi.

–Peygamber nedir, deyince.

–Beni Allah gönderdi, cevabını verdi.

–Ne ile gönderdi, dedim.

–Akrabalık ilişkilerini gözetmek, putları kırmak, Allah'ın birliğini kabul etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamakla gönderdi, dedi.

–Senin bu davetine kimler uyuyor, dedim.

–Bir hür ve bir de köle, dedi. O gün beraberinde Ebû Bekir ve Bilâl (ra) bulunuyordu. Bunun üzerine:

–Ben sana tabi olacağım (senin yanında kalıp İslâmiyeti yaymak için çalışacağım) dedim.

–Bugün buna gücün yetmez; hâlimi ve halkın durumunu görmüyor musun? Ailenin yanına dön, İslâmiyet'in yayılışını duyduğun zaman bana gel, dedi. Bunun üzerine ailemin yanına geri döndüm, Peygamber daha sonra Medine'ye teşrif etti. Ben de kavmim arasında oturuyor, haber almaya çalışıyordum. Medine'ye gelip gelmediğini halktan soruşturmaya başladım. Derken Medineli birkaç kişi geldi. Onlara:

–Medine'ye gelen şu zat ne yaptı, diye sordum.

–Kavmi onu öldürmek istediği hâlde insanlar ona koşuyor. Fakat bunu yapamadılar, dediler. Bunun üzerine Medine'ye gelip Peygamber'in yanına girdim ve:

–Yâ Resûlallah, beni tanıdın mı, dedim.

–Evet, Mekke'de sen benimle buluşmuştun, dedi.

Ravi devamla diyor ki:

–Yâ Resûlallah, Allah'ın sana öğrettiği ve benim bilmediğim şeyleri bana öğret; namazı öğret, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Sabah namazını kıl, sonra güneş bir mızrak boyu yükselinceye kadar ara ver; çünkü güneş şeytanın boynuzları arasından doğar ve o vakitte kâfirler ona secde ederler. Sonra dikilmiş mızrağın gölgesi azalıp bitinceye kadar (nafile) namaz kıl; çünkü bu namaza melekler şahit olur, taat ehli de hazır bulunur. Sonra ara ver, zira o vakit cehennem iyice alevlenir. Mızrağın gölgesi artmaya başlayınca öğle namazını kıl. Çünkü bu namaza melekler katılır ve namaza tanıklık ederler. Nihayet ikindiyi kıl; sonra güneş batıncaya kadar ara ver; çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasından batar ve o zaman kâfirler ona taparlar.

Ravi diyor ki:

–Yâ Resûlallah, bana abdesti öğret, dedim. Resûlullah ﷺ:

–Sizden her kim abdest suyunu hazırlayıp ağzına, burnuna su verir ve burnunu temizlerse yüzünün, ağzının ve burnunun günahları dökülür. Sonra Allah'ın emri üzere yüzünü yıkarsa su ile beraber sakalının etrafından yüzünün günahları düşer. Sonra dirsekleriyle beraber ellerini yıkarsa, su ile birlikte elinin günahları parmaklarının ucundan akar gider. Sonra başını meshederse saçının uçlarından başının günahları su ile beraber dökülür.

Sonra topuklarıyla birlikte ayaklarını yıkarsa muhakkak ayaklarının günahları parmaklarının ucundan su ile birlikte akar gider. Bu adam kalkıp namaz kılar, Allah'a hamd eder ve layık olduğu vasıflarla O'nu yüceltir ve kalbini de tam manasıyla Allah'a bağlarsa muhakkak o kimse, günahlarından sıyrılır ve annesindan doğduğu günkü gibi olur.

Ravi Amr b. Abese bu hadisi, Resûlullah'ın ashâbından Ebû Ümâme'ye haber verdiği zaman Ebû Ümâme:

–Ey Amr b. Abese, dediğine dikkat et! Bu kadar büyük sevap bir adama verilir mi, demişti. Bunun üzerine Amr:

–Ey Ebû Ümâme, yaşım ilerledi, kemiklerim zayıfladı, ecelim de yaklaştı, Allah ve Resûlü'ne yalan söylemek zorunda değilim. Eğer bu hadisi Resûlullah'tan bir, iki, üç, hatta yedi defa duymamış olsaydım, bunu hiçbir zaman söylemezdim. Fakat bu hadisi ondan defalarca duydum, demiştir.

(M1930 Müslim, Müsâfirîn, 294)

٤٤٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ تَعَالَى، رَحْمَةَ أُمَّةٍ، قَبَضَ نَبِيَّهَا

قَبْلَهَا، فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطاً وَسَلَفاً بَيْنَ يَدَيْهَا، وَإِذَا أَرَادَ هَلَكَةَ أُمَّةٍ، عَذَّبَهَا
وَنَبِيُّهَا حَيٌّ، فَأَهْلَكَهَا وَهُوَ حَيٌّ يَنْظُرُ، فَأَقَرَّ عَيْنَهُ بِهَلاَكِهَا حِينَ كَذَّبُوهُ
وَعَصَوْا أَمْرَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

442. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ, bir topluma merhametiyle tecelli edeceği zaman, o toplumun peygamberinin canını onlardan evvel alır (öldürür). Onu, kendilerine âhirette önder ve kılavuz yapar. Bir ümmetin de helâkını dilediğinde, peygamberlerinin sağlığında o millete azap eder ve onun gözü önünde onları yok eder. Onların, peygamberi yalanlayıp emrine karşı gelmeleri sebebiyle helâk edilmelerinden sonra peygamberin gözleri ışıldar (onların verdiği sıkıntıdan kurtulur, feraha kavuşur).

(M5965 Müslim, Fedâil, 24)

Bu hadiste Allah Teâlâ hakkında kullanılan karış, arşın, kulaç gibi ölçü birimleri mecazî tabirler olup O'nun çok çabuk karşılık vermesinden ve kulunun ibadetini kat kat sevapla karşılamasından kinayedir.

Günahın tekrar etmesi, samimi ve hakiki olarak yapılan tövbenin kabulüne mâni değildir. Burada maksat tövbeye teşviktir.

Bu ve sonraki hadiste, kullarının az veya çok mutlaka günah işleyeceklerini bilen Yüce Allah, onların hata edip istiğfar dilemelerinden hoşlandığını farazî bir ifade ile belirterek tövbe ve istiğfara teşvik etmektedir.

İbrâhîm, 14/36.

Mâide, 5/118.

İbrâhîm, 14/27.

Müslim'in Ebû Mûsâ'dan diğer bir rivayetine göre Yahudi ve Hıristiyan yerine "kâfirlerden bir kişi" denilmiştir. Burada müminlerin Allah'ın affına mazhar olacağı, inkârcıların ise bu affa mazhar olamayıp, işledikleri günahlarının karşılığını göreceği vurgulanmaktadır. Yani müminler bağışlanırken inkârcılar böyle bir bağışa mazhar olmayacaklar, denilmektedir. Aksi takdirde bir inkârcının bir inanana fidye olmasını izah etmek zordur.

Hûd, 11/114.

Bu zatın işlediği günahın başkalarının hukukunu ilgilendiren ve dinen cezalandırılması gerekli suçlardan olmayıp, namazla silinebilecek günahlardan olduğu anlaşılmaktadır.

Ümitvar Olmanın Sevabı

﴿وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ* فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا﴾

...Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz Allah kullarını hakkıyla görendir." Allah onu, onların hilelerinin kötülüklerinden korudu.

(Mü'min, 40/44-45)

٤٤٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «قَالَ اللَّهُ، عَزَّ وَجَلَّ، أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ حَيْثُ يَذْكُرُنِي، وَاللَّهِ لَلَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ يَجِدُ ضَالَّتَهُ بِالْفَلَاةِ، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْراً، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعاً، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعاً، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعاً، وَإِذَا أَقْبَلَ إِلَيَّ يَمْشِي، أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ أُهَرْوِلُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ إِحْدَى رِوَايَاتِ مُسْلِمٍ وَتَقَدَّمَ شَرْحُهُ فِي الْبَابِ قَبْلَهُ. وَرُوِيَ فِي الصَّحِيحَيْنِ: (وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِى) بِالنُّونِ وَفِى هٰذِهِ الرِّوَايَةِ (حَيْثُ) بِالثَّاءِ وَكِلَاهُمَا صَحِيحٌ.

443. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Aziz ve Celil olan Allah buyuruyor ki:

Ben, kulumun hakkımdaki tasavvuru nasılsa öyleyim; beni zikrettiği yerde onunlayım (rahmetim, tevfik ve inayetim onunla beraberdir).

Allah'a yemin ederim ki, kulunun tövbesinden dolayı, Allah Teâlâ'nın hoşnutluğu, sizden birinizin ıssız çölde kaybettiği devesini bulduğu zamanki sevincinden daha büyüktür. Bana bir karış yaklaşana ben bir arşın yaklaşırım; bir arşın yaklaşana da bir kulaç yaklaşırım; bana yürüyerek gelene, ben koşarak gelirim.[117]

(M6952 Müslim, Tevbe, 1)

Bu, Müslim'in rivayetinden birisinin metni olup bundan evvelki babda geçmiştir. Buhârî ve Müslim'de "Kulum beni zikrettiği vakit onunla beraberim." meâlinde rivayet edilmiş, bu rivayette ise "beni zikrettiği yerde" şeklinde yer almıştır. İkisi de sahihtir.

(M6805 Müslim, Zikir, 2; bkz. B7405 Buhârî, Tevhîd, 15)

٤٤٤- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلاثَةِ أَيَّامٍ يَقُولُ: «لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلاَّ وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

444. Câbir b. Abdullah'tan (ra) şöyle demiştir:

Vefatından üç gün evvel Peygamber'in ﷺ şöyle buyurduğunu işittim.

Ölürken Allah'a (bağışlayacağını umarak) hüsnü zan besleyerek ölün.

(M7231 Müslim, Cennet, 82)

٤٤٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلَا أُبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ، لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ، ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئاً، لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

445. Enes'in (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Allah Teâlâ şöyle buyurdu: “Ey Âdemoğlu, sen bana dua edip ricada bulunduğun müddetçe, ne kadar olduğuna bakmadan günahlarını bağışlarım. Ey Âdemoğlu, günahların yerle gökleri dolduracak kadar olsa da bana istiğfar edersen, onları bağışlarım. Ey Âdemoğlu, yeryüzü dolusu günahla huzuruma gelsen, şirk koşmadığın sürece, ben de seni yeryüzü dolusu mağfiretle bağışlarım.

(T3540 Tirmizi, Deavât, 98)

İnsanlar iyi amelleriyle Allah’ın lütf u ihsanına yaklaşırlar, Cenâb-ı Hak da onlara amellerine karşılık cömertliğiyle daha çok ve daha çabuk ihsan eder, demektir.

Korku ile Ümit Arasında Yaşamak

﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللّٰهِ فَلاَ يَأْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Yoksa onlar Allah'ın tuzağından emin mi oldular? Oysa Allah'ın tuzağından ancak ziyana uğrayan toplum emin olur.

(A'râf, 7/99)

﴿إِنَّهُ لاَ يَايْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾

...Çünkü Allah'ın rahmetinden ümidi sadece kâfirler güruhu keser.

(Yûsuf, 12/87)

﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾

O gün bazı yüzler ağarır, bazı yüzler kararır...

(Âl-i İmrân, 3/106)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

...Şüphesiz Rabbin, elbette cezayı çabuk verendir. Şüphesiz O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

(A'râf, 7/167)

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ * وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾

Şüphesiz, iyiler Naîm cennetindedirler. Şüphesiz, günahkârlar da cehennemdedirler.

(İnfitâr, 82/13-14)

﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ * فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ * وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ * فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ﴾

İşte o vakit, kimin tartıları ağır gelmişse, artık o, hoşnut olacağı bir hayat içinde olacaktır. Ama kimin de tartıları hafif gelirse, işte onun anası (varacağı yer, kızgın bir ateş olan) Hâviye'dir.

(Kâria, 101/6-9)

٤٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الرَّحْمَةِ، مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

446. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Mümin, Allah'ın katında ne kadar azap olduğunu bilse, O'nun cennetini ümit etmezdi. Kâfir de Allah'ın rahmetinin ne kadar çok olduğunu bilse, O'nun cennetinden ümit kesmezdi.

(M6979 Müslim, Tevbe, 23)

٤٤٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا النَّاسُ أَوِ الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ: قَدِّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ: يَا وَيْلَهَا، أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانُ، وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

447. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cenaze tabuta konulup da insanlar onu omuzlarına aldığı zaman, ölen kimse

salihlerden ise “Beni bir an evvel yerime ulaştırın!” der. Eğer salihlerden değilse “Eyvah, beni nereye götürüyorsunuz?” der ve onun sesini insanlardan başka her şey duyar. Eğer insan bu sesi duysaydı, (dehşetten) bayılıp düşerdi.

(B1314 Buhârî, Cenâiz, 50)

٤٤٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذٰلِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

448. İbn Mes’ûd’dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır; cehennem de öyledir.”

(B6488 Buhârî, Rikâk, 29)

Allah Korkusuyla Ağlamak

﴿وَيَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعاً﴾

Onlar ağlayarak yüzüstü yere kapanırlar. Bu da onların derin saygısını artırır.

(İsrâ, 17/109)

﴿أَفَمِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ * وَتَضْحَكُونَ وَلاَ تَبْكُونَ﴾

Şimdi siz bu söze (Kur’an’a) mi şaşıyorsunuz, gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz?

(Necm, 53/59-60)

٤٤٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَقْرَأُ عَلَيْكَ، وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ ؟، قَالَ: «إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي» فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ، حَتَّى جِئْتُ إِلَى هٰذِهِ الْآيَةِ: (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هٰؤُلَاءِ شَهِيداً قَالَ: «حَسْبُكَ الْآنَ» فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ. فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

449. İbn Mes’ûd (ra) anlatıyor:

Bir gün Peygamber ﷺ “Bana Kur’an oku!” diye emir buyurdu. “Yâ Resûlallah, Kur’an sana nâzil olmuşken ben sana nasıl Kur’an okuyayım!” dedim. Resûlullah’ın ﷺ:

“Ben Kur’an’ı başkasından dinlemeyi severim.” buyurması üzerine, kendisine Nisâ sûresini okumaya başladım. “Her ümmetten şahit getirdiğimiz ve onlara da seni şahit kıldığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak?”[118] meâlindeki

âyet-i celileye geldiğimde:

"Şimdilik bu kadar (okuman) yeter." buyurdu. Baktım ki, gözlerinden yaşlar akıyordu.

(B4582 Buhârî, Tefsîr, (Nisâ) 9; M1867 Müslim, Müsâfirîn, 247)

٤٥٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً» قَالَ: فَغَطَّى أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوهَهُمْ وَلَهُمْ خَنِينٌ.
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَسَبَقَ بَيَانُهُ فِي بَابِ الْخَوْفِ.

450. Enes (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ, benzerini daha önce işitmediğim bir konuşma yaptı ve:

Eğer siz benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler çok ağlardınız, dedi.

Ravi diyor ki: Bunun üzerine Resûlullah'ın ﷺ arkadaşları, yüzlerini kapatıp hıçkıra hıçkıra ağladılar.

(B4621 Buhârî, Tefsîr, (Mâide) 12; M6119 Müslim, Fedâil, 134)

٤٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَلِجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ وَلاَ يَجْتَمِعُ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

451. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Sağılan süt nasıl memeye (tekrar) girmezse, Allah korkusundan ağlayan kimse de cehenneme girmez. Allah yolunda çarpışırken meydana gelen toz ile cehennemin dumanı bir araya gelmez.

(T1633 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 8)

٤٥٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللهِ تَعَالَى. وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ. وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللهِ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ. وَتَفَرَّقَا عَلَيهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ. فَقَالَ: إِنِّي أَخافُ اللهَ. وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتّٰى لاَتَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ. وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

452. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Yedi sınıf insan vardır ki Allah Teâlâ onları hiçbir gölgenin (himayenin) bulunmadığı günde, Arş'ın gölgesinde gölgelendirir (yani onları himaye eder):

Adaletli devlet başkanı,

Allah'a ibadet ederek yetişen genç,

Gönlü mescitlere bağlı olan kimse,

Allah için birbirini seven ve bu şekilde biraraya gelip, bu sevgi ile ayrılan iki dost,

Mevki sahibi güzel bir kadının birlikte olma isteğine "Ben Allah'tan korkarım." cevabını veren kimse,

Sağ elinin verdiği sadakayı, sol eli bilmeyecek kadar gizli veren kimse,

Tenha yerlerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşla dolup taşan kimse.

(B1423 Buhârî, Zekât, 16; M2380 Müslim, Zekât, 91)

٤٥٣- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي وَلِجَوْفِهِ أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الْمِرْجَلِ مِنَ الْبُكَاءِ.

حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. وَالتِّرْمِذِيُّ فِي الشَّمَائِلِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

453. Abdullah b. Şıhhîr (ra) şöyle demiştir:

Bir gün Resûlullah'ın ﷺ yanına gelmiştim. Namaz kılıyordu ve ağlamaktan dolayı göğsü, (âdeta) kaynayan kazan gibi ses çıkarıyordu.

(D904 Ebû Dâvûd, Salât, 156, 157)

٤٥٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: «إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ: لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا» قَالَ: وَسَمَّانِي؟ قَالَ: «نَعَمْ» فَبَكَى أُبَيٌّ.

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَجَعَلَ أُبَيٌّ يَبْكِي.

454. Enes (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah ﷺ Übey b. Ka'b'a (ra) seslenerek:

–Allah Teâlâ, Beyyine sûresini sana okumamı emretti, buyurdu. Übey b. Ka'b:

–Allah benim ismimi sana andı mı, deyince Resûlullah ﷺ:

–Evet, buyurdu. Bunun üzerine Übey b. Ka'b (sevincinden) ağladı.

(B3809 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 16; M1865 Müslim, Müsâfirîn, 246)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:

Übey ağlamaya başladı, denilmiştir.

(M1864 Müslim, Müsâfirîn, 245)

٤٥٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُهَا.

فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَيْهَا بَكَتْ. فَقَالاَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ؟ أَمَا تَعْلَمِينَ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: إِنِّي لاَ أَبْكِي، أَنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلٰكِنِّي أَبْكِي أَنَّ الْوَحْيَ قَدِ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلاَ يَبْكِيَانِ مَعَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَقَدْ سَبَقَ فِي بَابِ زِيَارَةِ أَهْلِ الْخَيْرِ.

455. Enes (ra) anlatıyor:

Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Ebû Bekir, Ömer'e (ra) "Haydi, Ümmü Eymen'e (ra) gidelim ve Resûlullah'ın ﷺ sağlığında yaptığı gibi onu biz de ziyaret edelim." demişti. Yanına vardıkları zaman Ümmü Eymen ağladı. Ebû Bekir ve Ömer:

–Niye ağlıyorsun, Allah katındaki nimetlerin Resûlullah ﷺ için daha hayırlı olacağını bilmiyor musun, dediler. Ümmü Eymen:

–Ben, Allah nezdindeki şeylerin Resûlullah ﷺ hakkında hayırlı olduğunu bilmediğim için değil, vahyin kesilmesinden dolayı ağlıyorum, dedi. Onları da duygulandırdı ve Ümmü Eymen'le birlikte onlar da ağlamaya başladılar.

(M6318 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 103)

٤٥٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قِيلَ لَهُ فِي الصَّلاَةِ فَقَالَ: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ غَلَبَهُ الْبُكَاءُ» فَقَالَ: «مُرُوهُ فَلْيُصَلِّ»

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ

مَقَامَكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

456. İbn Ömer (ra) anlatıyor:

Resûlullah'ın ﷺ hastalığı ağırlaşınca, namazı kim kıldırsın diye kendisine soruldu:

–Ebû Bekir'e söyleyin, halka namazı kıldırsın, buyurdu. Bunun üzerine Âişe (ra):

–Ebû Bekir pek yufka yüreklidir. Kur'an okuduğu zaman kendisini tutamaz ağlar, deyince, Resûlullah ﷺ:

–Ebû Bekir'e söyleyin, halka namazı o kıldırsın (diyorum), buyurdu.

(B682 Buhârî, Ezân, 46; M948 Müslim, Salât, 101)

Hz. Âişe'den (ra) bir rivayette ise o, şöyle demiştir:

Ebû Bekir, senin makamında durunca, ağlamaktan dolayı halka sesini duyuramaz, dedim.

(B716 Buhârî, Ezân, 70)

٤٥٧- وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أُتِيَ بِطَعَامٍ وَكَانَ صَائِمًا، فَقَالَ: قُتِلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي، فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مَا يُكَفَّنُ فِيهِ إِلاَّ بُرْدَةٌ إِنْ غُطِّيَ بِهَا رَأْسُهُ بَدَتْ رِجْلاَهُ، وَإِنْ غُطِّيَ بِهَا رِجْلاَهُ بَدَا رَأْسُهُ، ثُمَّ بُسِطَ لَنَا مِنَ الدُّنْيَا مَا بُسِطَ أَوْ قَالَ: أُعْطِينَا مِنَ الدُّنْيَا مَا أُعْطِينَا قَدْ خَشِينَا أَنْ تَكُونَ حَسَنَاتُنَا عُجِّلَتْ لَنَا. ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي حَتّٰى تَرَكَ الطَّعَامَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

457. İbrahim b. Abdurrahmân b. Avf'tan (ra) rivayet edildiğine göre oruçlu olan Abdurrahmân b. Avf'ın önüne yemek getirdiler. Bunun üzerine dedi ki:

Benden hayırlı olan Mus'ab b. Umeyr (ra), (Uhud Savaşı'nda) şehit edildi, kendisine bir bürdeden (kare şeklinde çizgili bir kumaştan) başka kefen

bulunamadı. Onunla başı örtülse ayakları, ayakları örtülse başı açıkta kalıyordu. Sonra tam manasıyla dünya ayaklarımızın altına serildi yahut dünyalık namına bize her şey verildi. O kadar ki iyiliklerimizin karşılığı bu dünyada veriliyor, âhirete bir şey kalmıyor diye korktuk, dedi ve ağlamaya başladı, yemeği de bıraktı (iftar edemedi).

(B1275 Buhârî, Cenâiz, 26)

٤٥٨- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلَانَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى مِنْ قَطْرَتَيْنِ. وَأَثَرَيْنِ: قَطْرَةُ دُمُوعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَقَطْرَةُ دَمٍ تُهْرَاقُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَأَمَّا الْأَثَرَانِ فَأَثَرٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالَى وَأَثَرٌ فِي فَرِيضَةٍ مِنْ فَرَائِضِ اللّٰهِ تَعَالَى» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَفِي الْبَابِ أَحَادِيثُ كَثِيرَةٌ، مِنْهَا: حَدِيثُ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ» وَقَدْ سَبَقَ فِي بَابِ النَّهْيِ عَنِ الْبِدَعِ.

458. Ebû Ümâme Sudey b. Aclân el-Bâhilî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah katında iki damla ve iki izden daha sevimli bir şey yoktur:

Allah korkusundan dolayı akan gözyaşı ve
Allah yolunda dökülen kan damlası.

İki ize gelince:

Allah yolunda alınan yara izleriyle ve Allah'ın farzlarından biri olan namazdaki secdeden dolayı oluşan izlerdir.

(T1669 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 26)

Allah korkusundan ağlama konusunda pek çok hadis vardır. Bidatler babında geçen İrbâd b. Sâriye'den (ra) rivayet olunan

“Resûlullah, bize kalpleri ürperten, gözleri yaşartan etkili bir vaaz ve nasihat etti.” meâlindeki hadis bu cümledendir.

(D4607 Ebû Dâvûd, Sünne, 5; T2676 Tirmizî, İlim, 16)

Nisâ, 4/41.

Dünyaya Meyletmemek (Zühd)

﴿إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ
مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتّٰى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ
أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتٰيهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ
لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

Dünya hayatının misali, ancak gökten indirdiğimiz yağmurun misali gibidir ki, insanların ve hayvanların yedikleri yeryüzü bitkileri onunla yetişip birbirine karışmıştır. Nihayet yeryüzü (o bitkilerle) bütün zinet ve güzelliklerini alıp süslendiği ve sahipleri de onun üzerine (her türlü tasarrufa) kadir olduklarını sandıkları bir sırada, geceleyin veya güpegündüz ansızın ona emrimiz (afetimiz) geliverir de, bunları, sanki dün yerinde hiç yokmuş gibi, kökünden yolunmuş bir hâle getiririz. İşte düşünen bir toplum için, âyetleri böyle ayrı ayrı açıklıyoruz.

(Yûnus, 10/24)

﴿وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ
فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ وَكَانَ اللّٰهُ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا * اَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا﴾

Onlara dünya hayatının örneğini ver: (Dünya hayatı), gökten indirdiğimiz yağmur gibidir ki, onun sebebiyle yeryüzünün bitkileri boy verip birbirine karışırlar. Fakat bütün bu canlılık sonunda rüzgârın savurduğu kuru bir çer çöpe döner. Allah, her şey üzerinde kudret sahibidir. Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır.

(Kehf, 18/45-46)

﴿اِعْلَمُوا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾

Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Âhirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir.

(Hadîd, 57/20)

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاٰبِ﴾

Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır.

(Âl-i İmrân, 3/14)

﴿يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ﴾

Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Sakın çok aldatan (Şeytan) sizi Allah (affeder avuntusu) ile aldatmasın.

(Fâtır, 35/5)

﴿أَلْهَيكُمُ التَّكَاثُرُ * حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ * كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ * ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ * كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ﴾

Çoklukla övünmek sizi, kabirlere varıncaya (ölünceye) kadar oyaladı. Hayır; ileride bileceksiniz! Hayır, Hayır! İleride bileceksiniz! Hayır, kesin olarak bir bilseniz...

(Tekâsür, 102/1-5)

﴿وَمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾

Bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve oyundan ibarettir. Âhiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur. Keşke bilselerdi!

(Ankebût, 29/64)

٤٥٩- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجِزْيَتِهَا فَقَدِمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ، فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ، فَوَافَوْا صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، انْصَرَفَ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَآهُمْ، ثُمَّ قَالَ: «أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدِمَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ» فَقَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَالَ: «أَبْشِرُوا وَأَمِّلُوا مَا يَسُرُّكُمْ، فَوَاللّٰهِ مَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلٰكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسَطَ الدُّنْيَا عَلَيْكُمْ كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَتَنَافَسُوهَا

كَمَا تَنَافَسُوهَا فَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكَتْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

459. Amr b. Avf el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ, Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı (ra) cizye gelirlerinin tahsili için Bahreyn'e göndermişti. Ebû Ubeyde, oradan çok miktarda mal ile döndü. Ensar, Ubeyde'nin geldiğini duyunca, sabah namazını Resûlullah'la ﷺ birlikte kılmaya geldiler. Peygamber ﷺ namazı kılıp dönünce, ensar işaretle sordular. Resûlullah ﷺ da onları böyle görünce gülümseyerek:

–Sanırım Ebû Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şeylerle geldiğini işittiniz, buyurdu. Onlar da:

–Evet, yâ Resûlallah, diye tasdik ettiler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ:

–Sevinin ve ileride sizi sevindirecek şeyleri bekleyin. Vallahi bundan böyle sizin için fakirlikten korkmuyorum, fakat dünyanın, sizden evvelki ümmetlerin önüne serilmesi gibi sizin önünüze de serilmesinden, onların birbirleriyle kıyasıya yarıştıkları gibi sizin de yarışmanızdan; onları helâk ettiği gibi sizi de helâk etmesinden endişe ediyorum.

(B4015 Buhârî, Megâzî, 12; M7425 Müslim, Zühd, 6)

٤٦٠- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَقَالَ:

«إِنَّ مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

460. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ minbere oturdu. Biz de etrafına oturduk ve o:

Benden sonra, dünya nimetlerinin ve zinetlerinin size açılmasından (ve onlara gönlünüzü kaptırmanızdan) endişe ediyorum, buyurdu.

(B1465 Buhârî, Zekât, 47; M2423 Müslim, Zekât, 123)

٤٦١- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَاتَّقُوا الدُّنْيَا

وَاتَّقُوا النِّسَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

461. Yine Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Dünya tatlı ve caziptir. Allah sizi dünyada egemen kılacak ve nasıl davranacağınıza bakacaktır. Dünyadan ve kadınlardan sakının.[119]

(M6948 Müslim, Zikir, 99)

٤٦٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ لاَ عَيْشَ إِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

462. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Allah'ım, (gerçek) hayat, ancak âhiret hayatıdır.

(B6413 Buhârî, Rikâk, 1; M4672 Müslim, Cihâd, 126)

٤٦٣- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلاَثَةٌ: أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ: فَيَرْجِعُ اثْنَانِ، وَيَبْقَى وَاحِدٌ: يَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

463. Yine Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Üç şey ölenin ardından (mezara kadar) gider: Ailesi, malı ve ameli. Bunlardan ikisi döner, birisi kalır. Dönenler ailesi ve malıdır, kalan ise amelidir.

(B6514 Buhârî, Rikâk, 42; M7424 Müslim, Zühd, 5)

٤٦٤- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ: يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لاَ

وَاللهِ يَارَبِّ. وَيُؤْتَي بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْساً فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُصْبَغُ صَبْغَةً فِي الْجَنَّةِ، فَيُقَالُ لَهُ: يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ بُؤْساً قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لاَ، وَاللهِ، مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ، وَلاَ رَأَيْتُ شِدَّةً قَطُّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

464. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Kıyamet günü cehennemliklerden dünyada en müreffeh hayat süren biri getirilir ve cehenneme bir kere daldırılır. Sonra da:

–Ey Âdemoğlu, sen hayatında iyi bir gün geçirdin mi,
hiç hayırlı gün gördün mü, diye sorulur.

–Vallahi görmedim yâ Rabbi, diye cevap verir.

Dünyada en fazla şiddet ve ızdıraba uğrayan cennetliklerden biri getirilir ve cennete bir kere daldırılır. Sonra ona da:

–Ey Âdemoğlu, sen hayatında hiç sıkıntı çektin mi,
hiç şiddete maruz kaldın mı, diye sorulur.

–Hayır, vallahi hiç sıkıntı çekmedim, hiç şiddete maruz kalmadım, der.

(M7088 Müslim, Münâfıkîn, 55)

٤٦٥- وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلاَّ مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ فِي الْيَمِّ. فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

465. Müstevrid b. Şeddâd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Âhiretin yanında dünyanın değeri, ancak sizden birinizin parmağını denize daldırmasına benzer. Parmağı ile denizden alabildiği suya bir baksın.

(M7197 Müslim, Cennet, 55)

٤٦٦- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِالسُّوقِ وَالنَّاسُ كَنَفَتَيْهِ، فَمَرَّ بِجَدْيٍ أَسَكَّ مَيِّتٍ، فَتَنَاوَلَهُ، فَأَخَذَ بِأُذُنِهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ هٰذَا لَهُ بِدِرْهَمٍ؟» فَقَالُوا: مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ، وَمَا نَصْنَعُ بِهِ؟ ثُمَّ قَالَ: «أَتُحِبُّونَ أَنَّهُ لَكُمْ؟ قَالُوا: وَاللّٰهِ لَوْ كَانَ حَيًّا كَانَ عَيْباً، إِنَّهُ أَسَكُّ. فَكَيْفَ وَهُوَ مَيِّتٌ، فَقَالَ: «فَوَاللّٰهِ لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذَا عَلَيْكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

466. Câbir (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ bir gün çarşıya uğramıştı. Halk da etrafında idi. Derken küçük kulaklı bir erkek oğlak ölüsüne rastladı. Onu kulağından tutarak:

–Hanginiz bunu bir dirhem karşılığında almak ister, diye sordu.

–Biz ona hiçbir şey vermeyiz, o bizim ne işimize yarar ki, diye cevap verdiler. Peygamber ﷺ:

–Sizin olmasını istemez misiniz, buyurdu.

–Vallahi, bunun dirisi bile kusurludur, çünkü kulakları küçüktür. Ölüsünü ne yapalım, dediler. Bunun üzerine Peygamber ﷺ:

–Vallahi, dünyanın Allah nezdindeki değeri, bunun sizin yanınızdaki değerinden daha azdır, dedi.

(M7418 Müslim, Zühd, 2)

٤٦٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي حَرَّةٍ بِالْمَدِينَةِ، فَاسْتَقْبَلَنَا أُحُدٌ فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ». قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. فَقَالَ: «مَا يَسُرُّنِي أَنَّ عِنْدِي مِثْلَ أُحُدٍ هٰذَا ذَهَباً تَمْضِي

عَلَيَّ ثَلاَثَةُ أَيَّامٍ وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ، إِلاَّ شَيْءٌ أَرْصُدُهُ لِدَيْنٍ، إِلاَّ أَنْ أَقُولَ بِهِ فِي عِبَادِ اللهِ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، ثُمَّ سَارَ فَقَالَ: «إِنَّ الْأَكْثَرِينَ هُمُ الْأَقَلُّونَ يَومَ الْقِيَامَةِ إِلاَّ مَنْ قَالَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» عَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ خَلْفِهِ «وَقَلِيلٌ مَا هُمْ». ثُمَّ قَالَ لِي : «مَكَانَكَ لاَ تَبْرَحْ حَتَّى آتِيَكَ. ثُمَّ انْطَلَقَ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ حَتَّى تَوَارَى، فَسَمِعْتُ صَوْتاً قَدِ ارْتَفَعَ، فَتَخَوَّفْتُ أَنْ يَكُونَ أَحَدٌ قَدْ عَرَضَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَرَدْتُ أَنْ آتِيَهُ فَذَكَرْتُ قَوْلَهُ: «لاَ تَبْرَحْ حَتَّى آتِيَكَ» فَلَمْ أَبْرَحْ حَتَّى أَتَانِي، فَقُلْتُ: لَقَدْ سَمِعْتُ صَوْتاً تَخَوَّفْتُ مِنْهُ، فَذَكَرْتُ لَهُ. فَقَالَ: «وَهَلْ سَمِعْتَهُ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ: مَن مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لاَ يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئاً دَخَلَ الْجَنَّةَ، قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

467. Ebû Zer (ra) anlatıyor:

(Bir gün) Peygamber'le ﷺ birlikte Medine'nin Harre bölgesinde yürüyorduk. Uhud'a baktık. Resûlullah ﷺ:

–Ebû Zer, dedi.

–Buyur yâ Resûlallah, dedim. Allah Resûlü ﷺ:

–Bu Uhud kadar altınım olsa borç için ayırdığımdan başka bir tek dinarın dahi yanımda üç gün kalması hoşuma gitmez. Bunu da Allah'ın kullarından şöyle şöyle kimseler arasında sarf ederdim, buyurarak sağına, soluna ve arkasına işaret etti. Sonra yola devam etti ve:

–Dünyada zengin olanların âhirette sevapları azdır. Yalnız şöyle şöyle infak edenler müstesnadır, buyurarak sağına, soluna ve arkasına işaret etti ve:

–Böyle kimseler ne kadar da az, dedi. Sonra bana:

–Ben dönüp gelinceye kadar yerinden ayrılma, diye tenbih etti ve gecenin karanlığında kayboluncaya kadar yürüdü. O sırada yüksek bir ses işittim. Peygamber'e birinin saldırmış olmasından korktum da onun yanına gelmek istedim. Fakata "Dönüp gelinceye kadar sakın yerinden ayrılma." emrini hatırladığım için bulunduğum yerden ayrılamadım. Nihayet yanıma geldi.

–Yâ Resûlallah, bir ses duydum, ondan korktum, dedim. Resûlullah:

–O sesi duydun mu, dedi.

–Evet, dedim.

–İşte o bana gelen Cebrail idi. "Ümmetinden, Allah'a ortak koşmayarak ölen kimse cennete girer." dedi, buyurdu.

–O kimse zina ve hırsızlık etse bile mi, dedim.

–Zina da etse, hırsızlık da etse (sonunda mutlaka) cennete girer, buyurdu.

(B6444 Buhârî, Rikâk, 14; M2304 Müslim, Zekât, 32)

٤٦٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ كَانَ لِي مِثْلُ أُحُدٍ ذَهَباً، لَسَرَّنِي أَنْ لاَ تَمُرَّ عَلَيَّ ثَلاَثُ لَيَالٍ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ إِلاَّ شَيْءٌ أُرْصِدُهُ لِدَيْنٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

468. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Eğer benim Uhud Dağı kadar altınım olsa, isterim ki borç için sakladığımdan başka bir şey üç gece dahi yanımda kalmasın.

(B2389 Buhârî, İstikrâz, 3; M2302 Müslim, Zekât, 31)

٤٦٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اُنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسفَلَ مِنْكُمْ وَلاَ تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لاَ تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهَذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

وَ فِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ: إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ.

469. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İmkânları sizden daha aşağıda olanlara bakın. Sizden iyi olanlara bakmayın. Allah'ın size verdiği nimeti hor görmemeniz için uygun olan davranış budur.

(M7430 Müslim, Zühd, 9)

Bu metin Müslim'in rivayetidir. Buhârî'nin bir rivayeti ise şöyledir:

Sizden biri mal ve yaratılış bakımından kendisinden üstün kimseye bakacağına, kendisinden daha aşağıdakine baksın.

(B6490 Buhârî, Rikâk, 30)

٤٧٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ وَالْخَمِيصَةِ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

470. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Altına, gümüşe, kadifeye ve işlemeli elbiseye kul olanlara yazıklar olsun; eğer bunlara (bir şeyler) verilirse hoşlanırlar, verilmezse hoşlanmazlar.

(B2886 Buhârî, Cihâd, 70)

٤٧١- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ، إِمَّا إِزَارٌ، وَإِمَّا كِسَاءٌ، قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ، فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ. وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ. فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

471. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Suffe Ashâbı'ndan yetmiş kişi gördüm. İçlerinde ridâsı (belinden yukarısını örtecek gömleği) olan bir tek kimse yoktu. Ya izâr (peştamal) kuşanır yahut

boyunlarına bağladıkları bir elbise giyerlerdi ki kiminin bacaklarının yarısına, kiminin de topuklarına ancak varabiliyordu. Her biri, namazda avret yerinin görülmesini istemediği için giydiğini eliyle toplardı.

(B442 Buhârî, Salât, 58)

٤٧٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

472. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir.[120]

(M7417 Müslim, Zühd, 1)

٤٧٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ». وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ، فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ، فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

473. İbn Ömer (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah ﷺ omzumu tuttu ve bana:

–Ey Abdullah, dünyada bir garip gibi veya bir yolcu gibi ol, buyurdu.

İbn Ömer diyor ki:

–(Ey mümin) akşama eriştiğinde sabahı, sabaha çıktığında da akşamı bekleme. Sıhhatli iken hastalık hâlini ve hayatta iken ölümü düşünerek çalış [sağlığının ve hayatının kıymetini bil].

(B6416 Buhârî, Rikâk, 3)

٤٧٤- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ دُلَّنِي

عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِي اللّٰهُ، وَأَحَبَّنِي النَّاسُ، فَقَالَ: «ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا

يُحِبَّكَ اللّٰهُ، وَازْهَدْ فِيمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ

ابْنُ مَاجَهْ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدَ حَسَنَةٍ.

474. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:

Bir gün bir adam Peygamber'in ﷺ yanına gelip:

–Yâ Resûlallah, bana öyle bir amel söyle ki onu yaptığımda Allah da, insanlar da beni sevsin, dedi. Resûlullah ﷺ da:

–Dünyaya rağbet etme ki, Allah seni sevsin; insanların elindekine göz dikme ki, insanlar da seni sevsin, buyurdu.

(İM4102 İbn Mâce, Zühd, 1)

٤٧٥- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ

الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، مَا أَصَابَ النَّاسُ مِنَ الدُّنْيَا، فَقَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَظَلُّ الْيَوْمَ يَلْتَوِي مَا يَجِدُ مِنَ الدَّقَلِ مَا

يَمْلأُ بِهِ بَطْنَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

475. Nu'mân b. Beşîr (ra) anlatıyor:

Bir gün Ömer b. Hattâb (ra), insanların elde ettikleri dünya nimetlerini dile getirerek:

–Ben Resûlullah'ın ﷺ bütün gün açlıktan kıvrandığını, karnını doyuracak kötü bir hurma bile bulamadığını gördüm, demiştir.

(M7461 Müslim, Zühd, 36)

٤٧٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا فِي بَيْتِي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلاَّ شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ، فَكِلْتُهُ فَفَنِيَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

476. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ vefat ettiğinde, evimde bir miktar arpadan başka bir insanın yiyeceği hiçbir şey yoktu. Arpadan uzun müddet yedim, sonra (geriye ne kaldığını anlamak için) ölçtüm (kısa süre sonra) tükeniverdi.

(B3097 Buhârî, Humus, 3; M7451 Müslim, Zühd, 27)

٤٧٧- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ أَخِي جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عِنْدَ مَوْتِهِ دِينَاراً وَلاَ دِرْهَماً، وَلاَ عَبْداً، وَلاَ أَمَةً، وَلاَ شَيْئاً إِلاَّ بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ الَّتِي كَانَ يَرْكَبُهَا، وَسِلاَحَهُ، وَأَرْضاً جَعَلَهَا لاِبْنِ السَّبِيلِ صَدَقَةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

477. Müminlerin annesi Cüveyriye bnt. el-Hâris'in kardeşi Amr b. Hâris (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ vefat ettiği zaman geride ne gümüş, ne altın, ne köle, ne cariye, ne de başka bir şey bıraktı. Yalnız binmekte olduğu beyaz katırıyla silâhını ve bir de yolcular için vakfettiği araziyi bıraktı.

(B2739 Buhârî, Vesâya, 1)

٤٧٨- وَعَنْ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَلْتَمِسُ وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَى فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ، فَمِنَّا مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئاً. مِنْهُم مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَتَرَكَ نَمِرَةً، فَكُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ، بَدَتْ رِجْلاَهُ،

وَإِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رِجْلَيْهِ، بَدَا رَأْسُهُ، فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنْ نُغَطِّيَ رَأْسَهُ، وَنَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ شَيْئاً مِنَ الْإِذْخِرِ، وَمِنَّا مَنْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ. فَهُوَ يَهْدِبُهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

478. Habbâb b. Eret (ra) anlatıyor:

Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak maksadıyla Resûlullah ﷺ ile (Medine'ye) hicret etmiştik. Allah (lütfu ile) mükâfatımızı verecekti. Arkadaşlarımızdan bazıları ecrinden hiçbir şey tatmadan öldü. Mus'ab b. Umeyr bunlardan birisi idi. Uhud günü şehit edilmişti. Yünden mamül kilim gibi bir örtü bırakmıştı. Bununla şehidi kefenledik; başını örterken ayakları açılıyor, ayaklarını kapatırken başı açık kalıyordu. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ, şehidin başını örtmemizi, ayaklarına da bir parça 'izhir' denilen ottan koymamızı emretti. İçimizden öyleleri de var ki, hicretinin meyvesi olgunlaşmış ve onu devşirmiştir.

(B6448 Buhârî, Rikâk, 16; M2177 Müslim, Cenâiz, 44)

٤٧٩- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ، مَا سَقَى كَافِراً مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. وَقَال حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

479. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Eğer dünya, Allah katında sivrisineğin kanadına denk olsa idi, hiçbir kâfire dünyada bir içim su vermezdi.

(T2320 Tirmizî, Zühd, 13)

٤٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا، إِلَّا ذِكْرَ اللَّهِ

تَعَالَى، وَمَا وَالاَهُ وَعَالِمًا وَمُتَعَلِّمًا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

480. Ebû Hüreyre'nin (ra) Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

(İnsanı ihtirasa sevkeden ve kalbini maddi arzularla dolduran) dünya ve dünya malı lânetlenmiştir. Ancak dünyada Allah Teâlâ'yı anmak ve O'nun rızasına uygun şeyler yapmak, öğreten ve öğrenen olmak istisna edilmiştir.[121]

(T2322 Tirmizî, Zühd, 14)

٤٨١- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ فَتَرْغَبُوا فِي الدُّنْيَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

481. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Siz (sizi fazlasıyla oyalayacak ve yaratılış amacınızı unutturacak kadar çok) mal mülk edinmeyin ki, gönlünüzü dünyaya kaptırmayasınız.

(T2328 Tirmizî, Zühd, 20)

٤٨٢- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ العَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نُعَالِجُ خُصًّا لَنَا فَقَالَ: «مَا هٰذَا؟» فَقُلْنَا: قَدْ وَهَى، فَنَحْنُ نُصْلِحُهُ، فَقَالَ: «مَا أَرَى الْأَمْرَ إِلاَّ أَعْجَلَ مِنْ ذٰلِكَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

482. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah bize uğramıştı. Biz de oturduğumuz kulübeyi tamir ediyorduk. Resûlullah:

–Ne yapıyorsunuz, dedi. Biz de:

–Yıkılmak üzere olan bu evi onarıyoruz, diye cevap verdik. Bunun üzerine:

–Ben ölümün bundan daha çabuk geleceği kanaatindeyim, buyurdu.

(T2335 Tirmizî, Zühd, 25; D5236 Ebû Dâvûd, Edeb, 156, 157)

٤٨٣- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عِيَاضٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُول اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةً، فِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ» رَوَاهُ
التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

483. Ka'b b. İyâz'ın (ra) Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:

Her ümmetin bir imtihan vesilesi vardır. Ümmetimin imtihan vesilesi de maldır.

(T2336 Tirmizî, Zühd, 26)

٤٨٤- وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو وَيُقَالُ: أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ، وَيُقَالُ: أَبُو لَيْلَى عُثْمَانُ بْنُ
عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ لِابْنِ
آدَمَ حَقٌّ فِي سِوَى هٰذِهِ الْخِصَالِ: بَيْتٌ يَسْكُنُهُ، وَثَوْبٌ يُوَارِي عَوْرَتَهُ
وَجِلْفُ الْخُبْزِ، وَالْمَاءِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

484. Ebû Amr ya da Ebû Abdullah ve Ebû Leylâ künyeleriyle tanınan Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber şöyle buyurmuştur:

Âdemoğlunun şunlardan başka bir hakkı yoktur:

Barınacağı ev, bedenini örtecek elbise, yiyecek ekmek ve su koyacak kap.

(T2341 Tirmizî, Zühd, 30)

٤٨٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الشِّخِّيرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْرَأُ: ﴿أَلْهٰيكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ قَالَ: «يَقُولُ ابْنُ آدَمَ:
مَالِي، مَالِي، وَهَلْ لَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ

لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ، أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ ؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

485. Abdullah b. Şihhîr (ra) anlatıyor:

Bir gün Peygamber'e ﷺ gelmiştim. O sırada Tekâsür sûresini okuyordu. (Okumayı bitirdikten sonra) şöyle buyurdu:

Âdemoğlu malım malım, diyor. Ey Âdemoğlu, yiyip de tükettiğin, veya giyip de eskittiğin yahut tasadduk edip de önceden gönderdiğinden başka senin malın mı var? (Geri kalan senin değil, mirasçılarındır.)

(M7420 Müslim, Zühd, 3)

٤٨٦- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَاللهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، فَقَالَ: «اُنْظُرْ مَاذَا تَقُولُ؟» قَالَ: وَاللهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ: «إِنْ كُنْتَ تُحِبُّنِي فَأَعِدَّ لِلْفَقْرِ تِجْفَافاً، فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

486. Abdullah b. Muğaffel (ra) anlatıyor:

Bir adam Peygamber'e ﷺ gelip:

–Yâ Resûlallah, vallahi ben seni seviyorum, dedi.

–Ne söylediğini iyi düşün, deyince, üç defa:

–Vallahi seni seviyorum, diyerek sözünü yineledi. Bunun üzerine Peygamber ﷺ :

–Eğer beni seviyorsan, fakirliğe karşı korunmaya bak; çünkü fakirlik, beni sevenlere karşı tepeden gelen selden daha çabuk gelir, buyurdu.[122]

(T2350 Tirmizî, Zühd, 36)

٤٨٧- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلاَ فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

487. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir koyun sürüsüne salıverilen iki aç kurdun verdiği zarar, servet ve mevki düşkünü bir adamın inancına verdiği zarardan daha büyük değildir.

(T2376 Tirmizî, Zühd, 43)

٤٨٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَصِيرٍ فَقَامَ وَقَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِهِ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوِ اتَّخَذْنَا لَكَ وِطَاءً، فَقَالَ: «مَالِي وَلِلدُّنْيَا؟ مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلاَّ كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا».رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

488. Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ bir hasır üzerinde uyumuştu. Uykudan kalktı, hasır vücudunda iz yapmıştı. Bunun üzerine:

–Yâ Resûlallah, sizin için bir yatak temin etsek olmaz mı, dediler.

–Benim dünya ile ne işim var. Ben dünyada, bir ağaç altında gölgelenip de sonra onu bırakıp giden bir yolcu gibiyim, buyurdu.

(T2377 Tirmizî, Zühd, 44)

٤٨٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِخَمْسِمِائَةِ عَامٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

489. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre;

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Fakirler, cennete zenginlerden beş yüz yıl önce girerler.[123]

(T2353 Tirmizî, Zühd, 37)

٤٩٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ. وَاطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. مِنْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ.ورَوَاهُ الْبُخَارِيُّ أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ.

490. İbn Abbâs ve İmrân b. Husayn'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cennete baktım, ahalisinin çoğunun fakirler olduğunu gördüm. Cehenneme baktım, oradakilerin çoğunun da kadınlar olduğunu gördüm.[124]

(B5198 Buhârî, Nikâh, 89; M6938 Müslim, Rikâk, 94)

٤٩١- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَكَانَ عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ. وَأَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ، غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

491. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Cennetin kapısında durdum. Oraya girenlerin çoğu yoksullardı. Zenginler ise (hesapları görülmek için) alıkonulmuştu. Yalnız, cehennemlik olanların cehenneme girdirilmeleri için emir verilmişti.

(B6547 Buhârî, Rikâk, 2; M6937 Müslim, Rikâk, 93)

٤٩٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا شَاعِرٌ كَلِمَةُ لَبِيدٍ:

أَلاَ كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلاَ اللَّهَ بَاطِلٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

492. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Şairlerin söylediği en doğru söz, Lebîd’in şu sözüdür:

İyi bilin ki, Allah’tan başka her şey yok olmaya mahkûmdur.

(B6147 Buhârî, Edeb, 90; M5889 Müslim, Şiir, 3)

Dünyanın ve kadınların çekiciliğinden, cazibe ve büyüsünden sakınmak tavsiye edilmiştir. İnsanın dünya hırsı ve şehvet tutkusuna kapılarak, yaratılışın amacını unutmaması hatırlatılmıştır.

Âhiretteki makamlarına nispetle, dünya, müminler için zindan mesabesindedir. Âhiretteki yerlerine nispetle de dünya, kâfirler için cennet gibidir. Bu hadis kimi hadisçiler tarafından tenkit edilmiştir.

Burada zengin olmak, mal mülk sahibi olmak değil, yaratılış gayesini ve Allah’ın hoşnutluğunu unutacak biçimde materyalist ve maddeperest olmak kınanmıştır.

Bu hadis, Hz. Peygamber’i sevdiğini iddia eden kişinin iddiasını sözle değil bu hususta başına gelebilecek sıkıntılara göğüs germek suretiyle fiilen ispat etmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Burada sabreden fakirlerin, mal ve mülke sahip olup da şükretmeyen zenginlerden daha üstün oldukları vurgulanmak istenmektedir. Yoksa, fakirliğin zenginliğe veya zenginliğin fakirliğe bir üstünlüğü olamaz.

Bu hadiste, sabretmeleri hâlinde fakirlerin, taşkınlık yapmaları hâlinde de kadınların akıbetinin ne olacağı hatırlatılmaktadır. Arap dilinde konunun önemini vurgulamak için muhataplara bu şekilde seslenmek bir tür hitap tarzıdır. Böylece Hz. Peygamber fakirleri sabra teşvik etmekte, hanımları da taşkınlığa karşı uyarmaktadır.

Sade Yaşamak

﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ
يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحاً
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَافَأُولَٰئِكَ
يُظْلَمُونَ شَيْئاً﴾

Onlardan sonra, namazı zayi eden, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır. Ancak tövbe edip inanan ve salih amel işleyenler başka. Onlar cennete, girecekler ve hiçbir haksızlığa uğratılmayacaklardır.

(Meryem, 19/59-60)

﴿فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا
مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ * وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ
ثَوَابُ اللّٰهِ خَيْرٌ لِمَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحاً﴾

Kârûn, zineti ve görkemi içerisinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzu edenler, “Keşke Kârûn’a verilen (servet) gibi bizim de (servetimiz) olsaydı. Şüphesiz o büyük bir servet sahibidir” dediler. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise, “Yazıklar olsun size! İman edip de iyi işler yapanlara Allah’ın vereceği mükâfat daha hayırlıdır. (Ona da ancak sabredenler kavuşturulur.)” dediler.

(Kasas, 28/79-80)

﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾

Sonra o gün, nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz!

(Tekâsür, 102/8)

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ
جَهَنَّمَ يَصْلَيهَا مَذْمُومًا مَدْحُوراً﴾

Kim bu geçici dünyayı isterse orada ona, (evet) dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadar hemen veririz. Sonra da cehennemi ona mekan yaparız. O, buraya kınanmış ve Allah'ın rahmetinden kovulmuş olarak girer.

(İsrâ, 17/18)

٤٩٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ خُبْزِ شَعِيرٍ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ حَتَّى قُبِضَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ: مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ
طَعَامِ الْبُرِّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تِبَاعاً حَتَّى قُبِضَ.

493. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Muhammed'in ﷺ ailesi, onun vefatına kadar iki gün peşpeşe arpa ekmeğiyle karınlarını doyuramamıştır.

(B6454 Buhârî, Rikâk, 17; M7445 Müslim, Zühd, 22)

Müslim'in bir rivayetinde:

Muhammed'in ﷺ aile efradı, Medine'ye geldiklerinden itibaren vefatına kadar üç gün peşpeşe buğday ekmeğiyle karınlarını doyurmuş değillerdir, denilmiştir.

(M7443 Müslim, Zühd, 20)

٤٩٤- وَعَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: وَاللّٰهِ يَا ابْنَ
أُخْتِي إِنْ كُنَّا نَنْظُرُ إِلَى الْهِلَالِ ثُمَّ الْهِلَالِ ثُمَّ الْهِلَالِ ثَلَاثَةَ أَهِلَّةٍ فِي شَهْرَيْنِ.
وَمَا أُوقِدَ فِي أَبْيَاتِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَارٌ. قُلْتُ: يَا خَالَةُ فَمَا

كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتْ: اَلْأَسْوَدَانِ: اَلتَّمْرُ وَالْمَاءُ إِلاَّ أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِيرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ. وَكَانَتْ لَهُمْ مَنَايِحُ وَكَانُوا يُرْسِلُونَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَلْبَانِهَا فَيَسْقِينَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

494. Urve'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:

Vallahi kızkardeşimin oğlu, Peygamber'in eşleri bizler, peşpeşe iki ayda üç hilâl görürdük (iki ay geçer, üçüncü aya girerdik de) bu müddet zarfında Resûlullah'ın evlerinde ocak yanmazdı.

–(Peki) teyzeciğim, ne ile geçinirdiniz, diye sordum.

–Hurma ve su ile. Şu kadar ki Resûlullah'ın ﷺ ensardan sağmal hayvanları olan komşuları vardı, onlar Allah Resûlü'ne ﷺ süt gönderirlerdi, o da içmemiz için bizlere verirdi, diye cevap verdi.

(B2567 Buhârî, Hibe, 1; M7452 Müslim, Zühd, 28)

٤٩٥- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ شَاةٌ مَصْلِيَّةٌ. فَدَعَوْهُ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ، وَقَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الدُّنْيَا وَلَمْ يَشْبَعْ مِنْ خُبْزِ الشَّعِيرِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

495. Ebû Saîd el-Makburî'nin Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre:

Bir gün (Ebû Hüreyre) önlerinde kızartılmış koyun bulunan bir topluluğun yanından geçti. Kendisini sofraya davet ettilerse de o, yemekten kaçındı ve:

Resûlullah ﷺ arpa ekmeğiyle bile karnını doyurmadan dünyadan göç etti, dedi.

(B5414 Buhârî, Et'ime, 23)

٤٩٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمْ يَأْكُلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَلَى خِوَانٍ حَتَّى مَاتَ، وَمَا أَكَلَ خُبْزاً مُرَقَّقاً حَتَّى مَاتَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: وَلاَ رَأَى شَاةً سَمِيطاً بِعَيْنِهِ قَطُّ.

496. Enes'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Peygamber ﷺ vefatına kadar (donatılmış bir) sofrada yemek yememiştir; ölünceye kadar halis undan yapılmış ekmek de yemiş değildir.

(B6450 Buhârî, Rikâk, 16)

Buhârî'nin bir rivayetinde:

Peygamber ﷺ, asla kızartılmış koyun görmedi, denilmiştir.

(B6457 Buhârî, Rikâk, 17)

٤٩٧- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلأُ بِهِ بَطْنَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

497. Nu'mân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Ben Peygamberinizi ﷺ gördüm; karnını doyuracak kadar kötü bir hurma bile bulamadığı günler olurdu.

(M7459 Müslim, Zühd, 34)

٤٩٨- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّقِيَّ مِنْ حِينَ ابْتَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ تَعَالَى، فَقِيلَ لَهُ هَلْ كَانَ لَكُمْ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَاخِلُ؟ قَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْخُلاً مِنْ حِينَ ابْتَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ تَعَالَى، فَقِيلَ لَهُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ

الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْخُولٍ؟ قَالَ: كُنَّا نَطْحَنُهُ وَنَنْفُخُهُ، فَيَطِيرُ مَا طَارَ، وَمَا بَقِيَ ثَرَّيْنَاهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

498. Sehl b. Sa'd'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Resûlullah ﷺ peygamberliğinden itibaren vefatına kadar elenmiş un görmedi. Bunun üzerine:

–Peygamber zamanında elek var mıydı, diye soruldu. Sehl:

–Peygamber olduğu zamandan ölümüne kadar elek de görmedi, dedi.

–Elenmemiş arpayı nasıl yiyordunuz, denildiğinde:

–Biz onu öğütüp savuruyorduk, (kepeğin) uçanı uçuyor, kalanını da ıslatıp hamur yapıyorduk, dedi.

(B5413 Buhârî, Et'ime, 23)

٤٩٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ، فَإِذَا هُوَ بِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، فَقَالَ: «مَا أَخْرَجَكُمَا مِنْ بُيُوتِكُمَا هٰذِهِ السَّاعَةَ؟» قَالَا: الْجُوعُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «وَأَنَا، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَأَخْرَجَنِي الَّذِي أَخْرَجَكُمَا قُومَا» فَقَامَا مَعَهُ، فَأَتَى رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ، فَإِذَا هُوَ لَيْسَ فِي بَيْتِهِ، فَلَمَّا رَأَتْهُ الْمَرْأَةُ قَالَتْ: مَرْحَباً وَأَهْلاً. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيْنَ فُلَانٌ» قَالَتْ: ذَهَبَ يَسْتَعْذِبُ لَنَا الْمَاءَ، إِذْ جَاءَ الأَنْصَارِيُّ، فَنَظَرَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ، مَا أَحَدٌ الْيَوْمَ أَكْرَمَ أَضْيَافاً مِنِّي فَانْطَلَقَ فَجَاءَهُمْ بِعِذْقٍ فِيهِ بُسْرٌ وَتَمْرٌ وَرُطَبٌ، فَقَالَ: كُلُوا،

وَأَخَذَ الْمُدْيَةَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِيَّاكَ وَالْحَلُوبَ»

فَذَبَحَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا مِنَ الشَّاةِ وَمِنْ ذٰلِكَ الْعِذْقِ وَشَرِبُوا. فَلَمَّا أَنْ شَبِعُوا وَرَوُوا

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتُسْأَلُنَّ عَنْ هٰذَا النَّعِيمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَخْرَجَكُمْ مِنْ

بُيُوتِكُمُ الْجُوعُ، ثُمَّ لَمْ تَرْجِعُوا حَتّٰى أَصَابَكُمْ هٰذَا النَّعِيمُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

499. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah bir gün yahut bir gece evinden çıkmıştı. Ebû Bekir ile Ömer'e (ra) rastladı. Peygamber:

–Bu vakitte sizi evinizden dışarı çıkaran sebep nedir, dedi.

–Açlık yâ Resûlallah, dediler. Resûlullah:

–Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, sizi evinizden çıkaran şey beni de çıkardı; (haydi) kalkın, buyurdu. Onlar da Peygamber'le birlikte kalktılar. Ensardan bir zata geldiler. O da o sırada evinde değildi. Hanımı Peygamber'i görünce:

–Buyrun, hoş geldiniz, dedi.

Resûlullah, kadına:

–(Evin sahibi) filan nereye gitti, diye sordu. Kadın:

–Bize tatlı su getirmeye gitti, diye cevap verdi. O sırada ensardan olan zat evine geldi. Allah Resûlü ile iki arkadaşını görünce:

–Allah'a hamd olsun, bugün hiç kimse böyle kıymetli misafirleri olduğu için benim kadar bahtiyar olmamıştır, dedi. Hemen girip misafirlerine bir hurma salkımı getirdi; salkımda koruk hâlinde, olgunlaşmış ve yaş her türden hurma vardı. Buyrun, yiyin, dedi ve (bir hayvan kesmek üzere) bıçağını aldı. Resûlullah:

–Sakın ha, sağılanlara dokunma, buyurdu. Ev sahibi onlara bir koyun kesti. Koyun etiyle hurma yediler ve tatlı su içtiler. Karınları doyup suya kanınca Resûlullah, Ebû Bekir ve Ömer'e (ra) yönelerek:

–Beni yaşatan Allah'a yemin ederim ki, kıyamet günü bu nimetlerden sorulacaksınız. Açlık sizi evinizden çıkardı, eve dönmeden bu nimetler size ulaştı, buyurdu.

(M5313 Müslim, Eşribe, 140)

٥٠٠- وَعَنْ خَالِدِ بْنِ عُمَرَ الْعَدَوِيِّ قَالَ: خَطَبَنَا عُتْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ، وَكَانَ أَمِيراً عَلَى الْبَصْرَةِ، فَحَمِدَ اللّٰهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ آذَنَتْ بِصُرْمٍ، وَوَلَّتْ حَذَّاءَ، وَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلاَّ صُبَابَةٌ كَصُبَابَةِ الْإِنَاءِ يَتَصَابُّهَا صَاحِبُهَا، وَإِنَّكُمْ مُنْتَقِلُونَ مِنْهَا إِلَى دَارٍ لاَ زَوَالَ لَهَا، فَانْتَقِلُوا بِخَيْرِ مَا بِحَضْرَتِكُمْ فَإِنَّهُ قَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَيَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا لاَ يُدْرِكُ لَهَا قَعْراً، وَاللّٰهِ لَتُمْلَأَنَّ. أَفَعَجِبْتُمْ؟ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ عَامًا، وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهَا يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٌ مِنَ الزِّحَامِ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَنَا طَعَامٌ إِلاَّ وَرَقُ الشَّجَرِ، حَتَّى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا، فَالْتَقَطْتُ بُرْدَةً فَشَقَقْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ فَاتَّزَرْتُ بِنِصْفِهَا، وَاتَّزَرَ سَعْدٌ بِنِصْفِهَا، فَمَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ مِنَّا أَحَدٌ إِلاَّ أَصْبَحَ أَمِيراً عَلَى مِصْرٍ مِنَ الأَمْصَارِ. وَإِنِّي أَعُوذُ بِاللّٰهِ أَنْ أَكُونَ فِي نَفْسِي عَظِيمًا وَعِنْدَ اللّٰهِ صَغِيراً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

500. Hâlid b. Ömer el-Adevî'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Bir gün Basra emiri olan Utbe b. Ğazvân bize yaptığı bir konuşmada, Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle dedi:

Dünya, faniliğini ilan etti ve arkasını dönüp hızla gidiyor. Kendisinden geriye ancak içildikten sonra bir su kabında artan kadar az bir şey kaldı. Siz bu dünyadan, sonu olmayan bir yere göç edeceksiniz. Şu hâlde oraya en hayırlı

amellerle gitmeye çalışın; çünkü bize haber verildiğine göre cehennemin yukarı tarafından atılan bir taş, yetmiş sene zarfında dibine ulaşamaz. Allah'a yemin ederim ki cehennem mutlaka doldurulacaktır. Siz bu işe şaşıyor musunuz? Bize zikrolunduğuna göre cennet kapılarının iki kanadı arasında kırk senelik yürüme mesafesi vardır. Bir vakit gelecek ki, cennet dolacak, izdihamdan yer bulunmayacaktır. Ben ilk defa Müslüman olan yedi kişiden yedincisi olduğumu biliyorum ve (öyle zamanlar yaşadık ki) ağaç yaprağından başka azığımız yoktu, yaprak yemekten dudaklarımızın yanları yara olmuştu. Benim elime bir örtü geçmişti ve onu Sa'd b. Mâlik ile aramızda paylaşmıştık. Örtünün yarısıyla ben, yarısıyla da Sa'd b. Mâlik örtünmüştü. Bugün ise her birimiz bir şehre vali olmuş bulunuyoruz. Ben kendimi büyük görmekten ve Allah'ın yanında küçük düşmekten O'na sığınırım.

(M7435 Müslim, Zühd, 14)

٥٠١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْرَجَتْ لَنَا عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا كِسَاءً وَإِزَاراً غَلِيظاً قَالَتْ: قُبِضَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هٰذَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

501. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin[125] (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Bir gün Âişe (ra) bize bir omuz örtüsü ile kalın bir izar (peştamal) çıkardı ve "Resûlullah ﷺ bunların içinde vefat etti." dedi.

(B5818 Buhârî, Libâs, 19; M5442-M5443 Müslim, Libâs, 34-35)

٥٠٢- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي لَأَوَّلُ الْعَرَبِ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَلَقَدْ كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَنَا طَعَامٌ إِلاَّ وَرَقُ الْحُبْلَةِ. وَهٰذَا السَّمُرُ، حَتَّى إِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ مَا لَهُ خَلْطٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

502. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Allah yolunda ok atan ilk Arap benim. Resûlullah ﷺ ile birlikte harbettiğimiz

vakitlerde, ağaç yapraklarından başka bir yiyecek bulamadığımız oluyordu. Semür denilen ağaç yaprağını yediğimizden dolayı dışkımız, koyun dışkısı gibi olurdu.

(M7433 Müslim, Zühd, 12; B6453 Buhârî, Rikâk, 17)

٥٠٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللّٰهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

503. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):

Allah'ım, Muhammed'in ailesine, ancak yetecek kadar rızık ihsan et, diye dua buyurmuştur.

(M7440 Müslim, Zühd, 18; B6460 Buhârî, Rikâk, 17)

٥٠٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَاللّٰهِ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ، إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ. وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ، فَمَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآنِي، وَعَرَفَ مَا فِي وَجْهِي وَمَا فِي نَفْسِي، ثُمَّ قَالَ: «أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «الْحَقْ» وَمَضَى، فَاتَّبَعْتُهُ، فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لِي فَدَخَلْتُ، فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ: «مِنْ أَيْنَ هٰذَا اللَّبَنُ؟» قَالُوا: أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةٌ قَالَ: «أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «الْحَقْ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي». قَالَ: وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ الْإِسْلَامِ، لَا يَأْوُونَ عَلَى

أَهْلٍ، وَلاَ مَالٍ، وَلاَ عَلَى أَحَدٍ، وَكَانَ إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ.

وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْهَا شَيْئاً، وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ وَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ

فِيهَا، فَسَاءَنِي ذٰلِكَ فَقُلْتُ : وَمَا هٰذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ؟ كُنْتُ أَحَقَّ

أَنْ أُصِيبَ مِنْ هٰذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي، فَكُنْتُ

أَنَا أُعْطِيهِمْ، وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هٰذَا اللَّبَنِ، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ

اللّٰهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُدٌّ. فَأَتَيْتُهُمْ فدَعَوْتُهُمْ، فَأَقْبَلُوا

وَاسْتَأْذَنُوا، فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ قَالَ: «يَا أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ:

لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «خُذْ فَأَعْطِهِمْ» قَالَ: فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ

أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتّٰى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ، فَأُعْطِيهِ الْآخَرَ

فَيَشْرَبُ حَتّٰى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ،حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ،

فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ، فَقَالَ: «أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ: «بَقِيتُ

أَنَا وَأَنْتَ» قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «اقْعُدْ فَاشْرَبْ» فَقَعَدْتُ

فَشَرِبْتُ: فَقَالَ: «اشْرَبْ» فَشَرِبْتُ، فَمَا زَالَ يَقُولُ: «اشْرَبْ» حَتّٰى

قُلْتُ: لاَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكاً، قَالَ: «فَأَرِنِي» فَأَعْطَيْتُهُ

الْقَدَحَ، فَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، وَسَمَّى وَشَرِبَ «الْفَضْلَةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

504. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin olsun ki, açlıktan yerde kıvrandığım ve karnımın sırtıma yapıştığı olurdu. Bir gün halkın gelip geçtiği yola oturdum. Peygamber yanımdan geçti, beni görünce gülümsedi (içimdeki yemek ihtiyacını yüzümden anladı da):

–Ebû Hirr, dedi.[126]

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Arkamdan gel, dedi ve yürüdü, ben de arkasından yürüdüm.

Resûlullah eve girdi. O da içeri girmek için izin istedi. Ebû Hüreyre:

–Allah Resûlü müsaade edince girdim. Peygamber Efendimiz bir kap süt gördü ve:

–Bu süt nereden geldi, diye sordu. Filan adam veya filan kadın sana hediye etti, diye cevap verdiler. Bunun üzerine:

–Ebû Hirr, dedi. Ben de:

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Suffe'dekilere git, onları bana çağır, dedi. Ebû Hüreyre diyor ki:

Suffe ehli İslâm'ın konuklarıdır. Gidecek aileleri, malları ve kimseleri yoktur. Hz. Peygamber'e bir yerden sadaka gelirse kendisi ondan hiçbir şey yemez, onlara gönderirdi. Eğer bir hediye gelecek olursa hediyeden bir parça alır, onlara da gönderir ve böylece hediyeyi onlarla paylaşırdı.

Onları da çağırması benim hoşuma gitmedi. (Kendi kendime) Ashâb-ı Suffe'ye bu sütten ne düşer, bunun hepsini ben içip açlığımı gidermeliydim, dedim. Onlar gelince, Resûlullah sütü önce kendilerine sunmamı istedi. Ben kendi kendime, onlara içirirsem bana ne kalacak ki diye düşündüm. Fakat Allah ve Resûlü'ne itaatten başka çarem olmadığından gittim ve Suffe'dekileri davet ettim, onlar da hepsi geldiler. Girmek için izin istediler, Peygamber de onlara müsaade buyurdu. Evde yerlerine oturdular. Resûlullah :

–Ebû Hirr, dedi.

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Sütü al ve onlara ver, dedi. Süt kabını aldım ve birine verdim. O da kanıncaya kadar içip geri verdi. Bu defa başka birisine verdim, o da kanıncaya kadar içtikten sonra bana iade etti. Nihayet sıra Peygamber'e geldi. Cemaat de tamamen süte kanmıştı. Resûlullah süt kabını alarak elinde tuttu ve bana bakarak gülümsedi, sonra da:

–Ebû Hirr, dedi.

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Bir ben kaldım, bir de sen, buyurdu.

–Evet, yâ Resûlallah, dedim.

–Otur ve iç, dedi, oturup içtim; sonra yine iç dedi, içtim; sonra yine iç dedi, içtim. Peygamber ﷺ durmadan iç diyordu. Sonunda:

–Seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki artık içecek yerim kalmadı, dedim.

–Kabı bana ver, dedi; süt kabını kendisine verdim. Allah'a hamdetti ve besmele çekerek kalan sütü içti.

(B6452 Buhârî, Rikâk, 17)

٥٠٥- وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَإِنِّي لَأَخِرُّ فِيمَا بَيْنَ مِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حُجْرَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَغْشِيًّا عَلَيَّ، فَيَجِيءُ الْجَائِي، فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَى عُنُقِي، وَيَرَى أَنِّي مَجْنُونٌ وَمَا بِي مِنْ جُنُونٍ، مَا بِي إِلاَّ الْجُوعُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

505. Muhammed b. Sîrîn'den rivayet edildiğine göre Ebû Hüreyre (ra) şöyle demiştir:

Ben Resûlullah'ın ﷺ minberiyle Âişe'nin (ra) odası arasında bayılıp düştüğümü biliyorum. Gelenler beni mecnun sanıp (âdetleri üzere) ayaklarını boynuma koyarlardı. Hâlbuki ben mecnun değildim. Açlıktan (kaynaklanan dermansızlıktan) başka bir şeyim yoktu.

(B7324 Buhârî, İ'tisâm, 16)

٥٠٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ فِي ثَلاثِينَ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

506. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ vefat ettiği zaman zırhı, otuz ölçek arpa karşılığında bir

Yahudide rehin bulunuyordu.

(B2916 Buhârî, Cihâd, 89; M4114 Müslim, Müsâkât, 124)

٥٠٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَهَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِرْعَهُ بِشَعِيرٍ، وَمَشَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُبْزِ شَعِيرٍ، وَإِهَالَةٍ سَنِخَةٍ، وَلَقَدْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «مَا أَصْبَحَ لآلِ مُحَمَّدٍ صَاعٌ وَلاَ أَمْسَى وَإِنَّهُمْ لَتِسْعَةُ أَبْيَاتٍ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

507. Enes (ra) şöyle demiştir:

Peygamber ﷺ, zırhını arpa parası karşılığında rehin bırakmıştı. Ben, Peygamber'e ﷺ bir arpa ekmeği ve bir miktar bayat içyağı götürdüm. Resûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini işittim:

Muhammed'in ailesi dokuz hane idiler. Bir ölçek arpa ile sabahladıkları veya akşamladıkları olmamıştır.[127]

(B2508 Buhârî, Rehin, 1)

٥٠٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، مَا مِنْهُمْ رَجلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ، إِمَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ، قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ، فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

508. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Suffe Ashâbı'ndan yetmiş kişi gördüm. İçlerinde ridâsı (belinden yukarısını örtecek gömleği) olan bir tek kimse yoktu. Ya izâr (peştamal) kuşanır yahut boyunlarına bağladıkları bir elbise giyerlerdi ki, kiminin bacaklarının yarısına, kiminin de topuklarına ancak varabiliyordu. Her biri, namazda avret yerinin görülmesini istemediği için giydiğini eliyle toplardı.

(B442 Buhârî, Salât, 58)

٥٠٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ فِرَاشُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أُدْمٍ حَشْوُهُ لِيفٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

509. Hz. Âişe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Resûlullah'ın yatağı deridendi ve içi hurma lifiyle doluydu.

(B6456 Buhârî, Rikâk, 17)

٥١٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا جُلُوساً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَسَلَّمَ عَلَيهِ، ثُمَّ أَدْبَرَ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَخَا الْأَنْصَارِ، كَيْفَ أَخِي سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ؟» فَقَالَ: صَالِحٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يَعُودُهُ مِنْكُمْ؟» فَقَامَ وَقُمْنَا مَعَهُ، وَنَحْنُ بِضْعَةَ عَشَرَ مَا عَلَيْنَا نِعَالٌ وَلاَ خِفَافٌ، وَلاَ قَلاَنِسُ، وَلاَ قُمُصٌ نَمْشِي فِي تِلْكَ السِّبَاخِ، حَتَّى جِئْنَاهُ، فَاسْتَأْخَرَ قَوْمُهُ مِنْ حَوْلِهِ حَتَّى دَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ الَّذِينَ مَعَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

510. İbn Ömer (ra) anlatıyor:

Biz Resûlullah'la oturuyorduk, bu sırada ensardan biri gelip selâm verdikten sonra döndü. Bunun üzerine Resûlullah:

–Ey ensar kardeş, kardeşim Sa'd b. Ubâde nasıl, diye sordu. O da:

–İyi, cevabını verdi, Resûlullah:

–Sizden kim onu ziyaret etmek ister, buyurdu ve kalktı. Biz de onunla beraber on, on beş kişi kalktık; ayaklarımız çıplak ve başlarımız açıktı, üzerimizde gömleğimiz bile yoktu. Çorak bir zeminde yürüyerek Sa'd'ın yanına geldik.

Yakınları geri çekildiler ve Resûlullah'la ashâbı onun yanına kadar geldiler.

(M2138 Müslim, Cenâiz, 13)

٥١١- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «خَيْرُكُمْ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ»
قَالَ عِمْرَانُ: فَمَا أَدْرِي قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثاً
«ثُمَّ يَكُونُ بَعْدَهُمْ قَوْمٌ يَشْهَدُونَ وَلاَ يُسْتَشْهَدُونَ، وَيَخُونُونَ وَلاَ يُؤْتَمَنُونَ،
وَيَنْذِرُونَ وَلاَ يُوفُونَ، وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السِّمَنُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

511. İmrân b. Husayn'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

Sizin hayırlılarınız, benim devrimde yaşayanlardır. Sonra onlardan sonra gelenler, sonra da onların ardından gelenlerdir, buyurdu.

Hadisi rivayet eden İmrân:

Peygamber'in, "Onlardan sonra gelenler." diye iki defa mı, yoksa üç defa mı söylediğini hatırlamıyorum, demiştir.

Peygamber sözüne devam ederek:

Bunlardan sonra öyle bir topluluk gelir ki, kendilerinden şahitlik istenmediği hâlde şahitlik ederler, hıyanet ederler de kendilerine güvenilmez, adakta bulunurlar ama yerine getirmezler, (yiyip içmekten başka düşünceleri olmadığından) onlarda şişmanlık görülmeye başlar.

(B6428 Buhârî, Rikâk, 7; M6475 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 214)

٥١٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«يَا ابْنَ آدَمَ: إِنَّكَ إِنْ تَبْذُلِ الْفَضْلَ خَيْرٌ لَكَ، وَإِنْ تُمْسِكْهُ شَرٌّ لَكَ، وَلاَ تُلاَمُ عَلَى
كَفَافٍ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

512. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah şöyle buyurmuştur:

Ey Âdemoğlu, ihtiyacından fazlasını infak etmen senin için hayırlıdır. Şayet onu elinde tutacak olsan bu senin için kötüdür. İhtiyaç duyduğun kadarı(nı elinde bulundurduğun) için kınanmazsın. Harcamaya, önce bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla.

(T2343 Tirmizî, Zühd, 32)

٥١٣- وَعَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مِحْصَنٍ الْأَنْصَارِيِّ الْخَطْمِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي
سِرْبِهِ، مُعَافًى فِي جَسَدِهِ، عِنْدَهُ قُوتُ يَوْمِهِ، فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا
بِحَذَافِيرِهَا. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

513. Ubeydullâh b. Mihsan el-Ensârî el-Hatmî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Biriniz can ve malından emin, hastalıktan salim ve günlük azığı da yanında bulunduğu hâlde sabaha çıkarsa, sanki bütün dünya kendisine verilmiş demektir.

(T2346 Tirmizî, Zühd, 34)

٥١٤- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ
اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافًا، وَقَنَّعَهُ
اللهُ بِمَا آتَاهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

514. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslüman olup da kendisine yetecek kadar rızık verilen ve Allah'ın kendisine verdiğine kanaat eden kimse, muhakkak kurtulmuştur.

(M2426 Müslim, Zekât, 125)

٥١٥- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ

سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «طُوبَى لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافاً، وَقَنِعَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

515. Ebû Muhammed Fedâle b. Ubeyd el-Ensârî'nin (ra) Resûlullah'ı ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Müslüman olup da yeteri kadar rızkı bulunan ve buna kanaat eden kimseye müjdeler olsun!

(T2349 Tirmizî, Zühd, 35)

٥١٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبِيتُ اللَّيَالِيَ الْمُتَتَابِعَةَ طَاوِيًا، وَأَهْلُهُ لَا يَجِدُونَ عَشَاءً، وَكَانَ أَكْثَرُ خُبْزِهِمْ خُبْزَ الشَّعِيرِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

516. İbn Abbâs (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ günlerce aç kalırdı ve ailesi akşam yemeğini bulamazdı. Onların ekmekleri çoğunlukla arpa ekmeği idi.

(T2360 Tirmizî, Zühd, 38)

٥١٧- وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخِرُّ رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخَصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ حَتَّى يَقُولُ الْأَعْرَابُ: هَؤُلَاءِ مَجَانِينُ، فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى، لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَال حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

517. Fedâle b. Ubeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ, ashâbı ile namaz kılarken Ashâb-ı Suffe'den açlıktan dolayı namazda ayakta duramayıp bayılan ve düşenler oluyordu. Dışarıdan gelen bedeviler, bunlar deli mi, derlerdi. Peygamber ﷺ namazı kılınca düşenlerin yanına varır:

Allah Teâlâ katında sizin için hazırlanan şeyleri bilseydiniz, daha fazla yoksul ve muhtaç olmayı isterdiniz, buyururdu.

(T2368 Tirmizî, Zühd, 39)

٥١٨- وَعَنْ أَبِي كَرِيمَةَ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أُكُلَاتٌ يُقِمْنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ، فَثُلُثٌ لِطَعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرَابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفَسِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

518. Ebû Kerîme el-Mikdâm b. Ma'dîkerib'in (ra) Resûlullah'tan ﷺ şöyle işittiği nakledilmiştir:

Âdemoğlu midesinden daha zararlı bir kap doldurmamıştır. Oysa belini doğrultacak birkaç lokma insana yeter. Daha fazla yemek mecburiyetinde ise karnının üçte birini yemeğe, üçte birini içeceği suya ve üçte birini de nefesine ayırsın.

(T2380 Tirmizî, Zühd, 47)

٥١٩- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ إِيَاسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْأَنْصَارِيِّ الْحَارِثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ذَكَرَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عِنْدَهُ الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا تَسْمَعُونَ؟ أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ» يَعْنِي: اَلتَّقَحُّلَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

519. Ebû Umâme İyâs b. Sa’lebe el-Ensârî el-Hârisî (ra) anlatıyor:

Bir gün ashâb, Resûlullah’ın ﷺ yanında dünyadan bahsettiler. Resûlullah ﷺ:

“İşitmiyor musunuz? İşitmiyor musunuz? Sade yaşamak imandandır, sade yaşamak imandandır.” buyurdu.

(D4161 Ebû Dâvûd, Tereccül, 1)

٥٢٠- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّرَ عَلَيْنَا أَبَا عُبَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، نَتَلَقَّي عِيراً لِقُرَيْشٍ، وَزَوَّدَنَا جِرَاباً مِنْ تَمْرٍ لَمْ يَجِدْ لَنَا غَيْرَهُ، فَكَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ يُعْطِينَا تَمْرَةً تَمْرَةً، فَقِيلَ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِهَا؟ قَالَ: نَمَصُّهَا كَمَا يَمَصُّ الصَّبِيُّ، ثُمَّ نَشْرَبُ عَلَيْهَا مِنَ الْمَاءِ، فَتَكْفِينَا يَوْمَنَا إِلَى اللَّيْلِ، وَكُنَّا نَضْرِبُ بِعِصِيِّنَا الْخَبَطَ، ثُمَّ نَبُلُّهُ بِالْمَاءِ فَنَأْكُلُهُ. قَالَ: وَانْطَلَقْنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ، فَرُفِعَ لَنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ كَهَيْئَةِ الْكَثِيبِ الضَّخْمِ، فَأَتَيْنَاهُ فَإِذَا هِيَ دَابَّةٌ تُدْعَى العَنْبَرَ، فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: مَيْتَةٌ، ثُمَّ قَالَ: لاَ، بَلْ نَحْنُ رُسُلُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَفِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَقَدِ اضْطُرِرْتُمْ فَكُلُوا، فَأَقَمْنَا عَلَيْهِ شَهْراً، وَنَحْنُ ثَلاَثُمِائَةٍ، حَتَّى سَمِنَّا، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَغْتَرِفُ مِنْ وَقْبِ عَيْنِهِ بِالْقِلاَلِ الدُّهْنَ وَنَقْتَطِعُ مِنْهُ الْفِدَرَ كَالثَّوْرِ أَوْ كَقَدْرِ الثَّوْرِ. وَلَقَدْ أَخَذَ مِنَّا أَبُو عُبَيْدَةَ ثَلاثَةَ عَشَرَ رَجُلاً فَأَقْعَدَهُمْ فِي وَقْبِ عَيْنِهِ وَأَخَذَ ضِلَعاً مِنْ أَضْلاَعِهِ فَأَقَامَهَا ثُمَّ رَحَلَ أَعْظَمَ بَعِيرٍ مَعَنَا فَمَرَّ مِنْ تَحْتِهَا وَتَزَوَّدْنَا مِنْ لَحْمِهِ وَشَائِقَ،

فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ أَتَيْنَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا ذٰلِكَ لَهُ،
فَقَالَ: «هُوَ رِزْقٌ أَخْرَجَهُ اللهُ لَكُمْ، فَهَلْ مَعَكُمْ مِنْ لَحْمِهِ شَيْءٌ فَتُطْعِمُونَا؟»
فَأَرْسَلْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ فَأَكَلَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

520. Ebû Abdullâh Câbir b. Abdullah (ra) anlatıyor:

Resûlullah ﷺ bir Kureyş kervanını yakalamak üzere bizi gönderdi ve Ebû Ubeyde'yi de başımıza kumandan tayin etti. Yiyecek olarak da bir heybe hurmadan başka verecek bir şey bulamadı. Ebû Ubeyde bize birer hurma veriyordu. O hurma ile nasıl yapıyordunuz, diye sordular. Çocuğun meme emmesi gibi hurmayı emiyor, üstüne de su içiyorduk, o gün, akşama kadar bize bu yetiyordu.

Biz habat denilen yaprağı değneklerimizle dalından düşürüyor, onu su ile ıslatarak yiyorduk. Derken deniz sahiline geldik, sahilde büyük kum tepesi gibi bir şey göründü. Yanına vardığımızda onun "anber" denilen bir balık olduğunu öğrendik. Bunun üzerine Ebû Ubeyde, "Bu bir ölüdür." dedi. Sonra, "Hayır, biz Allah'ın elçisinin elçileriyiz ve Allah yolundayız. Zor durumda kalmış bulunduğumuz için ondan yiyebilirsiniz." dedi. Biz üç yüz kişi bir ay onunla yaşadık, hatta biraz kilo bile aldık. Biz onun göz çukurundan "kılal" denilen kapla yağ alıyorduk ve ondan öküz büyüklüğünde parçalar kesiyorduk. Ebû Ubeyde bizden on üç kişiyi balığın göz çukuruna oturttu ve onun kaburga kemiklerinden birini alıp dikti. Develerin en büyüğünü eğerleyerek onların altından geçirdi. Balığın etinden kurutup sakladık. Medine'ye geldiğimizde olanları Resûlullah'a ﷺ anlattık. Resûlullah ﷺ:

Bu, Allah'ın size lütfettiği bir rızıktır. Yanınızda etinden bir şeyler var mı, bize de ikram edin, buyurdu. Biz de Allah Resûlü'ne ﷺ ondan bir parça gönderdik ve o da yedi.

(M4998 Müslim, Sayd, 17)

٥٢١- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ كُمُّ قَمِيصِ
رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الرُّصْغِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ،
وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

521. Esmâ bnt. Yezîd (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah'ın ﷺ gömleğinin kolu bileğine kadar uzanırdı.

(D4027 Ebû Dâvûd, Libâs, 3; T1765 Tirmizî, Lîbâs, 28)

٥٢٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّا كُنَّا يَوْمَ الْخَنْدَقِ نَحْفِرُ، فَعَرَضَتْ كُدْيَةٌ شَدِيدَةٌ فَجَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: هٰذِهِ كُدْيَةٌ عَرَضَتْ فِي الْخَنْدَقِ. فَقَالَ: «أَنَا نَازِلٌ» ثُمَّ قَامَ وَبَطْنُهُ مَعْصُوبٌ بِحَجَرٍ، وَلَبِثْنَا ثَلاثَةَ أَيَّامٍ لاَ نَذُوقُ ذَوَاقاً، فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِعْوَلَ، فَضَرَبَ فَعَادَ كَثِيباً أَهْيَلَ، أَوْ أَهْيَمَ. فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللّٰهِ ائْذَنْ لِي إِلَى الْبَيْتِ، فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي: رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً مَا فِي ذٰلِكَ صَبْرٌ فَعِنْدَكِ شَيْءٌ؟ فَقَالَتْ: عِنْدِي شَعِيرٌ وَعَنَاقٌ، فَذَبَحْتُ الْعَنَاقَ، وَطَحَنَتِ الشَّعِيرَ حَتّٰى جَعَلْنَا اللَّحْمَ فِي الْبُرْمَةِ، ثُمَّ جِئْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَجِينُ قَدِ انْكَسَرَ وَالْبُرْمَةُ بَيْنَ الْأَثَافِيِّ قَدْ كَادَتْ تَنْضَجُ. فَقُلْتُ : طُعَيْمٌ لِي فَقُمْ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَرَجُلٌ أَوْ رَجُلاَنِ، قَالَ: «كَمْ هُوَ ؟» فَذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ: «كَثِيرٌ طَيِّبٌ، قُلْ لَهَا لاَ تَنْزِعِ الْبُرْمَةَ، وَلاَ الْخُبْزَ مِنَ التَّنُّورِ حَتّٰى آتِيَ» فَقَالَ: «قُومُوا» فَقَامَ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصارُ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهَا فَقُلْتُ: وَيْحَكِ قَدْ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُهَاجِرُونَ، وَالْأَنْصارُ وَمَنْ مَعَهُمْ، قَالَتْ: هَلْ سَأَلَكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «اُدْخُلُوا وَلاَ تَضَاغَطُوا» فَجَعَلَ يَكْسِرُ الْخُبْزَ، وَيَجْعَلُ عَلَيْهِ اللَّحْمَ، وَيُخَمِّرُ الْبُرْمَةَ وَالتَّنُّورَ إِذَا أَخَذَ مِنْهُ، وَيُقَرِّبُ إِلَى

أَصْحَابِهِ ثُمَّ يَنْزِعُ فَلَمْ يَزَلْ يَكْسِرُ الْخُبْزَ وَيَغْرِفُ حَتَّى شَبِعُوا، وَبَقِيَ مِنْهُ، فَقَالَ: «كُلِي هٰذَا وَأَهْدِي، فَإِنَّ النَّاسَ أَصَابَتْهُمْ مَجَاعَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ جَابِرٌ: لَمَّا حُفِرَ الْخَنْدَقُ رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصاً، فَانْكَفَأْتُ إِلَى امْرَأَتِي فَقُلْتُ : هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ، فَإِنِّي رَأَيْتُ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصاً شَدِيداً. فَأَخْرَجَتْ إِلَيَّ جِرَاباً فِيهِ صَاعٌ مِنْ شَعِيرٍ، وَلَنَا بُهَيْمَةٌ، دَاجِنٌ فَذَبَحْتُهَا، وَطَحَنَتِ الشَّعِيرَ فَفَرَغَتْ إِلَى فَرَاغِي، وَقَطَّعْتُهَا فِي بُرْمَتِهَا، ثُمَّ وَلَّيْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: لاَ تَفْضَحْنِي بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ مَعَهُ، فَجِئْتُهُ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، ذَبَحْنَا بُهَيْمَةً لَنَا، وَطَحَنَّا صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ، فَتَعَالَ أَنْتَ وَنَفَرٌ مَعَكَ، فَصَاحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «يَا أَهْلَ الْخَنْدَقِ: إِنَّ جَابِراً قَدْ صَنَعَ سُؤْراً فَحَيَّهَلاً بِكُمْ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُنْزِلُنَّ بُرْمَتَكُمْ وَلاَ تَخْبِزُنَّ عَجِينَكُمْ حَتَّى أَجِيءَ». فَجِئْتُ، وَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْدُمُ النَّاسَ، حَتَّى جِئْتُ امْرَأَتِي فَقَالَتْ: بِكَ وَبِكَ، فَقُلْتُ: قَدْ فَعَلْتُ الَّذِي قُلْتِ. فَأَخْرَجَتْ لَهُ عَجِينًا فَبَسَقَ فِيهِ وَبَارَكَ، ثُمَّ عَمَدَ إِلَى بُرْمَتِنَا فَبَصَقَ وَبَارَكَ، ثُمَّ قَالَ: «اُدْعُ خَابِزَةً فَلْتَخْبِزْ مَعَكِ، وَاقْدَحِي مِنْ بُرْمَتِكُمْ وَلاَ

تُنْزِلُوهَا» وَهُمْ أَلْفٌ، فَأُقْسِمُ بِاللهِ لَأَكَلُوا حَتَّى تَرَكُوهُ وَانْحَرَفُوا، وَإِنَّ بُرْمَتَنَا

لَتَغِطُّ كَمَا هِيَ، وَإِنَّ عَجِينَنَا لَيُخْبَزُ كَمَا هُوَ.

522. Câbir (ra)anlatıyor:

Biz Hendek Savaşı günü hendek kazarken çok sert bir kayaya rastladık. Ashâb Peygamber'e ﷺ gelip sert bir kayayla karşılaştıklarını söyleyince, Resûlullah ﷺ:

–Hendeğe ben inerim, buyurdu. Sonra yerinden kalktı, açlıktan karnı sırtına yapışmıştı. Orada kaldığımız üç gün içinde hiçbir şey yememiştik. Nebî ﷺ kazmayı eline alıp, indirince, o sert kaya kum gibi dağıldı. Daha sonra ben:

–Yâ Resûlallah, eve kadar gitmeme müsaade buyur, dedim.

Hanımıma seslenerek:

–Ben Peygamber'i ﷺ tahammül edilemeyecek bir hâlde gördüm, evde yiyecek bir şey yok mu, dedim. Biraz arpa ile bir oğlak var, dedi. Ben oğlağı kestim, eşim arpayı öğütüp ekmek yaptı, eti de tencereye koyduk. Ekmek pişerken, tencere de taşlar üzerinde kaynamakta idi. Peygamber'in ﷺ yanına geldim ve:

–Yâ Resûlallah, biraz yemeğimiz var, bir iki kişiyle bize kadar buyursan, diye rica ettim. Peygamber ﷺ:

–Ne kadar, diye sordu. Olanı söyledim:

–Hem çok, hem iyi. Hanımına, ben gelinceye kadar tencereyi ateşten indirmemesini, ekmeği de fırından çıkarmamasını, tenbih et, dedi. Ashâbına da:

–Kalkın, emrini verdi. (Orada bulunan) muhacir ve ensar birlikte kalktılar. Ben hanımımın yanına girdim ve:

–Vay başımıza gelenler! Peygamber ﷺ, muhacir, ensar ve onlara katılanlarla beraber geliyor, dedim. (Hanımım):

–Peygamber ﷺ, hazırlığınız nedir, diye sordu mu, dedi.

–Evet, dedim. Peygamber ﷺ:

–Girin, sıkışmayın, dedi.

Peygamber ﷺ ekmeği kesiyor, eti üzerine koyuyor ve her alışından sonra tencere ile fırını kapatıyordu. Aldığı et ile ekmeği devamlı ashâbın önüne koyuyordu. Sonunda doydular, bir miktar da arttı. Câbir'in hanımına hitap ederek:

–Bunu ye ve komşularına da hediye et. Çünkü insanlar da açlık çekmekte, buyurdu.

(B4101 Buhârî, Megâzî, 30; M5315 Müslim, Eşribe, 141)

Bir rivayette Câbir diyor ki:

–Hendek kazılırken Peygamber'i çok acıkmış gördüm. Hanımımın yanına döndüm. "Yiyecek bir şeyler var mı, Resûlullah'ı çok acıkmış gördüm." dedim. O da içinde bir ölçek arpa bulunan bir kap çıkardı. Bir de besili kuzumuz vardı. Onu kestim. Hanımım da ben işimi bitirinceye kadar ekmeği hazırladı. Eti parçalayıp tencereye koydum. Sonra Resûlullah'ın yanına gelmek üzere ayrılırken hanımım:

–Resûlullah'ın ve arkadaşlarının yanında beni mahcup etme, dedi. Bundan dolayı Peygamber'e gidip gizlice:

–Yâ Resûlallah, bir kuzumuz vardı, onu kestik, hanımım da bir miktar ekmek yaptı, birkaç kişiyle birlikte buyursan, dedim. Bunun üzerine Resûlullah:

–Ey Hendek ehli, Câbir bize yemek hazırlamış, haydi gidelim, dedi ve Câbir'e:

–Ben gelinceye kadar tencereyi ateşten indirmeyin, hamuru pişirmeyin, dedi. Ben eve geldim. Peygamber de cemaatin önünde idi. Eşim yanına varınca bana çıkıştı. Ben de söylediğini yaptım, dedim. Hamuru çıkardı. Peygamber ona üfleyerek bereketi için dua etti. Sonra tencerenin yanına geldi, ona da üfleyerek bereketi için dua buyurdu ve:

–Bir kadın daha çağır da sana ekmek yaparken yardım etsin. Tencereyi de ateşten indirme, ondan kepçe ile al da dök, dedi.

Peygamber'le gelenler bin kişi idiler. Ravi diyor ki:

Allah'a yemin ederim ki onlar yiyip ayrıldıklarında tenceremiz hâlâ kaynıyor, ekmeklik hamur da öylece duruyordu.

(B4102 Buhârî, Megâzî, 30)

٥٢٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو طَلْحَةَ لِأُمِّ سُلَيْمٍ:
قَدْ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَعِيفاً أَعْرِفُ
فِيهِ الْجُوعَ، فَهَلْ عِنْدَكِ مِنْ شَيْءٍ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ، فَأَخْرَجَتْ أَقْرَاصاً
مِنْ شَعِيرٍ، ثُمَّ أَخَذَتْ خِمَاراً لَهَا فَلَفَّتِ الْخُبْزَ بِبَعْضِهِ، ثُمَّ دَسَّتْهُ
تَحْتَ ثَوْبِي وَرَدَّتْنِي بِبَعْضِهِ، ثُمَّ أَرْسَلَتْنِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَهَبْتُ بِهِ، فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً فِي الْمَسْجِدِ، وَمَعَهُ النَّاسُ، فَقُمْتُ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ؟» فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ: «أَلِطَعَامٍ» فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِمَنْ مَعَهُ «قُومُوا» فَانْطَلَقُوا وَانْطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ حَتَّى جِئْتُ أَبَا طَلْحَةَ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: يَا أُمَّ سُلَيْمٍ: قَدْ جَاءَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّاسِ وَلَيْسَ عِنْدَنَا مَا نُطْعِمُهُمْ؟ فَقَالَتْ: اَللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَانْطَلَقَ أَبُو طَلْحَةَ حَتَّى لَقِيَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ حَتَّى دَخَلاَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَلُمِّي مَا عِنْدَكِ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ» فَأَتَتْ بِذٰلِكَ الْخُبْزِ، فَأَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفُتَّ، وَعَصَرَتْ عَلَيْهِ أُمُّ سُلَيْمٍ عُكَّةً فَأَدَمَتْهُ، ثُمَّ قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ، ثُمَّ قَالَ: «ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ» فَأَذِنَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ خَرَجُوا، ثُمَّ قَالَ: «ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ» فَأَذِنَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، ثُمَّ خَرَجُوا، ثُمَّ قَالَ: «ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ» حَتَّى أَكَلَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ وَشَبِعُوا، وَالْقَوْمُ سَبْعُونَ

رَجُلاً أَوْ ثَمَانُونَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَمَا زَالَ يُدْخِلُ عَشَرَةً وَيُخْرِجُ عَشَرَةً، حَتَّى لَمْ يَبْقَ مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلاَّ دَخَلَ، فَأَكَلَ حَتَّى شَبِعَ، ثُمَّ هَيَّأَهَا فَإِذَا هِيَ مِثْلُهَا حِينَ أَكَلُوا مِنْهَا.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَأَكَلُوا عَشَرَةً عَشَرَةً، حَتَّى فَعَلَ ذٰلِكَ بِثَمَانِينَ رَجُلاً ثُمَّ أَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذٰلِكَ وَأَهْلُ الْبَيْتِ، وَتَرَكُوا سُؤْراً.

وَفِي رِوَايَةٍ: ثُمَّ أَفْضَلُوا مَا أَبْلَغُوا جِيرَانَهُمْ.

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: جِئْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَوَجَدْتُهُ جَالِساً مَعَ أَصْحَابِهِ، وَقَدْ عَصَّبَ بَطْنَهُ بِعِصَابَةٍ، فَقُلْتُ لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ: لِمَ عَصَّبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَطْنَهُ؟ فَقَالُوا: مِنَ الْجُوعِ. فَذَهَبْتُ إِلَى أَبِي طَلْحَةَ، وَهُوَ زَوْجُ أُمِّ سُلَيْمٍ بِنْتِ مِلْحَانَ، فَقُلْتُ : يَا أَبَتَاهُ، قَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَصَّبَ بَطْنَهُ بِعِصَابَةٍ، فَسَأَلْتُ بَعْضَ أَصْحَابِهِ، فَقَالُوا: مِنَ الْجُوعِ. فَدَخَلَ أَبُو طَلْحَةَ عَلَى أُمِّي فَقَالَ: هَلْ مِنْ شَيْءٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ عِنْدِي كِسَرٌ مِنْ خُبْزٍ وَتَمَرَاتٌ، فَإِنْ جَاءَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحْدَهُ أَشْبَعْنَاهُ، وَإِنْ جَاءَ آخَرُ مَعَهُ قَلَّ عَنْهُمْ، وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ.

523. Enes (ra) anlatıyor:

Ebû Talhâ, Ümmü Süleym’e:

–Resûlullah’ın sesi kulağıma oldukça zayıf geliyor ve onun aç olduğunu biliyorum, yanında yiyecek bir şeyler var mı, dedi. O da:

–Var, cevabını verdi ve hemen birkaç tane arpa ekmeği çıkardı, sonra örtüsünü alarak bir kenarda ekmekleri sardı ve elbisemin altına yerleştirdi, örtünün geri kalanını da bana verdi. Sonra beni (Enes) Resûlullah'ın yanına gönderdi. Ben o sıra mescitte bulunan Resûlullah'a gittim. Yanında bazı adamlar vardı. Yanlarına gelince ayakta dikildim. Resûlullah:

–Seni Ebû Talhâ mı gönderdi, buyurdu.

–Evet, dedim. Bunun üzerine Resûlullah:

–Yemek için mi, dedi.

–Evet, dedim. Yanındakilere:

–Haydi kalkın, buyurdu. Onlar kalkıp yürüdüler. Ben de onların önünde yürüdüm. Ebû Talhâ'ya gelerek durumu haber verdim, bunun üzerine Ebû Talhâ:

–Ey Ümmü Süleym, Allah Resûlü yanındakilerle birlikte geldi. Onları doyuracak kadar yemeğimiz yok, deyince kadın:

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedi. Bunun üzerine Ebû Talhâ gitti ve Resûlullah'ı karşıladı. Resûlullah onunla birlikte içeriye girdi ve:

–Yâ Ümmü Süleym, yanınızda ne varsa buraya getir, dedi. O da olan ekmekleri getirdi. Resûl-i Ekrem'in isteği üzerine, ekmekleri ufaladılar. Ümmü Süleym yağ tulumunu sıktı ve bu suretle ekmeğe katık yaptı. Resûl-i Ekrem de ekmek üzerine dualar okudu. Sonra:

–On kişiyi içeri alın, dedi. Onlar içeri alındılar. Doyuncaya kadar yediler sonra çıktılar. Sonra yine:

–On kişiyi alın, dedi. Onlar da yiyip çıktılar. Sonra:

–On kişiyi daha alın, dedi. İşte bu suretle cemaatin hepsi yediler ve doydular. Hepsi yetmiş veya seksen kişiden ibaretti.

(M5316 Müslim, Eşribe, 142; B6688 Buhârî, Eymân, 22)

Diğer bir rivayet şöyledir:

Onlar onar onar girip çıkıyorlardı. Nihayet onlardan sofraya oturmayan kimse kalmadı. Doyuncaya kadar da yediler. Sonra sofrada kalan yemekleri topladı, yemekler sanki el değmemiş gibi duruyordu.

(M5317 Müslim, Eşribe, 143)

Diğer bir rivayet şöyledir:

Onar kişi onar kişi yediler. Seksen kişinin hepsi de yedi; en son Peygamber ile hane sahipleri yediler, yine de yemek arttı.

(M5319 Müslim, Eşribe, 143)

Diğer bir rivayet şöyledir:

Komşularına dağıtacak kadar arttı, deniliyor.

Enes bir rivayetinde diyor ki:

Bir gün Resûlullah'a gelmiştim. Onu ashâbıyla beraber otururken gördüm. Karnını bir sargı ile bağlamıştı. Ashâbdan bazılarına:

–Peygamber, karnını niçin sarmış, diye sordum.

–Açlıktan, dediler. Bunun üzerine Ümmü Süleym'in eşi Ebû Talhâ'ya gittim.

–Babacığım, ben, Resûlullah'ı kuşakla belini sarmış gördüm ve ashâbdan bazılarına niçin sarmış, diye sordum; açlıktan, cevabını verdiler, dedim. Bunun üzerine Ebû Talhâ, annemin yanına girdi ve:

–Yiyecek bir şeyler var mı, dedi. O da:

–Evet, biraz ekmekle birkaç hurma var. Resûlullah yalnız başına gelirse doyurabiliriz ama yanında başkaları bulunursa yemeğimiz az gelir, dedi. Enes hadisin tamamını zikretti.[128]

(M5323 Müslim, Eşribe, 143)

Elimizdeki Buhârî ve Müslim nüshalarında hadisin ravisi Ebû Mûsâ el-Eş'arî değil oğlu Ebû Bürde'dir.

Sahâbî Ebû Hüreyre'nin adı Abdurrahmân'dır. Hz. Peygamber onu kucağındaki kedisiyle görünce kendisine "kedici" anlamında "Ebû Hüreyre" lakabını vermiştir. Bununla da meşhur olmuştur. Bu rivayette ise kendisini çok sevdiğini belli etmek için künyesini kısaltarak latife yollu "Ebû Hir" yani "kedici" diyerek ona seslenmiştir. (Konuyla ilgili olarak bkz. İbn Hacer, *İsâbe*, Dâru'l-ceyl, Beyrut 1402, 7. 426.)

Hz. Peygamber'in Medine'de ailesiyle birlikte çok zor zamanlar yaşadığı anlaşılmaktadır.

Bu rivayetler ilk Müslümanların ellerinde bulunanları biribirleriyle nasıl paylaştıklarını, zor zamanda örnek bir dayanışma gösterdiklerini bildirmektedir. Hz. Peygamber'in duası bereketiyle ve sahâbîlerin samimiyetiyle az miktardaki yiyecekle doyma hissine erdiklerini ve kanaatlerinin karşılığını gördüklerini ifade etmektedir.

Kanaat ve Tokgözlülük

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلاَّ عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا﴾

Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah'a âit olmasın...

(Hûd, 11/6)

﴿لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ ضَرْباً فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لاَ يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافاً﴾

(Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. Onlar insanlardan arsızca (bir şey) istemezler...

(Bakara, 2/273)

﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذٰلِكَ قَوَامًا﴾

Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.

(Furkân, 25/67)

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ * مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ﴾

Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum.

(Zâriyât, 51/56-57)

٥٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلٰكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

524. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Zenginlik mal çokluğu değil, göz tokluğudur.

(B6446 Buhârî, Rikâk, 15; M2420 Müslim, Zekât, 120)

٥٢٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافاً، وَقَنَّعَهُ اللّٰهُ بِمَا آتَاهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

525. Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Müslüman olup da kendisine yetecek kadar rızık verilen ve Allah'ın kendisine verdiğine kanaat eden kimse, muhakkak kurtulmuştur.

(M2426 Müslim, Zekât, 125)

٥٢٦- وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: «يَا حَكِيمُ، إِنَّ هٰذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» قَالَ حَكِيمٌ فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَرْزَأُ أَحَداً

بَعْدَكَ شَيْئاً حَتَّى أُفَارِقَ الدُّنْيَا، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا لِيُعْطِيَهُ الْعَطَاءَ، فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئاً. ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهُ. فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، أُشْهِدُكُمْ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ الَّذِي قَسَمَهُ اللَّهُ لَهُ مِنْ هٰذَا الْفَيْءِ، فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ. فَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ أَحَداً مِنَ النَّاسِ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُوُفِّيَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

526. Hakîm b. Hizâm (ra) anlatıyor:

Resûlullah’tan ﷺ mal istedim, verdi; yine istedim, yine verdi. Tekrar istedim, tekrar verdi. Sonra da:

–Yâ Hakîm, bu mal cazip ve tatlıdır; bir kimse malı gönül hoşluğu ile alırsa o mal ona mübarek olur; eğer göz dikerek tamah ile alırsa o malın bereketi olmaz. Böyle bir adam yediği hâlde doymayan kimse gibidir. Veren el, alan elden hayırlıdır.

Hadisi rivayet eden Hakîm diyor ki:

–Yâ Resûlallah, seni hak peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki, hayatım boyunca senden sonra hiç kimseden bir şey almayacağım, dedim.

Ebû Bekir (ra), ona beytülmalden alacağı hissesini vermek için çağırdı, Hakîm onu kabul etmedi. Sonra Ömer (ra) hilâfeti zamanında tahsisatını vermek için Hakîm’i çağırdı; ondan da hiçbir şey kabul etmedi. Bunun üzerine Ömer (ra):

–Ey Müslümanlar, Hakîm’in durumundan haberiniz olsun; bu ganimetten Allah’ın ona ayırdığı hissesini veriyorum, ama o kabul etmiyor, dedi. İşte bu şekilde Hakîm, Peygamber’den ﷺ sonra ölünceye kadar hiçkimseden bir şey almadı.

(B1472 Buhârî, Zekât, 50; M2387 Müslim, Zekât, 96)

٥٢٧- وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ، وَنَحْنُ سِتَّةُ نَفَرٍ بَيْنَنَا بَعِيرٌ نَعْتَقِبُهُ، فَنَقِبَتْ أَقْدَامُنَا، وَنَقِبَتْ قَدَمِي، وَسَقَطَتْ أَظْفَارِي، فَكُنَّا

نَلُفُّ عَلَى أَرْجُلِنَا الْخِرَقَ، فَسُمِّيَتْ غَزْوَةَ ذَاتِ الرِّقَاعِ لِمَا كُنَّا نَعْصِبُ

عَلَى أَرْجُلِنَا مِنَ الْخِرَقِ، قَالَ أَبُو بُرْدَةَ: فَحَدَّثَ أَبُو مُوسَى بِهٰذَا الْحَدِيثِ،

ثُمَّ كَرِهَ ذٰلِكَ، وَقَالَ: مَا كُنْتُ أَصْنَعُ بِأَنْ أَذْكُرَهُ، قَالَ: كَأَنَّهُ كَرِهَ أَنْ

يَكُونَ شَيْئاً مِنْ عَمَلِهِ أَفْشَاهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

527. Ebû Bürde'den rivayet edildiğine göre
Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) şöyle demiştir:

Resûlullah ﷺ ile bir sefere çıkmıştık. Biz bir deveye altı kişi nöbetle binerdik. Ayaklarımız parçalandı, benim de ayağım delindi ve tırnaklarım düştü. Ayaklarımızı bez parçalarıyla sardık; bundan dolayı bu gazveye Zâtü'r-Rikâ' denildi.

Ebû Bürde diyor ki:

Ebû Mûsâ bunu anlattı, sonra hoşuna gitmedi ve bunu zikredip de ne yapacağım, dedi.

Ravi diyor ki:

Muhtemelen, Ebû Mûsâ yapmış olduğu iyiliklerin ifşa olunmasını hoş görmedi.

(M4699 Müslim, Cihâd, 149; B4128 Buhârî, Megâzî, 32)

٥٢٨- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِمَالٍ أَوْ سَبْيٍ فَقَسَمَهُ، فَأَعْطَى رِجَالاً، وَتَرَكَ رِجَالاً، فَبَلَغَهُ

أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا، فَحَمِدَ اللّٰهَ، ثُمَّ أَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ،

فَوَاللّٰهِ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَأَدَعُ الرَّجُلَ، وَالَّذِي أَدَعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي

أُعْطِي، وَلٰكِنْ إِنَّمَا أُعْطِي أَقْوَامًا لِمَا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ،

وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللّٰهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، مِنْهُمْ عَمْرُو

بْنُ تَغْلِبَ» قَالَ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ: فَوَاللّٰهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

528. Amr b. Tağlib (ra) anlatıyor:

Resûlullah'a ﷺ ganimet malı veya esirler getirildi. Bunları dağıttı; kimine verdi, kimine vermedi. Bir şey verilmeyenlerin bu duruma söylendiklerini haber alması üzerine Allah'a hamdü senadan sonra şöyle buyurdu:

Ben bazılarına (ganimet malından) veriyor, bazılarına vermiyorum; vermediğim kimseler bana daha sevimlidir. Bazılarının kalplerindeki sabırsızlığı gördüğüm için onlara veriyorum, bazılarını da Allah'ın kalplerine koyduğu kanaate ve hayra havale ediyorum. Amr b. Tağlib de bunlardandır.

Amr b. Tağlib diyor ki:

Vallahi, Resûlullah'ın ﷺ hakkımda sarf ettiği bir söz, benim için kızıl develerimin olmasından daha sevimlidir.

(B923 Buhârî, Cum'a, 29)

٥٢٩- وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ

ظَهْرِ غِنًي، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

529. Hakîm b. Hizâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Üstteki (veren) el, alttaki (alan) elden hayırlıdır. (İnfak ederken) bakmakla yükümlü olduklarından başla. En hayırlı sadaka, ihtiyaç fazlasından gönüllü olarak verilen sadakadır. Bir kimse istemekten sakınırsa Allah onu iffetli kılar, kanaat edenleri de Allah başkalarına muhtaç etmez.

(B1427 Buhârî, Zekât, 18; M2386 Müslim, Zekât, 95)

٥٣٠- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ صَخْرِ بْنِ حَرْبٍ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تُلْحِفُوا

فِي الْمَسْأَلَةِ، فَوَاللّٰهِ لاَ يَسْأَلُنِي أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئاً، فَتُخْرِجَ لَهُ مَسْأَلَتُهُ مِنِّي شَيْئاً وَأَنَا لَهُ كَارِهٌ، فَيُبَارَكَ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتُهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

530. Ebû Abdurrahmân Muâviye b. Ebû Süfyân Sahr b. Harb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Israrla istemeyin. Vallahi biriniz benden bir şey ister de onun istemesi benim hoşuma gitmediği hâlde benden bir şey koparırsa, o verdiğim şeyin o kimseye bereketi olmaz.

(M2390 Müslim, Zekât, 99)

٥٣١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةً أَوْ ثَمَانِيَةً أَوْ سَبْعَةً، فَقَالَ: أَلاَ تُبَايِعُونَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنَّا حَدِيثَ عَهْدٍ بِبَيْعَةٍ، فَقُلْنَا: قَدْ بَايَعْنَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ تُبَايِعُونَ رَسُولَ اللّٰهِ؟» فَبَسَطْنَا أَيْدِيَنَا وَقُلْنَا قَدْ بَايَعْنَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَعَلاَمَ نُبَايِعُكَ؟ قَالَ: «عَلَى أَنْ تَعْبُدُوا اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَالصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ وَتُطِيعُوا» وَأَسَرَّ كَلِمَةً خَفِيَّةً: «وَلاَ تَسْأَلُوا النَّاسَ شَيْئاً» فَلَقَدْ رَأَيْتُ بَعْضَ أُولٰئِكَ النَّفَرِ يَسْقُطُ سَوْطُ أَحَدِهِمْ فَمَا يَسْأَلُ أَحَداً يُنَاوِلُهُ إِيَّاهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

531. Ebû Abdurrahmân Avf b. Mâlik el-Eş'caî (ra) anlatıyor:

Biz dokuz veya sekiz ya da yedi kişi, Resûlullah'ın ﷺ yanında oturuyorduk. Resûlullah ﷺ:

Allah'ın Resûlü'ne ﷺ biat etmeyecek misiniz, dedi.

Hâlbuki biz ona yeni biat etmiştik.

–Yâ Resûlallah, sana biat ettik ya, dedik. Sonra yine:

–Allah'ın Resûlü'ne biat etmeyecek misiniz, buyurdu. Bunun üzerine Peygamber'e ﷺ ellerimizi uzattık ve:

–Yâ Resûlallah, sana biat etmiştik, ikinci defa ne diye biat edeceğiz, dedik. Resûlullah ﷺ:

–Yalnız Allah'a ibadet edip, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, beş vakit namaz kılmak ve itaat etmek üzere biat edin, dedi ve yavaşça şu sözü söyledi: Kimseden bir şey istemeyin!

Ravi diyor ki:

Orada bulunanlardan herhangi birinin kamçısının yere düştüğünü görürdüm de, o kamçının bile kendisine verilmesini asla kimseden istemezdi.

(M2403 Müslim, Zekât, 108)

٥٣٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَزَالُ الْمَسْأَلَةُ بِأَحَدِكُمْ حَتّٰى يَلْقَى اللّٰهَ تَعَالَى وَلَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُزْعَةُ لَحْمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

532. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

Dilenmek, sizi o dereceye getirir ki, kıyamet gününde yüz etleri dökülmüş hâlde [yüzsüz] olarak Allah'ın huzuruna çıkarır."

(M2396 Müslim, Zekât, 103; B1474 Buhârî, Zekât, 52)

٥٣٣- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ عَنِ الْمَسْأَلَةِ: «اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» وَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ، وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

533. Yine İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Resûlullah ﷺ minberde, iffettinden dolayı sadaka istemekten kaçınmanın

faziletinden bahsetti ve “Üstteki el, alttaki elden hayırlıdır.” buyurdu. Üstteki el, veren el; alttaki el ise isteyen/dilenen eldir.

(B1429 Buhârî, Zekât, 18; M2385 Müslim, Zekât, 94)

٥٣٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكَثُّرًا فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرًا، فَلْيَسْتَقِلَّ أَوْ لِيَسْتَكْثِرْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

534. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Servet toplamak için halktan dilenen, hakikatte ateş koru istiyor demektir; artık ister az, ister çok dilensin.

(M2399 Müslim, Zekât, 105)

٥٣٥- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ: «إِنَّ الْمَسْأَلَةَ كَدٌّ يَكُدُّ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ، إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ سُلْطَانًا أَوْ فِي أَمْرٍ لَا بُدَّ مِنْهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

535. Semüre b. Cündüb’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Dilenmek yüz karasıdır. İnsan onunla kendi yüzünü karartır; yalnız yöneticiden hak ettiğini istemek veya zaruret sebebi ile istemek müstesnadır.

(T681 Tirmizî, Zekât, 38)

٥٣٦- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدَّ فَاقَتُهُ، وَمَنْ أَنْزَلَهَا بِاللّٰهِ، فَيُوشِكُ

اللَّهُ لَهُ بِرِزْقٍ عَاجِلٍ أَوْ آجِلٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

536. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse muhtaç olur da, bunun için insanlara başvurursa ihtiyacı karşılanmaz.

Ama bir kimse ihtiyacını Allah'a arzederse, Allah'ın hemen veya ileride ona rızık vermesi umulur.

(D1645 Ebû Dâvûd, Zekât, 28; T2326 Tirmizî, Zühd, 18)

٥٣٧- وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَكَفَّلَ لِي أَنْ لاَ يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئاً، وَأَتَكَفَّلُ لَهُ بِالْجَنَّةِ؟» فَقُلْتُ: أَنَا، فَكَانَ لاَ يَسْأَلُ أَحَداً شَيْئاً، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

537. Sevbân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Bir kimse halktan bir şey dilenmeyeceğine dair bana söz verirse ben de onun cennete girmesine kefil olurum, dedi. Bunun üzerine, ben söz veriyorum, dedim.

Ravi diyor ki:

Sevbân, hiç kimseden bir şey istemezdi.

(D1643 Ebû Dâvûd, Zekât, 27)

٥٣٨- وَعَنْ أَبِي بِشْرٍ قَبِيصَةَ بْنِ الْمُخَارِقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَحَمَّلْتُ حَمَالَةً فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُهُ فِيهَا، فَقَالَ: «أَقِمْ حَتَّى تَأْتِيَنَا الصَّدَقَةُ فَنَأْمُرَ لَكَ بِهَا» ثُمَّ قَالَ: «يَا قَبِيصَةُ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لاَ تَحِلُّ إِلاَّ لأَحَدِ ثَلاَثَةٍ: رَجُلٌ تَحَمَّلَ حَمَالَةً، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَهَا، ثُمَّ يُمْسِكُ. وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ اجْتَاحَتْ مَالَهُ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، أَوْ قَالَ: سِدَاداً مِنْ عَيْشٍ، وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ،

حَتَّى يَقُولَ ثَلاَثَةٌ مِنْ ذَوِي الْحِجَى مِنْ قَوْمِهِ: لَقَدْ أَصَابَتْ فُلاَنًا فَاقَةٌ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، أَوْ قَالَ: سِدَاداً مِنْ عَيْشٍ. فَمَا سِوَاهُنَّ مِنَ الْمَسْأَلَةِ يَا قَبِيصَةُ سُحْتٌ، يَأْكُلُهَا صَاحِبُهَا سُحْتاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

538. Ebû Bişr Kabîsa b. Muhârık (ra) anlatıyor:

Kefil olduğum için borç edindim, sonra bu hususta (yardım istemek üzere) Resûlullah'a ﷺ müracaat ettim. Resûlullah ﷺ da:

Sadaka malı gelinceye kadar bekle, ondan sana verilmesini emrederiz, dedi. Sonra:

Yâ Kabîsa, istemek yalnız üç kimse için helâldir:

Kefalet üstlenen kimse için borcunu ödeyinceye kadar istemesi helâldir, sonra istemeyi bırakır.

Büyük bir kazaya uğrayıp bütün malını kaybeden kimsenin geçimini yoluna koyacak kadar istemesi helâldir.

Biri son derece fakir düşer de kavminden aklı başında en az üç kişi, "Çok fakir kaldı." derlerse o takdirde o kimsenin geçimini temin edecek kadar istemesi de helâl olur. İşte yâ Kabîsa, bunun haricindeki istemeler haramdır, bunu yapan şüphesiz haram yemiş olur.

(M2404 Müslim, Zekât, 109)

٥٣٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لاَ يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلاَ يُفْطَنُ لَهُ، فَيُتَصَدَّقُ عَلَيْهِ، وَلاَ يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

539. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İnsanları dolaşıp bir iki lokma ve bir iki hurma ile savuşturulan, yoksul değildir. Hakiki yoksul, geçimini sağlayacak imkânı bulunmayan ve halk

tarafından durumu bilinmediği için sadaka verilemeyen ve kendisi de kalkıp sadaka isteyemeyen kimsedir.

(B1479 Buhârî, Zekât, 53; M2393 Müslim, Zekât, 101)

İstenmeden Verilen Sadakanın Alınması

٥٤٠- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ، فَأَقُولُ: أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي، فَقَالَ: «خُذْهُ، إِذَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ شَيْءٌ، وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلاَ سَائِلٍ، فَخُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ فَإِنْ شِئْتَ كُلْهُ، وَإِنْ شِئْتَ تَصَدَّقْ بِهِ، وَمَا لاَ، فَلاَ تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ» قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ لاَ يَسْأَلُ أَحَداً شَيْئاً، وَلاَ يَرُدُّ شَيْئاً أُعْطِيَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

540. Sâlim b. Abdullah b. Ömer, babası Abdullah b. Ömer aracılığıyla Ömer'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

Resûlullah bana ganimetten pay verdi, ben de:

–Yâ Resûlallah, bunu benden daha muhtaç olan fakirlere ver, dedim. Resûlullah :

–Bunu al, bu maldan, göz dikmeden ve istemeden eline geçen şeyden çekinme. Onu al, istersen ye, istersen başkasına tasadduk et; bundan başka suretle gelen malın peşinden koşma.

Sâlim diyor ki: Bunun için (babam) Abdullah hiç kimseden az veya çok bir şey istemedi, ama verilen şeyi de reddetmedi.

(B1473 Buhârî, Zekât, 51; M2406 Müslim, Zekât, 111)

El Emeğiyle Geçinmek

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ﴾

(Cuma) namazı kılınınca yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın...

(Cum'a, 62/10)

٥٤١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ أَحْبُلَهُ ثُمَّ يَأْتِيَ الْجَبَلَ، فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةٍ مِنْ حَطَبٍ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا، فَيَكُفَّ اللّٰهُ بِهَا وَجْهَهُ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ، أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

541. Ebû Abdullah ez-Zübeyr b. Avvâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Birinizin ipini alarak dağa gidip, sırtında odun getirerek satması, Allah'ın da bu suretle onun şerefini koruması, istediği verilse de verilmese de halktan dilenmesinden daha hayırlıdır.

(B1471 Buhârî, Zekât, 50)

٥٤٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يَحْتَطِبَ أَحَدُكُمْ حُزْمَةً عَلَى ظَهْرِهِ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ أَحَداً، فَيُعْطِيَهُ أَوْ يَمْنَعَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

542. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

Kuşkusuz birinizin sırtında odun taşıyıp satması, herhangi bir kimseden dilenmesinden daha hayırlıdır; o kimse ister versin, ister vermesin.

(B2074 Buhârî, Büyû', 15; M2400 Müslim, Zekât, 106)

٥٤٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ لاَ يَأْكُلُ إِلاَّ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

543. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle demiştir:

Davud (as), elinin emeğinden başka bir şey yemezdi.

(B2073 Buhârî, Büyû', 15)

٥٤٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلاَمُ نَجَّاراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

544. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:

Zekeriya (as), marangozdu.

(M6162 Müslim, Fedâil, 169)

٥٤٥- وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْراً مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

545. Mikdâm b. Ma'dîkerib'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:

İnsan, elinin emeğinden daha hayırlı bir şey yememiştir. Allah'ın peygamberi Davud (as) da ancak kendi elinin emeğini yerdi.

(B2072 Buhârî, Büyû', 15)